Mădălina Rusu Ioan Rusu

Metodă practică de traducere pentru limba franceză

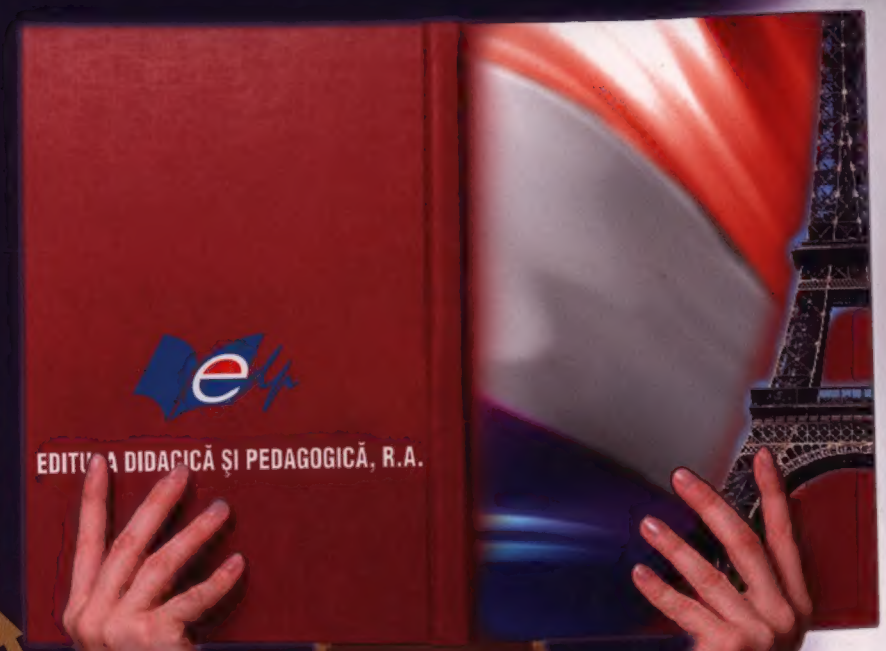

www.edituradp.ro

Mădălina Rusu Ioan Rusu

Metodă practică de traducere pentru limba franceză

EDITURA DIDACTICĂ ŞI PEDAGOGICĂ, R.A.

© **EDP 2008.** Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate Editurii Didactice și Pedagogice R.A. București.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
RUSU, MĂDĂLINA
Metodă practică de traducere pentru limba franceză/
Mădălina Rusu, Ioan Rusu. – București: Editura Didactică și Pedagogică, 2008
Bibliogr.
Index
ISBN 978-973-30-2102-5

I. Rusu, Ioan
811.133.1

Lucrare editată cu sprijinul Autorității Naționale pentru Cercetare Științifică.
Tiraj: 400 exemplare. Preț vânzare (fără adaos comercial și TVA): 17 lei.

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ, R.A.
Str. Spiru Haret nr. 12, sectorul 1, cod 010176, București
Tel.: (021) 315 38 20
Tel./Fax: (021) 312 28 85
www.edituradp.ro

Director general: ***Dáné Károly András***
Redactor șef: ***Dan Dumitru***
Redactor: ***Geangineta Daneș***
Tehnoredactor: ***Sanda Preduț***
Copertă: ***Elena Drăgulelei Dumitru***

Comenzile pentru această lucrare se primesc:
• prin poștă, pe adresa editurii
• prin e-mail: marketing@edituradp.ro
comercial@edituradp.ro
comenzi@edituradp.ro

• prin telefon/fax: (021) 315 73 98; (021) 313 34 70

Nr. plan: 4850. Format: 16/70 × 100

Tiparul executat la: Imprimeria ALUTUS S.A., Miercurea-Ciuc

CUVÂNT ÎNAINTE

O carte care se numeşte **Metodă practică de traducere** din limba franceză în limba română şi invers?

Dar de ce ne-ar trebui o asemenea povară? Doamnelor profesoare şi domnilor profesori, cred că vă amintiţi bine ce s-a petrecut după 1989, cu privire la predarea limbilor străine. Dacă vă este greu, vom încerca noi să vă amintim.

Intrând în rândul naţiunilor libere şi democratice ale Europei şi ale lumii, majoritatea doamnelor profesoare şi a domnilor profesori de limbi străine au crezut că se pot debarasa de limba lor maternă, ca să poată preda o limbă străină după o aşa-zisă metodă directă.

Dar această metodă era împrumutată din Occidentul, care ne-a dat multe lucruri bune, însă de această dată nu. De fapt noi trebuie să fim cei care stabilesc utilitatea unui împrumut sau nocivitatea lui. Pentru ei este uşor să înveţe engleza, franceza sau germana, italiana, spaniola, pentru că fac un pas şi ajung peste graniţă. Dar noi?

Şi timp de vreo douăzeci de ani am fabricat produse vii false, adică vorbitori de limbi străine, care nu ştiu sau nu pot să traducă firesc dintr-o limbă în alta. Cum s-ar spune, vorbesc păsăreşte. Cine este vinovat? Poate că este vinovat entuziasmul nostru debordant de la Revoluţie poate firea noastră naţională romantică peste măsură. Poate că este vinovată acea lege a minimului efort care funcţionează de când lumea în cadrul oricărei limbi; adică de ce să facem atâta efort când e mai uşor să vorbim în limba străină respectivă, iar elevii, înţeleg sau nu, este treaba lor.

Şi în acest fel am ajuns să auzim pe toate căile media, o limbă păsărească şi traduceri asemănătoare sau chiar ca acestea: **El s-a sculat cu noaptea în cap = Il s'est reveillé (avec) la nuit dans la tete; Dă-mi, te rog, drumul = Donne-moi, je te prie, la route; A spălat putina = Il a lavé le barril,** şi altele de acest gen, care definesc perfect un intelect semidoct şi suficient.

Şi dacă mai amintim că în multe şcoli mulţi colegi de-ai noştri, doamne profesoare şi domni profesori, făceau lecţii, şi mai fac, doar cu cel mult un sfert din clasă, ignorându-i total pe ceilalţi, dintr-o egoistă aspiraţie către aşa-numitele elite, vă puteţi da seama care au fost timp de două decenii rezultatele. Iată-le, toţi le simţim pe pielea noastră.

Să mai adăugăm ceva: unii asistenţi, lectori, conferenţiari şi profesori la infinit de numeroasele noastre universităţi de pe întinsul patriei au predat şi mai predau încă bazele traducerii, când ei nu au tradus decât reţete de bucătărie şi moduri de administare de medicamente, şi acelea foarte prost, fiindcă traducerea presupune talent şi pricepere.

La noi toată lumea ştie limba franceză sau engleză, tot aşa cum tot omul se pricepe la fotbal şi poate da chiar şi lecţii.

Şi fiindcă nu s-a scris nicio astfel de carte până acum, adică despre cum se poate realiza **o traducere onestă,** iat-o, am scris-o noi, timp de peste şase ani.

Autorii

CE SUNT DICȚIONARELE?

Dicționarele sunt liste imense de cuvinte ale unei limbi sau ale mai multor limbi, dispuse în general în ordine alfabetică, în care este explicat sensul acestor cuvinte, pentru a fi înțelese și folosite de către vorbitori. Există *dicționare explicative, etimologice, bilingve, trilingve, multilingve, dicționare de pesonaje, de sinonime, de antonime, de expresii idiomatice, de proverbe, de verbe, enciclopedice etc.* După cum se vede, ele sunt felurite și servesc la îmbogățirea cunoștințelor celor care le folosesc și la ușurarea muncii lor.

Cu cât un dicționar oferă mai multe explicații despre un cuvânt, cu atât el este mai bun și deci mai folositor. De obicei, dicționarele oferă informații despre sensul propriu și figurat al cuvintelor, despre expresiile în care acestea intră, sinonimele lor, antonime, despre limba din care provine (etimologia cuvântului) etc.

În activitatea de *traducere*, dicționarele sunt absolut necesare. *Traducătorul* trebuie să aibă atât dicționare explicative ale limbilor în care sau din care traduce, cât și dicționare bilingve, de explicare a sensului cuvintelor din cele două limbi aflate în contact: francez-român, român-francez etc. De asemenea, traducătorul trebuie să aibă la îndemână dicționare etimologice ale celor două limbi, care să explice originea cuvintelor, dicționare de expresii în cele două limbi, dicționare de sinonime, de antonime, de proverbe, de personaje literare, dicționare ale dificultăților gramaticale etc.

Dar toate aceste dicționare nu pot fi achiziționate dintr-o dată. În lipsa lor, putem face apel la biblioteci: la biblioteca școlii în primul rând, la cea a rudelor sau a vecinilor cu preocupări intelectuale, la biblioteca sătească sau orășenească etc.

Important este să ne preocupe TRADUCEREA din sau într-o limbă străină, să ne dăm silința să învățăm zi de zi tot mai multe lucruri despre limbile, din care sau în care dorim să traducem.

Din cele arătate mai sus reiese că dicționarele sunt de trei tipuri:

- *Dicționare de limbă*, numite și dicționare de cuvinte;
- *Dicționare enciclopedice*, numite și dicționare de lucruri;
- *Dicționare specializate.*

Primele două tipuri de dicționare privesc lexicul unei limbi, în general. Dicționarele specializate privesc vocabulare specifice ale unei limbi.

Atragem atenţia că o simplă listă de cuvinte clasate în ordine alfabetică nu reprezintă un dicţionar. Pentru ca o carte să fie un dicţionar trebuie ca aceasta nu numai să menţioneze şi să claseze cuvinte, dar trebuie să le şi definească, să explice relaţiile dintre ele, să menţioneze folosirea lor, să dea exemple de sinonime şi de antonime, eventual să prezinte şi etimologia lor, adică limba din care provin cuvintele. În caz contrar acea listă de cuvinte nu poate fi decât un simplu vocabular.

Dicţionarele de limbă sau *de cuvinte* conţin cuvintele unei limbi, cu excepţia numelor proprii; clasifică aceste cuvinte, pentru a fi uşor de găsit; dau definiţiile acestora însoţindu-le de exemple lămuritoare.

În limbile cu scriere alfabetică, clasamentul este făcut în ordine alfabetică. Alte scrieri au sistemele lor de clasament specifice. De exemplu, limba chineză foloseşte un sistem de linii grupate în chei de una, două sau trei linii etc.

Dicţionarele de limbă nu oferă decât informaţii lingvistice. Ele dau în mod obligatoriu scrierea, pronunţia, sensul şi întrebuinţarea fiecărui cuvânt. Unele din ele dau şi etimologia, sinonimele, antonimele, cuvintele aparţinând aceluiaşi domeniu de întrebuinţare etc. Într-un astfel de dicţionar cuvintele sunt explicate prin cuvinte. Ele nu conţin, în general, ilustraţii.

Dicţionarele enciclopedice conţin cuvintele unei limbi, inclusiv principalele nume proprii aparţinând uzanţelor din limba respectivă sau din alte limbi străine; clasifică cuvintele pentru a putea fi găsite cu uşurinţă; dă definiţii scurte; oferă numeroase informaţii cu privire la referent (adică la ceea ce cuvântul desemnează).

Majoritatea dicţionarelor enciclopedice folosesc clasificarea alfabetică. În acest caz putem folosi un asemenea dicţionar ca pe un dicţionar de limbă: mergem direct la cuvânt. Dar există dicţionare enciclopedice care folosesc clasificarea pe teme: Omul, Lumea, Ştiinţele, Tehnicile, Artele etc. Pentru a fi uşor de folosit, dicţionarul este însoţit de un index.

Indexul unei cărţi este o listă de cuvinte însoţite de pagina şi uneori capitolul unde pot fi găsite. Această listă este de obicei plasată la sfârşitul cărţii. Ea regrupează cuvinte cele mai importante din carte. Consultând-o, putem găsi cu uşurinţă pasajele în care fiecare cuvânt este definit, explicat, comentat. Indexul este ghidul şi modul de folosire al unei cărţi.

Un dicţionar enciclopedic are adeseori mai multe volume. Într-adevăr este nevoie de mult spaţiu pentru numeroasele indicaţii istorice, geografice, ştiinţifice, tehnice etc., de care au nevoie articolele de dicţionar. Aceste indicaţii impun desene, hărţi, planuri, tablouri, ilustraţii cât mai numeroase şi cât mai clare.

Dicționarele specializate

a) *Dicționarele anuale*. Ele sunt alcătuite dintr-un singur volum și sunt în același timp și dicționare de limbă și dicționare enciclopedice. Ele sunt observatoare atente ale evoluției limbii și a actualității. De pildă, *Le Petit Larousse illustré* apare în fiecare an începând cu anul 1905. De fiecare dată, comentatorii inserează în el cuvintele noi care intră în limbă. Nu prea sunt luate în seamă cuvintele care dispar. El cuprinde două părți: cuvintele din limbă și numele proprii. Dicționarul *Hachette* apare din 1980 și prezintă în ordine alfabetică numele proprii și celelalte cuvinte din limbă.

b) *Dicționarul structurilor de lexic:* de sinonime, analogice, de omonime, de pronunție, de conjugare a verbelor, ortografic, de locuțiuni, de argou etc.

c) *Dicționare de istoric al lexicului*: etimologice, ale francezei vechi, ale francezei din epoca mijlocie, ale francezei din epoca clasică etc.

d) *Dicționare pe domenii de activitate:* de chimie, de medicină, de drept public, de rime, de prenume, de nume de locuri etc.

e) *Dicționare bilingve și plurilingve*: român-german, german-român, român-englez, englez-român, român-francez, francez-român, dicționar plurilingv de chimie etc.

Articolul din dicționarul de limbă este ansamblul informațiilor oferite despre cuvânt care se numește *intrarea articolului*.

Informațiile de bază. Intrarea este forma scrisă a cuvântului: pentru verbe, această formă este cea a infinitivului: *aller, dire, a merge, a zice*; pentru cuvintele variabile, se folosește forma de masculin singular, însoțită adesea de forma de feminin singular: *grand, grande, mare, roșu, roșie; alb, -ă.* Dicționarele dau și pluralul, atunci când acesta este neregulat sau pune o problemă de ortografie: *œil, yeux.*

Articolul conține și informații diverse: pronunția, indicată cu ajutorul alfabetului fonetic internațional; clasa gramaticală a cuvântului: n. f., adj., prep., v. intr. etc.; etimologia, data primei atestări. Este ceea ce se numește *sensul etimologic*.

Definițiile

Există două feluri de definiții:

a) *Definițiile logice*. Cuvântul este definit conform *cărții sale de identitate* semantică. Aceasta comportă trăsătura generică a cuvântului, precum și trăsăturile sale specifice.

TROMPETA, TROMPETE: s. f. Instrument muzical de suflat, alcătuit dintr-un tub de alamă îndoit de două ori și terminat la un capăt cu o deschizătură în formă de pâlnie; goarnă. Din fr. *trompette*. (*DEX*)

DÉCRIRE: Représenter/ dans son ensemble,/ par écrit ou oralement (*Petit Larousse*). Représenter/ par un développement détaillé/ oral ou écrit. (*Lexis*)

(A) DESCRIE: A reprezenta/ în ansamblul său/ în scris sau oral. A reprezenta/ printr-o dezvoltare detaliată/ oral sau în scris.

b) *Definiţiile nominale* sunt formate din comentariul unui derivat.

COLONNADE: *File* de colonne sur une ou plusieurs rangées (*Petit Robert*). *Rangée* de colonnes le long d'un bâtiment ou incluses dans un édifice (*Lexis*).

COLONADA: Şir de coloane pe una sau două rânduri. Rând de coloane de-a lungul unei clădiri sau incluse într-un edificiu.

Exemplele

Există două feluri de exemple:

a) exemple literare, adică citate din autori;

b) exemple compuse de către autorii de dicţionare.

În ambele cazuri, exemplele folosesc la lămurirea utilizării cuvântului. Ele reprezintă un fel de trecere model de la sensul virtual (sau lexical) la sensul actualizat.

Sinonimele, antonimele şi trimiterile prin analogie pot lămuri definiţia sau definiţiile cuvântului. Atunci când un cuvânt are mai multe sensuri, acestea sunt plasate alături de sensul care i se potriveşte.

Pentru definirea unui cuvânt polisemantic autorii de dicţionare stabilesc *câmpul semantic* al cuvântului. Plecând de aici, ei pot urma două direcţii:

a) Majoritatea dicţionarelor tratează problema polisemiei oferind *pentru aceeaşi intrare* diferitele sensuri ale cuvântului. Ei clasifică aceste sensuri ţinând cont de istoria cuvântului şi de întrebuinţările sale (de pildă folosirea *tranzitivă*, folosirea *intranzitivă* etc).

ALEXANDRIN (adj. et n. m.): 1. d'Alexandrie... 2. Vers français de douze syllabes.

ALEXANDRIN (adjectiv şi nume – substantiv masc.): 1. Din Alexandria. 2. Vers francez de douăsprezece silabe.

b) Alţii fac o distincţie mai mare între întrebuinţările cuvântului. Ei consideră că de fapt nu există un cuvânt polisemantic, ci două omonime.

ALEXANDRIN, E : d'Alexandrie...

ALEXANDRIN: Vers français de douze syllabes.

DESPRE LEXIC ŞI DESPRE SENSUL CUVINTELOR

Lexicul unei limbi este ansamblul cuvintelor acelei limbi. Lexicul general al limbii poate fi divizat în mai multe subansambluri denumite *vocabulare.*

Vocabularul activ şi vocabularul latent

Există cuvinte pe care le folosim zilnic (*oră, pâine, a spune, televiziune etc.);* acestea formează *vocabularul activ.* Alte cuvinte sunt folosite mai rar, deşi sunt cunoscute de vorbitori; ele alcătuiesc *vocabularul latent.*

Nimeni nu poate cunoaşte şi nici folosi corect totalitatea cuvintelor care alcătuiesc vocabularul unei limbi. Atunci când nu cunoaştem sensul unui cuvânt pe care tocmai l-am auzit sau întâlnit într-o carte, trebuie să avem curajul şi curiozitatea de a-l căuta într-un dicţionar. Vocabularul curent, însă, conţine între 20.000 şi 30.000 de cuvinte. Dintre acestea, circa 3.000 sunt întrebuinţate cu o frecvenţă foarte mare şi permit comunicarea în aproape toate situaţiile vieţii curente.

Cele mai frecvente zece verbe din franceză şi română sunt: *être/* a fi, *avoir/* a avea, *faire/* a face, *dire/* a spune, *pouvoir/* a putea, *aller/* a merge, *voir/* a vedea, *savoir/* a şti, *vouloir/* a vrea, *venir/* a veni.

Cele mai frecvente zece substantive/ nume: homme/ bărbat (om), *jour*/zi, *chose/* lucru, *temps/* timp, *vie/* viaţă, *femme/* femeie, *œil/* ochi, *heure/* oră, *main/* mână, *monde/* lume.

Cele mai frecvente zece adjective: grand/ mare, *petit/* mic, *seul/* singur, *premier/* primul, *beau/* frumos, *nouveau/* nou, *vieux/* vechi, *bon/* bun, *fort/* puternic, *dernier/* ultimul.

Vocabularul comun şi vocabularul specific

Vocabularul constituie un vast sistem de clasificare în care relaţiile dintre cuvintele *specifice* şi cele *generice* sunt ordonate. Un cuvânt care este generic, în raport cu cuvintele specifice pe care le include, poate el însuşi să funcţioneze ca termen specific, în raport cu un alt cuvânt care desemnează un ansamblu mai vast. Astfel cuvintele *carnivor sau ierbivor* sunt termeni generici în raport *cu lup, câine, pisică sau girafă, vacă*; dar acestea sunt specifice în raport cu *mamifer*, care la rândul lui nu desemnează decât o varietate de animale. Se pot organiza în acest fel clasamente plecând de la termenii cei mai particulari până la termenii cei mai generali sau invers. Cu toate acestea nu există clasamente întru totul

satisfăcătoare, decât în interiorul vocabularelor ştiinţifice. În limbajul curent, rigoarea relaţiilor ierarhice este compromisă:

- prin absenţa anumitor termeni generici: nici în română, nici în franceză nu există, ca în alte limbi, un cuvânt generic pentru a desemna în acelaşi timp *fraţii şi surorile*, cum e cuvântul *părinţi* care desemnează în acelaşi timp *tatăl şi mama*.
- prin polisemie; astfel, cuvântul *animal* admite trei sensuri:
  1. *animalul în opoziţie cu omul;*
     Unele animale nu au încredere în om.
  2. *orice fiinţă animată, inclusiv omul;*
     În natură există animale, vegetale şi minerale.
  3. *în registrul familiar, o persoană brutală şi needucată.*

Un vocabular sărac şi monoton este un vocabular în care predomină termenii vagi şi passe-partout: *avoir* (a avea), *être* (a fi), *mettre* (a pune), *dire* (a zice), *faire* (a face), *une chose* (un lucru), *un truc* (o chestie, ceva), *une personne* (o persoană), *un événement* (un eveniment), *les gens* (oamenii). Astfel de cuvinte generice pot fi întrebuinţate în contexte numeroase pentru că semnificaţia lor se reduce la câteva trăsături fundamentale.

Varietatea şi originalitatea unui vocabular depinde de folosirea unui număr relativ important de cuvinte specifice. În acest caz, constrângerile de selectare sunt mai severe, şi trebuie să ştim să alegem cuvântul ale cărui trăsături se adaptează exact la cele ale contextului. Astfel, după caz, verbul *dire* poate fi înlocuit cu specificele: *protester* (a protesta), *répondre* (a răspunde), *suggérer* (a sugera), *déclarer* (a declara) etc.

Un termen specific (sau o enumerare de termeni specifici) poate fi reluat(ă) printr-un termen generic care îi conservă trăsăturile semantice principale. Astfel de substituiri permit evitarea repetiţiilor:

L'éléphant a été blessé. L'animal pesait quarante tonnes.
(specific) (generic)
(Elefantul a fost rănit. Animalul cântărea patruzeci de tone.)

Specificul este fie un cuvânt unic, fie o locuţiune formată prin asocierea genericului cu un element de diferenţiere:

Specifice	**Generice**
Hommes / oameni	
Animaux / animale	*être vivant*/ fiinţă vie
Clé anglaise / cheie englezească	
Clé de sol / cheia sol	*clé*

Vocabularele specifice sunt vocabularele ştiinţifice, tehnice, profesionale etc. Un mecanic auto foloseşte cuvântul *carburator*, în fiecare zi; tâmplarul ştie ce este aceea *o rindea*; chimistul este la curent cu *alcanoidele*; iar ihtiologul disprețuieşte uneori *ihtiofagii.*

Vocabularul susținut/ literar, curent, familiar, argotic – *Haine, veşminte, ţoale, zdrenţe* sunt cuvinte care denumesc aceeaşi realitate, dar nu aparţin aceluiaşi registru de limbă. Cuvântul *veşminte* aparţine vocabularului literar, susţinut; *haine* aparţine vocabularului curent; *ţoale* aparţine vocabularului familiar; iar *zdrenţe* aparţine vocabularului argotic. Toate denumesc aceeaşi realitate, acelaşi lucru: obiecte de îmbrăcăminte.

LEXICUL SIMPLU ŞI CEL CONSTRUIT

Numim lexic simplu totalitatea cuvintelor a căror formă lexicală nu poate fi descompusă: *barcă, a spune, curte, insulă, măr, roşu, a trage etc.*

Numim *lexic construit* totalitatea cuvintelor construite:

- prin *derivare cu sufixe sau cu prefixe*: a îmbarca, debarcare, îmbarcare etc.
- prin *compunere*: ariergardă, platformă, zgârâie-nori, tirbuchon, coada şoricelului etc.
- prin *formaţiune savantă*: endogen, polistiren, stratosferă, zoologie etc.

Lexicul nu este un ansamblu fixat odată pentru totdeauna. El evoluează odată cu evoluţia istorică. Crearea de noi cuvinte se numeşte *neologie*. Aceasta comportă trei aspecte:

- împrumutul unui cuvânt dintr-o limbă străină;
- evoluţia sensului unui cuvânt prin folosirea lui figurată şi prin desemnarea de noi realităţi;
- construirea unor cuvinte derivate, compuse sau savante.

Ne îmbogăţim vocabularul prin trecerea din vocabularul fundamental la vocabularul comun, precum şi completarea acestuia cu termeni împrumutaţi din domenii mai specializate: practicarea unui sport, a unei arte, experienţa unei meserii, contacte cu alte medii sociale. În clasă, studenţii şi elevii îşi îmbogăţesc vocabularul propriu disciplinelor studiate: matematici, ştiinţele naturii, geografie, literatură etc.

Studiul limbii cuprinde mai multe ştiinţe. *Etimologia* studiază originea cuvintelor. *Semantica* se ocupă cu studiul unităţilor de limbaj. *Lexicologia* studiază cuvintele unei limbi. *Lexicografia* este arta compunerii dicţionarelor.

CUVÂNTUL

Este foarte greu de definit *cuvântul*. El provine din latinescul *conventum* = adunare, întrunire. În ierarhia unităților constitutive ale unui text, *cuvântul* se situează la un nivel intermediar între *sintagmă şi sunet* (în exprimarea orală) sau între *sintagmă şi literă* (în exprimarea scrisă).

Nivelul sintagmei: *Calul/ galopa.*

Nivelul cuvântului: *cal.*

Nivelul sunetelor: *c-a-l.*

Nivelul literelor: *c, a, l.*

Sub nivelul cuvântului nu există unitate care să aibă un sens: *carte* se descompune în două silabe, dar *car* şi *te* nu au un nici un sens (nu au evident nimic de-a face cu substantivul *car* şi pronumele personal neaccentuat *te*!).

Definiția încercată mai sus nu este întru totul satisfăcătoare:

- din pricina existenței cuvintelor compuse: *coada şoricelului* este o unitate lexicală alcătuită din două cuvinte; *semn de carte* este o unitate lexicală alcătuită din trei cuvinte;
- din pricina cuvintelor derivate, a verbelor conjugate şi a mărcilor morfologice: *îm-barc-are, cânt-ăm, mic-ă.* Toate aceste unități sunt purtătoare de sens. De pildă: *ă* este marca femininului în limba română, *-ăm* este terminația verbului pentru persoana întâi plural, indicativ prezent.

Dar definiția de mai sus este destul de practică şi de aceea majoritatea cercetătorilor sunt de acord s-o folosească. În acest caz spunem că şi cuvintele compuse sunt alcătuite tot din cuvinte. Prefixele, sufixele, terminațiile şi mărcile morfologice diferite alcătuiesc nişte subcategorii care se disting de cuvintele ca atare. Lingviştii numesc aceste subcategorii *morfeme* gramaticale sau lexicale.

A cunoaşte un *cuvânt* înseamnă, aşadar, a-i cunoaşte atât forma şi folosirea, cât mai ales asocierea lui cu un sens, adică a şti ce obiect sau ansamblu de obiecte care au aceleaşi proprietăți desemnează el.

Alte *cuvinte* nu trimit la un obiect sau la un ansamblu de obiecte, ci la o acțiune pe care o putem ilustra cu o scenă asociată unei legende (explicații). Astfel, cuvântul *a decapita* evocă cel puțin un obiect (*secure, topor, ghilotină,* etc) şi diferite personaje (*victima, călăul.* etc): aşadar reprezentarea acestui cuvânt este complexă.

Cuvinte ca *libertate, generozitate* nu desemnează obiecte concrete (ca *masă* sau *copac*) şi nici acțiuni (ca a *mânca* sau *rafinare*); ele traduc valori morale sau politice, sau comportamente determinate de aceste valori. Dacă trebuie să facem un desen care să reprezinte sensul acestor cuvinte, nu se

poate, ca pentru *copac*, să desenăm un obiect, nici ca pentru *a mânca*, să desenăm o scenă cu o explicație. Desenul corespunzând cuvintelor *a mânca* sau *generozitate* va fi simbolic; el va fi diferit, prin urmare, de la individ la individ. Unul va reprezenta cuvântul *libertate* printr-un drapel; altul îl va reprezenta printr-o floare de câmpie etc. Conchidem că, în funcție de credințe și situații sociale, nu dăm același sens unor cuvinte abstracte ca *libertate*, *progres, democrație, știință* sau *religie*.

În loc să desemnăm sensul cuvintelor, așa cum am încercat să facem mai sus, le definim, adică le explicăm sensul prin definiții, explicându-le cu ajutorul altor cuvinte.

A mânca înseamnă *a absorbi alimente*; *a decapita* înseamnă *a ucide pe cineva (sau a distruge ceva) tăindu-i capul.*

Definirea cuvintelor abstracte variază în funcție de *situație* (cine vorbește? Ce opinii are?) și de *discurs* (vreau să explic, să conving, să critic etc).

Pentru a constitui sensul unui *text*, trebuie să ne sprijinim pe unitățile lexicale ale textului. Aceste unități sunt *cuvintele*, semne care ne trimit la un *referent* (element din realitate sau din imaginar) și care sunt constituite din asocierea unui *semnificant* (forma sonoră sau scrisă a cuvântului) cu un *semnificat* (semnificația, conceptul, sensul). Lingvistul elvețian *Ferdinand de Saussure* (1857-1913) spunea că *semnificantul și semnificatul* unui semn sunt ca cele două fețe ale unei foi de hârtie: una nu poate exista fără cealaltă. În limbile cu scriere alfabetică, niște litere sau grupuri de litere alcătuiesc forma sonoră a unui cuvânt scris.

Sensul unui cuvânt este strâns legat de cel al altor cuvinte care intră în relație cu el și cu *contextul* său. Sensul unui cuvânt este de asemenea strâns legat de *situația de comunicare.*

Câmpul semantic este ansamblul semnificațiilor pe care le capătă un cuvânt, în diferitele contexte în care acesta este folosit. A stabili *câmpul semantic* al unui cuvânt înseamnă a studia diferitele sale sensuri (sau accepții) care pot evolua de-a lungul istoriei limbii.

MONOSEMIA ȘI POLISEMIA

Cuvântul este *monosemic* atunci când are un singur sens (*telescop, elicopter*). *Monosemia* este o cerință imperioasă a vocabularelor științifice, tehnice și profesionale. Cei care folosesc aceste vocabulare trebuie să fie înțeleși imediat; ei nu tolerează ambiguitatea și nici conotațiile. Un cuvânt este *polisemantic* atunci când are mai multe sensuri (*cot* la mână, *cot* de drum, *cot* de burlan, *cot* unitate de măsură din trecut). *Polisemia este*

regula vocabularului comun. Cuvintele cele mai polisemice sunt cuvintele cele mai curente. Încercaţi, de pildă, să vedeţi numărul de sensuri pe care le au verbele *a fi, a avea, a face, a putea* sau substantivele *mână, gură, ochi, cap etc. Polisemia* regrupează sensurile vechi ale unui cuvânt cu sensurile cele mai recente; sensurile *concrete* (care desemnează realităţi perceptibile cu simţurile) şi sensurile *abstracte* (care desemnează calităţi); sensurile sale *proprii* şi sensurile sale *figurate* (metaforice etc). De exemplu: un *fir* de iarbă, un *fir* de apă etc. Anumite contexte ne obligă să alegem un sens sau un altul. Cuvântul *ceai* luat singur înseamnă, de pildă, planta, dar şi băutura ca atare. Aceste cuvinte nu apar în aceleaşi contexte, nu pot să fie înlocuite cu aceleaşi cuvinte şi nu au acelaşi sens. Aceste cuvinte se numesc *omonime.*

Omonimele sunt cuvinte care se pronunţă în acelaşi mod dar nu au acelaşi sens; ele pot fi *omofone*, dacă se pronunţă la fel (*mère* = mamă, *mer* = mare, *maire* = primar), *omofone* şi *omografe,* dacă se pronunţă şi se scriu la fel (du pain *frais* = pâine proaspătă, faire des *frais*= a face cheltuieli). *Omonimele omografe* se disting prin originea lor (*la mousse* = *spuma* vine din latinescul *mosa* = spumă, *le mousse*= ucenicul marinar, de la italianul *mozo*), genul lor (*le mousse, la mousse*), clasa gramaticală (*un mets* = un fel de mâncare, *je mets, tu mets* = eu pun, tu pui), modul de construire (*déboucher une bouteille* = a scoate dopul la o sticlă, *déboucher du métro* = gură de metrou), sinonimele lor (*monter* une tente, *dresser* une tente = a monta un cort; *monter* une colline, *gravir* une colline = a urca un deal), antonimele lor (*monter, démonter* une tente; *monter, descendre* une colline). În cadrul *omonimelor* distingem *omofonele şi omografele.*

Câmpul semantic al unui cuvânt poate aşadar să se limiteze, după caz, la analiza unui singur omonim sau să înglobeze toate cuvintele care sunt clar legate între ele prin trăsături semantice comune. *Câmpul lexical* este un ansamblu de cuvinte care trimit la aceeaşi noţiune, la aceeaşi realitate: el poate îngloba cuvinte sinonime (*amour, flamme, ardeur, passion* = toate înseamnă *dragoste*), cuvinte aparţinând aceleiaşi familii (*guerre, guerrier, guerroyer* = război, războinic, a se război), sau aceluiaşi domeniu (*soldat, armée, combattre* = soldat, armată, a lupta).

Polisemia nu este un defect al limbii; dimpotrivă, ea este una din cele mai mari calităţi. O limbă alcătuită în întregime din unităţi monosemice/ monosemantice (un cod) ar fi lipsită într-adevăr de ambiguităţi, dar ar trebui sute de mii de cuvinte pentru exprimarea a sute de mii de situaţii pe care le putem povesti. Cuvintele polisemice pot, dimpotrivă, să spună totul

cu un număr rezonabil de cuvinte. **Ambiguităţile existente în sensul lexical dispar din discurs, graţie *contextului* şi *situaţiei de comunicare*.**

Aşadar, nu putem recunoaşte cuvintele şi deci să le asociem un sens, fără să fi analizat grupul de cuvinte sau fraza în care sunt folosite. Altfel spus, cuvintele trimit la nişte obiecte sau la nişte experienţe de viaţă, dar într-un mod complex şi variabil, în funcţie de context.

Sensul denotativ sau *denotaţia* unui cuvânt este sensul său obiectiv, care corespunde definiţiei din dicţionar. **Sensul conotativ** sau *conotaţia* unui cuvânt reprezintă sensurile sale subiective, care pot fi legate de experienţa personală, de cultura, mediul social al fiecăruia dintre noi, de situaţia de enunţare, de context. De exemplu cuvântul *roşu* denotă culoarea; dar el poate conota *ruşinea, mânia, sângele, revoluţia*. Cuvântul *zăpadă* are drept sens denotativ: *"apă congelată care cade sub formă de fulgi albi"*, iar ca sens conotativ: *puritate, iarnă, pericol, frig etc.* Conotaţia însăşi poate avea sensuri subiective (cuvinte depreciative: *negru* alături de *negricios*), apreciative (*minunat*), cuvinte care poartă marca unui registru de limbă (*literar, curent, familiar:* a murit = a dat cotul; a plâns = a dat apă la şoareci). Putem distinge domenii diferite ale conotaţiei: conotaţie *morală, estetică, istorică, relgioasă* etc.

Când facem lectura unui text literar, trebuie să ne intereseze studierea conotaţiilor. Ele permit constituirea interpretării textului. ***Înţelegând cum trebuie tratate toate aceste aspecte ale cuvintelor, şi deci şi ale textului, putem să-l traducem cât mai adecvat în altă limbă.***

Paronimele sunt cuvinte care se aseamănă şi care riscă să fie confundate: *avènement* (venirea lui Mesia) *évènement* (eveniment); *précepteur* (preceptor, educator, învăţător) *percepteur* (perceptor, încasator de impozite); *inclinaison* (înclinare, aplecare); *inclination* (înclinaţie, talent); *infecter* (a infecta, a contamina, a molipsi); *infester* (a pustii, a bântui, a devasta, a infesta). *Eminent*, ca şi în limba română, are sensul de *remarcabil, de un nivel foarte ridicat* şi nu poate fi asociat decât cu două tipuri de grupuri nominale (GN), acelea care semnifică *fiinţe omeneşti*:

C'est un écrivain *éminent.* (E un scriitor *eminent*).

sau cele care desemnează o clasă mică de noţiuni abstracte: *grad, loc, serviciu etc.*

Il a rendu *d'éminents* services à l'État. (A făcut statului servicii *remarcabile/ eminente*.)

Imminent are sensul de *apropiat, gata să se producă* şi nu se foloseşte decât cu o clasă de substantive abstracte care desemnează acţiuni sau situaţii decisive/ hotărâtoare:

Le conflit est *imminent.* (Conflictul este iminent.)

Oricărei diferenţe cu privire la forma cuvintelor îi corespunde o diferenţă în regulile de folosire şi în cadrul semnificaţiei: aceasta este *regula opoziţiei semnificative,* care interzice folosirea unor cuvinte în locul altora.

Următoarele trei cuvinte: *astronom, astrolog şi astronaut* aparţin clasei substantivelor şi desemnează fiinţe omeneşti. Atât în scris, cât şi oral, ele au asemănări foarte mari: morfemul *astro-*, litera şi sunetul *o* din *-nom* şi *-log*, şi *n* din *-nom* şi *-naut*.

Aceste trei cuvinte sunt *paronime*. Toate trei desemnează oameni a căror meserie are legătură cu astrele. Dar *astronomul* este un savant care studiază legile universului ceresc; *astrologul* este un ghicitor care pretinde că descoperă în astre caracterul oamenilor şi secretele viitorului lor; iar *astronautul* este un călător care explorează astrele şi planetele. Între aceste trei cuvinte: *astronom, astrolog şi astronaut* există o **diferenţă semnificativă.**

Opoziţia semnificativă defineşte o diferenţă între două cuvinte sau grupuri de cuvinte, care aparţin aceleiaşi clase gramaticale. Ea articulează în acelaşi timp o asemănare şi o diferenţă/ deosebire. *Nu putem distinge, adică să comparăm, decât elemente care au şi trăsături comune.* Într-o frază nu va trebui să alegem între *elefant* şi *gramatică*, pentru că aceste două cuvinte fac parte din domenii de experienţă care nu au o măsură comună.

Asemănarea se poate referi în acelaşi timp şi la formă, dar şi la semnificaţie, ca, de exemplu, seria *astronom/ astrolog/ astronaut.* De obicei, ea se limitează la semnificaţie şi la anumite reguli de folosire. Astfel, substantivele *elefant* şi *girafă* desemnează animale, iar substantivele *gramatică* şi *recitare* fac trimitere la discipline şcolare.

Cuvintele astfel opuse au aşadar elemente de sens comune şi elemente de sens care le deosebesc. Aceste elemente de sens se numesc *trăsături semantice* sau *seme*. *Cal*/cheval *sau catâr*/mulet sunt două nume masculine care desemnează animale masculi. Ele sunt nume, masculine, animate, de sex masculin. Trăsăturile *nume* şi *masculin* sunt sintactice: ele privesc clasa cuvântului şi relaţiile sale cu contextul. *Animat* şi *sex masculin* sunt trăsături semantice: ele interesează raporturile dintre cuvinte şi lucruri. Trăsătura sex masculin/ *mâle* se degajează prin opoziţia dintre un catâr mascul şi un catâr femelă, sau dintre un cal şi o iapă.

Continuând cercetarea, aflăm următoarele: *calul* şi *catârul* sunt mamifere şi aparţin aceleiaşi familii denumite *equidee*, sau, dacă vrem să evităm acest nume savant, e deajuns să spunem că animalul numit *catâr* este *un fel de cal*. Particularitatea catârului ţine de faptul că s-a născut în urma acuplării unui măgar cu o iapă, sau chiar dintre un cal şi o măgăriţă.

Putem defini aşadar aceste două cuvinte printr-o serie ordonată de trăsături gramaticale şi semantice:

Cal/*cheval* [+ nume] [+ masc] [+ animat] [+ mascul] [+ mamifer] [+ equidee] [- hibrid]

Catâr/*mulet* [+ nume] [+ masc] [+ animat] [+ mascul] [+ mamifer] [+ equidee] [+ hibrid].

Semele se articulează în opoziţii binare, în cadrul cărora trăsătura capătă valoare pozitivă sau negativă. Dar în cadrul unor clase există cuvinte care neutralizează această opoziţie; astfel pentru trăsătura de *mărime/ grandeur*:

Mare/ **grand** (+) petit (-) mijlociu (0)

sau pentru trăsătura de *bună calitate*:

Bun/ **bon** (+) rău (-) mijlociu, mediocru, satisfăcător (0).

Semele se ordonează în funcţie de raporturile lor semantice. Atunci când un cuvânt are trăsătura [+ animat], are cu necesitate trăsătura [+ concret]. Când un cuvânt are trăsătura [+ uman], el are trăsăturile [+ animat] şi [+ concret]. Este deci de ajuns să notăm trăsătura specifică.

O opoziţie semnificativă este o relaţie de substituţie; ea determină o diferenţă de sens între două cuvinte susceptibile să apară în acelaşi cadru de frază sau de context; astfel, deşi având un raport de sens, *évacuer şi déménager* nu se află în opoziţie semnificativă, deoarece ele nu admit aceleaşi contexte:

On évacue la salle. **On déménage la salle.*

Se evacuează sala. * Se mută sala.

Nous avons déménagé hier. **Nous avons évacué hier.*

Ne-am mutat ieri. * Ne-am evacuat ieri.

Plecând de la frazele:

Cette	*violence* *frayeur* *propreté* *voiture* *boîte* *valise*	*me*	*surprend* *plaît* *déconcerte*

putem spune că *violence, frayeur, propreté, voiture, boîte, valise* aparţin aceleiaşi clase pentru că pot figura în aceleaşi contexte. Această clasă este numită clasa gramaticală a *Numelor/ Substantivelor*. La fel, *surprendre, plaire şi déconcerter* aparţin clasei gramaticale a *Verbelor.*

Aceste clase gramaticale au proprietăţi regulate de combinaţii cu alte clase gramaticale. Ansamblul acestor reguli de combinare alcătuieşte *sintaxa*

sau gramatica limbii. Alegând la întâmplare un cuvânt din fiecare din aceste clase, producem în acest fel mai multe zeci de fraze corecte.

Anumite substantive ca *voiture* sau *valise* apar în mod normal în contexte ca *la--- est rouge, noire, vide*. Dar dacă înlocuim aceste nume cu alte nume ca *frayeur, violence, avarice, propreté,* obţinem fraze bizare sau inacceptabile ca:

**la frayeur est rouge; *l'avarice est vide; *la propreté est noire.*

Observăm că adjective de culoare ca *rouge sau noire* şi adjective de volum ca *vide* nu pot să se construiască cu nume ca *frayeur, avarice, propreté.* Această diferenţă permite să formulăm pe baza numelor *voiture, boîte, valise, caisse* o proprietate comună care se numeşte *trăsătură semantică* [+ concret], iar pe baza numelor ca *frayeur, violence, avarice, pauvreté* o proprietate semantică comună care este trăsătura [-concret]/ *acestea sunt nume abstracte*. În acelaşi fel, *rouge şi noire* au trăsături semantice [+ culoare].

Cuvintele care aparţin aceleiaşi clase gramaticale şi care se definesc datorită unei trăsături semantice comune alcătuiesc o *clasă semantică*: clasa numelui, a adjectivului, a adverbului sau a verbului.

Corectitudinea unei fraze nu depinde doar de regulile sintactice de combinare dintre unităţile ei şi dintre constituanţi. Trebuie, deasemenea, să existe un acord între trăsăturile semantice ale cuvintelor care alcătuiesc fraza.

Fiecare cuvânt se defineşte pe baza a două tipuri de trăsături:

- trăsăturile sintactice şi semantice care-i sunt proprii;
- trăsăturile sintactice şi semantice ale claselor de cuvinte cu care el se poate construi. Aceste trăsături, care se referă la contextul cuvântului, se numesc *trăsături de selecţiel* sau *constrângeri de selecţie*.

De exemplu, putem spune:

Le chaval broute l'herbe de la prairie. (Calul paşte iarba din prerie.)

Le mulet broute l'herbe de la prairie. (Catârul paşte iarba din prerie.)

şi nu

**La valise broute l'herbe de la prairie.* (Valiza paşte iarba din prerie.)

Verbul *brouter* nu se poate construi decât cu un GN subiect care să aibă trăsăturile [+ animat] şi [+ ierbivor]. Există, aşadar, o incompatibilitate între numele subiect *valise* şi verbul *brouter.*

Trăsăturile de selecţie sunt deosebit de importante la clasele verbelor, adjectivelor şi adverbelor.

Fiecare cuvânt este, aşadar, susceptibil de a se construi cu unul sau mai multe tipuri de contexte. Aceste contexte sunt determinate de nişte reguli de selecţie sau de folosire a cuvântului.

Unele cuvinte nu se folosesc decât în contexte foarte restrânse; astfel *écarquiller/* a căsca/ a beli se construieşte cu un GN subiect [+ animat], în general [+ uman], şi numai cu un GN obiect direct, les *yeux/* ochii.

Ex: Degeaba căsca/ belea ochii, că nu vedea nimic.

Ecarquiller les yeux alcătuieşte o locuţiune deoarece nu avem de ales cu privire la GN obiect.

De cele mai multe ori, cuvintele admit mai multe reguli de folosire sau de selecţie, şi fiecărei selecţii a contextului îi corespunde o semnificaţie, şi deci un joc de sinonime distincte. Numim câmp semantic al unui cuvânt ansamblul de combinări sintactice şi semantice în care acest cuvânt poate intra şi gama semnificaţiilor care sunt asociate acestor combinări.

Să luăm verbul *ramasser.* Obţinem, după producerea unor fraze şi clasamente de întrebuinţare, clasele de contexte şi sinonimele următoare:

1. GN [+ uman] + *ramasser* + GN [+ concret] [– animat] [+ plural] *sau* [+ colectiv]

Les enfants	*ramasse(nt)*	*des feuilles mortes.*
Le professeur		*les cahiers.*
Le paysan		*du foin.*
Je		*beaucoup d'argent.*

▪ Synonyme: *rassembler* – obiectele care nu sunt neapărat pe pământ.

2. GN [+ uman] + GN [+concret] [+ – animat] [– plural]

Le professeur	*ramasse*	*un cahier.*
Paul		*un vieux gant, une grosse bûche.*
L'enfant		*une vieille dame.*

▪ Synonyme: *prendre par terre, relever* = a lua de la pământ, a ridica.

3. GN [+uman] + *ramasser* + GN [+animat]

La police	*ramasse*	*un vagabond, tous les clochards.*
La voisine		*tous les chats de la rue.*

▪ Synonyme*: emmener, recueillir; arrêter/ pour la police* = a lua cu sine, a culege; a aresta.

4. GN [+uman] + *ramasser* + GN [+ – concret] [+ peiorativ]

Paul a encore ramassé	*une bûche.*
	une mauvaise note.
	un bon rhume.

▪ Synonyme familier pour *recevoir, subir, attraper* = a primi, a suferi, (a suporta), a prinde, (a lua): *Le car ramsse les élèves.*

5. GN subiect desemnează un obiect [+ concret] care este instrumentul adunatului/culesului. GN obiect [+ concret], [+ animat], [+ plural].

Atunci când unele cuvinte nu pot fi înlocuite cu alte cuvinte într-un context dat, acele cuvinte nu au ele însele nici un sens. Astfel, *fur* nu apare decât în contextul *au fur et à mesure* (pe rând). Nu putem asocia o semnificație proprie numai cuvântului *fur.*

Alte cuvinte, care se pot înlocui în mod obișnuit unele cu altele, în interiorul unei clase gramaticale, sunt uneori folosite într-o expresie fixă, în care ele își pierd orice valoare proprie. Elementele unei locuțiuni nu sunt separabile, iar semnificația globală nu corespunde semnificației elementelor. De pildă: *faire grâce* (a grația, a ierta); *prendre la mouche* (a-i sări mușțarul); *côte à côte* (unul lângă altul, alăturea); *les carotte sont cuites* (nu mai e nimic de făcut, totul s-a sfârșit).

O frază ca «*Les carottes sont cuites*» se interpretează:

– ca o frază obișnuită în care este vorba efectiv de coacerea/ fierberea morcovilor, în care *carottes și cuites* sunt elemente care pot fi substituite/ înlocuite:

Les | *carottes* / *pommes de terre* — Les | *sont* | *cuites.* / *brûlées.*

– ca o *locuțiune* fixă și familiară care echivalează cu *„totul s-a terminat/ sfârșit, totul este pierdut"* și în care nici *carottes,* nici *cuites* nu pot fi înlocuite/ substituite.

În timp ce un adjectiv ca *grand/* mare poate marca o aumită intensitate, și poate fi asociat unui cuvânt ca *envie* (invidie/ poftă), *peur* (frică) sau *ignorance* (ignoranță):

Tu as vraiment une grande envie d'aller au cinéma?

(Ai cu adevărat mare chef să mergi la cinema?)

Tu nous as fait une grande peur!

(Ne-ai speriat grozav/ tare!)

Sa grande ignorance me consterne!

(Ignoranța lui nemaipomenită mă consternează!)

Intensitatea poate fi tradusă cu ajutorul altor adjective care nu se folosesc cu acest sens decât într-un context restrâns în care alcătuiesc un fel de locuțiune:

Une envie folle (o poftă nebună); *une peur bleue* (o frică grozavă); *une ignorance crasse* (o ignoranță crasă) și nu: * *une envie bleue; *une ignorance bleue; * une envie crasse; * une peur crasse.*

În funcție de context, o aceeași trăsătură semantică va fi exprimată prin cuvinte diferite, al căror sens se află redus la această trăsătură unică. *Une peur bleue* era poate o frică atât de mare încât te făceai alb sau albastru de spaimă, dar în vorbirea curentă *GN peur bleue* nu trimite la culoarea albastră și neutralizează deci sema [+ culoare]. La fel, ideea de a suferi poate fi tradusă prin verbul *essuyer/* a șterge, dar numai într-un context ca *eșec(uri) sau înfrângere(i).*

Essuyer un échec, une défaite = *(a* suferi un eșec, o înfrângere) și nu vom spune **Essuyer une opération.*

În concluzie, constrângerile asupra contextului pot fi reduse la patru tipuri principale:

1. Constrângeri asupra prepozițiilor asociate numelor, verbelor sau adjectivelor:

Ma confiance en toi și nu *à toi, *pour toi.

(Încrederea mea în tine și nu *la tine, *pentru tine.)

Ma passion pour le football și nu du football, *au football.

(Pasiunea mea pentru fotbal și nu a fotbalului,*la fotbal.)

Se rappeler cette histoire și nu *de cette histoire.

Se souvenir de cette histoire și nu *à cette histoire.

Ultimele două propoziții nu corespund unor variante asemănătoare din limba română, deoarece verbul *a-și aminti* nu se supune aceluiași regim din franceză ca cele două verbe *se souvenir și se rappeler*. Cele două propoziții se traduc la fel: A-și aminti povestea aceasta.

Fier de toi = mândru de tine; *Bon à rien* = bun de nimic.

2. Locuțiuni fixe:

À l'improviste = pe neașteptate/ fără veste/ pe nepregătite; și nu * de l'improviste, * pour l'improviste.

3. Funcții lexicale mai mult sau mai puțin fixe:

Essuyer un échec / subir un échec = a suferi /a încerca un eșec; *Se solder par un échec* = a se solda cu un eșec.

4. Compatibilitate între trăsăturile semantice ale constituanților:

Héler un taxi = a chema un taxi, și nu * héler un acacia = a chema un salcâm.

J'ai mangé trois croissants. = Am mâncat trei cornuri, și nu * J'ai mangé trois adverbes à mon petit déjeuner. = Am mâncat trei adverbe la micul dejun.

Omofonele sunt acele cuvinte care se pronunță la fel. Cuvântul vine de la grecește *homo* (la fel); *phoné* (sunet, voce). Dar aceste cuvinte,

omofonele, sunt radical diferite din punctul de vedere al semnificaţiei şi al regulilor de folosire.

Omofonele sunt numeroase în limba franceză şi au în general o ortografie distinctă care permite să nu le confundăm în scris. Astfel, suita fonetică [ver] este aceeaşi pentru şase cuvinte diferite:

- *vert* = *Une volée de bois vert* / une suite de critiques violentes
  (O suită de critici violente expresie fixă)
- *verre* = *Un verre de cristal, un verre de vin.*
  (Un pahar de cristal, un pahar de vin.)
- *ver* = *Un ver de terre amoureux d'une étoile.*
  (O rămă îndrăgostită de o stea.)
  Il fallait nourrir le rossignol avec des vers de terre.
  (Trebuia să hrănim privighetoarea cu râme.)
- *vers* = *Les octosyllabes sont des vers de huit syllabes.*
  (Octosilabele sunt versuri de opt silabe.)
- *vers* = *Les voitures se dirigeaient vers Paris.*
  (Maşinile se îndreptau spre Paris.)
  Je rentrerai vers cinq heures.
  (Voi reveni în jurul orei cinci/ pe la ora cinci.)
- *vair* = *Cendrillon avait perdu sa pantoufle de vair.*
  (Cenuşăreasa îşi pierduse papucul alb-gri.)

Pe baza acestor omofone au fost inventate jocuri de cuvinte ingenioase şi foarte instructive:

Un ver vert vers un verre vair.
Je suis maire de Mamère et mon frère est masseur.

Omografele sunt cuvintele care se scriu la fel. Unele omografe pot fi în acelaşi timp omofone.

- *mémoire* = *Les personnes âgées perdent parfois la mémoire.*
  (Persoanele în vârstă îşi pierd uneori memoria.)
- *mémoire* = *Le secrétaire du conseil local a adressé un mémoire au préfet.*
  (Secretarul consiliului local a adresat un memoriu prefectului.)

Alte omografe corespund unor pronunţii diferite. De exemplu, cuvântul *couvent*, în propoziţia:

Les poules *couvent* dans le *couvent*.
(Găinile clocesc în mănăstire.)

Cuvintele polisemantice

De pildă cuvântul *tilleul* (tei), admite patru întrebuinţări diferite, atât prin semnificaţie, cât şi prin regulile contextului. Când cuvântul se află la plural, el nu poate desemna nici florile, nici lemnul; când spunem că bem *du tilleul*, vorbim de infuzia de flori de tei; dar aceste patru întrebuinţări sunt legate între ele prin elementele sensului lor: este vorba totdeauna de arbore, de părţile care îl alcătuiesc sau de produsele care rezultă din el.

- arborele: *tilleul* [+concret] [+numărabil] [+vegetal]
  Elle dormait à l'ombre d'un tilleul.
  (Ea dormea la umbra unui tei.)
- florile copacului: *tilleul* [+ concret] [-numărabil] [+ vegetal]

Je voudrais un paquet de tilleul. (Aş vrea un pachet de flori de tei.)

- infuzia făcută cu aceste flori: *tilleul* [+ concret] [+ numărabil] [+ vegetal]
  Tous les soirs elle prenait son tilleul.
  (În fiecare seară ea îşi bea ceaiul de tei.)
  Tu seviras trois tilleuls à la table du fond.
  (Serveşte trei porţii de ceai de tei la masa din fund.)
- lemnul arborelui: *tilleul* [+ concret] [- numărabil] [+ lemn]
  Ma marraine avait une table ancienne en tilleul.
  (Naşa mea avea o masă veche din lemn de tei.)

Atunci când aceeaşi formă sonoră şi grafică admite mai multe sensuri distincte, însă totuşi legate unele de altele, se consideră că această formă corespunde unui singur cuvânt polisemantic şi nu mai multor omonime distincte.

Cuvintele sunt în mod obişnuit polisemantice (aşa cum am arătat mai sus). Excepţia confirmă regula: ea interesează într-adevăr vocabularul ştiinţific, care este construit tocmai pentru a preîntâmpina imprecizia limbii curente; astfel, în matematică, *punctul, linia, cercul, ansamblul* sunt noţiuni strict definite; în limbajul curent, aceste cuvinte admit accepţii foarte variate.

Esenţialul schimburilor verbale se efectuează pe baza a 3.000 de cuvinte ale *vocabularului fundamental,* şi pe baza celor 20.000 – 30.000 de cuvinte ale *vocabularului comun.* Aceasta înseamnă puţin, faţă de varietatea experienţelor şi multitudinii obiectelor şi relaţiilor pe care le putem observa, construi sau imagina. *Cuvintele sunt aşadar apte să-şi modifice sensul în funcţie de situaţii şi de contexte.*

Cum îşi schimbă cuvintele sensul

Obiectele sau acţiunile pe care le desemnează cuvintele pot să se schimbe odată cu evoluţia tehnicilor şi uzanţelor. Un *tire-bouchon* (tirbuşon) este de obicei prevăzut cu o elice de metal, şi chiar această trăsătură pertinentă a spiralei este selecţionată în locuţiunea *en tire-bouchon* (ca tirbuşonul):

une queue *un escalier* *des cheveux*	*en tire-bouchon*

Dar există *tirbuşoane* care operează prin simpla apăsare a două lamele introduse între dop şi gâtul sticlei. Trăsăturile pertinente nu sunt deci aceleaşi pentru substantivul tirbuşon şi locuţiunea adjectivală *ca tirbuşonul* (*en tire-bouchon*).

În acelaşi fel verbul *tirer* (a trage) admite ca sens principal *amener vers soi par traction* (a aduce către sine prin tracţiune/ tragere):

Tirer une corde, un fardeau, une charette, une aiguille.

(A trage o coardă, o greutate, o şaretă, un ac.)

Aplicat la arc, verbul semnifică *a trage spre sine coarda cu scopul de a proiecta departe săgeata.* Înlocuirea armelor cu tragere/ cu jet, prin arme de foc a conferit verbului *tirer* (atrage) accepţiunea nouă de a trimite departe, adică departe de sine, un proiectil.

Tirer une balle, un coup de canon.

(A trage un glonte, a trage cu tunul.)

Variaţia metonimică

Orice obiect, orice acţiune poate fi decompozabilă în mai multe părţi sau aspecte: astfel, *teiul* ca arbore, floarea, infuzia sau lemnul de tâmplărie. Orice obiect, orice acţiune poate de asemenea să se înscrie într-un cadru mai vast cuprinzând locul, persoanele respective, cauzele, modalităţile sau consecinţele operaţiei etc. Astfel, cuvântul polisemantic *bureau* (birou) desemnează, în funcţie de context:

- masa de lucru: *Son bureau est encombré de papiers.*
  (Biroul lui e plin de hârtii.)
- camera unde se situează această masă:
  Il travaille dans son bureau.
  (Lucrează în biroul lui.)

▪ un loc alcătuit din camere de lucru echipate cu unul sau mai multe birouri:

Le centre de Paris est envahi par les bureaux.
(Centrul Parisului este invadat de birouri.)

▪ ansamblul funcţionarilor şi cadrelor care lucrează în acest loc:

Il pestait contre la lenteur des bureaux administratifs.
(Folosea cuvinte grele împotriva birourilor administrative.)

▪ serviciile asigurate de un stabiliment public:

Aller au bureau de poste, au bureau de tabac.
(A merge la poştă, la tutungerie.)

▪ membrii unei adunări sau ai unei asociaţii, aleşi pentru a asigura buna funcţionare a acestora:

Il a été élu au bureau de l'Amicale.
(El a fost fost ales în biroul Amicalei.)

Numim *metonimie* orice schimbare semantică bazată pe un raport de proximitate dintre obiecte, locuri sau acţiuni. Acest raport poate interesa:

▪ părţile obiectului:

Un village de cinquante feux.
(Un sat de cincizeci de focuri.)

▪ conţinătorul şi conţinutul:

Ils sont allés au café boire un verre.
(Au plecat la cafenea să bea un pahar.)

▪ agentul acţiunii şi instrumentul acţiunii:

Il faudrait réparer la cuisinière.
(Ar trebui reparat aragazul/ maşina de gătit.)
La cuisinière se dispute avec la femme de chambre.
(Bucătăreasa se ceartă cu camerista.)

▪ obiectul şi produsul care derivă din acesta:

Mélanie gardait les chèvres.
(Melania păzea caprele.
Vous auriez un chèvre à me proposer?
(Aveţi oare o varietate de brânză de capră să-mi propuneţi?)

▪ obiectul şi locul fabricaţiei obiectului:

Mes grands-parents sont nés à Pont-l'Evêque.
(Bunicii mei s-au născut la Pont-l'Evêque.)
Où as-tu mis le pont-l'évêque?
(Unde ai pus pont-levecul? – varietate de brânză.)

▪ acțiunea și obiectul produs prin această acțiune:

Les inscriptions seront ouvertes le 1-er octobre.
(Înscrierile vor începe la 1 octombrie.)
Les murs étaient couverts d'incriptions.
(Zidurile erau pline de înscrisuri.)

Variații metaforice

Metafora este o comparație prescurtată dintre doi termeni care prezintă o anumită analogie, durabilă sau trecătoare. Ea se marchează de obicei printr-o schimbare de categorie în trăsăturile semantice de selecție.

Cette pauvre fille est boîteuse. [+ concret] [+ animat]
(Această biată fată e șchioapă.)
Cette table est boîteuse. [+ concret] [– animat]
(Această masă e șchioapă.)
Cette comparaison est boîteuse. [– concret] [– animat]
(Comparația aceasta e șchioapă.)

În același fel, cuvântul *fil* se folosește pentru *fil à tisser* (fir de țesut), *le fil électrique* (firul electric), *le fil du téléphone* (firul telefonului), *le fil de l'eau* (firul apei), *le fil du discours* (firul discursului/ al vorbirii), *le fil du rasoir* (tăișul lamei de ras).

Putem distinge *trei feluri de metafore*:

1. Metafora fixată în limbă, și care a pierdut orice valoare evocatoare; de exemplu:

Un pied de table, la Voie lactée, le fil de l'eau.
(Un picior de masă, Calea lactee, firul apei.)

Picior sau *Cale* au devenit termenul propriu pentru a desemna partea de jos a unei mese sau mulțimea de stele. Astfel, imaginea *"la route de lait"* s-a pierdut, cu excepția cazului în care un scriitor se amuză să reînoiască metafora luând expresia *"au pied de la lettre"* (în sensul ei propriu).

2. Metafora – clișeu care propune o comparație, dar ștearsă de o prea îndelungată folosire. Este cazul următor:

La neige étend son blanc manteau d'hermine.
(Zăpada își așterne alba ei mantie de hermină.)

Scriitorii au uzat și abuzat de comparația zăpezii cu o mantie de blană albă.

3. *Metafora creatoare*, adică nouă:

Les grands événements arrivent sur des pattes de colombe. (Nietzsche)
(Marile evenimente sosesc pe picioare de porumbel.)

Astfel de imagini sunt şi efecte stilistice; dar orice metaforă poate să treacă în folosirea curentă şi să se fixeze încet-încet în limbă. De exemplu:

Négocier un virage. (A negocia/ a o lua pe/ o curbă/ un viraj.)

Orice ştiinţă, orice activitate profesională sau odihnă activă îşi creează un vocabular de specialitate. Unele cuvinte din acest vocabular sunt termeni rari şi limitaţi la uzajul tehnic: *avant-centre* (centru înaintaş), *infarctus du myocarde* (infarct al miocardului), *métacarpe* (metacarp), *ovipar* (ovipar), *sérigraphe* (serigraf), *théorème* (teoremă). Altele sunt împrumutate din vocabularul general şi capătă un nou sens, specific domeniului în care sunt transferate:

Ensemble, fonction (mathématiques) = ansamblu, funcţie (matematici)
Réaction, solution (chimie) = reacţie, soluţie (chimie)
Disque, portée, clef (musique) = disc, portativ, cheie (muzică).

Şi invers, termeni specializaţi pot să treacă în vocabularul general şi să-şi modifice sensul. *Complexul*, termen tehnic din domeniul psihanalizei, se reduce ca sens devenind simplă timiditate în expresia: *Il a des complexes* (Are complexe).

În concluzie, frontiera dintre omonimie şi polisemie este fragilă şi nesigură. Cuvintele sau secvenţele care au aceeaşi pronunţie, dar nu aceeaşi ortografie (deci omofonele care nu sunt omografe) sunt întotdeauna omonime:

Le seau, le sceau, le sot, le saut, Sceaux.
(Găleata, sigiliul, prostul, saltul, oraşul Sceaux.)

Şi de aici un alt joc de cuvinte:

Un sot avec un seau sous le sceau fait un saut à Sceaux.

Celelalte omonime au ieşit adesea dintr-un cuvânt polisemantic. Există un raport de metonimie între *la chèvre* (capră) şi *le chèvre* (brânză de capră), *la mémoire* (memoria) şi *le mémoire* (memoriul), *la trompette* (trompeta) şi *le trompette* (trompetistul) şi chiar între cele două cuvinte *grève*:

Les vagues déferlaient sur la grève. [+concret]
(Valurile se spărgeau pe pietrişul de pe mal.)
Les cheminots se sont mis en grève. [– concret]
(Muncitorii de la căile ferat au declarat grevă.)

În Parisul Evului Mediu, muncitorii fără locuri de muncă se adunau în piaţa Grève (viitoarea piaţă a Primăriei), astfel numită din cauza unei plaje care se întindea pe malul Senei. În franceza contemporană însă nu mai există nicio legătură între cele două omonime *grève*.

Metafora se bazează pe o asociaţie de idei. Cuvântul părăseşte contextul său obişnuit pentru a intra într-un alt context.

Le soleil s'est noyé dans son sang qui se fige. (Baudelaire)

Verbul *se noyer* (a se îneca) cere de obicei un subiect animat: o persoană sau un animal se poate îneca. Aici subiectul este *le soleil*, adică un obiect neanimat. Întrebuinţându-l ca subiect al verbului *se noyer*, Baudelaire foloseşte asociaţia de idei cu o persoană care se îneacă. Sintagma *le soleil se noie* este o metaforă.

Numele *sang* trimite în mod obişnuit la o fiinţă animată care are printre funcţiile sale vitale circulaţia sanguină. Aici este vorba tot de *soare*. Sintagma *le sang du soleil* este o metaforă. *Se figer* înseamnă *a se închega, a se fixa, a se întări.*

A scrie sau a citi o metaforă înseamnă chiar *a schimba lumea.* Înseamnă, în cazul de faţă, a părăsi o lume în care Soarele este una din cele o sută de miliarde de stele din galaxia noastră, o lume în care mişcarea Pământului în jurul Soarelui îl face pe acesta să dispară în fiecare seară dincolo de linia orizontului. Înseamnă să intrăm într-o lume nouă, diferită, în care Soarele sângerează dispărând la orizontul oceanic.

Nu spunem niciodată că un cuvânt este o metaforă. Metafora nu include niciodată doar un cuvânt izolat. Ea presupune întotdeauna un ansamblu de cuvinte. Iar acest ansamblu produce metafora.

Metafora filată est o metaforă reluată de-a lungul unei fraze sau a unui text. Se spune că în acest fel se filează o metaforă:

Bergère ô Tour Eiffel *le troupeau* des ponts *bêle* ce matin. (Apollinare)
(Păstor, o, Turnul Eiffel turma podurilor behăie în dimineaţa aceasta.)

Alegoria este un ansamblu de una sau mai multe metafore care evocă un univers complet pe un pasaj destul de lung. În acest început de poem din *Jules Supervielle*, ancorarea alegoriei este dublul sens al figurii (*visage* şi *carte à jouer*):

Figures

Je bats comme *des cartes*
Malgré moi *des visages*,
Et tous, ils me sont chers.
Parfois l'un tombe à terre
Et j'ai beau le chercher.

În practică, vom considera omonime toate cuvintele polisemantice care se disting printr-o variaţie îndeajuns de netă ca sens şi ca trăsături de asociere cu contextul.

REINTERPRETAREA TEXTELOR ÎN FUNCȚIE DE CONTEXT

Încercând să construim fraze cu două, trei sau patru cuvinte luate la întâmplare, putem desprinde constrângerile contextului şi regulile de interpretare" a enunțurilor bizare. Astfel, cu ajutorul cuvintelor *tante* (mătuşă/ tante), *éplucher* (a curăța de coajă), *laitue* (lăptucă), putem construi:

Ma tante épluche la laitue. = Mătuşa mea curăță lăptuca.

GN [+uman] + éplucher + GN [– animat]

şi nu **La laitue épluche ma tante.*

GN [– animat] + éplucher + GN [+ uman]

Să luăm de astă dată cuvintele *Françoise, chien* (câine), *casser* (a sparge); regulile de selecție ale verbului *casser* îi interzic construcția cu un GN obiect care ar avea trăsătura [+ animat]. Nu putem, prin urmare, admite propozițiile:

**Françoise a cassé le chien.* = Françoise a spart/ a stricat/ a rănit câinele.

**Le chien a cassé Françoise.* = Câinele a spart-o/ a stricat-o pe Françoise, numai dacă nu considerăm că GN, ambele, desemnează lucruri inanimate: putem într-adevăr sparge o păpuşă cu numele de Françoise sau un câine de porțelan.

În acest fel, regulile de selecție ale trăsăturilor semantice sunt mai puțin constrângătoare decât cele ale regulilor gramaticale; dacă spunem: **Je suis fier à toi.* = *Sunt mândru la tine, fraza este corectă din punctul de vedere gramatical. Dar o propoziție bizară din punctul de vedere semantic poate fi reinterpretată şi poate deveni acceptabilă:

- fie prin schimbarea unei trăsături semantice la nivelul GN respectiv:
  Casser le chien.
  [– animat]
- fie printr-o metaforă care să apropie în mod provizoriu două obiecte sau două clase de obiecte:
  La vieille femme se mit à glousser.
  (Bătrâna se apucă să chicotească/ se puse pe un râs chicotit.)
  [+ animat] [+ uman] [+ animat] [– uman]

Glousser = sunetele pe care le face cloşca atunci când îşi cheamă puii.

La vieille femme rămâne tot o ființă umană, dar felul ei de a râde permite comparația cu o pasăre de curte.

- fie pentru că propoziția aparține unui discurs de ficțiune – legendă, poem, parodie – în care ne putem imagina că găina are dinți și că țăranii de la munte dansează rock, iar acest lucru ne permite să povestim o întâmplare frumoasă și să inventăm raporturi noi și poetice între lucruri.

Sinonimele sunt cuvinte formate în mod diferit, care trimit la același referent:

Il *envoie* une balle = il *lance* une balle (el trimite o minge).

Sinonimia este întotdeauna parțială. Două cuvinte, sinonime într-un context, nu mai sunt la fel în alt context:

Il *envoie* une lettre (el trimite o scrisoare) și nu il *lance* une lettre.

Il *lance* des cris (scoate țipete) și nu il *envoie* des cris.

Aceste cuvinte au sinonime diferite, în funcție de context:

Il *envoie* ou *adresse* une lettre; il *lance* ou *pousse* des cris.

Registrul de limbă (*travail, boulot),* intensitatea (*surpris, stupéfait, sidéré*), domeniile de folosire (le *traitement* du fonctionnaire, *les honoraires* du médecin, *le salaire* de l'employer, les *gages* du domestique) diferențiază *sinonimele.*

Sinonimia este o bogăție a limbii care permite nuanțarea expresiei.

François est | *têtu* / ..... / *obstiné* | comme une mule.

Dacă este adevărat că François este *têtu* (încăpățânat) ca un catâr, atunci putem spune că François este *obstiné* (încăpățânat) ca un catâr; și invers. Această echivalență semantică dintre doi termeni corespunde unei echivalențe semantice globale dintre două propoziții sau fraze legate între ele prin sinonimie.

Pentru ca două cuvinte să fie sinonime perfecte, ar trebui ca ele să se poată înlocui unul pe celălalt în toate contextele și ca această substituție să nu ducă la nici o modificare de sens. *Têtu și obstiné* pot fi considerate două sinonime aproape perfecte, cu o coloratură ceva mai familiară pentru *têtu.* Alte sinonime perfecte: *quoique = bien que; toutefois = néanmoins = pourtant = tout de même.*

În general, sinonimia este incompletă, fie că se limitează la un număr mic de contexte, fie că antrenează o modificare în trăsăturile semantice ale cuvântului sau în registrul frazei.

Orice opoziţie semnificativă se bazează pe asocierea unei asemănări cu o diferenţă. Doi termeni care nu au între ei nici o diferenţă sunt cuvinte sinonime. Doi termeni a căror diferenţă semantică nu se referă decât la una sau două trăsături secundare sunt cuvinte aproape sinonime; astfel de cuvinte, numite *parasinonime*, sunt substituibile într-un mare număr de contexte, în care această diferenţă cu privire la una sau două trăsături minore nu schimbă semnificaţia globală a frazei.

La vente des | *automobiles* / *voitures* | *a diminué de 20%.*

(Vânzarea automobilelor a scăzut cu 20 la sută.)

De fapt *la voiture* desemnează orice vehicul de transport: vehicul împins cu braţele, cărucior de copil, vehicul auto. Dar diferenţa dintre *voiture* şi *(voiture) automobile* este de obicei neutralizată.

Un caz frecvent de *parasinonimie* este cel care priveşte variaţia de intensitate dintre două sau mai multe cuvinte.

Frayeur = peur violente (frică violentă)

Terreur = peur, frayeur d'une extrême violence (teamă, frică extrem de violentă/ sau de o violenţă extremă).

La fel, există o progresie ascendentă între substantivele *paresse* (lene) şi *fénéantise* (lene, lenevie), sau între adjectivele *paresseux* (leneş) şi *fénéant* (leneş); o progresie descendentă între substantivele *incartade* (greşeală de limbaj) şi *pécadille* (greşeală mică), sau între adjectivele *malade* (bolnav) şi *souffrant* (suferind).

Orice cuvânt este în mod normal *polisemantic*, iar sensul său variază în funcţie de cadrele de fraze în care se plasează. Prin urmare, două cuvinte pot fi sinonime într-un tip de context, şi nu mai pot fi sinonime într-un alt tip de context. Constatăm acest lucru la:

- locuţiunile fixe în care substituţia este imposibilă:

Être dans ses petits souliers/ être mal à l'aise = a nu se simţi în largul său.

**Être dans ses petites chaussures* = a fi în încălţările sale mici.

- întrebuinţările regulate ale cuvintelor. E posibil ca substituţia să fie inacceptabilă, sau să producă o diferenţă de sens. Se spune:

Faire reigner la terreur. = a face să domnească teroarea, şi nu **Faire reigner la frayeur.*

La fel, în privința cuvintelor *estimer, penser şi croire* care sunt substituabile:

J'estime
Je pense | *que vous avez raison.*
Je crois

mais

Je pense
| *avoir raison.*
Je crois

Dar această parasinonimie dispare atunci când verbele sunt plasate într-un alt context.

J'estime les médecins. = Stimez medicii.

*J'estime l'électronique.

Je pense aux médecins. = Mă gândesc la medici.

Je pense à l'électronique. = Mă gândesc la electronică.

Je crois les médecins. = Îi cred pe medici.

*Je crois l'électronique.

Je crois aux médecins. = Cred în medici.

Je crois à l'électronique. = Cred în electronică.

Nu putem considera drept sinonimie orice substituire de termeni care produc o echivalență semantică globală între două propoziții, ținând cont de situația deosebită în care aceste două fraze pot fi enunțate:

Passe-moi la salière. = Dă-mi solnița.

Passe-moi le sel. = Dă-mi sarea.

Nu au acelaşi sens decât dacă solnița nu e goală, iar sarea este efectiv în solniță şi nu în orice alt recipient sau ambalaj. Aceste două condiții sunt bineînțeles străine regulilor de organizare ale vocabularului şi nu suprimă opoziția semnificativă dintre *sel* şi *salière*.

Pleonasmul este joncțiunea a două cuvinte sau a două valori sinonime: *a urca sus, a coborî jos, a se retrage înapoi etc.*

Pleonasmul* este întotdeauna o greşeală. Nu trebuie să confundăm pleonasmul cu întrebuințarea verbelor tranzitive împreună cu complementul lor intern*: a-şi trăi traiul.

PERIFRAZA

Orice cuvânt poate fi înlocuit printr-o definiţie, adică printr-o expresie sau o propoziţie/ frază mai lungă care precizează trăsăturile semantice ale cuvântului. Acest lucru îl fac dicţionarele care, pentru fiecare valoare sau fiecare cuvânt, dau o definiţie ilustrată cu unul sau mai multe exemple.

În viaţa de zi cu zi, folosim de asemenea definiţiile:

- fie pentru a explica un termen unui interlocutor care nu-i cunoaşte sensul: *une noria, un collimateur, un fleuron.*

(O maşină hidraulică având cupe de scos apa; aparat de ochit; ornament stilizat în formă de floare).

"Ce sunt acestea?", îi întreabă copilul pe părinţii lui, pe colegi sau pe profesor.

- fie că nu ştim noi înşine cuvântul corect. Îl înlocuim printr-o perifrază, un grup de cuvinte susceptibile să evoce semantic cuvântul corect.
- fie în sfârşit pentru a evita repetiţiile. Astfel, în acest extras dintr-un articol de ziar:

M. Brejnev est arrivé à Vladivostok, où il recevra le président Ford. Les deux hommes d'État devraient avoir au total une dizaine d'heures d'entretien. Les conversations devraient surtout fournir au président des États-Unis et au secrétaire général du parti communiste de l'U.R.S.S. l'occasion de relancer la coopération entre leurs deux pays. (*Le Monde,* 26 nov. 1974)

(Domnul Brejnev a sosit la Vladivostok, unde îl va primi pe preşedintele Ford. Cei doi oameni de stat ar trebui să aibă în total vreo zece ore de convorbiri. Convorbirile ar trebui mai ales să ofere preşedintelui Statelor Unite şi secretarului general al partidului comunist al URSS ocazia de a relansa cooperarea dintre cele două ţări).

Perifrazele *homme d'État, président des États-Unis et secrétaire général du parti communiste de l'U.R.S.S.* permit evitarea repetiţiei numelor *M. Brejenev şi preşedintele Ford.*

Perifraza se mai foloseşte pentru:

a) punerea în valoare a aspectelor deosebite, dar socotite ca fiind importante ale obiectului sau ale fiinţei descrise. Astfel, englezii îi numesc pe francezi *mâncători de broaşte*, iar noi îi numim pe italieni *macaronari,* pentru consumul mare de macaroane din Italia.

b) a voala realităţile dezagreabile sau considerate neconvenabile de către convenţiile sociale. Astfel de perifraze se numesc **eufemisme.**

Eufemismele şi termenii peiorativi ar fi:

1. termenii care desemnează anumite realităţi biologice fundamentale: sex, dragoste, moarte, excremente sunt adesea judecaţi prea "crude" sau prea neliniştitoare, astfel că sunt înlocuite cu termeni mai aluzivi sau cu perifraze eufemistice; după caz, înlocuim cuvântul *pisser* (a se pişa) cu: *faire pipi* (a face pipi), *uriner* (a urina), *aller aux toilettes* (a merge la toaletă); iar *mourir* (a muri) cu *rendre l'âme* (a-şi da sufletul), *passer de vie à trépas* (a trece dincolo).

2. alte tabuuri, adică alte cuvinte interzise, pot interveni în relaţiile sociale. Dacă nu e politicos sau este imprudent să spunem brutal cuiva:

Monsieur, vous mentez! (Domnule, minţiţi!)

am putea recurge la perifraza:

Monsieur, ce que vous dites là est une contre-vérité.

(Domnule, ceea ce spuneţi este contra adevărului/ un contra-adevăr).

Cuvinte sau perifraze care pot să aibă valori meliorative sau peiorative: *un chauffeur* (neutru); un *chauffard* (peiorativ); *consciencieux* (neutru) sau meliorativ, *perfectionniste* (peiorativ); *dictature* (peiorativ), *pleins pouvoirs* (meliorativ); *paresse* (lene) (peiorativ sau neutru), *nonchalance* (meliorativ).

În funcţie de opiniile politice şi de grupurile sociale, aceleaşi persoane sau aceleaşi ţări sunt numite diferit:

combattants, patriotes, terroriste sau assassins (combatanţi, patrioţi, terorişti sau asasini), *dirigeants ou meneurs.* (conducători sau dirijori şefuleţi), *monde libre ou monde capitaliste* (lumea liberă sau lumea capitalistă).

Putem aşadar denumi acelaşi obiect cu o clasă de parasinonime şi de perifraze. Pentru a evita repetarea numelui Paris, îl înlocuim cu *capitale de la France, ville-lumière* sau *grande métropole française.* Tot aşa, putem desemna planeta Venus drept *l'étoile du soir* (Luceafărul/ steaua de seară), *l'étoile du matin* (steaua dimineţii), *l'étoile du berger* (steaua ciobanului) etc.

Astfel de perifraze definesc în legătură cu cuvintele Paris sau Venus o **sinonimie referenţială:** obiectul numit rămâne identic, însă proprietăţile care îi sunt atribuite sunt de fiecare dată diferite. În acest mod, se opun *referentul* (adică obiectul sau fiinţa la care trimite un cuvânt sau un grup de cuvinte) şi *semnificatul* (trăsăturile şi proprietăţile semantice care îi sunt atribuite). Cum scria Pascal, *"il y a des lieux (des circonstances) où il faut l'appeler Paris, et d'autres où il le faut appeler capitale du royaume".* (Există locuri / împrejurări în care trebuie să-l numim Paris, iar altele în care trebuie să-l numim capitala regatului).

Cuvintele sau expresiile care desemnează aceeaşi realitate variază în funcţie de grupurile sociale şi de situaţiile de comunicare. *Gifle, geigne, taloche, torgnole, baffe* desemnează acelaşi obiect şi sunt substituabile în aceleaşi contexte: palmă dată cuiva.

Mon père m'a	*donné*	*gifle.*
	flanqué une	*beigne.*
	fichu	*taloche.*

Cuvântul *gifle* aparţine limbajului curent, pe când *beigne, taloche, torgnole, baffe* sunt cuvinte „familiare" sau „populare"; echivalentul lor din limba îngrijită ar fi *souflet.* La fel *flanquer* este echivalentul familiar al verbului *donner* în acest context.

Aceste cuvinte sunt deci sinonime care nu diferă decât prin „registrul" lor de limbă căruia îi aparţin. Putem distinge:

- **Un registru susţinut sau literar**: *gravir* (a urca), *jadis* (odinioară);
- **Un registru curent**: *monter, autrefois;*
- **Un registru tehnic**: *amelopsis* = numele ştiinţific al viţei-de-vie virgină (*vigne vierge*); *actinie* = numele ştiinţific al anemonei de mare (*anémone de mer*);
- **Un registru familiar**: *auto, bouquin* (carte);
- **Un registru popular**: *une bagnole* (o maşină), *un flic* (un curcan, un poliţai);
- *Cuvinte de* **argou,** care înseamnă limba folosită de un grup social: şcolari, tipografi, hoţi, răufăcători etc. Numeroşi termeni din aceste argouri trec apoi în registrul popular, familiar sau chiar curent.

La aceste registre, care par a se organiza într-o ierarhie descendentă pe scara respectabilităţii sociale, mai putem adăuga:

- **termenii regionali**:

La bruine (burniţă) se numeşte *crachin* în regiunea Nantes şi mai în toată regiunea Bretagne.

- **arhaismele şi neologismele.**

Anumite cuvinte au dispărut cu totul din limba cotidiană; altele sunt păstrate ca fiind cuvinte rare şi mărturii ale trecutului; arhaismele aparţin adesea limbajelor regionale sau limbii literare. Neologismele apar mai ales în registrul tehnic şi în unele vocabulare de uz familiar: *destrier* (cheval), *à l'accoutumée* (de obicei) sunt arhaisme; *un twin-set,* neologism englezesc pentru *un deux-pièces* (costum fustă-taior) etc.

Registrul normal conţine cuvintele cele mai frecvente şi deci cele mai importante pentru a fi cunoscute. Dar şi celelalte registre nu sunt de neglijat, pentru că ele marchează bogăţia şi diversitatea schimburilor sociale.

Trebuie aşadar să ştim să adaptăm vocabularul propriu, în funcţie de circumstanţele în care ne aflăm şi în funcţie de efectele de stil pe care dorim să le producem. Registrul susţinut se potriveşte de obicei cu limba scrisă, în timp ce limba orală este mai spontană şi tolerează un număr uneori important de uzaje familiare sau populare.

Eufemismul este, aşa cum am spus mai sus, un cuvânt sau o expresie folosite pentru a vorbi despre un referent dezagreabil, fără a folosi termenul exact. Eufemismele aparţin limbajului curent: «Nu mai este; A dat ortul popii; Ne-a părăsit (*a murit*).»

Litota este o expresie atenuată. **Hiperbola**, dimpotrivă, este o expresie exagerată Ambele rezultă din alegerea pe care o face enunţătorul:

«Dezbaterile au fost mai degrabă *vii.* Oratorii *s-au măcelărit.* Sunt destul de *satisfăcut.* Sunt *nebun de bucurie.*»

Litota foloseşte adeseori dubla negaţie:

Nu este de nemâncat. Nu este cu totul incapabil.

Antifraza este procedeul prin care se spune contrariul a ceea ce sensul literal spune: *Cred că sunteţi mulţumit?!* (interlocutorul nu este de fapt mulţumit).

Toate procedeele de mai sus sunt în serviciul ***ironiei***.

Antanaclaza nu este un monstru preistoric, ci un joc de cuvinte bazat pe două omofonii care nu sunt sinonime:

«Le cœur a *ses raisons* que la *raison* ne connaît point.» (*B. Pascal*)

(Inima are raţiunile /motivele ei pe care raţiunea nu le cunoaşte deloc).

Antonimele sunt cuvinte cu sens contrar. În afară de *negaţia sintactică* (il pleut/ il ne pleut pas = plouă/ nu plouă), limba dispune de mai multe mijloace pentru exprimarea antonimiei: *derivarea* (prefixe: propre/ *im*propre, *mal*/ propre; pătat/ nepătat); *folosirea altui cuvânt* (*propre/ sale*; curat/murdar; *beau/ laid;* frumos/ urât). Ea poate opune termeni complementari sau contradictorii (*mâle/ femelle* = mascul/ femelă), termeni inversaţi sau reciproci (*monter/ descendre* = a urca/ a coborî), termeni contrari sau graduali, plasaţi la extremităţile unor ansambluri ierarhizate de cuvinte: în ansamblul *grand-moyen-petit*, *grand* este antonimul lui *petit*. *Antonimia* este folosită pentru a produce efecte de contrast, mai cu seamă în cadrul antitezei.

Antonimia are trei valori de sens:

1. *Antonimele complementare* sunt cupluri de cuvinte care impun o alegere. O persoană este *majoră* sau *minoră*. Ea nu poate fi caracterizată prin ambele cuvinte în acelaşi timp; dar nici nu poate fi nici unul nici celălalt în acelaşi timp. Dacă este *majoră*, înseamnă că nu este *minoră*.

Astfel de antonime sunt puține la număr și sunt definite în afara limbii, într-un context științific: *mascul/ femelă, par/ impar, negativ/ pozitiv, monosemie/ polisemie*; sau într-un context social: *major/ minor.*

2. *Antonimele reciproce* sunt mai numeroase. Ele sunt tot cupluri de cuvinte care se opun, dar care nu impun o alegere. Pot *vinde sau cumpăra.* Dacă nu *vând*, asta nu înseamnă că eu *cumpăr*. Alte exemple*: a urca/ a coborî; a oferi/ a primi; a da cu împrumut/ a lua cu împrumut; a sosi/ a pleca.*

3. *Antonimele simple* sunt cele mai frecvente. Ele aparțin unor ansambluri de cuvinte ierarhizate, așa cum am văzut mai sus: *mare, mijlociu, mic; cald, călduț, rece*. În acest caz se vorbește de antonimie atunci când sunt opuse cuvintele de la extremele acestor scări. Spunem că *mare* est antonimul lui *mic*; dar nu putem spune că *mare* este antonimul lui *mijlociu.*

Cadrul antonimiei este dat de situația de comunicare și de context.

Doi termeni contrarii care se exclud reciproc se numesc **complementari**. Atunci când dispunem de primul termen, nu-l putem avea pe al doilea; iar când nu-l avem pe al doilea, dispunem în mod necesar de primul. Astfel:

Si Dominique est un garçon, alors ce ne peut-être une fille; et si je dis que Dominique n'est pas une fille, alors ce ne peut-être qu'un garçon.

(Dacă Dominique este un băiat, atunci el nu poate fi o fată; iar dacă spun că Dominic nu e fată, atunci el nu poate fi decât un băiat).

Garçon (băiat) și *fille* (fată) sunt termeni complementari. Termenii complementari se opun în ansambluri semantice limitate întotdeauna la doi termeni. *Garçon și fille* sunt complementari în ansamblul semantic al ființelor omenești non adulte; *bărbat și femeie* sunt termeni complementari în ansamblul ființelor omenești adulte. Rigoarea alegerii între două complementare poate fi uneori atenuată prin expresii care marchează gradul:

Il est presque mort/ il n'est pas tout à fait mort.

(E aproape mort/ nu-i mort de-a binelea/ cu totul).

Dacă supa este *caldă,* înseamnă că ea nu este *rece*; însă dacă ea nu este *rece*, acest lucru nu înseamnă cu necesitate că este *caldă*; ea poate foarte bine să nu fie nici rece nici caldă, ci *călduță/ călâie*. Altfel spus, negația termenului B nu implică afirmația termenului A.

Aceste cupluri de cuvinte contrare de felul lui *chaud* și *froid* se numesc, așa cum am văzut mai sus, *antonime.*

Antonimele admit toate mărcile de grade: *plus grand* (mai mare), *moins grand* (mai puțin mare), *assez grand* (destul de mare), *très grand* (foarte mare). Ele indică niște calități relative. A spune: *la maison est*

grande (casa este mare) înseamnă că ea e mai mare decât alte case, sau că este mai mare decât era mai înainte/ anterior. Calitatea marcată pozitiv sau negativ se defineşte în raport cu o valoare mijlocie, care poate varia în funcţie de obiecte sau opinii:

Un petit éléphant est petit par rapport aux éléphants, mais grand par rapport aux autres animaux.

(Un elefant mic este mic în raport cu elefanţii, dar mare în raport cu alte animale.)

Într-un cuplu de antonime, unul din cei doi termeni este în general asociat cu o judecată favorabilă:

Pierre est intelligent, rapide, travailleur. [+ meliorativ]

(Pierre este inteligent, rapid, harnic).

Pierre est bête, lent, paresseux. [– méliorativ]

(Pierre este prost, lent, leneş).

În cadrul măsurilor, opoziţia dintre cuplul de antonime este neutralizată în profitul unui termen marcat pozitiv:

Cette poupée a douze centimètres de haut.

(Păpuşa aceasta are doisprezece centimetri înălţime.)

**Cette poupée a douze centimètres de bas.*

(*Această păpuşă are doisprezece centimetri josime).

Negaţia sintactică cu **ne... pas** se referă la grupul verbal (GV):

Il est intelligent. *Il n'est pas intelligent.*

(El este inteligent.) (El nu este inteligent.)

Există şi două modalităţi de *negaţie lexicală:*

1. Negaţia prin substituţia unui antonim.

Il est intelligent. / Il est bête, sot, stupide…

(E inteligent / Este prost, stupid).

2. Negaţia prin prefixare.

Il est intelligent/ Il est inintelligent.

(El este inteligent. / *El este ininteligent).

Choisir la violence. / Choisir la non-violence.

(A alege violenţa. / A alege nonviolenţa).

Organiser la production. / Désorganiser la production.

(A organiza producţia. / A dezorganiza producţia).

Il est content/ Il est mécontant.

(El este mulţumit/ El este nemulţumit.)

Negaţia sintactică este posibilă întotdeauna şi produce o modificare semantică regulată.

Cele două **negații lexicale**:

a) Nu sunt simultan disponibile pentru toate cuvintele din dicționar, astfel:

- *chaud* și *grand* nu pot fi negate prin prefixare;
- *discret, utile, juste* nu admit decât negația prin prefixare;
- *insatiable* (nesătul/ insațiabil) nu are un echivalent pozitiv.

b) Pot introduce variații semantice:

- *désorganiser*, nu înseamnă *a se abține de a organiza*, ci *a distruge o organizare*;
- *moral* admite două contrarii prin prefixare: *immoral și amoral*.

c) Un cuvânt poate admite mai multe contrarii lexicale care corespund fiecare unui omonim al acelui cuvânt:

- *une chemise propre / une chemise malpropre*
  (o cămașă curată/ o cămașă murdară)
- *un mot propre / un mot impropre*
  (un cuvânt propriu/ un cuvânt impropriu)
- *un homme poli / un homme malpoli*
  (un bărbat politicos/ un bărbat nepoliticos)
- *une surface polie/ une surface rugueuse.*
  (suprafață lustruită/ o suprafață aspră)

d) Într-un cuplu de complementare, **negația sintactică** echivalează cu folosirea altui termen:

Ce n'est pas un garçon / C'est une fille.
(Nu este un băiat / Este o fată).

Într-un cuplu de antonime, **negația sintactică** este ambiguă. Fie că se mulțumește să nege primul termen, fie că sugerează afirmarea termenului contrar.

Astfel, *il n'est pas gentil* admite două interpretări:

- *Il n'est pas gentil, mais il n'est pas méchant non plus.*
  (Nu e drăguț, dar nici nu e rău).
- *Il n'est pas gentil, il est méchant.* (Nu e drăguț, e rău).

Întrebuințarea negației pentru atenuarea gândirii și pentru a sugera mai mult decât se spune se numește *litotă,* așa cum am arătat în altă parte.

- *Vous ne m'êtes pas antipathique* poate semnifica *vous m'êtes très sympathique.*
  (Nu-mi sunteți antipatic poate semnifica *îmi sunteți foarte simpatic.)*

Verbe ca *acheter şi vendre* definesc două aspecte ale aceleiaşi operaţii şi inversează două grupuri nominale, GN subiect şi un GN obiect:

- *Si Jean a vendu un livre à Pierre, alors Pierre a acheté un livre à Jean.*
  (Dacă Jean i-a vândut o carte lui Pierre, atunci Pierre a cumpărat o carte de la Jean.)
- *Acheter et vendre, donner şi recevoir* sunt nişte termeni inverşi sau reciproci. Nu acelaşi lucru se poate spune despre *proposer şi accepter.*
- *Si Jean a proposé un livre à Pierre, Pierre a pu aussi bien le refuser que l'accepter.*
  (Dacă Jean i-a propus o carte lui Pierre, Pierre a putut foarte bine s-o refuze decât s-o accepte.)

Oximoronul este alianţa a doi termeni care de obicei sunt contradictorii: *o noapte albă, zăpadă fierbinte.*

V. Hugo scrie: Cette *petite grande* âme venait de s'envoler. *(Les Misérables)*

(Acest *mic* suflet *mare* tocmai îşi luase zborul. – *Mizerabilii*)

PARAFRAZA

Atunci când două fraze propun aceeaşi informaţie semantică şi au în comun majoritatea cuvintelor lor şi a constituanţilor gramaticali, se spune că se află în relaţie de *parafrază. Sinonimia* est o echivalenţă între două cuvinte, iar *parafraza* este o echivalenţă între două fraze.

Dar trebuie să remarcăm că acest cuvânt de *parafrază* este polisemantic, pentru că admite şi alte sensuri:

1) Dezvoltarea – explicarea unui text: *La paraphrase des Evangiles.* (Parafraza Evangheliilor)

2) Dezvoltare lungă şi difuză (trăsătură) [+ peiorativ]:
Vous commenterez ce texte, mais en évitant la paraphrase.
(Veţi comenta acest text, dar evitând parafraza.)

O relaţie de parafrază poate fi obţinută prin următoarele mijloace:

a) substituirea unui sinonim, fie că acesta aparţine, fie că nu aparţine aceluiaşi registru de limbă:

Je réglerai | *rapidement* / *promptement* | *cette affaire.*

Voi rezolva	repede prompt	această afacere.

Rapidement = registru neutru; *promptement* = registru mai literar.

Il dort. / Il pionce; il en écrase.

(Doarme/ trage la aghioase; face economie de vedere.)

Dormir = registru neutru; *pioncer, en écraser* = registru vulgar.

b) Substituirea unui cuvânt simplu cu o locuțiune sinonimă sau quasi-sinonimă:

Je crois que vous	*vous trompez.* *faites erreur.*
Cred că	vă înșelați. faceți o greșeală.

Je vous	*promets de* *fais la promesse* *donne ma promesse*	*régler cette affaire.* *que je règlerai cette affaire.* *que je règlerai cette affaire.*

Vă promit	că rezolv această afacere.
Vă fac promisiunea	că voi rezolva această afacere.
Vă dau cuvântul meu	că voi rezolva această afacere.

c) Substituirea între segmente de lungimi variabile: grupuri prepoziționale, locuțiuni mai mult sau mai puțin fixe, fraze:

Il n'est pas stupide,	*loin de là.* *tant s'en faut.* *il s'en faut de beaucoup.* *c'est le moins qu'on puisse dire.*

Nu e prost,	nici pe departe. nici vorbă. nici pomeneală. e ceea ce s-ar putea spune mai puțin.

d) Transformarea sintactică regulată a unei scheme de frază, prin pronominalizare, de exemplu:

Le voyageur regardait le perroquet. → *Il le regardait.*

(Călătorul privea papagalul. → El îl privea.)

sau prin trecerea la diateza pasivă:

Le vent a cassé les branches. = Les branches ont été cassées par le vent.

(Vântul a rupt crengile. = Crengile au fost rupte de vânt.)

- sau prin emfază:

Jean est fou. = Jean, il est fou. / Il est fou, Jean. / C'est Jean qui est fou!

(Ioan e nebun. = Ioan, e nebun. / E nebun, Ioan. / Ioan e nebun!)

e) Nominalizarea unei fraze inserate în altă frază:

Je regrette que tu partes. = Je regrette ton départ.

(Regret că pleci. = Regret plecarea ta.)

f) Obținerea unei echivalențe semantice globale prin întrebuințarea de termeni inversați sau contrari și prin permutarea a două grupuri nominale:

- *Pierre achète un livre à Jean. = Jean vend un livre à Pierre.*

(Petre cumpără o carte de la Jean. = Jean îi vinde o carte lui Petre.)

Pierre est plus grand que Jean. = Jean est plus petit que Pierre.

(Petre e mai mare decât Jean. = Jean este mai mic decât Petre.)

- Sau prin derivare și modificarea asociată a unor elemente ale frazei:

Il y a un sentier le long du ruisseau. = Un sentier longe le ruisseau.

(E o cărare de-a lungul râului. = O cărare merge pe lângă râu.)

- Relația semantică este cea a unei conservări generale a sensului, dar adeseori asociată cu unele modificări.

g) Eliminarea unuia sau a mai multor constituanți. Orice frază transformată în grup nominal își pierde mărcile de timp și de persoană; astfel, în fraza:

L'approvisionnement de la Roumanie en gaz naturel pose des problèmes sérieux.

(Aprovizionarea României cu gaz natural pune probleme serioase.)

GN l'approvisionnement de la Roumanie en gaz naturel poate corespunde mai multor propoziții:

La Roumanie s'approvisionne.
(România se aprovizionează.)
On aprovisionne la Roumanie.
(Se aprovizionează România.)
On aprovisionnera la Roumanie. — *cu gaz natural*
(Se va aproviziona România.)
On pourrait approvisionner la Roumanie.
(S-ar putea aproviziona România.) — *cu gaz natural.*
On envisage d'approvisionner la Roumanie.
(Se prevede să aprovizionăm România.)

h) O diferență în punerea în valoare a elementelor:

Jean a vendu un livre (à Pierre). Pierre a acheté un livre (à Jean).

(Jean a vândut o carte / lui Pierre. Pierre a cumpărat o carte / de la Jean.)

Accentul este pus fie pe Jean, cu eliminarea posibilă a grupului prepozițional *à Pierre,* fie pe Pierre, cu eliminarea posibilă a grupului *à Jean.*

La fel, diateza pasivă pune în valoare GN obiect și poate înlătura GN agent:

Le vent a cassé les branches. (Vântul a rupt crengile.)

Les branches ont été cassées (par le vent). (Crengile au fost rupte / de vânt.)

Profesorii de limbi moderne folosesc adesea limba maternă a elevilor/ studenților în procesul de predare/ învățare. Este aceasta o facilitate sau recurgerea la limba maternă poate deveni o metodă de predare/ învățare eficace?

Înainte de a condamna fără drept de apel recurgerea la limba maternă într-o clasă de limbi moderne, este necesar să examinăm mai îndeaproape situațiile concrete ale alternanței lingvistice necesare.

În majoritatea cazurilor, limba maternă este folosită:

a) atunci când se dau îndrumări, indicații elevilor/ studenților, în timpul testelor de control sau la examene. Această metodă vizează eliminarea contra-sensurilor, a confuziilor, a ambiguităților de înțelegere. Elevii/ studenții au nevoie de aceste explicații în codul lingvistic pe care îl stăpânesc cel mai bine, adică în limba maternă.

b) atunci când se explică sensul propriu al cuvintelor, adică sensul *denotativ* al acestora, pentru eliminarea ambiguităților, metodă denumită și strategie *interlinguală.* Pentru sensurile *conotative* se va putea apoi recurge ușor la strategia *intralinguală,* adică la explicația sensului sau a sensurilor în limba modernă respectivă.

c) atunci când se cere o precizare fonologică. Limba maternă îl situează pe elev/ student într-un cadru mai afectiv și subiectiv, și marchează uneori o ieșire, chiar dacă voalată, din cadrul strict didactic.

d) la explicarea formelor din limba modernă. În acest caz, profesorul trebuie să vorbească în limba maternă a elevilor/ studenților; el trebuie să producă enunțuri în care să intercaleze exemplele din limba modernă într-un discurs explicativ în limba maternă.

Alegerea codului lingvistic poate fi influențată de diferite variabile, ca de pildă competența lingvistică a locutorului, anticiparea competenței interlocutorului, obiceiurile socio-lingvistice şi conotațiile culturale sau intenția locutorului de a redefini situația didactică.

Acest demers trebuie realizat cu precauție, cu foarte mult tact pedagogic, pentru a nu atribui un rol prea mare limbii materne, ci doar atât cât este necesar. Folosirea limbii materne nu trebuie să devină normă, ci sprijin bine dozat.

Chiar dacă limba maternă se află la baza însuşirii deprinderilor, contactul cu limba modernă este în mod evident indispensabil. El permite elevului/ studentului să contacteze şi să exerseze înțelegerea auditivă; el îi oferă în acest fel ocazia de a explora datele lingvistice, cu alte cuvinte, să emită, apoi să testeze ipotezele privind sistemul limbii moderne pe care o învață.

Cercetările recente demonstrează că limba maternă nu reprezintă un obstacol în predarea/ învățarea unei limbi moderne, ci e unul din fundamentele noului sistem pe care şi-l construieşte cel care învață.

TRADUCEREA CUVÂNT CU CUVÂNT

Încă de la primele ore de limbă străină, elevul vrea să ştie ce înseamnă cuvântul sau cuvintele pe care profesorul sau profesoara le spune, iar el le repetă. S-a încercat şi se mai încearcă să se predea o limbă străină fără să se traducă cuvintele folosite în clasă, dar acest lucru nu a dat rezultatele scontate. Metoda aceasta dă unele rezultate în cazul cuvintelor care denumesc obiecte concrete din universul imediat al elevilor şi al profesorului. Dar în cazul cuvintelor care denumesc noțiuni abstracte, în cazul expresiilor idiomatice, în cazul figurilor de stil de orice fel, în cel al proverbelor şi zicătorilor? Să ne amintim sau să revedem cele spuse de noi despre cuvinte, despre grupurile de cuvinte şi despre sensurile lor. Cum să ştim ce sens are acel cuvânt, dacă nu avem traducerea lui cât mai exactă cu putință în limba noastră maternă?

Unii profesori de limbi străine au utilizat această metodă a evitării traducerii şi se laudă că au obținut rezultate valabile. Adevărul este că se înşală sau sunt de rea-credință. Pentru că de fapt ei au lucrat cu elevii cei mai talentați din clasă, şi care mai şi beneficiau de lecții în particular, deci aveau habar de sensul cuvintelor în limba lor maternă. Ceilalți copii, lipsiți atât de talent cât şi de posibilitatea de a lua lecții particulare, ocoliți în majoritatea timpului de profesor, pentru că nu puteau da răspunsuri prompte şi iroseau timpul lecției, erau lăsați de izbelişte, nu obțineau

rezultate nici măcar de trecere. Dar treceau clasa, pentru că profesorul le dădea note mediocre, ca să nu i se reproşeze metoda folosită. Rezultatul: mulţi dintre elevii buni ajungeau în ultimele clase de liceu şi nu cunoşteau semnificaţia nici măcar a unor cuvinte foarte simple, din fondul principal de cuvinte al limbii străine pe care o studiau.

Aşadar, *prima etapă a traducerii* este aceea în care cuvintele din limba străină sunt traduse cât mai corect cu cuvintele corespondente din limba maternă: altfel spus, li se traduce sensul propriu al acestora *(denotaţia),* după care li se poate traduce şi celălalt sau celelalte sensuri figurate *(conotaţia).*

- *Cahier* = caiet, *livre* = carte, *je montre* = (eu) arăt, *je mange* = (eu) mănânc, *mur* = perete, zid; *page* = pagină, *soleil* = soare, *lune* = lună, *étoile* = stea *etc.*

În situaţia traducerii din limba franceză în limba română sau invers, în ajutorul elevilor vin împrumuturile dintr-o limbă în cealaltă, mai ales cele din limba franceză în limba română, din ultimul secol şi jumătate. Dăm câteva exemple luate la întâmplare: *abnegaţie, a aboli, abreviaţie, absolutism, abstracţionism, absurd, accize, acordeon, enclavă, bibliotecă, binoclu, brigadier, celibatar etc.*

Pentru familiarizarea, chiar dacă superficială, cu cuvintele şi cu sensurile acestora, din limba străină pe care o învaţă, elevul poate face o lectură a listelor de cuvinte din dicţionar, în fiecare zi câte puţin, şi numai cuvintele cele mai folosite, care fac parte din aşa-numitul *fond principal de cuvinte,* şi din care am amintit şi noi câteva ceva mai sus. Chiar dacă nu reţine nici un cuvânt sau sens, elevul are o perspectivă mai bogată a ceea ce urmează să înveţe.

În acelaşi timp, chiar de la începutul activităţii de învăţare a unei limbi străine, *este recomandabil ca elevul să asculte zilnic pasaje din emisiunile de radio şi televiziune în limba respectivă, chiar dacă nu înţelege decât o infimă parte din cuvinte.* Câştigul cel mai mare este familiarizarea cu ritmul şi specificul limbii străine respective; această metodă înlocuieşte cu succes baia de limbă de care pot beneficia elevii ai căror părinţi au posibilităţi materiale adecvate. Este recomandabil, de asemenea, ca elevii să înceapă să citească reviste şi cărţi pentru copii în limba străină studiată. În felul acesta ei se pot familiariza cu aspectul grafic al cuvintelor, a cărui importanţă nu mai trebuie subliniată, mai ales în cazul limbilor franceză şi engleză.

În acelaşi context, este recomandabil ca profesorii să ofere elevilor mai întâi poeme de mici dimensiuni, destinate în special copiilor mici, poeme pe care să le memoreze şi, în acelaşi timp, să le ilustreze cu desene colorate sau alb-negru, imagini care de fapt reprezintă traducerea acestor

versuri în alt limbaj – cel al imaginilor desenate. Este de la sine înțeles că profesorul nu trebuie să le dea elevilor decât o echivalență foarte aproximativă a sensului cuvintelor din poem. Dacă de fiecare dată profesorul notează cu note mari efortul elevilor de a memora poemul și de a-i da o echivalență plastică, atunci motivarea lor se apropie de punctul maxim. Din proprie experiență am observat că toate poemele date elevilor de clasa a șasea și a șaptea au fost perfect înțelese, fără a fi dispus de o traducere cât de cât echivalentă. De notat că acest procedeu nu trebuie să dureze prea mult, știut fiind că elevilor le dispare destul de repede motivația.

De domeniul traducerii ține și *familiarizarea cu articolul hotărât și nehotărât din limba franceză,* care sunt numai proclitice, și nu atât enclitice cât și proclitice, ca în limba română, și mai ales familiarizarea cu *articolul partitiv și contractat.*

Importantă este atenția pe care trebuie s-o acordăm traducerii substantivelor care nu au același gen în cele două limbi aflate în contact, sau care se întrebuințează numai la singular sau numai la plural. Ele trebuie învățate ca atare și traduse cât mai adecvat.

- Cuvinte de **genuri diferite** în cele două limbi:
  cartea = le livre
  petala = le pétale
  sepala = le sépale
  uniforma = l'uniforme (masculin)
  banca = le banc
  problema = le problème
  tema = le devoir
  telegrama = le télégramme
  fața = le visage
  fruntea = le front
  bărbia = le menton
  oaia = le mouton
  șoarecele = la souris
  greierul = la cigale
  ceasul = la montre
  trandafirul = la rose etc.
- Ca și în limba română, există substantive epicene, cu alte cuvinte, există substantive care denumesc diferit genurile unor ființe:
  un bélier = un berbec / *une brebis* = o mioară (oaie)
  un bouc = un țap / *une chèvre* = o capră
  un cerf = un cerb / *une biche* = o căprioară
  un coq = un cocoș / *une poule* = o găină

un singe = o maimuță (mascul) / *une guenon* = o maimuță (femelă) etc

▪ Există cuvinte care se folosesc numai la plural în limba franceză sau numai la singular, pe când în limba română situația este inversă:

banii = de l'argent (numai singular)

vacanța (a elevilor, a studenților) = les vacances

părul (de pe cap) = les cheveux

▪ Există și singularul pentru *les vacances*, dar *la vacance* înseamnă *un loc de serviciu liber într-o instituție sau intreprindere.* Există și singularul *le cheveu*, dar acesta înseamnă *un singur fir de păr.*

▪ Unele substantive feminine desemnează bărbați:

une vigie = om de veghe

une sentinelle = o santinelă (ca în limba română)

une recrue = un recrut.

▪ Dar există și situația inversă:

un laideron = o urâtă

un souillon = o mizerabilă, o soioasă.

▪ Unele substantive sunt și feminine, și masculine, în funcție de context și de situația de comunicare:

un aigle = un vultur / *une aigle* = vultur, femelă; stindard, steag

un amour = o dragoste, *une amour* / la plural el poate fi și masculin, și feminin: *de belles amours/ de beaux amours* = amoruri frumoase, minunate.

Délice (m.) = deliciu / este feminin la plural: *Quelles délices*! = Ce delicii!

Gens se comportă după cum urmează: este feminin pentru un adjectiv care îl precede și masculin pentru un adjectiv calificativ care îl urmează, sau care este nume predicativ sau în apoziție.

de vieilles gens = oameni bătrâni

les petites gens = oamenii neînsemnați, de condiție modestă, oamenii mici.

Toutes ces bonnes gens étaient admiratifs. = Toți acești oameni buni erau admirativi.

Tous ces gens sont pressés. = Toți acești oameni sunt grăbiți.

Des gens heureux. = Oameni fericiți /Niște oameni fericiți.

Les gens sont méchants. = Oamenii sunt răi.

Curieux, les gens s'attroupaient. = Curioși, oamenii se adunau.

▪ *Merci* este feminin în expresia: *Être à la merci de qqn. ou de qqch.* (A fi la bunul plac al cuiva sau la dispoziția a ceva.)

▪ *Œuvre* este de obicei de genul feminin. Dar este de genul masculin în expresiile: *le gros œuvre, le grand œuvre* (littéraire) = marea operă; *l'œuvre entier* = ansamblul operei unui artist; întreaga sa operă.

▪ *Orgue* este de genul masculin la singular şi feminin la plural, cu valoare emfatică, atunci când desemnează un singur instrument:

Jouer une fugue sur les grandes orgues de l'Église Noire de Braşov. (A cânta o fugă la orga cea mare de la Biserica Neagră din Braşov.)

▪ *Personne* este masculin în expresia: *Personne n'a été surpris.* (Nimeni nu a fost surprins.)

▪ În privinţa *seriilor sinonimice*, traducătorul trebuie să fie cu luare aminte. Există multe *serii sinonimice* care corespund aproape în întregime celor din limba română, dar există şi altele care pun probleme la echivalare.

De pildă seria *vrai – véritable – avéré – exact – authentique – juste – véridique – sincère* corespunde întru totul seriei din limba română, poate şi pentru că aceasta din urmă are multe împrumuturi din cealaltă: *adevărat – veritabil – adeverit – exact – autentic – just – veridic – sincer.*

Acelaşi lucru se poate spune şi despre: *vote – suffrage – référendum – plébiscite – scrutin*, seria corespunzând exact celei româneşti: *vot – sufragiu – referendum – plebiscit – scrutin.*

În schimb, în seria care urmează întâlnim şi cuvinte care cu greu îşi găsesc corespondent în limba română: *vendre – aliéner – céder – se défaire – débiter – brocanter – bazarder.* În limba română traducem cu: *a vinde – a înstrăina – a ceda – a debita.* Dar *brocanter*? Poate ar echivala cu *a face troc*? Iar *bazarder*? Poate că ar echivala cu *a face bişniţă*?

În următoarea serie sinonimică întâlnim chiar mai multe cuvinte care pun probleme de echivalare: *vêtir – revêtir – habiller – costumer – affubler – fagoter – accoutrer – harnacher – caparaçonner – ficeler – fringuer – frusquer – nipper.* Primele cuvinte îşi găsesc echivalent în limba română: *a se înveştmânta – a îmbrăca – a îmbrăca din nou.* Dar mai departe? *A se înţoli; a-şi pune zdrenţele.* Cam atât!

Nu ne rămâne decât să ţinem cont de **situaţia de comunicare şi de context** şi să facem apel la perifraze, la nota traducătorului (NT), sau la alte subterfugii, în funcţie de priceperea şi inteligenţa noastră în calitate de traducători.

În privinţa *antonimelor*, trebuie să subliniem existenţa, în limba franceză a unor forme deosebite de cele din limba română. *Prefixul mé-* de pildă: *compte* (cont, spijin) – *mécompte* (*espérance trompée, déception* = speranţă înşelată, decepţie); *connaissable – méconnaissable* (de recunoscut – de nerecunoscut) (*transformé au point d'être malaisé à reconnaître* =

transformat într-atât încât nu mai e de recunoscut); *connaître – méconnaître* (a cunoşte – a nu cunoaşte); *content – mécontent* (mulţumit – nemulţumit); *contentement – mécontentement* (mulţumire – nemulţumire); *un mécréant* (necredincios), format pornind de la participiul prezent al verbului *croire (a crede), créant (crezând); dire – médire* (a zice – a vorbi de rău/ tenir sur quelqu'un des propos malveillants = a spune despre cineva vorbe răuvoitoare); *fait – méfait* (faptă – faptă rea) (*action mauvaise* = acţiune rea), *nuisible* (dăunătoare); *crime* ou *délit* (crimă sau delict); *résultat néfaste, effet nuisible* (rezultat nefast, efect dăunător): *Les méfaits du tabac* (Efectele dăunătoare ale tutunului); *se fier – se méfier* (a avea încredere – a nu avea încredere/ *manquer de confiance* = a nu avea încredere), *être soupçonneux* (a fi bănuitor); *faire attention, se tenir sur ses gardes* (a fi atent, a se păzi); *La rue est glissante: méfie-toi!* (Drumul este alunecos: fereşte-te!).

Cu ajutorul prefixului *mal-* se formează antonime: *malaise* (de la *mal* şi *aise* – stare)/ *sensation pénible d'un trouble de l'organisme* (senzaţia penibilă a unei tulburări a organismului); *mal-en-point* (stare rea de sănătate); *malfaiteur* (individ care comite furturi, crime răufăcător); *heureux – malheureux* (fericit – nefericit); *bénigne – maligne*.

TRADUCEREA SINTAGMELOR

Cuvântul *sintagmă* vine din limba greacă (*syntagme* = constituire, punere împreună). El denumeşte un grup de elemente alcătuind o unitate în cadrul unei organizări ierarhizate. În cadrul gramatical pot fi întâlnite *sintagme nominale* (SN), *sintagme verbale* (SV), *sintagme prepoziţionale* (SP) şi *sintagme adjectivale* (SA).

Aceste grupuri de cuvinte au ca nucleu un nume, un verb, un nume sau un pronume, însoţit de o prepoziţie şi un adjectiv. Sintagmele pot fi reprezentate şi de un singur cuvânt. Face excepţie sintagma prepoziţională, pentru că o prepoziţie nu poate alcătui singură un sens. Limba română este înrudită prin origine cu limba franceză, aşa încât elevilor nu le este greu să înţeleagă şi să se familiarizeze cu aceste realităţi lingvistice. Iată câteva exemple de sintagme traduse din franceză în română:

Sintagme nominale (SN)

Le tronc de l'arbre (trunchiul arborelui); *le tronc d'un arbre* (trunchiul unui arbore); *arbre généalogique* (arbore genealogic); *arbre moteur* (arbore motor); *arc de triomphe* (arc de triumf); *arc éléctrique* (arc electric); *arc de cercle* (arc de cerc); *arme blanche* (armă albă); *arme spéciale* (armă

specială); *fait d'armes* (faptă de arme); *arme atomique* (armă atomică); *article défini* (articol hotărât); *article indéfini* (articol nehotărât); *article partitif* (articol partitif); *article de luxe* (articol de lux); *loi de l'attraction universelle* (legea atracției universale); *verbe auxiliaire* (verb auxiliar); *axe de rotation* (axă de rotație) etc.

Sintagmele verbale (SV) și cele **prepoziționale (SP)** nu au rol de sine stătător, ca cele nominale, și deci ele nu pot fi scoase din context.

Sintagmele adjectivale (SA) pun uneori probleme de sens, după cum adjectivul calificativ se află înaintea substantivului sau după acesta. Antepunerea adjectivului arată uneori o calitate concepută ca inerentă: sintagma adjectiv + nume exprimă în acest caz o noțiune globală, pe când postpunerea adjectivului exprimă o reprezentare a calității cu valoare distinctivă:

Les courageux soldats ont été félicités.

(Curajoșii soldați au fost felicitați. Toți soldații, care sunt caracterizați prin curaj, au fost felicitați.)

Les soldats courageux ont été félicités.

(Soldații curajoși au fost felicitați.

Numai aceia dintre soldați care au dovedit curaj au fost felicitați.)

- Aceste enunțuri sunt echivalente cu cele din limba română.

Adjectivul antepus exprimă adesea o viziune subiectivă, o apreciere; el se încarcă afectiv, spre deosebire de o viziune obiectivă, de o valoare descriptivă a aceluiași *adjectiv postpus*:

Un pauvre homme. (Un biet om. Este un om la vederea căruia îmi este milă, mă înduioșez, chiar dacă e bogat.)

Un homme pauvre. (Un om sărac. – Poate fi în mod obiectiv declarat astfel pe criterii financiare.)

La fel și sintagmele: *un brave garçon* (un destoinic băiat/ un băiat destoinic) și *un garçon brave* (un băiat viteaz, curajos); *mon cher ami* (dragul meu prieten) și *du tissu cher* (o țesătură scumpă).

Acest tip de opoziție subliniază așa-numitul *sens figurat/ conotativ/* pe care îl au anumite adjective, spre deosebire de *sensul propriu/ denotativ* pe care îl au în postpoziție: *une étroite obligation/ une rue étroite* (o obligație strictă/ o stradă îngustă); *un noir chagrin/ du tissu noir* (o suferință grea/ o pânză neagră); *de vertes remontrances/ un ruban vert* (mustrări strașnice/ o panglică verde). După cum se vede, în aceste cazuri adjectivul are sensuri net deosebite.

- Unele adjective din limba franceză capătă o valoare adverbială:

Ces fleurs sentent bon. (Aceste flori miros frumos.)

Nous avions vu juste. (Am avut o viziune corectă.)

Ces paquets pèsent lourd. (Aceste pachete atârnă greu/ sunt grele.)
Ne parlez pas haut. (Nu vorbiţi cu voce tare.)
Parlez bas. (Vorbiţi încet.)

- Unele adjective folosite cu valoare de adverbe sunt variabile în gen şi număr, în limba franceză, dar se traduc ca adverbe în limba română:
Une fenêtre grande-ouverte. (O fereastră larg deschisă/ deschisă larg.)
Des fleurs fraîches écloses. (Flori recent / proaspăt înflorite.)
Elle est bonne dernière. (E chiar ultima. / E ultima-ultima.
E pe bune ultima.)

Traducerea altor sintagme

- *Alors que* / pendant que, tandis que, quand = în timp ce, pe când
Je l'ai connu alors que j'étais étudiant.
(L-am cunoscut pe când eram student.)
- *Alors même que* / quand bien même que, même si = chiar dacă
Alors même qu'on m'offrirait le double, je refuserais.
(*Chiar dacă* mi-ar oferi dublu, aş refuza.)
- *Après*
Attendre après = a fi aşteptat
Dépêche-toi, on attend après nous depuis une heure.
(Grăbeşte-te, *suntem aşteptaţi* de o oră.)
- *Crier après / crier contre* = a ţipa la
Il crie après ses gosses toute la journée.
(Ţipă la ţâncii lui toată ziua.)
- *Faire attention* = a fi atent
Faites attention à ce que le récipient soit bien hermétique.
(Fiţi atenţi ca recipientul să fie închis ermetic.)
Faites attention à /de ne rien oublier.
(Fiţi atenţi să nu uitaţi nimic.)
- *Ça* impersonnel se foloseşte înaintea unui verb sau a unei expresii impersonale, uneori ca o variantă mai mult sau mai puţin familiară a lui il.
Ça sent mauvais. (ça = acela) Miroase urât.
Ça pleut. Ça tonne. (Il pleut. Il tonne)
(Plouă. Tună.)

Observăm că în limba română *ça* nu se traduce, subiectul enunţului subînţelegându-se.

- *Comme ça* se foloseşte în vorbirea familiară, cu sensul de *ainsi* (astfel) sau *pareil* (asemănător):
  Si tu t'y prends comme ça, tu vas tout rater.
  (Dacă te porţi aşa, ai să strici/ ratezi totul. *Ne t'inquiète donc pas comme ça!)* (Nu te nelinişti în halul ăsta!)
  Alors, comme ça, tu nous quittes? (Păi, chiar aşa, ne părăseşti?)
  Un spectacle comme ça, c'est rare. (Un astfel de spectacol e rar.)

- *C'est... que* şi *C'est ... qui* sunt formule specifice limbii franceze cu ajutorul cărora se pune în evidenţă un membru al enunţului: subiect sau complement. Ele nu se traduc în limba română:
  C'est mon père qui va nous offrir cette auto. (Taică-meu o să ne ofere această maşină.)

Această punere în relief a subiectului nu poate fi suplinită în scris cu nimic. Ea este eventual suplinită atunci când pronunţăm enunţul cu ajutorul accentului oratoric.

C'est parce que j'étais malade que j'ai été absent.
(Pentru că am fost bolnav, am lipsit.)
C'est pour toi que j'ai préparé cela. (Pentru tine am pregătit asta.)

- *Car... et que.* Prin analogie cu *parce que... et que,* se reia *car* prin *que*. Acest *que* se traduce tot prin *car*: pentru că... şi pentru că:
  Je m'arrête ici, car il est tard et que j'ai sommeil.
  (Mă opresc aici, pentru că e târziu şi pentru că mi-e somn.)
- *Au cas où* = în cazul în care. *Au cas où un incident se produirait, prévenez le gardien.*
  (În cazul în care s-ar produce un incident, anunţaţi paznicul.)

Această locuţiune conjunctivă condiţională este folosită atunci când evităm folosirea lui Si condiţional:

Si un accident se produit, prévenez le gardien.
(Dacă se produce un incident, anunţaţi paznicul.)

- *Aussi,* adverb de legătură: *de aceea.*
  J'avais promis le secret, aussi je n'ai pu rien dire/ aussi n'ai-je pu rien dire. (Promisesem să ţin secret, de aceea n-am putut spune nimic.)
- *Aussi* + *adjectiv... que* + *adjectiv*: pe cât de... pe atât de....
  Le remède est aussi simple qu'efficace. / Le remède est simple autant qu'efficace. (Medicamentul/ remediul este pe cât de simplu pe atât de eficient.)
- *Si que/ aussi ... que* + subjonctivul: *oricât de* + condiţionalul.
  Si/ aussi surprenant que cela paraisse, je n'ai rien remarqué.

(Oricât ar părea de surprinzător, eu n-am remarcat nimic.)
Si/aussi loin que soit le lieu de rendez-vous, il faut y aller.
(Oricât ar fi de departe locul întâlnirii, trebuie să mergem acolo.)

- *Si ... que* + indicativul, exprimă consecința: atât de.... încât.
  C'est si compliqué, qu'on n'y comprend rien.
  (Este atât de complicat, încât nu înțelegi/ se înțelege nimic.)
- *Aussitôt que/ sitôt que:* imediat ce.
  Sitôt qu'il fut arrivé, il prit ses dispositions.
  (Imediat ce a sosit, a dat dispozițiile sale.)
  Aussitôt que j'aurais terminé, je vous préviendrai.
  (Imediat ce voi fi terminat, vă voi preveni/ anunța/ da de știre.)
- *Aussitôt/ sitôt* + GN / *dès* + GN: chiar de la, imediat ce.
  Aussitôt/ sitôt son départ, il est tombé en panne.
  (Chiar de la plecare, a rămas în pană.)
  Il s'est levé aussitôt l'aube. (S-a sculat chiar în zori.)
  Sitôt l'été, cette région devient arride. (Imediat ce vine vara, această regiune devine neprimitoare/ aridă.)
- *Tous autant/ tant que* + *être,* exprimă insistența asupra totalității: de-adevăratelea, cu adevărat toți.
  Vous êtes des lâches, tous autant que vous êtes.
  (Sunteți niște lași de-adevăratelea cu toții.)
  Nous refusons ce projet, tous autant que nous sommes.
  (Refuzăm acest plan, cu adevărat cu toții.)
- *Aussi* + *adjectif* + *que:* atât de... pe cât.
  Est-ce que c'est aussi grave qu'on le croyait?
  (Este oare atât de grav pe cât se credea?)
- *Autant* + *nom* + *que* + *nom:* tot atâtea/ atâția + nume
  (Câte/ câți + nume.) *Il y a autant d'inconvénients que d'avantages.* (Sunt tot atâtea inconveniente câte avantaje.)
- *C'est tout comme / peu s'en faut / il n'y a guère de différence:* nu-i nici o deosebire/ e cam așa ceva.
  Il n'a pas dit tout à fait cela, mais c'est tout comme. (Nu a spus chiar asta, dar cam așa ceva.)

Problema dublului complement

Inexistența *dublului complement direct* în limba franceză:
Cartea *pe care* am citit-*o* recent este scrisă de un scriitor francez.
(Le livre *que* j'ai récemment lu est écrit par un écrivain français.)

Lipsa celui de al doilea complement direct din franceză este suplinită de acordul partcipiului trecut simplu adjectiv cu complementul direct antepus.

La pièce de théâtre *que* j'ai récemment *vue* est écrite par un écrivain français. (Piesa de teatru *pe care am văzut-o* recent este scrisă de un scriitor francez.)

DESPRE PREPOZIȚII

Ele nu sunt părți de vorbire lipsite de sens, cum se încearcă să se acrediteze ideea. Împreună cu verbele pe lângă care se folosesc, prepozițiile au un sens. Aceasta se observă mai ales la unele dintre ele. De aceea s-a și afirmat că cine stăpânește folosirea prepozițiilor din limba franceză (și nu numai), poate deveni un foarte bun vorbitor de limbă franceză și traducător.

Verbul *jouer* are două sensuri în funcție de prepoziția cu care este construit.

Il joue très bien *de* la guitare. (*Cântă* foarte bine la ghitară.)

Il joue chaque jour *au* ballon dans la cour de l'école.

(El *se joacă* zilnic *cu* mingea în curtea școlii.)

Ce observăm în plus, la traducerea în limba română? Verbul *jouer* are o dată aspect *activ* (a cânta), și altă dată aspect *reflexiv* (a se juca). În prima propoziție, prepoziția *de* se traduce cu prepoziția *la* în română. În cea de a doua propoziție, prepoziția *à* se traduce cu prepoziția *cu* în limba română.

Sau există două verbe sinonime care nu se comportă la fel în cadrul sintactic: **se rappeler** și **se souvenir**. Primul, **se rappeler**, se construiește fără prepoziție, deci cu COD (complément d'objet direct), iar al doilea se construiește cu prepoziția **de**:

Il se rappelle tous les moments de son aventure en mer.

(El își amintește toate momentele aventurii sale pe mare.)

Il se souvient de tous les moments de son aventure en mer.

(El își amintește toate momentele aventurii sale pe mare.)

După cum se observă, ambele construcții au aceeași variantă în limba română.

Uneori, verbul românesc *a-și aminti* se construiește cu prepoziția **de**:

Îți amintești *de* mine?

Există construcţii fără prepoziţie în limba franceză, dar care nu se pot lipsi de prepoziţie în limba română:

Il avança les yeux fermés (clos). (Înaintă *cu* ochii închişi.)

Unele verbe se construiesc fără prepoziţie în limba franceză, dar cu prepoziţie în limba română.

Verbul *craindre*: Il craint les loups. (Îi este frică *de* lupi.)

Verbul *rêver*: J'ai rêvé de toi. (Te-am visat.)

Verbele *craindre şi fuir* se construiesc fără prepoziţia **de**, care există în limba română.

Il craint les chiens. (Îi este frică de câini.)

Il fuit les agglomérations. (Fuge de aglomeraţie.)

Alte verbe se construiesc în franceză cu complement indirect (în Dativ), în timp ce în limba română ele au un complement direct (Acuzativ).

Vebul *demander*, când are sensul de *a cere*, se construieşte ca în limba română, cu complementul indirect (Dativ).

Il demande à son ami de rester avec lui.

(Cere prietenului său să rămână cu el.)

Când are sensul de *a întreba*, acelaşi verb se construieşte cu complement direct (Acuzativ), în limba română, iar în franceză tot cu complement indirect (Dativ): *Il demande à sa sœur où est son livre.* (O întreabă pe soră-sa unde îi este cartea.)

Verbul *a mulţumi* se construieşte în limba română cu Dativul, pe când echivalentul său francez *remercier* se construieşte cu acuzativul.

Mulţumesc părinţilor mei că mi-au dat o educaţie aleasă.

(Je *remercie mes parents* pour m'avoir donné une éducation de choix/ particulière.)

Le mulţumesc (lor). = Je *les* remercie.

Deosebirea vine poate şi de la faptul că aceste două verbe, în cele două limbi, au etimologii diferite. De pildă verbul românesc *a mulţumi* vine de la sintagma *mulţi ani*, care este de fapt urarea *La mulţi ani! = a mulţi ani – a mulţiăni – a mulţăni – a mulţumi.* Verbul poate avea şi în limba română complement direct, dar atunci înseamnă *a satisface pe cineva, a face pe placul cuiva, a bucura pe cineva:*

L-ai mulţumit? (*Est-il content?*)

De observat că în acest caz echivalenţa nu mai este verbul *remercier*.

TRADUCEREA UNEI PROPOZIȚII

Spre deosebire de limba franceză, unde, cu foarte rare excepții, subiectul trebuie exprimat, în limba română subiectul poate fi inclus sau subînțeles, de cele mai multe ori:

Am terminat lucrul şi am plecat acasă mai devreme ca de obicei.

(J'ai fini le travail et je suis parti (e) chez moi plus tôt que d'habitude.)

(Nous avons fini le travail et nous sommes parti(e)s à la maison plus tôt que d'habitude.)

O altă servitute gramaticală, în cadrul propoziției, este şi aceea că, cu foarte rare excepții, funcțiile sintactice trebuie să-şi păstreze locul lor exact; adică ordinea este: subiect – predicat – complement direct – complement indirect – complement circumstanțial:

J'offre des fleurs à mon amie chaque jour.

(Ofer flori prietenei mele în fiecare zi.)

Notăm că în ambele limbi, locul complementului circumstanțial este variabil: adică el poate sta la începutul propoziției, la mijlocul ei sau la sfârşit.

Chaque jour, j'offre des fleurs à mon amie.

J'offre, chaque jour, des fleurs à mon amie.

J'offre des fleurs, chaque jour, à mon amie.

(În fiecare zi, ofer flori prietenei mele.)

(Ofer, în fiecare zi, flori prietenei mele.)

(Ofer flori, în fiecare zi, prietenei mele.)

Deşi stau imediat după verb, complementele direct şi indirect îşi pot schimba reciproc locurile.

Ofer prietenei mele flori în fiecare zi.

(J'offre à mon amie des fleurs chaque jour.)

Dar această exprimare este cumva forțată, mai ales în limba franceză, care impune mai riguros respectarea topicii.

Unii lingvişti consideră *propoziția/ fraza exclamativă* drept o variantă a celei declarative. Într-adevăr ea are în plus o intonație diferită, prin folosirea accentului oratoric de intensitate, şi semnul exclamării, la fel ca fraza/ propoziția imperativă. Ea foloseşte, de asemenea, elemente de construcție specifice propoziției interogative: *Qu'est-ce que* şi *Que*.

Qu'est-ce qu'il fait chaud! (Ce cald e! Cât e de cald!)

Qu'il fait chaud! (Ce cald e! Cât e de cald!)

Il fait drôlement chaud! (E al naibii de cald!)

Pour faire chaud, il fait chaud! (De cald, e cald! Dar ce cald e!)

- *Ce exclamativ* este folosit în limabjul familiar:

  Ce culot! (Câtă neobrăzare!/ Cât tupeu! Câtă îndrăzneală!) /
  Quelle audace!

- *Un de ces* este folosit în limbajul familiar eclamativ cu valoare intensivă:

  Il a un de ces culots! (Ce îndrăzneală poate avea!)
  Il y a un de ces brouillards! (Ce ceaţă deasă!)

- *Combien! Comme! Que!*

Aceste trei cuvinte pot fi folosite ca adverbe exclamative care exprimă cantitatea şi intensitatea.

Combien c'est heureux! Comme c'est heureux! Que c'est heureux! (Cât de fericit este!)

- *Ce que* este exclamativ familiar. *Qu'est-ce que* este exclamativ foarte familiar. *Ce qu'on est bien ici! Qu'est-ce qu'on est bien ici!* (Ce bine e aici!)
- *Combien* poate să fie plasat imediat înaintea unui adjectiv sau adverb:

  Combien rares sont de telles occasions! (Cât de rare sunt astfel de ocazii!)
  Combien de peine cette affaire nous a donnée! (Ce ne-a mai chinuit afacerea asta!/ Cât chin am îndurat cu afacerea asta!)
  Comme/ Que/ Combien de telles occasions sont rares! (Cât de rare sunt astfel de ocazii!)
  On s'empressait, il fallait voir comme! (Era aglomeraţie, să fi văzut câtă!) (Să fi văzut cum se înghesuiau!)
  Dieu sait comme c'est compliqué! (Domnul ştie cât de complicat este!)
  C'est compliqué, Dieu sait comme! (E complicat, Dumnezeu ştie cât!)

- *Comme qui dirait* indică în limba vorbită o analogie: ca să spunem aşa, un fel de.

  Il y a comme qui dirait une difficulté!
  (Există ca să spunem aşa o dificultate!)

- *Ô combien!* Se întrebuinţează cu nuanţă de glumă cu valoare intensivă:

  J'admire ô combien ce projet!
  (O cât de mult admir acest plan/ proiect!)
  L'autre éventualité est ô combien préférable!
  (Cealaltă eventualitate o, cât este de preferat!)
  (O, cât este de preferat cealaltă eventualitate!)

În privința *propoziției/ frazei interogative*, trebuie să menționăm inexistența adverbului *oare* în limba franceză. El e tradus în limba română ca o particulă expletivă, care întărește totuși interogația, îmbogățindu-i sensul dubitativ. Uneori, *oare* poate fi echivalat cu locuțiunea adverbială *par hasard*:

Avec qui viendrez-vous demain? (Oare cu cine vei veni mâine?)

Mais est-ce que vous auriez l'intention de m'interroger, par hasard?

(Dar intenționați *oare* să mă interogați?)

Altă deosebire față de limba română ar fi *reluarea pronumelui (numit de rappel)* la persoana a treia singular sau plural, procedeu inexistent în limba română:

Ta mère viendra-t-elle demain soir chez nous?

(Maică-ta va veni oare la noi mâine seară?)

Ses enfants sont-ils partis en vacances?

(Oare copiii lui au plecat în vacanță?)

Tot în legătură cu propoziția/ fraza interogativă, trebuie să menționăm topica specifică folosită în limbajul oral curent sprijinită de intonația specifică, rezultată, așa cum am arătat mai sus, din folosirea accentului oratoric de intensitate sau emfatic:

Vous êtes qui? (Cine sunteți?)

Tu penses à quoi? (La ce te gândești?)

Claire part quand? (Când pleacă Claire/ Clara?)

- Interogația indirectă cu *ce qui* și *ce que*:

Nu știu ce se întâmplă. (Je ne sais pas ce qui se passe.)

Folosim sintagma *ce qui* pentru că propoziția care urmează nu are subiect.

Je ne sais pas *ce qu'*il arrive.

Folosim sintagma *ce que* pentru că propoziția care urmează are subiect (il).

Nu știu *ce-ați făcut*. (Je ne sais pas *ce que vous avez fait*.)

- *Le combien.* Pentru a afla ziua din lună se folosește familiar întrebarea:

On est le combien? Le combien sommes-nous?

(În câte suntem astăzi?)

- *Tous les combien.* Este folosit în întrebările asupra periodicității:

Le marché a lieu tous les combien?

(La ce date/ la câte zile are loc piața?)

Condiționalul folosit pentru exprimarea unei exclamații sau a unei interogații de surpriză, de indignare etc, se traduce în limba română cu conjunctivul: *Moi, j'accepterais cela?* (Eu să accept așa ceva?)

TRADUCEREA RELAȚIILOR ÎN FRAZĂ

Legăturile logice sunt elementele indispensabile pentru structurarea unei fraze sau a unui ansamblu de fraze. Ele exprimă raportul pe care vrem să-l stabilim între fapte sau între idei. Cel mai adesesa, ele sunt exprimate prin cuvinte-unelte invariabile. O traducere bună în și din franceză trebuie să țină cont de acestea.

Distingem patru tipuri de **legături logice**:

1. Conjuncțiile coordonatoare: *mais* (dar, însă), *ou* (sau), *et* (și, dar), *donc* (așadar, deci, prin urmare), *or* (or), *ni* (nici), *car* (căci, deoarece).

La route est enneigée: il faudra donc mettre les chaînes.

(Drumul e înzăpezit: va trebui așadar să punem lanțurile.)

Ca să ținem minte toate conjuncțiile coordonatoare din franceză, alcătuim din ele întrebarea: *Mais où est donc Ornicar?* (Mais, où, et, donc, or, ni, car).

2. Adverbe (sau locuțiuni adverbiale): *d'abord* (mai întâi), *enfin* (în cele din urmă, înfine), *pourtant* (totuși, cu toate acestea), *par conséquent* (prin urmare, în consecință, așadar), *en effet* (într-adevăr), *au contraire* (dimpotrivă, din contra), *c'est-à-dire* (adică, cu alte cuvinte).

On s'agite pour chasser une abeille; il faut au contraire rester très calme. (Ne agităm să prindem o albină; trebuie dimpotrivă să fim foarte calmi.)

3. Prepozițiile (sau locuțiunile prepoziționale): *sans* (fără), *grâce à* (grație, datorită), *excepté* (cu excepdia), *malgré* (în ciuda), *à cause de* (din cauza), *pour* (pentru) etc.

Grâce à ses déductions, Hercule Poirot résout toutes les énigmes.

(Grație/ Datorită deducțiilor sale, Hercule Poirot rezolvă toate enigmele.)

4. Conjuncțiile (sau locuțiunile conjuncționale) subordonatoare: *parce que* (pentru că), *tandis que* (în timp ce), *puisque* (deoarece, pentru că), *au point que* (astfel încât), *bien que* (deși, cu toate că), *de telle sorte que* (în așa fel încât), *à condition que* (cu condiția să) etc.

Il accepte de nous accompagner, à condition que nous soyons prêts dans une heure.

(Acceptă să ne însoțească, cu condiția să fim gata într-o oră/ peste o oră.)

Legăturile logice pot avea următoarele funcţii: adăugarea (l'addition), progresia, explicaţia, opoziţia, concesia, consecinţa, cauza, scopul, comparaţia şi condiţia.

Exprimarea adăugirii

Pentru exprimarea acestui raport logic, se folosesc cuvinte care permit legarea unor fraze adăugând o idee la fraza precedentă. Iată o listă de asemenea cuvinte: *et* (şi), *de même* (la fel, în acelaşi fel), *aussi* (de asmenea), *de plus* (în plus), *également* (la fel, şi), *de surcoît* (mai mult), *en outre* (e altfel), *par ailleurs* (de altfel, între altele), *de même que* (la fel şi), *d'autant plus que* (cu atât mai mult cu cât), *outre que* (dincolo de faptul că), *voire* (şi chiar, chiar şi).

Également se foloseşte rar la început de frază. Se foloseşte în interiorul frazei mai ales după un verb sau un substantiv:

Jean aime le cinéma; il apprécie également le théâtre.

(Lui Jean îi place cinematograful; el apreciază şi/ de asemenea, la fel teatrul.)

- *Surtout* indică, într-o sumă de elemente, pe cel care este mai important. El este uneori precedat de *et:*

Ce travail est intéressant, il est proche de mon domicile, (et) surtout il est bien payé.

(Locul acesta de muncă este interesant, e aproape de domiciliul meu (şi) mai ales este bine plătit.)

- *D'ailleurs* aduce o precizare care întăreşte sau confirmă enunţul principal. El introduce o dovadă sau o explicaţie:

Cette question préoccupe tous les Roumains. Elle a d'ailleurs fait l'objet de nombreux sondages.

(Chestiunea aceasta îi preocupă pe toţi românii. Ea a constituit de altfel obiectul a numeroase sondaje.)

Să nu-l confundăm pe *d'ailleurs* cu *par ailleurs*. *Par ailleurs* are sensul de *pe de altă parte, din alt punct de vedere*. El poate indica o *opoziţie*.

Votre travail est très rigoureux même si par ailleurs *il est critiquable.*

(Lucrarea dumneavoastră este foarte riguroasă, deşi *pe de altă parte* este criticabilă.)

- *Même* marchează extensia, gradarea. Este invariabil:

  Ces mesures sont pour tout le monde, même *pour les ministres.*

  (Măsurile acestea sunt pentru toată lumea, *chiar şi* pentru miniştri.)

- *Et même* indică o întărire care serveşte la mărirea cu un grad într-o gradaţie:

  Il est malade, et même *gravement.*

  (E bolnav, *şi încă* grav.)

- *Voire* este sinonimul lui *et même*. Nu se foloseşte niciodată la început de frază. Nu este urmat de vreun verb conjugat şi nici precedat de conjuncţiile *et* sau *ou*. Este folosit în limba literară.

Pour vaincre le terrorisme, il faudra des mois, voire *des années.*

(Pentru a învinge terorismul, vor trebui luni de zile, *chiar şi* ani.)

- *Aussi* marchează adăugarea atunci când are sensul de *pareillement* (la fel), *de même* (ca şi, la fel), *également* (la fel). În sensul din urmă, nu trebuie folosit la început de frază.

  Vous voulez que cette affaire se règle? Moi aussi.

  (Vreţi să încheiem această afacere? Eu *la fel.*)

Într-o frază negativă, *aussi* devine *non plus*:

Vous ne souhaitez pas un tel dénouement? Moi non plus.

(Nu doriţi un astfel de deznodământ? *Nici eu.*)

Aussi marchează consecinţa, atunci când are sensul de *donc, c'est pourquoi*. În acest caz, după *aussi* se face inversiunea verbului cu subiectul pronume şi se repetă subiectul sub forma unui pronume personal, dacă subiectul este exprimat printr-un substantiv:

La nuit tombe vite; aussi *doit-on allumer très tôt les lumières.*

(Noaptea vine/ se lasă repede; *de aceea/ în consecinţă/ prin urmare*, trebuie să aprindem luminile foarte devreme.)

Il a beaucoup neigé cet hiver, aussi *les routes ont-elles été impraticables.*

(A nins mult astă-iarnă, *de aceea* drumurile au fost impracticabile.)

Exprimarea progresiei

Progresia într-o enumerare de acţiuni sau de idei poate fi exprimată cu ajutorul unor cuvinte – unelte care stabilesc o gradare crescândă:

- *Tout d'abord* (mai întâi) introduce prima acţiune sau primul argument. Alte cuvinte cu acelaşi sens ar fi: *premièrement* (mai întâi), *en premier lieu* (în primul rând), *avant tout* (înainte de toate), *d'abord* (mai întâi).
- *Ensuite* (apoi) urmează după aceea şi poate fi repetat. Alte cuvinte cu acelaşi sens ar fi: *par ailleurs* (de altfel), *en second lieu* (în al doilea rând), *de plus* (în plus), *puis* (apoi).

- *Enfin* (în fine, în sfârşit) încheie enumerarea. Alte cuvinte care ar avea acelaşi sens: *en dernier lieu* (în ultimul rând), *pour conclure* (în concluzie, ca să încheiem).

Les reproche que l'on peut faire au bizutage sont nombreux.

Tout d'abord, *par le bizutage, la communauté scolaire se constitue en une caste qui accepte ou exclut des nouveaux.*

Ensuite, *les umiliations infligées sont absurdes.*

Enfin, *le bizutage devient une tradition tellement établie qu'elle est difficile à faire disparaître.*

(Reproşurile pe care le putem face acţiunii de iniţiere în liceu sunt numeroase.

Mai întâi, prin iniţiere, comunitatea şcolară se constituie într-o castă care acceptă sau exclude elevi noi.

După aceea, umilinţele impuse sunt absurde.

În sfârşit, iniţierea devine o tradiţie atât de bine înrădăcinată încât este foarte greu de a o eradica/ de a o face să dispară.)

Exprimarea explicaţiei

În general, introducem o explicaţie cu ajutorul unor cuvinte sau sintagme ca cele ce urmează: *en effet* (într-adevăr), *c'est-à-dire* (adică, cu alte cuvinte), *notamment* (în special, mai ales), *par exemple* (de/ spre exemplu/ pildă).

- *En effet* aduce o dovadă. El exprimă cauza şi poate fi înlocuit cu *car* (căci). Este plasat la începutul unei propoziţii separată de precedenta printr-un punct şi virgulă sau punct.

  Il n'est pas venu avec nous; en effet, *il est encore souffrant.*

  (Nu a venit cu noi; *într-adevăr* este încă suferind/ e încă bolnav.)
- *C'est-à-dire* aduce o explicaţie.

  Conservez ce produit à la bonne température, c'est-à-dire à environ 15 degrés.

  (Păstraţi acest produs la o bună temperatură/ adecvată/, *adică* la circa 15 grade.)
- *Notamment* serveşte să atragem atenţia asupra unui element care face parte dintr-un ansamblu.

  Les jeunes, notamment *les étudiants, se rendent plus souvent à l'étranger que ne le faisaient leurs parents.*

  (Tinerii, în *special/ mai ales* studenţii, pleacă în străinătate mai des decât o făceau părinţii lor.)
- *Par exemple* precizează şi ilustrează prin mijlocirea unui exemplu ceea ce tocmai s-a spus.

Pendant l'orage on recommande de prendre certaines précautions, par exemple *de débrancher la télévision.*
(În timpul furtunii se recomandă luarea anumitor măsuri de prevedere, *de exemplu* debranşarea televizorului.)

Exprimarea opoziţiei

Există *opoziţie* atunci când două fapte de aceeaşi natură (evenimente, comportamente etc) sunt alăturate pentru a pune în valoare diferenţele dintre ele.

Opoziţia se exprimă prin cuvinte sau sintagme cum ar fi:

1. Conjuncţii (sau locuţiuni conjuncţionale): *alors que* (în timp ce), *tandis que* (în timp ce), *si* (dacă), *autant... autant* (pe cât de... tot atât) urmate de verbe la modul indicativ.

Mon mari aime la natation, alors que *je préfère les échecs.*
(Soţului meu îi place natația, *în timp ce* mie îmi place şahul.)
Si *elle est travailleuse, elle n'est pas très intelligente.*
(*Dacă* e muncitoare/ harnică, în schimb nu este inteligentă.)
Autant *Pierre travaille,* autant *Laure s'amuse.*
Pe cât este Pierre de muncitor, *pe atât de* distrată este Laura.
(*Pe cât* Pierre munceşte, *pe atât* Laura se amuză/ se distrează.)

2. Adverbe (sau locuţiuni adverbiale): *au contraire* (dimpotrivă), *à l'opposé* (dimpotrivă), *inversement* (invers), *en revanche* (dimpotrivă), *par contre* (dimpotrivă).

Je n'avais plus mal, au contraire *je ressentais un bien-être très agréable.*
(Nu mă mai simţeam rău, *dimpotrivă* simţeam o bunăstare foarte plăcută.)
Certaines personnes téléphonent souvent, à l'opposé *d'autres préfèrent écrire.*
(Unele/ anumite persoane telefonează des, *dimpotrivă* altele preferă să scrie.)
Mes deux enfants ont évolué différemment; mon fils est devenu travailleur; inversement, *ma fille est plus paresseuse.*
(Cei doi copii ai mei au evoluat în mod diferit; fiul meu a devenit muncitor; dimpotrivă, fiica mea este mai leneşă.)
Au lycée j'aimais étudier les langues, en revanche/ par contre *je détestais les mathématiques.*
(În liceu îmi plăcea să studiez limbile străine; *dimpotrivă* detestam matematica.)

3. Locuțiuni prepoziționale: *contrairement à* (contrar), *à l'opposé de* (spre deosebire de), *à l'inverse de* (spre deosebire de), *à la place de/ au lieu de* + GN sau pronom (în loc de):

Contrairement aux *prévisions météorologiques qui annonçaient du beau temps, il pleut depuis deux jours.*

(*Contrar* previziunilor meteorologice care anunțau timp frumos, plouă de două zile.)

Claudine s'habille toujours en bleu à l'inverse *de sa sœur qui ne porte que du noir.*

(Claudine se îmbracă întotdeauna în albastru, *spre deosebire de* sora ei care poartă numai negru/ care nu poartă decât negru.)

Elle a été déçue de recevoir un bouquet de fleurs à la place d'un *bijou/* au lieu d*'un bijou.*

(A fost decepționată pentru că a primit un buchet de flori *în loc de* o bijuterie.)

4. Alte mijloace:

a) Un pronume personal de întărire (forma accentuată) care reia pronumele personal subiect (forma neaccentuată):

Mon frère aime la natation, moi, *je préfère l'équitation.*

(Fratelui meu îi place natația, eu prefer echitația.)

(Am putea traduce acest *moi* cu *cât despre mine*.)

(Fratelui meu îi place natația, *cât despre mine,* eu prefer echitația.)

b) Expresiile: *quant à* + *pronume* (în ceea ce privește/ cât despre), *pour ma/ ta/ sa/ notre etc. part* (în ceea ce ne /te mă privește; cât despre mine/ tine/ noi), *de mon/ ton/ son/ notre/ votre/ leur côté* (cât despre mine/ tine/ el/ noi/ voi/ ei), *en ce qui me/ te/ le/ la/ nous/ vous les concerne* (în ceea ce mă etc. privește).

Mes amis ont presque tous fait des études scientifiques; quant à moi/ pour ma part/ en ce qui me concerne *j'ai fait des études littéraires.*

(Prietenii mei aproape toți au făcut studii științifice; *în ceea ce mă privește/ cât despre mine,* eu am făcut studii literare.)

Există în franceză ca și în română elemente de origine greacă, precum *anti-*, sau de origine latină, precum *contre-*, care, plasate înaintea unui nume, exprimă opoziția.

Pendant les vacances, je veux aller en Nouvelle Zélande qui est à l'antipode *de la Roumanie.*

(În vacanță, vreau să merg în Noua Zeelandă care este *la antipodul* României.)

(*Antipod* este locul de pe pământ diametral opus altui loc.)

Opoziția tare este exprimată cu ajutorul următoarelor cuvinte şi sintagme: *mais* (dar, însă), *en revanche* (dimpotrivă), *au contraire* (dimpotrivă), *à l'inverse* (invers, dimpotrivă, din contra), *par contre* (dimpotrivă, din contra), *au contraire de* (dimpotrivă, contrar față de), *à l'inverse de* (invers decât).

La chaîne de télévision France 2 est publique; au contraire, *TF1 est privée.*

(Canalul de televiziune France 2 este public; *dimpotrivă*, TF1 este privat.)

Opoziția slabă se exprimă cu ajutorul următoarelor cuvinte şi sintagme: *pourtant, cependant, néanmoins, toutefois* care toate se traduc prin *cu toate acestea, or* (or), *en dépit de, malgré* (în ciuda), *mis à part, excepté* (exceptând, în afară de).

Il a repris son entraînement, malgré *son accident.*

(Şi-a reluat antrenamentul, *în ciuda* accidentului suferit.)

Observăm aici că, spre deosebire de limba franceză unde după *malgré* se foloseşte substantivul în acuzativ, în limba română se foloseşte dativul.

Exprimarea comparației

A compara persoane sau lucruri înseamnă să le examinăm simultan sau succesiv pentru a găsi similitudini şi diferenţe sau meritele respective. Într-o frază complexă, propoziția subordonată comparativă este introdusă prin cuvintele sau sintagmele: *comme* (ca), *ainsi que* (ca şi), *tel* (la fel) *que* (ca şi), *de même que* (la fel ca şi), *de la façon que* (în felul în care) *etc.* Verbul se pune la indicativ sau la condiţional.

Prin comparație se poate exprima:

1. Superioritatea

Anne est plus *grande que Nicole.*

(Ana e *mai* mare decât Nicoleta.)

Ses notes sont pires *que celles de son frère.*

(Notele sale sunt *mai rele* decât cele ale fratelui său.)

Nous avons davantage/ plus/ *de travail que lui.*

(Avem *mai mult* de lucru decât el.)

2. Inferioritatea

Il est moins *attentif que son frère.*

(E *mai puțin* atent decât frate-său.)

3. Egalitatea

Cette robe est aussi *chère que ce pantalon.*

(Rochia aceasta este *la fel* de scumpă ca acest pantalon.)

4. Insistența

Pierre court tout aussi *vite que toi.*

(Petre aleargă *la fel de* repede ca tine.)

În limba română nu se observă această insistență, pentru că *tout* nu se traduce.

J'aimerais voyager encore plus.

(Mi-ar plăcea să călătoresc *şi mai mult.*)

5. Diferența

Ce manteau est plutôt *noir* que *gris.*

(Paltonul acesta e *mai degrabă* negru *decât* cenuşiu.)

6. Asemănarea

Elle est joli comme un cœur.

(E frumoasă *foc.*)

Este o expresie idiomatică, dar care în română îi păstrează sensul intim, fiindcă substantivul foc, întrebuințat cu rol adjectival la gradul superlativ absolut, aminteşte de focul inimii care admiră o frumusețe.

7. Progresia

- *Plus.... plus:* cu cât .... cu atât
  Plus elle travaille et plus elle est fatiguée.
  (Cu cât munceşte mai mult, cu atât mai mult se oboseşte/ e obosită.)
- *Plus.... Moins:* cu cât... mai mult... cu atât... mai puțin
  (Plus elle travaille, moins elle se fatigue/est fatiguée.)
  (Cu cât munceşte mai mult, cu atât ea se oboseşte mai puțin/ cu atât mai puțin e obosită.)
- *Moins... et plus:* cu cât... mai puțin... cu atât mai mult
  Moins elle lit et plus elle dort.
  (Cu cât citeşte mai puțin, cu atât mai mult doarme.)
- *Moins... et moins:* cu cât... mai puțin... cu atât mai puțin
  Moins elle rit, moins elle est satisfaite.
  (Cu cât râde mai puțin, cu atât e mai puțin satisfăcută.)
- *De plus en plus:* din ce în ce mai mult
  Mon mari rentre de plus en plus tard.
  (Soțul meu se întoarce acasă din ce în ce mai târziu.)
- *De moins en moins:* din ce în ce mai puțin
  Ils consomment de moins en moins de médicaments.
  (Ei consumă din ce în ce mai puține medicamente.)
- *Aussi... que:* pe cât de... pe atât de
  Marie est aussi intelligente que son amie est sotte.
  (Pe cât de inteligentă e Maria pe atât de proastă e prietena ei.)

- *Autant que:* pe cât de
  Leur amour fut court autant qu'il était rare.
  (Dragostea lor a fost pe cât de scurtă pe atât de rară.)
- *Au fur et à mesure que:* pe măsură ce
  Au fur et à mesure que le temps passe, je l'apprécie davantage.
  (Pe măsură ce trece timpul, îl apreciez mai mult.)
- *De même que:* aşa cum
  De même que vous l'aimez, elle vous aimera.
  (Aşa cum o iubiţi, vă va iubi şi ea.)

8. a) Superlativul absolut

Ce film était très drôle/ super drôle/ si drôle!
(Filmul acela era *foarte amuzant/ super amuzant/ atât de amuzant!)*
Il y a énormément d'étudiants dans la rue.
(Sunt *enorm de mulţi* studenţi în stradă.)
Il mange beaucoup trop.
(El mănâncă *mult prea mult*.)

b) Superlativul relativ

Jean est le plus *sympathique* de tous.
(Ioan este *cel mai* simpatic *dintre toţi*.)
C'est Marie qui travaille le plus.
(Maria lucrează *cel mai mult*.)

- Aşa cum am subliniat şi în altă parte, *comme si* marchează o nuanţă ipotetică. El impune respectarea regulii lui *si condiţional*, cu alte cuvinte cere ca verbul să fie la imperfect sau la mai-mult-ca-perfect indicativ (sau a doua formă a condiţionalului trecut-mai-mult-ca-perfectul subjonctiv fără *que*).

Il rit comme s'il pleurait.
(Râde ca şi cum ar plânge.)
Il sanglotait comme *s'il eût été au désespoir.*
(Plângea *ca şi când ar fi fost* disperat.)

- Cuvântul *comme* singur poate introduce trei subordonate diferite:

1. subordonata comparativă:

Nous ferons comme *tu voudras.*
(Vom face (după) *cum* vei vrea tu.)

2. subordonata circumstanţială de timp:

Comme *le train entrait en gare, un coup de sifflet retentit.*
(*Când/ Cum* trenul intra în gară, o fluerătură se auzi.)

3. subordonata cauzală:

Comme *je ne travaille pas dimanche prochain, je viendrai t'aider à repeindre la chambre.*

(*Cum* nu muncesc duminica viitoare, voi veni să te ajut la zugrăvitul camerei.)

După cum se poate lesne observa, variantele din limba română pot şi ele să fie introduse cu acelaşi cuvânt *cum* (moştenire din limba latină).

Exprimarea condiţiei şi a ipotezei

1. Pentru exprimarea condiţiei se pot folosi **locuţiuni condiţionale** care cer folosirea subjonctivului: *à condition que* (cu condiţia să), *pourvu que* (numai să), *pour peu que* (e de-ajuns să).

Nous partirons à condition *qu'il n'y ait pas grève.*

(Vom pleca *cu condiţia să* nu fie grevă.)

J'irai te chercher à la gare pourvu que *tu me fasse savoir l'heure d'arrivée de ton train.*

(Voi merge să te aştept la gară *cu condiţia / numai/ să*-mi transmiţi ora de sosire/ când soseşte/ (a) trenul(lui) tău.)

Observăm că am tradus verbul *chercher* cu sensul de *a aştepta*, pentru simplul motiv că nu cauţi pe cineva la gară, din moment ce ştii ora la care soseşte cu trenul, vagonul şi locul etc. Am tradus *fasse savoir* cu să-mi transmiţi, pentru că s-a folosit verbul factitiv *faire*, în limba franceză.

Pour peu *qu'on lui fasse un compliment, elle se met à rougir.*

(*Numai să* i se facă un compliment, că ea se înroşeşte/ roşeşte.)

Nu am tradus elle *se met à rougir* cu *ea se pune pe înroşit*, deoarece exprimarea este nefirească în limba română. Trebuie să adăugăm că există şi în limba română expresii construite cu verbul a se pune: *a se pune pe treabă, a se pune cu burta pe carte, a se pune pe bârfit* etc.

2. Condiţia se poate exprima şi folosind **locuţiuni prepoziţionale** urmate de un verb la infinitiv sau de un substantiv, spre deosebire de limba română unde verbul se pune la un mod personal: *à condition de* (cu condiţia să), *faute de* (din lipsă de, dacă nu) + un substantiv sau un verb la infinitiv, *à défaut de* (din lipsă de, dacă nu) + un verb la infinitiv sau un substantiv, *à moins de* (numai să/ numai dacă), *au risque de* (cu riscul să/ de):

Nous irons en Chine à condition *d'avoir un visa.*

(Vom merge în China *cu condiţia* să avem o viză.)

Faute de *trouver une chambre d'hôtel/* à défaut de/ *trouver une chambre d'hôtel, vous pourrez toujours aller dans un camping.*

(*Dacă nu* găsiţi o cameră de hotel, veţi putea (totuşi, în schimb) să mergeţi într-un camping.)

À moins d*'avoir un travail de dernière minute, je serai chez vous à 7 heures précises.*

(*Numai să nu* am/ *Numai dacă nu* am de lucru până în ultimul minut, voi fi la voi la ora şapte fix.)

Au risque de *te vexer, je n'aime pas beaucoup ta robe.*

(*Cu riscul de* a te supăra, nu-mi prea place rochia ta.)

Am tradus *je n'aime pas beaucoup* prin *nu-mi prea place*, pentru că e mai firească exprimarea decât să traducem cu *nu-mi place mult.*

3. Ca şi în limba română, condiţia se mai poate exprima cu ajutorul unor **prepoziţii** urmate de un substantiv: *avec* (cu), *sans* (fără), *moyennant* (mijlocind, cu ajutorul).

Avec *un peu de patience, tu y arriveras.*

(*Cu* puţină răbdare, vei reuşi / vei ajunge acolo/ la acest rezultat.)

Sans *lunettes, tu n'arriveras pas à lire.*

(*Fără* ochelari, nu vei reuşi/ nu vei ajunge să citeşti.)

Vous obtiendrez ce service moyennant *un pourboire.*

(Veţi obţine acest serviciu *dând o/ prin mijlocirea/ cu ajutorul* unei şpăgi.)

4. Alte mijloace: *gerundiv + verb la viitor, verb la prezent + et + verb la prezent sau la viitor.*

En travaillant *davantage, tu réusiras à ton examen.*

(*Muncind* mai mult vei reuşi să treci examenul.)

Observăm că am introdus în română şi verbul *să treci*, exprimarea fiind mai clară şi mai firească.

Tu lui fais *une remarque anodine* et elle pleure.

(*Îi faci* o remarcă anodină/ fără importanţă *şi ea plânge*.)

5. Exprimăm condiţia negativă cu ajutorul cuvântului sinon (dacă nu) care introduce subordonata întotdeauna după principală; verbul subordonatei se află la viitor sau la viitorul apropiat/ în limbaj popular/ şi la prezent indicativ cu valoare de viitor. Verbul regentei se află la imperativ sau la prezent indicativ, cu valoare imperativă.

Dépêche-toi sinon *nous allons rater le train.*

(Grăbeşte-te, *dacă nu*, o să pierdem trenul.)

Il faut faire vite sinon *nous raterons le train.*

(Trebuie să ne grăbim/ să terminăm repede, *dacă nu*, vom pierde trenul.)

Ipoteza se poate exprima:

1. *Prin bine-cunoscuta* **regulă a lui SI condiţional:** *SI + imperfect/ mai-mult-ca-perfect indicativ în subordonată şi prezent/ condiţional perfect (compus).*

Si tu mangeais moins, tu maigrirais.

(Dacă ai mânca mai puţin, ai slăbi.)

Si tu avais travaillé davantage, tu aurais réussi.

(Dacă ai fi lucrat mai mult, ai fi reuşit.)

2. Cu ajutorul conjuncţiilor sau al locuţiunilor condiţionale: *sinon* (altfel, altminteri), *à supposer que* şi *en supposant que* (presupunând că), *en*

admettant que (admițând că), *soit que... soit que* (fie că... fie că), *à moins que* (numai să).

Elle n'avait pas dû venir, sinon elle aurait laissé un mot.

(N-a trebuit/ Nu trebuise să vină, altfel/ altminteri ar fi lăsat vorbă/ ar fi transmis/ ne-ar fi anunțat.)

Nous pourrions aller faire une promenade en montagne, à supposer qu'*il fasse très beau.*

(Am putea merge să facem o plimbare la munte, *presupunând* că va fi timp foarte frumos.)

Soit que *tu veuilles voir une pièce de théâtre,* soit que *tu préfères l'opéra, je pourrais te prendre des places.*

(Fie că ai vrea să vezi o piesă de teatru, fie că preferi opera, aș putea să-ți iau bilete.)

Am tradus *places* cu *bilete*, pentru că acesta este sensul cuvântului în acest context, și este mai firesc în limba română să spunem că *luăm bilete* și *nu locuri*. Se spune în schimb *am rezervat niște locuri.*

C'est Jean qui t'accompagnera, à moins que cela ne te déplaise.

(Ioan te va însoți, numai dacă acest lucru nu-ți displace.)

După cum se poate observa, după toate locuțiunile conjuncționale expuse mai sus se folosește (exceptând-o pe *sinon,* care nu este locuțiune, ci conjuncție provenită din două cuvinte: *si* + *non*), în limba franceză modul subjonctiv, tradus în limba română cu condiționalul sau cu indicativul.

3. Cu ajutorul unor locuțiuni conjuncționale, urmate de modul condițional: *au cas où* sau *dans le cas où*, (în cazul în care), *pour le cas où* (pentru cazul în care), *dans l'hypothèse où* (în ipoteza că, presupunând că).

Au cas où/ dans le cas où / pour le cas où/ dans l'hypothèse où il aurait un malaise, il faudrait le faire hospitaliser.

(*În cazul/ în ipoteza* că ar avea/ îi va fi rău, ar trebui să-l spitalizăm/ să-l ducem la spital.)

4. Cu ajutorul unor locuțiuni prepoziționale urmate de un verb la infinitiv sau de un nume; verbul din propoziția principală este la condițional: *faute de/ à défaut de/ à moins de* (în cazul că nu, dacă nu); *avec/ moyennant* (dacă aveți, cu), *sans* (fără), *en l'absence de* (fără, neavând, neposedând), *faute de/ à moins de* (din lipsă de), *en cas de* (în caz că).

Faute de *revenir le vendredi soir, vous devriez être là le samedi avant midi au plus tard.*

(*Dacă nu* veniți vineri seara, ar trebui să fiți aici sâmbătă înainte de prânz cel mai târziu.)

À moins *de prendre un train rapide, vous ne pourriez pas être présent à la réunion.*

(*Dacă nu* luați un tren rapid, n-ați putea să fiți prezent la reuniune/ adunare/ ședință.)

Avec (moyennant) *cinq cents euros de plus, vous auriez un travail beaucoup plus soigné.*

(*Cu/ Dacă ați dal* cinci sute de euro în plus, ați avea o muncă mult mai curată/ bună.)

En l'absence des *locataires, il faudrait laisser le paquet au concierge.*

(*În absența* locatarilor, ar trebui să lăsați pachetul la portar.)

À moins d'un *travail inattendu, il pourrait vous emmener à l'aéroport.*

(*Numai dacă nu va avea de făcut* un lucru neașteptat, el ar putea să vă ducă la aeroport.)

5. Cu ajutorul unui gerundiv:

En revenant *une semaine plut tôt, tu lui ferais plaisir.*

(*Revenind/ dacă revii* mai devreme cu o săptămână, i-ai face plăcere.)

Atunci când **que** îl înlocuiește pe **SI** în cadrul unei subordonate condiționale aflată în raport de coordonare cu o alta, acest **que** este cel mai adesea urmat de un verb la subjonctiv. În limba română verbul din propoziția a doua va fi la același timp cu verbul din prima subordonată condițională:

S'il pleut et qu'il fasse *encore plus froid, il y aura du verglas.*

(Dacă va ploua și *dacă se va face/ va fi* mai frig, va fi polei.)

6. Condiția sau ipoteza exprimate prin juxtapunere sau parataxă. În limba română, nu se poate exprima această juxtapunere, în toate cazurile:

Je le voudrais, (que) je ne le pourrais pas.

(Chiar de-aș vrea, n-aș putea.)

Fussiez-vous cent fois plus riche, cela ne changerait rien. (valoare concesivă, de asemenea)

(De-o sută de ori de-ați fi mai bogat, acest lucru nu schimbă/ n-ar schimba cu nimic situația.)

În cazul unei așa-numite subordonate inverse, traducem în limba română cu ajutorul sitagmei *chiar dacă:*

Il me le jurerait (que) je ne le croirais pas.

(Chiar dacă s-ar jura, nu l-aș crede.)

Tu me l'aurais dit, je serais allé te chercher.

(Dacă mi-ai fi spus, aș fi mers să te aștept.)

A se observa că în limba română nu se poate folosi parataxa, fraza devenind o frază cu o subordonată condițională (sau cu valoare concesivă).

Exprimarea concesiei

Se vorbeşte despre concesie atunci când un obstacol recunoscut sau întrevăzut nu produce nici un efect asupra consecinţei.

1. În limba franceză, se foloseşte *subjonctivul* după **conjuncţiile şi locuţiunile conjunctive:** *bien que, encore que, quoique* (deşi, cu toate că); *sans que* (fără să); *si + adjectiv + que, quelque + adjectiv + que* (oricât de); *quelque + substantiv + que* (oricât, oricâtă); *qui que* (oricine); *quoi que* (orice); *où que* (oriunde); *quel(le)s que* (oricare). În limba română, verbele se folosesc la condiţional, la conjunctiv sau la indicativ:

Quoiqu'/Bien qu'il pleuve, nous avons fait une promenade.
(*Cu toate că/ Deşi* plouă, noi am făcut o plimbare.)
Nous avons pu terminer la réunion, sans que *vous soyez dérangé(s).*
(Am putut termina reuniunea, *fără să* fiţi deranjat(ţi).)
Tous les élèves de la classe devraient réussir l'examen, encore que *certains puissent échouer.*
(Toţi elevii din clasă ar trebui să treacă examenul, *deşi* unii ar putea eşua/ cădea/ pica.)
Tout/ Si *intéressant qu'il soit, le film ne m'a pas plu.*
(*Oricât* ar fi de interesant, filmul nu mi-a plăcut.)
Quelque *déçu(s)* que *vous soyez, vous devez recommencer.*
(*Oricât* aţi fi de decepţionat(ţi), trebuie să reluaţi lucrul.)
Quelques *transformations* que *vous fassiez, vous devez demander une autorisation.*
(*Oricâte* transformări aţi face, trebuie să cereţi o autorizaţie.
Qui que *vous aimiez, vous souffrirez.*
(Pe oricine aţi iubi, aţi suferi/ veţi suferi.)
Quoi que *je fasse, il n'est pas content.*
(Orice aş face, nu e mulţumit.)
Où que *je sois, je pense à lui.*
(Oriunde aş fi, mă gândesc la el.)
Quels que *soient les résultats, je partirais en vacances.*
(Oricare ar fi rezultatele, voi pleca în vacanţă.)

2. După *quand bien même que* (deşi, cu toate că, chiar dacă,) se foloseşte şi în română, şi în franceză condiţionalul:

Quand bien même que je travaillerais jour et nuit, je n'y arriverais pas. (Chiar dacă/ de-aş munci zi şi noapte, n-aş rezolva problema/ n-aş reuşi.)

3. După *même si* (chiar dacă), se foloseşte indicativul în franceză şi condiţionalul sau indicativul în română:

Même si *elle s'excuse, je ne lui pardonnerai pas.*
(Chiar dacă se va scuza, nu o voi ierta.)
Se aplică, aşa cum am notat în altă parte, regula lui SI condiţional.

4. Concesia poate fi exprimată şi cu ajutorul **adverbelor**: *pourtant, cependant, quand même, néanmoins, toutefois* care, toate, se traduc cu totuşi, cu toate acestea:

Il gagne bien sa vie, pourtant *il a d'énormes difficultés financières.*

(Câştigă bine, *cu toate acestea* are enorme dificultăţi financiare.)

Elle le suppliait de rester, il est parti quand même.

(Ea îl ruga să rămână, el a plecat totuşi.)

5. Concesia poate fi introdusă şi cu ajutorul unor **prepoziţii sau locuţiuni prepoziţionale**: *malgré, en dépit de* (în ciuda faptului, în ciuda, fără să), sans + substantiv sau pronume (fără), *au risque de* + infinitiv (cu riscul de a).

Il fait toujours des remarques acerbes malgré *lui.*

(Face întotdeauna remarci acerbe *fără să vrea.*)

Elle a pris cette décision, au risque de *lui déplaire.*

(A luat această hotărâre *cu riscul de* a-i displace/ de a-l supăra.)

6. Cu ajutorul unui **coordonant**: *mais* (dar, însă, cu toate acestea), *or* (or), *par ailleurs* (printre altele, cu toate acestea, dealtfel):

Ce roman est ennuyeux, mais *il attire beaucoup de lecteurs.*

(Romanul acesta e plictisitor, *dar/ cu toate acestea* el atrage mulţi cititori.)

Ce député, par ailleurs *très sympatique, n'est pas capable d'assumer ses responsabilités.*

(Acest deputat, *dealtfel* foarte simpatic, nu e capabil să-şi asume răspunderea.)

Les enfants pleurent souvent la nuit; or, *cet enfant-là ne dit rien.*

(Copiii plâng deseori noaptea; or acest copil nu spune nimic.)

7. Alte mijloace de exprimare a concesiei: *il n'en reste pas moins que* (nu-i mai puţin adevărat că), *(il) n'empêche que* (asta nu împiedică să, nu-i mai puţin adevărat că), *avoir beau + infinitivul* (degeaba, în zadar), *n'importe qui/ quoi/ où/ comment* (nu contează cine/ ce/ unde/ cum).

Il n'a pas réussi, il n'en reste pas moins que/ n'empêche q*u'il a beaucoup travaillé.*

(Nu a reuşit, *dar nu-i mai puţin adevărat/ asta nu înseamnă că* nu a muncit mult.)

Il a beau *avoir travaillé, il n'a pas réussi.*

(Degeaba/ În zadar a muncit, că nu a reuşit.)

Exprimarea cauzei

1. Cauza se poate exprima cu ajutorul unor **prepoziţii şi conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale sau prepoziţionale** ca: *parce que* (pentru că), *car* (căci, pentru că), *en effet* (într-adevăr), *puisque* (pentru că, atunci când cauza este cunoscută de interlocutori), *comme* (cum, când), *étant donné que* (dat

fiind că), *d'autant plus/ moins/ que* (cu atât mai mult/ mai puțin cu cât), *ce n'est pas parce que, mais* (nu pentru că, dar), *sous prétexte que + indicatif* (sub pretextul că).

Tu viendra parce que *je le veux.* (Vei veni *pentru că* vreau.)

Pronumele neutru **le** nu se traduce în limba română, pentru că se subînțelege sintagma la care el se referă, adică prima propoziție, regenta. La rigoare putem traduce:... *pentru că o vreau*, apelând la pronumele personal cu valoare neutră 0.

L'interdiction du tabac est justifié car *il est mauvais pour la santé.*

(Interzicerea tutunului/ fumatului este justificată, *pentru că* dăunează sănătății/ este rău pentru sănătate.)

Le directeur a démissionné; en effet, *on lui a proposé un poste plus intéressant.* (Directorul a demisionat; *într-adevăr* i s-a propus un post mai interesant.)

J'irai à ta place puisque tu ne te sens pas bien.

(Voi merge în locul tău, pentru că nu te simți bine.)

Comme c'est le Premier Décembre, personne ne travaille.

(Fiindcă/ cum/ când este Întâi Decembrie, nimeni nu lucrează.)

Étant donné que le chômage augmente, vous aurez des problèmes pour trouver un emploi.

(Dat fiind că șomajul este în creștere, veți avea probleme să găsiți de lucru.)

Observăm că locuțiunea franțuzească este asemănătoare cu cea românească, numai că cele două cuvinte verbale sunt inversate: *étant donné/ dat fiind.*

Il travaille dur, d'autant plus que *sa femme est infirme.*

(Munceşte din greu, *cu atât mai mult cu cât* nevastă-sa este infirmă.)

Ce n'est pas parce qu*'il était ivre qu'il a eu un accident, mais parce qu'il pensait à autre chose.*

(*Nu pentru că* era beat a avut el un accident, ci pentru că se gândea la altceva.)

La direction a augmenté le temps de travail sous prétexte que *les commandes sont importantes.*

(Direcțiunea a mărit timpul de lucru sub pretextul că are comenzi importante.)

2. Cu ajutorul **locuțiunii** *sous prétexte de* + infinitif (sub pretextul că) şi *pour* + infinitiv trecut (pentru că...).

Il s'absente le vendredi sous prétexte *d'aller au club.*

(Lipseşte vinerea sub pretextul că merge la club.)

Les étudiants ont reçu des félicitations pour avoir bien réussi *leur examen.* (Studenții au primit felicitări *pentru că* au promovat cu bine examenul.)

3. Cu ajutorul **prepozițiilor sau a locuțiunilor prepoziționale**: *pour* (pentru), *à cause de* (din cauza...), *en raison de* (din cauză că), *du fait de* (pentru faptul că), *grâce à* (datorită...), *à force de* (pentru că, din cauză că), *faute de* + un nume sau un pronume (din lipsă de...)

Le chauffard a été condamné à 200 euros d'amende pour *dépassement de vitesse.*

(Șoferul (neîndemânatic) a fost amendat cu 200 de euro *pentru* depășirea vitezei legale.)

Am tradus sintagma *a été condamné à 200 euros d'amende* cu a fost *amendat cu 200 de euro*, pentru că în limba română amenda nu este privită ca o pedeapsă, ca o condamnare în sens juridic; și am adăugat *legală la viteză*, pentru că în limba română acest lucru este privit ca o încălcare a legii și nimic mai mult.

Il a déménagé à cause de *son travail.*

(S-a mutat din cauza locului de muncă.)

Les routes de Moldavie sont bloquées en raison du *mauvais temps.*

(Drumurile din Moldova sunt blocate din cauza timpului nefavorabil.)

Il n'a pas pu participer à la course du fait de *son grand âge.*

(Nu a putut să ia parte la întrecere din cauza vârstei lui înaintate.)

Il est devenu riche à force de *travail.*

(S-a îmbogățit pentru că a muncit/ datorită muncii.)

Il ne sort jamais faute *d'argent.*

El nu iese niciodată/ în oraș/ din lipsă de bani.

4. Cu ajutorul **participiului prezent** (tradus cu *gerunziul* în romană):

Étant *fatigué, je ne pourrais me rendre à mon travail.*

(Fiind obosit, n-aș putea să merg la lucru.)

5. Cu unele **sintagme care exprimă intensitatea:** verb+ *d'autant plus/ moins/ mieux/ plus vite/ moins efficacement* (cu atât mai mult/ mai puțin/ mai bine/ mai repede/ mai puțin eficace) + *que* + indicativ:

Il travaille d'autant moins/ bien/ qu'il est fatigué.

(Lucrează cu atât mai puțin/ bine/ cu cât e obosit.)

Paul est d'autant plus nerveux qu'il est fatigué.

(Paul e cu atât mai nervos cu cât e mai obosit.)

6. Alte posibilități:

- *C'est que*: este pentru că.

Si je ne suis pas venu, c'est que *j'avais un empêchement.*

Dacă nu am venit, este pentru că am fost împiedicat (să fac asta).

- *Vu(que), attendu (que):* dat fiind că.
  Vu l'heure tardive. Vu qu'*il était tard….*
  (Dată fiind ora târzie. Dat fiind că era târziu…)
- *Du fait que* + une subordonnée conjonctive / *du fait de* + GN: pentru că, din cauza.

Tu ne dois pas le médire, du fait qu'*il est absent.*
(Nu trebuie să-l vorbeşti de rău, *pentru că* el este absent.)

Exprimarea consecinţei

1. Putem exprima *consecinţa simplă* cu ajutorul următoarelor conjuncţii sau locuţiuni conjuncţionale: *alors* (atunci, prin urmare, aşa că), *aussi* (de aceea, aşa că, de aceea), *c'est pourquoi* (de aceea), *donc* (deci, aşadar), *de sorte que, si bien que* (în aşa fel încât), *par conséquent* (prin urmare, în/ drept consecinţă), *résultat* (rezultatul…), *du coup* (aşa că, drept urmare), *total* (în total), *d'où* (de unde).

Ils ne s'entendaient pas depuis longtemps; alors, ils se sont séparés.
(Nu se înţelegeau de mult timp; aşa că/ atunci, prin urmare s-au despărţit.)

Il était épuisé; aussi a-t-il annulé ses rendez-vous.
(Era epuizat; de aceea şi-a anulat întâlnirile.)

- Observăm că după *aussi* cu sens concluziv sau consecutiv se face inversiunea subiectului cu predicatul.

Il était fatigué; c'est pourquoi *il n'est pas venu.*
(Era obosit; de aceea nu a venit.)

Tu n'aime pas la glace, donc *tu n'auras pas de dessert.*
(Nu-ţi place îngheţata, deci/ aşadar/ prin urmare nu vei avea desert.)

Ils ont augmenté la production de sorte que *les ventes ont augmenté aussi.*
(Au mărit producţia, *în aşa fel încât* vânzările au crescut şi ele.)

La crise économique s'aggrave, si bien que *le nombre des chômeurs augmente.*
(Criza economică se agravează, *aşa încât* numărul şomerilor creşte.)

Le conducteur n'a pas respecté le stop, par conséquent *nous avons procédé à un retrait de permis.*
(Conducătorul auto nu a respectat stopul/ nu a oprit la stop, *prin urmare/ drept consecinţă*, am procedat la reţinerea permisului.)

Il avait trop bu. Résultat: *il a brûlé un stop.*
(Băuse prea mult. Rezultatul: a trecut pe roşu.)

Le cinéma était fermé. Du coup *nous sommes allés au restaurant.*

(Cinematograful era închis. Aşa că/ drept urmare ne-am dus la restaurant.)

Ils se sont battus. Total: *deux nez cassés et un œil au beurre noir.*

(S-au bătut. *Totalul/ Urmarea*: două nasuri rupte şi un ochi vânăt.)

Il a une hépatite: d'où *sa fatigue.*

(Are hepatită: de aici oboseala.)

2. Consecinţa respinsă poate fi exprimată cu ajutorul locuţiunilor conjuncţionale *sans que* (fără ca/să) + subjonctivul şi *sans* + infinitivul.

Elle ne peut pas sortir sans que *les journalistes la suivent.*

(Nu poate ieşi *fără ca* ziariştii să se ia după ea/ să o urmeze.)

Elle ne peut pas sortir sans *vérifier trois fois qu'elle a fermé la porte.*

(Nu poate ieşi fără să verifice de trei ori că a închis uşa.)

3. Insistenţa în exprimarea consecinţei se poate exprima cu ajutorul următoarelor locuţiuni conjuncţionale: *au point que, à tel point que, tant et si bien que* (până-ntr-atât încât), + indicativul, *si/tellement... que* (până-ntr-atât ...încât), *si peu... que* (atât de puţin ...că), *trop/ assez/ pas assez* (prea mult/ destul/ nu deajuns) + pour + infinitiv, *trop/ assez/ pas assez* + subjonctiv etc.

Il était fatigué au point qu'il (à tel point qu'il) *a dû prendre un congé de maladie.*

(Era atât de obosit încât a trebuit să ia un concediu de boală.)

Il a marché des heures tant et si bien que *ses jambes ne le portaient plus.* (A mers ore întregi până-ntr-atât că picioarele nu-l mai purtau/ ţineau/ ascultau.)

Ils étaient tellement en colère qu'ils ne trouvaient plus leurs mots.

(Erau atât de mânioşi, încât nu-şi găseau cuvintele.)

Ils avaient si faim qu*'ils avaient mal à l'estomac.*

(Le era aşa de foame că-i durea stomacul.)

Elle mange trop pour *pouvoir maigrir.*

(Ea mănâncă prea mult ca să poată slăbi.)

Il n'est pas assez de *discret pour qu'on lui confie un secret.*

(Nu-i destul de discret ca să i se poată încredinţa un secret.)

Il conduit trop mal pour que *je lui laisse ma voiture.*

(Conduce prea prost pentru ca eu să-i las/ dau maşina.)

Elle a trop peu de *compétence pour savoir répondre.*

(Ea are prea puţină competenţă pentru a şti să răspundă.)

▪ Observăm că, atât în limba română cât şi în limba franceză, locuţiunile de mai sus sunt construite pe bază de corelaţie, o parte din ele aparţinând propoziţiei regente, iar cealaltă parte subordonatei.

Exprimarea scopului

Scopul este o consecinţă pe care căutăm să o atingem sau, dimpotrivă, pe care dorim s-o evităm.

▪ El poate fi exprimat cu ajutorul locuţiunilor conjuncţionale care urmează: *afin que* (cu scopul să), *pour que* (pentru ca/să), *de façon que, de sorte que, de manière que* (pentru ca/ să), *de peur que... / ne/, de crainte que... / ne/* (de teamă/ frică să nu) + subjonctivul.

Le chien jappe pour que *ses abois préviennent les maîtres.*

(Câinele latră, pentru ca lătrăturile sale să-i prevină/ alarmeze pe stăpâni.)

Je le conseille et le guide pour qu'il *réussisse.*

(Îl sfătuiesc şi-l ghidez/ îi arăt/ îl îndrum pentru ca să reuşească.)

Je le conseille et le guide de peur qu'il *n'échoue.*

(Îl sfătuiesc şi-l îndrum de teamă să nu eşueze.)

▪ După locuţiunile conjuncţionale: *afin de* (cu scopul de a), *de manière à* (pentru ca să), *de crainte de, de peur de* (de teamă/ frică/ să/ nu/), *pour ne pas, afin de ne pas* (pentru ca să nu), *en vue de* (pentru ca să, cu scopul să), *histoire de* (ca să) se foloseşte infinitivul. În acest caz este necesar ca subiectul din propoziţia subordonată să fie acelaşi cu cel din regentă.

Paul travaille pour *réussir.*

(Paul munceşte ca să reuşească.)

Nous partirons tôt afin d*'arriver à l'heure.*

(Vom pleca devreme ca să ajungem la timp.)

Depuis leur dispute ils agissent de manière à *ne pas se rencontrer.*

(De când s-au certat ei fac *în aşa fel încât* să nu se întâlnească.)

▪ Atunci când există mai multe subordonate circumstanţiale de scop, pentru a nu repeta locuţiunea conjuncţională introductivă, se foloseşte numai conjuncţia *que*. Acelaşi lucru se întâmplă şi în limba română, din aceleaşi raţiuni.

Il travaille dur, afin que *ses enfants aient tout dont ils ont besoin et* que *les siens soient contents.*

(Lucrează din greu, *pentru ca* ai săi copii *să* aibă tot de ce au nevoie, iar ai săi să fie mulţumiţi.)

▪ După locuţiunile *de peur que, de crainte que* se foloseşte deseori un **ne** expletiv:

Il est venu tout près de peur que *son enfant* ne *tombe à l'eau.*

(A venit foarte aproape, *de teamă ca* al său copil să nu cadă în apă.)

▪ Dacă subordonata este la forma negativă, atunci sensul ei este cu totul altul, diametral opus primei exprimări:

Il est venu tout près, de peur que *son enfant* ne tombe pas *à l'eau.* (A venit foarte aproape, de frică/..... / că al său copil să nu cadă în apă.)

Locuțiunile conjunctive *de sorte que*, *de façon que* şi *de manière que* pot introduce:

a) fie o subordonată **circumstanțială de scop**, verbul acesteia fiind la modul **conjunctiv;**

b) fie o subordonată **circumstanțială consecutivă**, verbul ei fiind la modul **indicativ.**

Il parle *de façon / de manière/ de sorte que tu le comprennes.*
(Vorbeşte în aşa fel ca să-l înţelegi.)
Il parle *de façon/ de manière que/ de sorte que tu le comprends.*
(Vorbeşte în aşa fel încât tu îl înţelegi.)

Exprimarea timpului

I. Când verbul se află la modul indicativ

1. Pentru a marca **anterioritatea,** se pot folosi locuțiunile conjuncționale: *avant le moment où* (înainte de momentul când/ în care), *en attendant le moment où* (aşteptând momentul când/ în care), *jusqu'au moment où* (până în momentul în care/ când).

Avant le moment où *il est venu, je me suis reposé.*

(*Înainte de momentul* venirii lui/ *înainte de* a veni el/ *înainte ca* el să vină, m-am odihnit.)

Je me suis reposé jusqu'au moment où *il est venu.*

(M-am odihnit *până în momentul în care* el a venit.)

En attendant le moment où il est venu, je me suis reposé.

(Aşteptând momentul venirii lui/ aşteptând ca el să vină/ până să vină el, m-am odihnit.)

2. Simultaneitatea se poate exprima cu ajutorul locuțiunilor conjuncționale: *quand* (când), *lorsque* (atunci când), *au moment où* (în momentul în care), *le jour où* (în ziua în care), *comme* (cum, când), *alors que* (aunci când), *tandis que* (pe când, atunci când, când), *pendant que* (în timp ce), *à mesure que* (pe măsură ce), *aussi longtemps que* (atâta timp că), *tant que* (atât timp cât), *toute les fois que* (ori de câte ori), *chaque fois que* (de fiecare dată ce), *depuis que* (de când), *maintenant que* (acum că).

Quand *le soleil se lève, je me lève aussi.*

(Când soarele răsare, mă scol şi eu.)

Pendant que *ma mère lit, je fais mes devoirs.*

(În timp ce maică-mea citeşte, eu îmi fac temele.)

Tant que *la vie existe, l'amour existe aussi.*

(Atâta timp cât există viață, există şi dragoste.)

Maintenant que *tu es chez moi, fais comme chez toi.*

(Acum că eşti la mine, simte-te ca acasă/ comportă-te/ fă ca la tine acasă.)

3. Posterioritatea se poate exprima cu ajutorul locuțiunilor conjuncționale: *après que* (după ce), *une fois que* (odată ce), *dès que* (imediat/ de îndată ce), *aussitôt que, sitôt que* (imediat ce), *quand* (când), *lorsque* (când). În limba literară, îngrijită, după locuțiunile conjuncționale de mai sus, se întrebuințează perechile de timpuri şi anume: forma simplă a timpului în propoziția regentă şi perechea sa compusă în subordonată.

Après qu'il a mangé, il se couche. (După ce a mâncat, el se culcă.)

Après qu'il avait mangé, il se couchait. (După ce mânca, el se culca.)

A se observa aici că în limba română nu putem folosi mai mult ca perfectul în propoziția principală/ regentă, ci tot imperfectul, ca în subordonată.

Après qu'il *eut mangé, il se coucha.* (După ce mâncă, el se culcă.)

Aceeaşi observaţie ca mai sus, mai ales că limba română nu cunoaşte forma de *passé antérieur*, perechea compusă a perfectului simplu. Verbul din regentă este tot la perfectul simplu, ca cel din subordonată.

Après qu'il aura mangé, il se couchera. (După ce va fi mâncat/ va fi luat masa, el se va culca.)

Après qu'il aurait mangé, il se coucherait. (După ce ar fi mâncat, el s-ar culca.)

Une fois qu'il a fait son devoir, il sort dans le jardin.

(*Odată ce* şi-a făcut temele/ tema, el iese în grădină.)

Dès qu'il fut arrivé, il s'installa dans sa chambre.

(*Imediat ce* sosi, el se instală în camera lui.)

II. Verbul din propoziția subordonată se află la modul subjonctiv, numai atunci când se marchează anterioritatea exprimată cu ajutorul locuțiunilor conjuncționale: *avant que* (înainte ca), *jusqu'à ce que* (până ce), *en attendant que* (aşteptând ca).

Avant qu'elle *sorte, dis-lui au revoir.*

(*Înainte de* a ieşi/ să iasă, spune-i la revedere.)

J'attends ici jusqu'à ce qu'elle *revienne.*

(Aştept aici *până ce* va reveni/ *până ce* revine.)

En attendant qu'elle *revienne, je me repose.*

(*Aşteptând ca* ea să revină, mă odihnesc.)

III. Verbul din propoziția subordonată se poate afla la modul infinitiv.

▪ **Anterioritatea** se marchează cu locuțiunile: *avant de* (înainte de), *en attendant de* (aşteptând ca/ să).

Avant d'entrer, il frappe à la porte.

(*Înainte de* a intra, el bate la uşă.)

▪ **Simultaneitatea**, cu ajutorul locuțiunii *au moment de* (în momentul în care).

Il salue *au moment* de sortir.

(El salută *în momentul în care* iese.)

▪ **Posterioritatea**, este marcată cu ajutorul conjuncției *après* plus infinitivul trecut.

Après avoir mangé, il sort dans la ville.

(*După ce a mâncat*, el iese în oraş.)

IV. Cu ajutorul **participiului prezent** însoțit de particula **en** (formă căreia unele gramatici îi spune *gerundiv*), se poate exprima simultaneitatea. În limba română este tradus cu modul *gerunziu*.

L'appétit vient en mangeant.

(Pofta vine mâncând/ în timp ce mâncăm/ mănânci.)

V. Prepozițiile și locuțiunile prepoziționale care exprimă timpul:

1. Anterioritatea este exprimată cu ajutorul următoarelor prepoziții: *avant* (înainte), *en attendant* (așteptând să), *jusqu'à* (până la):

Avant son arrivée = înainte de sosirea lui/ a sa.

En attendant l'hiver = așteptând iarna.

Jusqu'à dimanche. = *până* duminică.

2. Momentul precis al acțiunii:

À midi (la amiază); *en* hiver (iarna), *en* été (vara), *en* automne (toamna), *au* printemps (primăvara), *au moment de* l'accident (în momentul accidentului).

3. Punctul de plecare al unui eveniment:

Dès son retour = *de la* revenirea sa

Depuis leur mariage = *de când* s-au căsătorit

À partir de cette semaine = *începând cu* această săptămână

D'ici à dimanche = *de acum până* duminică.

4. Durata:

Dans un mois = *peste* o lună

Depuis quelques jours = *de* câteva zile

Pendant/ durant le voyage = *în timpul* călătoriei

Au cours de/ lors de cette annonce = *în timpul* acestui anunț

Partir *pour* un mois = a pleca *pentru* o lună

Finir *en* une semaine = a termina *peste* o săptămână.

5. Posterioritatea:

Après les cours = *după* cursuri.

VI. Mărcile temporale

Față de momentul celui care vorbește	Față de un alt moment (trecut)
Jadis = odinioară	*Jadis*
Autrefois = altă dată	*Autrefois*
Naguère / *il n'y a guère* = recent, odinioară	*Naguère*
Il y a un(e) an(née) = acum un an	*Un(e) an(née) auparavant* = cu un an mai devreme/ mai înainte
L'an(née) dernier(e)= anul trecut	*L'an(née) précédent(e)* = anul anterior/ precedent
La semaine passée = săptămana trecută	*La semaine précédente/ d'avant* = săptămâna precedentă/ de dinainte
L'autre jour = deunăzi	*Un jour* = într-o zi
Avant-hier = alaltăieri	*L'avant-veille* = cu două zile înainte
Hier = ieri	*La veille* = în ajun
Ce matin = azi dimineață	*Ce matin-là* = în acea dimineață
Aujourd'hui = astăzi	*Ce jour-là* = în acea zi
En ce moment = în acest moment, acum	*À ce moment-là* = în acel moment
À l'heure actuelle = la ora actuală	*Alors* = atunci
Ce mois-ci = luna aceasta	*Ce mois-là* = în luna aceea
Ce soir = deseară	*Ce soir-là* = în acea seară
Demain = mâine	*Le lendemain* = a doua zi
Après-demain = poimâine	*Le surlendemain* = peste două zile

La semaine prochaine = săptămâna următoare
La semaine suivante = săptămâna viitoare
L'an(née) prochain(e) = anul viitor; *L'an(née) suivant(e)* = anul următor.

O subordonată relativă deosebită de limba română:
Je **l'**aperçois **qui** vient. = Îl zăresc/ văd/ observ că/ cum vine/ Uite-l că vine.

Exprimarea negației

Ca și în limba română, **negația** poate fi exprimată în limba franceză în mai multe feluri. Există *negație totală* și *negație parțială*. ***Negația totală*** se raportează la verb pe care, de cele mai multe ori, îl încadrează în părțile lui componente.

Există unele propoziții/ fraze cu aspect afirmativ, dar cu înțeles negativ, așa-numitele **negații semantice**, inexistente în limba română.

Il a raison, mais tu as tort. (El are dreptate, iar tu te înșeli/ nu ai dreptate!)

Il a beau soutenir cette idée fausse. (Degeaba susține/ nu are dreptate să susțină/ se înșeală dacă susține (el) ideea aceasta falsă.)

- Prefixul **de-** arată *negația, antinomia*:

Il désobéit à ses parents. (Nu-și ascultă părinții.)

- Existența unui **ne** expletiv este numai aparent negativ și schimbă sensul enunțului: *Évitons qu'il ne vienne!* (Să împiedicăm venirea lui/ Să-l împiedicăm să vină / Să evităm venirea lui.)

Je crains qu'il ne parte. (Mi-e teamă să nu plece.)

Je crains qu'il ne parte pas. (Mi-e teamă că nu pleacă.)

Il s'en est fallu d'un cheveu qu'il ne soit blessé.

(Un fir de păr a mai lipsit ca să fie rănit.)

C'est moins intéressant que je ne le pensais. (E mai puțin interesant decât credeam.)

Adverbul *jamais* din limba franceză are, în funcție de context sau de situația de comunicare, două sensuri radical deosebite:

Il ne s'est jamais absenté de la classe. (N-a lipsit *niciodată* de la ore.)

A-t-on jamais vu une chose pareille? (S-a mai văzut *vreodată* așa ceva?)

C'est la seule explication qui ait jamais été donnée.

(Este singura explicație care a fost *vreodată* dată.)

- *Jamais* = vreodată.

Avez-vous jamais pensé à cela?

(V-ați gândit vreodată la asta?)

- *Jamais* / *par hasard* = din întâmplare.

Si jamais il s'en aperçoit, c'est la catastrophe.

(Dacă *din întâmplare* observă, e o catastrofă.)

- *Aucun* poate exprima îndoiala. El semnifică în acest caz *un mijloc oarecare*:

Y a-t-il aucun moyen d'éviter cela?

(Există vreaun mijloc oarecare să evităm acest lucru?)

Il est peu probable qu'aucune solution soit trouvée.

(E puțin probabil ca să fie găsită vreo soluție oarecare.)

- *D'aucuns* = anumite persoane, unii.

D'aucuns ont prétendu que cette histoire était légendaire.

(Unii au pretins că această poveste este legendară.)

- În limba franceză nici un enunț nu începe niciodată cu **ne**:

Nu toți elevii sunt în clasă.

(Tous les élèves ne sont pas dans la classe.)

Elle *ne parle pas* français. (Ea nu vorbeşte franţuzeşte/ limba franceză.)
Nous *ne sommes point* partis. (Noi n-am plecat deloc.)
Je ne fume plus. (Nu mai fumez.)
Mon père ne fais *jamais* de ski. (Taică-meu nu schiază niciodată.)
Avec les enfants, je n'ai *guère* le temps de sortir.
(Cu copiii/ Din cauza copiilor, nu am deloc timp de plimbare/ să ies.)
Il est sorti *sans* son manteau. (El a ieşit fără palton.)
Mireille *ne travaille plus* dans cette entreprise.
(Mireille *nu mai lucrează* în această intreprindere.)

- Echivalentul pozitiv ar fi: Mireille travaille *encore*.... (Mireille lucrează încă...)

Elle *n'a vraiment rien compris* à mon explication.
(Într-adevăr, ea *n-a înţeles nimic* din explicaţia mea.)

- Echivalentul pozitiv ar fi: Elle a compris *quelque chose*.... (A înţeles *ceva*....)

Personne n'est venu avec moi. (*Nimeni nu a venit* cu mine.)
Echivalentul pozitiv ar fi: *Quelqu'un* est venu avec moi. (*Cineva* a venit cu mine.)
Ses filles étaient là, mais *aucune ne m'a parlé.*
(Fiicele ei erau acolo, dar *niciuna nu a vorbit* cu mine/ *nu mi s-a adresat/ nu mi-a vorbit.*)

- Echivalentul pozitiv ar fi: *L'une d'elles* m'a parlé; *quelques unes d'elles* m'ont parlé. (*Una din ele* mi-a vorbit; *câteva dintre ele* mi-au vorbit.)

Elle *ne parle ni allemand ni italien.*
(Ea nu vorbeşte nici germana nici italiana.)
Son père *ne veut pas qu'elle sorte ni* qu'elle invite ses amis.
(Taică-său nu vrea ca ea să iasă nici să-şi invite prietenii.)
Elle *n'entend ni ne voit* bien. (Ea nu aude nici nu vede bine.)
Je ne vois jamais personne dans ce magasin.
(Nu văd niciodată pe nimeni în acest magazin.)
Il n'y a personne nulle part. (Nimeni nu e nicăieri.)
Je suis fatigué, *je ne veux plus voir personne.*
(Sunt obosit, nu mai vreau să văd pe nimeni.)
Elle ne fait jamais rien.
(Ea nu face nimic niciodată/ niciodată nimic.)
Il n'y a rien d'intéressant nulle part.
(Nu-i nimic interesant nicăieri.)
Non merci, *je ne veux plus rien* manger.
(Nu, mulţumesc, nu mai vreau să mănânc nimic.)
Je *ne voyagerai plus jamais* avec lui.
(Nu voi mai călători niciodată cu el.)

Puisque c'est ainsi, *je ne ferai plus jamais rien.*
(Dacă-i vorba pe-aşa, nu voi mai face niciodată nimic.)
Je ne pourrais plus jamais voir personne avec les mêmes yeux.
(N-aş mai putea să-l văd/ privesc niciodată pe nimeni cu aceiaşi ochi/ la fel.)
Elle ne peut plus aller nulle part sans son appareil.
(Ea nu mai poate merge nicăieri fără aparatul ei.)
Madeleine *ne fume pas et son mari non plus.*
(Mădălina nu fumează şi nici soţul ei.)

- *Lui non plus* = nici el.

Nous sommes arrivés *non sans problèmes.*
(Am sosit nu fără probleme.)
Rien qu'à le voir, on a senti qu'il allait bien.
(Numai ce l-am văzut, că am simţit că o duce bine/ că-i merge bine.)
Le matin *il ne boit que du café.* (Dimineaţa el nu bea decât cafea.)

TRADUCEREA UNOR LOCUŢIUNI FRANCEZE

À bâtons rompus = fără urmare, cu frecvente întreruperi.
Ne sois pas trop sévère pour cette correspondance *à bâtons rompus.*
(Nerval).
(Nu fi prea sever(ă) pentru această corespondenţă *cu frecvente întreruperi.*)

À la queue leu-leu = unul câte unul, în şir.

Aboyer à la lune = a striga la cineva căruia nu-i poţi face nici un rău. În româneşte, *a lătra la lună.*

Accoucher d'une souris = a ajunge la un rezultat ridicol după nişte eforturi foarte mari.
Parturient montes, nascetur *ridiculus mus.* (Horatius)
(Se chinuie munţii şi nasc un şoarece ridicol.)
À la fin elle accouche, et que met-elle au monde? *Un rat.* (Le Noble)
(În cele din urmă ea naşte, şi ce aduce pe lume? Un şobolan.)

Aller à vau-l'eau = a merge spre pierzanie.

Aller son petit traintrain = a merge binişor, dar constant (mai ales vorbind de afaceri).

Appeler un chat un chat = a spune lucrurilor pe nume.

Arriver comme marée ou comme mars en carême = a sosi la ţanc, la timp, la moment.

Au pied levé = pe neaşteptate. În româneşte, *pe nepusă masă.*

Avaler des couleuvres = a primi afronturi fără a protesta.

Avoir de l'étoffe = a avea mari posibilităţi intelectuale. În româneşte, *a avea stofă.*

Avoir des absences (d'esprit) = a fi supus unor momente de uitare, unor omisiuni involuntare, unor goluri de memorie (lapsus-uri).
Les hommes les moins préoccupés peuvent avoir *des absences.*
(Oamenii cu preocupări mai puţine pot avea goluri de memorie.)

Avoir du sang dans les veines = a fi viu, plin de vigoare şi energic. În româneşte, *a avea sânge în vine/ în coaie/ boase.*

Avoir du toupet = a fi foarte îndrăzneţ. A avea tupeu.

Avoir la langue bien pendue/ bien affilée = a vorbi cu o mare uşurinţă. În româneşte, *a fi bun de gură/ a avea gura bogată.*

Avoir la puce à l'oreille = a fi neliniştit.

Avoir la tête près du bonnet = a se supăra repede, a-i sări ţandăra repede.

Avoir le bras long = a avea multă influenţă.
Ce conseiller *a le bras long.* (Acest consilier *este foarte influent.*)

Avoir le cafard = a avea idei negre.

Avoir le cœur sur les lèvres = 1) a te durea stomacul şi a fi gata să vomiţi. 2) a spune ceea ce simţi, a vorbi cinstit/ deschis.

Avoir le coup de foudre = a se îndrăgosti la prima vedere.

Avoir pignon sur rue = a avea o casă a sa.

Avoir sa marotte/ une marotte = a avea o idee fixă, o manie, o nebunie.

Avoir un chat dans la gorge = a fi răguşit.

Avoir un coup de marteau = a fi bizar, a fi cam nebun. În româneşte, *a fi căzut în cap.*

Avoir un mot sur le bout de la langue = a crede că eşti gata de a găsi un cuvânt pe care-l ai în minte, dar care nu se materializează. În româneşte, *a avea cuvântul pe vârful limbii.*

Avoir un pied dans la tombe = a fi pe jumătate mort sau pe punctul de a muri. În românește, *a fi cu un picior în groapă.*

Avoir une araignée dans le plafond = a fi bolnav la cap.

Avoir une dent, conserver, garder une dent contre qqn. = a purta ranchiună cuiva.

Battre comme plâtre = a maltrata pe cineva.

Courir comme un dératé = a alerga foarte repede (Ca unul fără splină – *rate*).

Battre la campagne = a divaga, a se abate de la subiect. Locuțiunea se află și în limba română cu aceeași semnificație și în aceeași exprimare: *A bate câmpii.*

Quel esprit ne *bat la campagne?*

Qui ne fait château en Espagne? (*La Fontaine*)

(Ce spirit nu *bate câmpii?* Cine nu visează cai verzi pe pereți?)

Battre le fer quand il est chaud = a profita de o ocazie favorabilă, a face un efort deosebit atunci când condițiile se anunță favorabile pentru o reușită. Locuțiunea românească are același sens și se exprimă cu aceleași cuvinte: *A bate fierul cât e cald.*

Il n'y a pas de temps à perdre; il faut *battre le fer quand il est chaud.* (Nu e timp de pierdut; trebuie *să batem fierul cât e cald.*)

Battre son plein = a fi în toi, a atinge activitatea maximă.

Bayer aux corneilles = a privi în gol, ca un prost. Înseamnă a rămâne cu gura căscată privind mai mult timp un lucru. A se uita după ciori pe cer, întărește ideea de prostie.

Boire à tire-larigot = a bea foarte mult, enorm, fără încetare.

Broyer du noir = a fi prada unor idei triste, pe care le tot sucești și le răsucești ca un malaxor / a fi supărat foc, foarte trist.

Laisse-le: il *broie du noir. Lasă-l în pace: e foarte trist/ supărat.)*

C'est de l'algèbre/ c'est du chinois/ c'est de l'hebreu = e un lucru dificil, de neînțeles.

C'est le bouquet = este cel mai frumos, este cum nu se poate mai bun/ bine, e cel mai tare.

Notre homme parla et *ce fut le bouquet.*

(Omul nostru vorbi și *a fost tare/ cum nu se poate mai bine.*)

C'est un zozo = e un naiv, un bleg, o ființă foarte credulă.

Casser les vitres = a face scandal; a nu menaja pe nimeni.

Casser sa pipe = a muri. În românește, *a da ortul popii, a da colțul.*

Chercher une aiguille dans une botte de foin = a căuta acul în carul cu fân. (A căuta un lucru dificil sau imposibil de găsit acolo unde este căutat).

L'honneur chez un charlatan, c'est *chercher une aiguille dans une botte de foin.*

(Onoarea la un șarlatan este ca și cum ai căuta un ac într-un car cu fân.)

Conte à dormir debout = povestire atât de absurdă, încât auditoriul simte nevoia irezistibilă de a dormi.

Cordon bleu = bucătar/ bucătăreasă de prim ordin, foarte bună.

Couper l'arbre pour avoir le fruit = a tăia copacul ca să ajungi la fruct (a sacrifica viitorul pentru prezent).

Couper le sifflet à qqn. = a tăia gâtul cuiva; a-l lăsa gură-cască/ a-i lua piuitul.

Courir comme un dératé = a alerga foarte repede (Ca unul fără splină – *rate*).

Crier sur les toits = a striga peste tot, a anunța pe toată lumea, a bate toba.

Dame! din Dame Dieu (Seigneur Dieu) din latinescul Domine Deus = Doamne (Dumnezeule)!

Oh! *Dame!* On ne court pas deux lièvres à la fois. (*Racine*)

(Oh! *Doamne!* Nu alergi după doi iepuri dintr-odată.)

Danser sur un volcan = a face o petrecere, când există o reală amenințare cu o revoltă sau cu un război. În românește, *a sta pe un butoi cu pulbere.*

De bon acabit = de bună calitate (referitor la lucruri), cu un bun caracter, cu bune maniere (referitor la persoane).

Il est veuf, il a des enfants, c'est vrai; mais il sera pair de France, et, par le temps qui court, trouvez donc des mariages d'aussi *bon acabit.*

(E văduv, are copii, e adevărat; dar va fi pair al Franței și, pe asemenea timpuri, găsiți voi alte partide la fel de bune. / Găsiți un alt bărbat cu un caracter la fel de bun.)

De fil en aiguille = 1) de la un lucru la altul, din vorbă în vorbă.

Nous sommes arrivés *de fil en aiguille* à parler de l'inconnu.

(Am ajuns din vorbă în vorbă să vorbim despre necunoscut.)

2) punct cu punct, îndelung şi amănunţit.
Madame me pria de lui conter *de fil en aiguille* le détail de cette matinée.
(Doamna mă rugă să-i povestesc amănunţit detaliile acestei dimineţi.)

De pied en cap = De la picioare până la cap. În româneşte, *din cap până în picioare.*

Déloger sans trompette = a pleca fără zgomot, pe furiş.

Donner carte blanche à qqn. = a da mână liberă cuiva, a-i da puteri depline, a-i lăsa întreaga libertate de a acţiona după cum gândeşte.

- Locuţiunea asemănătoare este: *Avoir carte blanche* = a avea puteri depline.
- În ambele cazuri, *carte blanche* are sensul de *blanc-seing* = semnătură în alb, adică o hârtie semnată pe care putem scrie tot ce dorim.

Son Eminence lui *avait donné carte blanche.*
(Eminenţa sa îi *dăduse semnătură în alb/ mână liberă.*)

Donner/ Jeter sa langue aux chiens = a renunţa să ghiceşti, să găseşti ceva.

Écrire comme un chat = a scrie rău, cu multe greşeli.

En avoir l'air et la chanson = a fi cu adevărat ceea ce pare a fi.

En catimini = pe ascuns, în mod secret.
On fait semblant de partir, puis l'on revient *en catimini.*
(Te prefaci că pleci, apoi vii *pe ascuns.*)

Entre chien et loup = pe înserate, în amurg.

Envoyer paître = a-l concedia brusc pe cineva. În româneşte, *a trimite pe cineva la plimbare.*

Être à couteau(x) tiré(s) avec qqn. = a fi la cuţite cu cineva, a fi în război cu cineva.

Être aux abois = a fi în agonie, a fi într-o situaţie disperată, aproape de moarte sau de ruină.
Il était fort malade et presque *aux abois.*
(Era foarte bolnav şi aproape în agonie.)

Être aux anges = a fi încântat, a fi în paradis, printre îngeri.
Elle était aux anges quand son mari trouvait le dîner bon.
(Era foarte fericită când soţul ei spunea că cina este bună.)
Être aux trousses de qqn. = a-l urmări, a fi pe urmele cuiva.

Être cousu d'or = a fi foarte bogat (a fi cusut cu aur).

Être dans la lune = a fi distrat. În românește, *a fi cu capul în nori.*

Être dans le pétrin = a se afla într-o situație dificilă.

Être dans les vignes = a fi beat turtă/ cuc/ mort.

Être mis à l'index = a fi exclus dintr-o anumită colectivitate; a fi prost primit. În românește, *a fi pus la index.*

Être pompette = a fi cam beat, cam ameţit de băutură.

Être ravi au septième ciel = a fi în al şaptelea cer/ a fi foarte încântat.

Être savant jusqu'aux dents = a fi extrem de savant.

Être tiré à quatre épingles = a fi îmbrăcat foarte elegant. În limba română *a fi îmbrăcat la patru ace.*

Être une poule mouillée = a fi nehotărât, fără curaj, fără vigoare, incapabil de a se arăta energic. În românește, *a fi ca o curcă plouată.*

Faire amende honorable = a-şi mărturisi greşeala, a cere iertare.
Il a fait une grande *amende honorable* de sa vie passée.
(Şi-a cerut iertare pentru viaţa lui de până atunci (trecută).)

Faire bouillir la marmite = a contribui la întreţinerea menajului.

Faire des châteaux en Espagne = a face planuri himerice, irealizabile, a visa la cai verzi pe pereţi.

Faire du tam-tam = a face scandal. În românește, *a face tam-tam.*

Faire flèche de tout bois = a folosi toate mijloacele pentru a-şi atinge scopul.

Faire la barbe à quelqu'un = a domina pe cineva şi a-şi bate joc de el.
Rien ne rendra triste un Français; il ira au bout du monde et en reviendra comme Figaro *faisant la barbe à tout le monde.* (*Stendhal*).
(Nimic nu-l va întrista pe un francez; el va merge la capătul lumii şi va reveni ca Figaro, *bătându-şi joc de toată lumea.*)

Faire la grasse matinée = a dormi până târziu, a se scula foarte târziu.

Faire la mouche du coche = a-ţi atribui succesul unui lucru la care nu ai contribuit. În românește, *ca musca la arat.*

Faire la navette = a pleca şi a reveni ca suveica unui război de ţesut. În românește, *a face naveta.*

Faire le grand saut = a muri, a da colţul, a răposa.

Faire le point = a vedea unde s-a ajuns, a face un bilanț.

Faire ripaille = a face o mare petrecere, a se deda exceselor la masă.

Faire table rase = a suprima, a distruge tot ce există, a nu ține cont de nimic.

Filer à l'anglaise = a o șterge englezește (a pleca fără a o spune, prin aluzie la felul de a se purta al englezilor).

Filer comme un zèbre = a fugi repede și cu o mare ușurință.

Graisser la patte à qqn. = a-l corupe cu bani.

Hurler avec les loups = a se adapta la obiceiurile și la obișnuințele celor printre care trăiești.

Quand on ne sait *hurler avec les loups*, il ne faut pas vivre avec eux.
(Când nu știi *să urli cu lupii,* nu trebuie să trăiești cu ei.)

Il n'a pas pris/ mis de gants pour le lui dire. = i-a spus-o fără ocol.

Il tondrait sur un œuf = a fi de o avariție nebună.

Il y a belle lurette = e mult timp de atunci.

Jeter de la poudre aux yeux = a arunca praf în ochi/ a încerca să ne facem crezuți, ca în românește.

Jeter feu et flamme = a fi foarte excitat sau plin de dorință. În limba română, *a fi foc și pară.*

Jeter sa langue aux chats = a se recunoaște învins, a nu putea ghici.

Jolie à croquer = frumoasă foc.

La bête noire = persoană sau lucru foarte detestat. Locuțiunea românească este *oaia neagră.*

Cet ouvrage est *la bête noire* de certaines femmes.
(Această lucrare este *oaia neagră* a anumitor femei.)

Laver son linge sale en famille = a lichida în secret certurile, diferendele, scandalurile care se pot ivi într-o familie, într-o colectivitate. În românește, *a spăla rufele în familie.*

Le cadet de mes soucis = cea mai neînsemnată dintre grijile mele.
Le sort de ma belle-mère c'était *le cadet de mes soucis.*
(Soarta soacrei mele era *cea mai mică grijă a mea.*)

Le couteau sur/ sous la gorge = într-un pericol iminent. În românește, *cu cuțitul la gât.*

Le jeu n'en vaut pas la chandelle = e un lucru fără importanță; nu merită osteneala.

Manger de la vache enragée = a trăi din privațiuni, a trăi în mizerie.

Manger son blé en herbe/ en vert = a cheltui devreme câștigul.
Manger son blé en vert est grande extravagance. (*Regnard*)
(Să cheltui tot câștigul devreme este o mare extravaganță.)

Ménager la chèvre et le chou = a împăca și capra și varza. (Ca în limba română.)

Mener qqn. par le bout du nez = a-l determina să facă tot ce vrem noi. În românește, *a-l duce de nas.*

Mettre des bâtons dans les roues = a pune obstacole în buna desfășurare a unor lucruri, așa cum ar face cineva care ar pune bețe în roțile cu spițe ale unei trăsuri. Locuțiunea se întâlnește exact cu aceeași semnificație și cu aceleași cuvinte și în limba română: *A pune bețe în roate(roți).*

Mettre la main à la pâte = a lucra de unul singur, fără a apela la altcineva.

Mettre la puce à l'oreille = a neliniști pe cineva.

Mettre qqn. au pied du mur = a-l pune în imposibilitatea de a da înapoi; a-l constrânge să spună adevărul. În românește, *a pune pe cineva la zid.*

Mettre quelqu'un au ban de la société = a exclude pe cineva, a-l declara suspect, nedemn în fața opiniei publice.

Monter sur ses grands chevaux = a se enerva la culme, a face scene teribile, a porni la bătaie împotriva cuiva.
Mon oncle, piqué au vif, *monta sur ses grands chevaux.*
(Unchiul meu, atins în moalele capului/ atins la coarda sensibilă, *se enervă teribil.)*

N'avoir ni rime ni raison = a nu avea nici un sens.

N'être pas dans son assiette = a nu fi în starea sa obișnuită, în dispoziția normală de spirit.

Ne pas mettre de gants = a fi direct, a nu ocoli. În românește, *a nu umbla cu mănuși.*

Ne pas remuer le petit doigt = a nu mișca, a nu face nimic, a fi impasibil. În limba română se spune la fel, *a nu mișca un deget.*

Ne pas y aller par quatre chemins = a nu ezita; a merge drept la țintă fără a tergiversa, a nu ocoli.

Ne savoir à quel saint se vouer = a nu mai şti la cine să apelezi, a nu mai avea resurse.

Parler de la pluie et du beau temps = a vorbi despre lucruri banale, fără însemnătate.

Parler français comme une vache espagnole = a vorbi foarte prost franțuzește.

Passer la main = a ceda locul.

Pendre la crémaillère = a da o masă sau a asista la o masă dată cu ocazia unei instalări într-o nouă locuință.

Pleuvoir des hallebardes = a ploua torențial.

Porter, écrire, recevoir un poulet = a duce, a scrie, a primi un bilețel de amor.

Poser un lapin à qqn. = a lipsi de la o întâlnire dată cuiva. În românește, *a trage clapa/ plasa cuiva.*

Pour des prunes = pentru nimic sau pentru foarte puțin. În românește, *de florile mărului.*

Prendre des airs, se donner des airs (de grandeur, de supériorité, de prince etc.) = a-şi da aere, a fi încrezut.

Avec de petites idées, on a toujours *de grands airs*.

(Cei cu idei mici, îşi dau mereu aere de superioritate.)

Prendre la clef des champs = a o şterge, a spăla putina, a fugi.

Amusez-vous de la vie, il faut jouer avec elle; et, quoique *le jeu ne vaille pas la chandelle,* il n'y a pas d'autre parti à prendre.

(Distrați-vă, trebuie să vă jucați cu viața; şi, *deşi nu merită osteneala,* nu aveți de ales.)

Prendre la lune avec les dents = a face un lucru imposibil.

Prendre la mouche = a se enerva repede şi fără motiv. În românește, *a fi rău/ rea de muscă.*

Prendre le taureau par les cornes = a lua taurul de coarne (ca în limba română), a intreprinde un lucru prin latura lui cea mai dificilă, a ataca frontal o dificultate.

Promettre la lune = a promite imposibilul/ a promite marea cu sarea.

Promettre monts et merveilles = a promite câte în lună şi în stele; a promite marea cu sarea.

Raisonner comme une pantoufle = a raţiona ca un imbecil, anapoda.

Réchauffer un serpent dans son sein = a face bine unui ingrat care se întoarce împotriva binefăcătorului. În româneşte, *a încălzi vipera/ şarpele la sân.*

Rendre à qqn. la monnaie de sa pièce = a uza de represalii în ceea ce-l priveşte, a i-o întoarce cu aceeaşi măsură. În româneşte, *a plăti cu aceeaşi monedă.*

Renvoyer aux calendes grecques = a amâna la calendele greceşti, a amâna pentru un timp care nu va veni niciodată / nedeterminat/ până la paştele cailor. (În latină, *ad calendas grecas*).

Ce paiement, que l'on croyait remis *aux calendes grecques*, va s'effectuer. (Plata aceasta, despre care se credea că va fi făcută *la paştele cailor,* se va realiza.)

Répondre du tac au tac = a răspunde cuvânt pentru cuvânt, a riposta sau a răspunde cu aceeaşi monedă.

Retourner à son vomissement = a cădea din nou în aceeaşi greşeală, a se lăsa din nou stăpânit de înclinaţiile sale vicioase.

Revenir à ses moutons = a relua un discurs sau o conversaţie intrerupte, a reveni la subiect. În româneşte, *a reveni la oile sale.*

Revenir bredouille = a reveni învins, cu buza umflată, a eşua într-o intreprindere.

Si *je reviens bredouille* de ma chasse à l'amour, tu verras.

(Dacă *voi reveni cu buza umflată* de la această vânătoare de amor, vei vedea.)

Rire jaune = a râde din constrângere, din obligaţie. În româneşte, *a râde mânzeşte.*

River son clou à qqn = a pune la punct pe cineva, a-l pune la locul lui, a-l reduce la tăcere.

Rompre la paille avec qqn. = a se certa cu cineva, a înceta raporturile cu el.

S'en aller les pieds devant = a fi dus la groapă. În românește, *a se duce cu picioarele înainte* (a muri și a fi dus la groapă).

S'en mordre les doigts = a se căi de ceva. Ca în românește, *a-și mușca degetele.*

S'en mordre les lèvres = a regreta cele făcute. În românește, *a-și mușca buzele.*

Saisir l'occasion par les cheveux = a se agăța de o ocazie în grabă, a nu lăsa să-ți scape. În românește: *a se agăța de un fir de păr.*

Sans dessus dessous/ sens dessus dessous = pe dos, pe de-a-ndoaselea.

Savoir sur le bout du doigt = a ști foarte bine, a cunoaște perfect / *a cunoaște pe degete,* se spune și în limba română.

Se la couler douce = a duce o viață plăcută.

Se laver les mains de qqch. = a arăta că nu te consideri vinovat, responsabil de o faptă. În românește, *a se spăla pe mâini.*

Faites comme vous plaira, *je m'en lave les mains.*
(Faceți ce vreți, *eu mă spăl pe mâini.)*

Se mettre en quatre pour qqn. = a-ți multiplica eforturile pentru cineva. În românește, *a se face luntre și punte*, pentru cineva.

Se mordre la langue = a se opri în momentul în care urmează să spui ceea ce nu se cuvine. În românește, *a-și mușca limba.*

Se remettre à flot = a-și restabili situația sau starea afacerilor. În limba română, *a reveni pe linia de plutire.*

Semer la zizanie = a răspândi dezbinarea, neînțelegerea. În românește, *a semăna zîzania.*

Sourire du bout des lèvres = a schița un zâmbet, fără tragere de inimă, mânzește.

Tendre la perche à qqn. = a-l ajuta să iasă dintr-o încurcătură.

Tiré par les cheveux = forțat, prost condus. În românește, *tras de păr.*

Tirer le diable par la queue = a-și procura cu mare greutate cele necesare traiului, a fi forțat să folosești expediente. În românește: *A trage mâța de coadă.*

Tirer les marrons du feu = a risca în folosul altuia. În românește, *a scoate castanele din foc cu mâna altuia.*

Tirer les vers du nez à qqn. = a-i smulge cu pricepere un secret, a-l face să vorbească.

Tomber dans le panneau = a se lăsa prins în capcană, a cădea în plasă.

Tomber dans les pommes = a leşina.

Tomber des nues = a fi foarte mirat, stupefiat, a rămâne înmărmurit. În românește, *a cădea din cer.*

Tomber/ Être dans les lacs ou dans le lac = a se lăsa prins, a lua plasă, a cădea în plasă.

Tourner autour du pot = a se folosi de ocolişuri inutile, în loc de a merge drept la țintă.

Tuer le temps = a se ocupa de ceva pentru a nu se plictisi. În românește, *a omorî timpul.*

Vendre la peau de l'ours = a se lăuda prea mult cu un succes nesigur, a te lăuda că ai un lucru pe care nu-l ai. În românește, *a vinde pielea ursului din pădure.*

Vivre comme chien et chat = a nu se înțelege unul cu altul.

Vivre comme un coq en pâte = a duce o viață confortabilă.

Vivre sur un grand pied = a duce o viață luxoasă. În românește, *a trăi pe picior mare.*

Voir le cul entre deux selles = a nu obține nici unul din cele două lucruri pe care le pretindeai; a nu reuşi prin niciunul din cele două mijloace pe care te bazai. În limba română, *a sta cu curul în două luntri.*

Voler de ses propres ailes = a zbura cu propriile aripi (prin aluzie la un pui de pasăre care nu mai are nevoie de exemplul sau de ajutorul mamei sale, ca să zboare.)

Y perdre son latin = a-şi pierde timpul, a se chinui degeaba, a lucra inutil, a nu reuşi să înțelegi ceva.

TRADUCEREA UNOR CUVINTE ŞI A UNOR SINTAGME FOLOSITE FRECVENT

Cu prepoziția À

Des bons à cinq ans = Bonuri pe/ pentru cinci ani.
Une maison louable à l'année = O casă de închiriat pe un an.
Travailler du matin au soir = A munci de dimineață până seara.
Faire du cent à l'heure = A merge cu o sută pe oră.
Être payer au mois = A fi plătit cu luna/ o dată pe lună.
C'est un ami à moi = Este un prieten de-al meu.
Il manque à sa parole = Nu se ține de cuvânt.
Il demande à sortir = Cere să iasă / Se cere afară.
Il aime à aller au cinéma = Îi place să meargă la cinema.
Il pêche à la ligne = Pescuieşte cu undița.
Il va à bicyclette = Merge cu bicicleta.
Examiner à la loupe = A examina cu lupa.
Ceci est jouable au piano = Se poate cânta la pian.
C'est un manteau mangé aux mites = Este un palton mâncat de molii.
C'est un livre mangé aux vers = E o carte roasă de viermi.
Ceci est visible à l'œil nu = E vizibil/ Se vede cu ochiul liber.
Marcher au pas = A merge la pas.
Aller à l'aveuglette = A merge orbeşte.
Vendre à meilleur marché = A vinde la un preț mai bun.
Dormir à poings fermés = A dormi buştean.
Vendre à perte = A vinde în pierdere.
À dire vrai = La drept vorbind/ Ca să spunem drept/ adevărul.
Un avion à réaction = Un avion cu reacție.
Un moteur à essence = Un motor pe benzină.
Une machine à vapeur = O maşină cu vapori/ aburi
Această sintagmă a dat în limba română *une vapeur* (*un vapor* = o ambarcațiune care merge pe bază de aburi).
Manger à sa faim = A mânca pe săturate/ cât te ține foamea.
Boire à volonté = A bea pe cât te țin puterile/ cât vrei.
Une tasse à thé = O ceaşcă de ceai.
Donner à boire = A da de băut.
C'est un travail à refaire = E un lucru de refăcut/ care trebuie refăcut.
C'est un vase à fleurs = E o vază pentru/ cu flori.
Il n'est bon à rien = Nu-i bun de nimic.

Il est apte à n'importe quel travail = E apt pentru orice muncă.
L'aptitude à une fonction = Aptitudinea pentru o funcție.
Il est prêt à partir = E gata de plecare.
Au secours! Au revoir! = Ajutor! La revedere! Sunt formule de chemare, de susținere, de avertizare.
Je le prends à témoin de ma sincérité = Îl iau martor pentru sinceritatea mea.

DE

Il viendra de bonne heure = Va veni devreme.
Il ne fait rien de la semaine = Nu face nimic în timpul săptămânii.
Il n'a rien fait de tout le mois = N-a făcut nimic toată luna.
Il a débarqué de nuit = A debarcat pe/ în timpul nopții.
Gagner tant de l'heure = A câștiga atât pe oră.
Il manque de savoir-faire = Îi lipsește priceperea.
Il rêve de ses vacances passées = Visează la vacanța trecută.
Il lui demande de partir = Îi cere să plece.
Je crains de la voir = Mi-e teamă să o văd.
Comme si de pleurer avançait à qqch. = Ca și cum dacă ar fi plâns ar fi rezolvat ceva.
Il est honteux de mentir = E rușinos să minți.
Frapper de la main = A lovi cu mâna.
Partir du pied gauche = A pleca cu stângul.
Il me fait signe de la tête = Îmi face semn cu capul/ din cap.
Il vit de légumes = Se hrănește cu/ mănâncă legume.
Faire qqch. de rien = A nu face nimic.
Manger de bon appétit = A mânca cu poftă.
La ville de Paris = Orașul Paris.
Le royaume de Naples = Regatul Neapolelui.
Une chienne de vie = O viață de câine.
On l'a traité de lâche = A fost tratat ca un laș.
Si j'étais (que de) vous / Si j'étais à votre place = Dacă aș fi în locul tău/ vostru.

APRÈS

▪ Exprime l'hostilité ou l'attachement, le contact immédiat avec q.q.n. (Exprimă ostilitatea sau atașamentul, contactul imediat cu cineva.)
Le chien aboit après le facteur.
(Câinele latră la/ după factorul poștal.)

Il crie après les enfants. (Strigă la/ după copii.)
La clef est après la porte. (Cheia e la uşă.)
Il grimpe après l'arbre. (Se caţără în copac.)
Il est après son travail. / Il s'en occupe sans cesse. (E mereu ocupat de munca lui.)
Elle attend après lui. / Elle désire sa venue. (Îl aşteaptă cu nerăbdare să vină.)

▪ *D'après / selon, pour* = după părerea/ spusele lui/ pentru el.
D'après ses dires, il n'était pas chez lui à cette heure.
(După spusele lui/ după cum spune el/ nu era acasă la ora aceea.)
D'après vous, quel est le coupable?
(După tine/voi / dumneavoastră, care e vinovatul?)
Il peint d'après nature = pictează după natură.

▪ *Après coup/ une fois la chose faite, trop tard* = lucrul odată făcut, după aceea, prea târziu.
Après coup, il a regretté d'être venu.
(După ce totul s-a petrecut, el a regretat că a venit.)

▪ *Après tout / tout bien considéré* = luând în considerare totul.
Après tout, il a sans doute raison.
(Luând în considerare totul, el are fără îndoială dreptate.)

▪ *Et puis après! / Cela ne change rien, il n'y a pas lieu d'en déduire des conclusions.* (Şi ce dacă, asta nu schimbă datele problemei.)
Tu as déchiré ma lettre, et puis après!
(Ai rupt scrisoarea, ei şi/ şi ce dacă/ şi cu asta ce-i/ la ce ţi-a folosit?)

▪ *Après* + infinitiv trecut, când subiectul ambelor verbe este acelaşi.
Après avoir souri, il lui pardonna.
(După ce a zâmbit, l-a iertat. / După ce zâmbi, îl iertă.)

Observăm cum în limba română se foloseşte un timp al indicativului, de regulă cel din propoziţia principală, şi nu infinitivul.

▪ *Après que* + indicativ sau subjonctiv, atunci când subiectele celor două verbe sunt diferite.
Bien des années après qu'il fut parti, on reconstruisit la maison.
(Mulţi ani după ce el a plecat, casa fu reconstruită.)

▪ *D'après / suivant* = următor.
La minute d'après, il sorti. (În următorul minut, el ieşi.)
Vous le trouverez à la maison d'après. (Îl veţi găsi la casa de după/ următoare.)
La semaine d'après, il fut malade. (Săptămâna următoare, el se îmbolnăvi.)

AVANT

▪ *Avant / auparavant, préalablement* = mai întâi, în prealabil.

Ne vous décidez pas tout de suite, réfléchissez avant.

(Nu vă hotărâți imediat, mai întâi gândiți-vă.)

▪ *Avant / auparavant, autrefois, jadis* = altă dată, odinioară.

On a construit une nouvelle route; avant il fallait faire un long détour.

(S-a construit un nou drum; altă dată trebuia să facem un ocol mare.)

Je l'ai vu avant dîner. (L-am văzut înainte de cină.)

Le bureau de poste est juste avant le pont.

(Poşta e chiar înainte de pod.)

N'allez pas jusqu'à la place: arrêtez-vous avant.

(Nu mergeți până la piață: opriți-vă înainte.)

Il n'avait pas de rendez-vous; le fait-on cependant entrer avant?

(Nu a fixat o întâlnire; să-l lăsăm să intre mai înainte?)

▪ *Avant* marchează îndepărtarea de punctul de plecare, însoțit de cuvintele: *bien, plus, si, assez, fort, trop.*

Creusez plus avant. (Săpați mai mult/ mai departe/ mai adânc.)

Je me suis angagé trop avant. (M-am angajat prea mult/ prea devreme/ am forțat prea mult.)

Cela s'est passé fort avant dans la nuit. (Asta s-a întâmplat foarte târziu în noapte.)

▪ *En avant / devant* = în față.

Nous étions dans la même salle de spectacle, moi sur le côté, lui en avant. (Eram în aceeaşi sală de spectacol, eu la margine, el în față.)

En avant, marche! = Înainte, marş!

Mettre qqch. en avant = a produce ca autoritate, a invoca, a furniza.

Il met en avant pour se défendre la situation dans laquelle il se trouvait alors.

(El invocă pentru a se apăra situația în care se găsea atunci/ la vremea aceea.)

▪ *Se mettre en avant* = a aduce dovezi, cu vorbe sau cu fapte, într-un fel socotit nefavorabil.

Il profite de toutes les circonstances pour se mettre en avant.

(Profită de toate ocaziile ca să se apere.)

▪ *Avant tout* = înainte de toate.

Observăm că singularul *tout* se traduce în română cu pluralul.

Il faut avant tout finir ce qui a été entrepris.

(Trebuie mai înainte de toate să terminăm ce s-a început.)

▪ *Avant de* + infinitivul = subiectul infinitivului este acelaşi cu al verbului aflat la un mod personal.

Consulte-moi avant d'agir.
(Consultă-mă/ cere-mi sfatul înainte de a acționa/ să acționezi.)
Il hésitait avant de commencer.
(Ezita înainte de a începe/ să înceapă.)

▪ *Avant que* + subjonctiv, atunci când subiectul subordonatei este diferit de cel al verbului din regentă.

Rentre avant qu'il (ne) pleuve.
(Revino înainte de a ploua/ să plouă/ să vină ploaia.)

▪ *L'avant* = partea din față /antonim *l'arrière.*
L'avant d'une voiture = partea din față a unei mașini.
L'avant d'un navire / la proue = prova, partea din față a unei nave.

▪ *Aller de l'avant* = a acționa cu îndrăzneală, fără a lua în seamă obstacolele. *N'hésitez pas, allez de l'avant.* (Nu ezitați, dați-i înainte/ acționați cu curaj/ cu îndrăzneală.)

▪ *Les roues avant* = roțile din față.

▪ *La semaine d'avant* = săptămâna de dinainte/ anterioară.

ASSEZ

Assez = destul (de mult).
Tu as assez parlé aujourd'hui. (Ai vorbit destul azi.)
Il mange assez. (Mănâncă destul de mult.)
C'en est assez, c'est assez, en voilà assez = marchează nerăbdarea celui care vorbește; *cela suffit* = e de-ajuns, ajunge – față de o atitudine sau de un eveniment care merg dincolo de ceea ce e posibil de suportat.
Assez de paroles, passez aux actes! (Destul cu vorbele, treceți la fapte!)
En avoir assez, avoir assez (de) = a considera că măsura este la maximum, că atitudinea sau evenimentul depășește ceea ce este suportabil.
J'en ai assez de vos hésitations! (M-am săturat de ezitările voastre!)
Observăm că prezentul din enunțul francez este redat prin perfectul compus în română.
Il a assez de votre paresse! (S-a săturat/ e obosit de lenea voastră!)
Vous m'importunez sans cesse; j'en ai assez.
(Mă enervați/ Sunt foarte obosit de atitudinea voastră; m-am săturat.)

TROP

Trop = prea mult.
Il a trop mangé; il s'assoupit après le repas. (A mâncat prea mult; ațipește după masă.)
Nous ne sommes pas trop de cinq pour déplacer la voiture.
(Nu suntem mai mulți de cinci ca să împingem mașina.)

Il a mis trop de sel. = A pus prea multă sare.

▪ În expresia corelativă *Trop... pour* + infinitivul prezent sau trecut.

Il est trop myope pour l'avoir vu. (E prea miop ca să-l fi văzut.)

▪ *Trop... pour que* + subjonctivul.

Je suis trop soucieux d'exactitude pour que l'on puisse me reprocher cette erreur. (Sunt prea punctual/ prea atent la exactitatea lucrărilor pentru ca să mi se poată reproşa această greşeală/ eroare.)

Ça ne me dit trop rien. (Asta nu mă atrage deloc.)

▪ *C'en est trop, c'est trop* marchează nerăbdarea celui care vorbeşte, cu acelaşi sens ca *c'est assez.*

C'en est trop, je ne veux plus vous voir. (Destul/ M-am săturat, nu mai vreau să vă/ te văd.)

▪ *De trop* = în exces/ prea mult/ peste măsură/ în plus.

Les deux euros sont de trop. (Cei doi euro sunt în plus.)

Si je suis de trop, je puis me retirer.

(Dacă sunt în plus, mă retrag / pot să mă retrag.)

Vous n'êtes pas de trop. (Nu sunteţi indezirabil/ în plus.)

▪ *Par trop* = cu mult mai/ în exces de/ excesiv de.

Il est par trop exigent. (E excesiv de exigent.)

▪ *En trop* = într-o cantitate care excedează ceea ce este normal sau aşteptat. *Il y a deux personnes en trop dans cette voiture.* (Sunt două persoane în plus în această maşină.)

J'ai pris trois kilos en trop. (M-am îngrăşat cu trei kilograme/ Am pus pe mine în plus trei kilograme.)

▪ *D'aucuns / quelques personnes* = câteva, unele persoane, unii.

D'aucuns pensent que son dernier discours est très mauvais.

(Unii cred că ultimul său discurs este foarte rău/ prost.)

▪ *Auprès de* = faţă de, în comparaţie/ comparativ cu.

Ce roman est médiocre auprès du précédent.

(Acest roman este mediocru în comparaţie cu precedentul.)

PRÈS

Il est ambassadeur près le Saint-Siège.

(E ambasador pe lângă Sfântul Scaun.)

▪ *À peu près, à peu de chose près* = aproximativ, în jur de.

Il gagne 2000 euros, à peu de chose près.

(Câştigă aproximativ 2000 de euro.)

▪ *À beaucoup près* = marchează distanţa, deosebirea dintre estimare şi realitate.

Il ne vaut pas son père, à beaucoup près. (Nici vorbă să semene cu taică-său.)

▪ *À cela près* marchează excepția.

Il manque l'acte de naissance; à cela près, le dossier est complet.
(Lipsește actul de naștere; cu excepția acestuia, dosarul e complet.)

À la douceur près, il a toutes les qualités. (În afară de blândețe, el are toate calitățile.)

Tu n'en es pas à ça près. (Tu nu ești atât / așa de scrupulos.)

Ne connaître qqn. ni de près ni de loin. (A nu cunoaște deloc pe cineva.)

▪ *Toucher de près qqn.* = A avea o legătură de rudenie cu cineva.

Ne pas y regarder de trop près. (A se mulțumi cu o aproximație/ aproximare.)

Tu es près de partir. (Ești gata să pleci/ ești pe punctul de a pleca.)

AUSSI

Însoțit de un adjectiv sau un adverb, și în general urmat de o subordonată de comparație introdusă prin **que** (și eventual cu verbul la indicativ), arată egalitatea:

Il est aussi sympathique que vous. (E la fel de simpatic ca tine.)

Elle se trompe aussi souvent que toi. (Ea se înșeală la fel de des ca tine.)

*Il vient aussi fréquemment qu'on peut l'espér*er.
(Vine tot atât de frecvent pe cât se poate spera.)

▪ Într-o propoziție negativă sau interogativă:

Il n'était pas aussi généreux qu'on le croyait.
(Nu era (la fel de) generos pe cât se credea.)

Est-il aussi faible que vous le dites?
(E așa de slab după cum spui/ spuneți?)

▪ Este echivalentul adverbului **si** și locuțiunii **de asemenea** din română, când e plasat după un nume sau un pronume.

Pierre est venu et vous aussi.
(A venit Petre și voi/ tu/ dumneata de asemenea.)

*Sa femme aussi aime la musi*que.
(Și nevestei lui îi place muzica.)

Il le connaît aussi. (Și el îl cunoaște.)

▪ Atunci când fraza e negativă, se folosește de obicei locuțiunea adverbială **non plus**.

Vous ne le voulez pas, et moi non plus.
(Voi nu-l vreți, nici eu (nu-l vreau).)

Moi aussi, je ne suis pas de votre avis.

(Nici eu nu sunt de acord cu voi.)

▪ Introduce o propoziție explicativă, servind ca element de coordonare consecutivă între două propoziții cu sensul: de aceea, prin urmare, în consecință.

Il est rustre et brutal; aussi tout le monde le fuit.

(E bădăran şi brutal; de aceea toată lumea îl evită/ fuge de el.)

Je me suis trompé de jour; aussi c'est ma faute: je n'ai pas noté le rendez-vous.

(Am greşit ziua; prin urmare e vina mea: nu mi-am notat data întâlnirii.)

▪ Poate fi însoțit de *bien*, în limba literară, dar nu se traduce în limba română, neavând echivalent.

Aussi bien est-ce ta faute. (De aceea/ Prin urmare/ Aşa că este vina ta.)

Observăm că după *aussi (bien)* urmează inversiunea verbului cu subiectul.

▪ *Ausi bien que / ainsi que* = ca şi; la fel ca.

Lui aussi bien que sa femme préfèrent la mer à la montagne.

(El cu/ şi nevastă-sa preferă muntelui marea.)

AUSSITÔT

▪ Împreună cu un verb are sensul de: imediat, la iuțeală, foarte repede, fără întârziere.

Je l'ai appelé et il est arrivé aussitôt.

(L-am chemat şi el a sosit imediat.)

Je suis à vous aussitôt.

(Sunt al vostru/ dumneavoastră/ al tău imediat.)

▪ Cu un participiu, hotărârea este urmată imediat de acțiune.

Aussitôt dit, aussitôt fait. (Zis şi făcut.)

Aussitôt descendu du train, il chercha du regard sa femme qui devait l'attendre. (Imediat ce a coborât din tren, el o căută cu privirea pe nevastă-sa care trebuia să-l aştepte.)

▪ Poate fi folosit şi înaintea unei prepoziții sau a unui adverb: *après, avant.*

Aussitôt après le départ du train, il se rappela qu'il avait oublié de fermer l'eau. (Imediat după plecarea trenului, el îşi aminti că uitase să închidă apa.)

Aussitôt mon arrivée, on défit les malles.

(Imediat după sosirea mea, au fost deschise valizele.)

▪ *Aussitôt que, aussitôt après que.*

Ausitôt qu'il apprit la nouvelle de sa réussite, il lui envoya une lettre de félicitations.

(Chiar din clipa în care/ Imediat ce află vestea reuşitei sale, el îi trimise o scrisoare de felicitare.)

SITÔT

- Locuţiunea adverbială *de sitôt* (curând).

Il ne viendra pas de sitôt. (Nu va sosi aşa (de) curând.)
Je ne recommencerai pas de sitôt. (Nu voi reîncepe curând.)

- Cu un participiu.

Sitôt attablé à la terrasse du café, il se mit à raconter son aventure.
(Imediat ce s-a aşezat la masa din cafenea, el începu să-şi povestească aventura.)

- Înaintea unei prepoziţii: *après, avant.*

Sitôt après la gare de Lausanne, le train s'arrêta.
(Imediat după gara din Lausanne, trenul se opri.)

- Ca prepoziţie.

Sitôt le petit déjeuner du matin, elle était prête au départ.
(Imediat după micul dejun de dimineaţă, ea era gata de plecare.)

- *Sitôt que, sitôt après que.*

Il commença l'examen du manuscrit sitôt qu'il lui fut remis.
(Începu examinarea manuscrisului, imediat ce i se dădu.)
Sitôt après qu'on l'eut averti de l'accident, il se rendit à l'hôpital.
(Imediat ce fu avertizat de accident, el se duse la spital.)

AUTANT

- *Autant de* exprimă egalitatea dintre două cantităţi, urmat de un nume la singular sau la plural.
- *Autant* urmat de un verb de stare şi eventual însoţit de *que* + indicativul.

Il a commis autant d'erreurs que vous.
(A comis tot atâtea erori ca voi/ ca dumneavoastră/ ca tine/ ca dumneata.)
J'ai fourni autant de preuves qu'il était possible.
(Am adus atâtea dovezi cât s-a putut/ cât am putut.)
Il a autant de finesse que toi.
(Are tot atâta fineţe ca tine. E tot atât de fin ca şi tine.)
Ils sont autant que nous. (Sunt la fel de numeroşi ca noi.)
J'en prendrai deux fois autant. (Voi lua de două ori mai mult/ (încă) pe atât.)

- Exprimă egalitatea de intensitate dintre două acţiuni verbale.

Il lit autant que moi. (Citeşte tot atât (de mult) ca mine. Citeşte ca şi mine (de mult).)

Je dois autant à vous qu'à lui. (Vă datorez tot atât vouă ca şi lui.)
Il travaille toujours autant. (El lucrează mereu la fel/ tot atât.)
S'il a fait cela, je peux en faire autant.
(Dacă el a făcut asta, şi eu pot face la fel.)
Je suis autant que vous. /Je vaux autant que vous.
(Sunt la fel de valoros ca tine/ ca dumneavoastră/ ca voi.)
Généreux, il l'est autant que vous, assurément.
(Cu siguranţă că e la fel de generos ca dumneavoastră/ ca voi/ ca tine.)

- *Autant de + un substantiv la plural.*

Les livres qu'il possède sont autant d'éditions originales.
(Cărţile pe care le posedă sunt tot atâtea ediţii originale.)
Ces objets sont autant de merveilles.
(Obiectele acestea reprezintă tot atâtea minuni.)

- *Ca adverb corelativ şi locuţiune adverbială: Autant... autant*, se insistă asupra relaţiei de egalitate:

Autant la géographie l'intéresse, autant l'histoire l'ennuie.
(Pe cât îl interesează geografia, pe atât îl plictiseşte istoria.)
Autant d'homme, autant d'avis. (Câţi oameni, atâtea păreri.)

- *Autant vaut / presque; peu s'en faut; pour ainsi dire* = cam aşa ceva, aproape, puţin lipseşte.

C'est un homme mort ou autant vaut/ peu s'en faut.
(E un om mort sau puţin lipseşte/ aproape/ cam aşa ceva.)

- *Autant / il est aussi avantageux de* = e la fel de avantajos.

Autant faire cela que de rester inactif.
(E la fel de avantajos să faci asta/ Mai bine să faci asta decât să nu facem nimic.)

- *Autant dire que /C'est comme si* = este ca şi cum/ când.
  Autant dire qu'il est perdu. (Este ca şi când ar fi pierdut.)
- *C'est autant de/ c'est toujours autant de* exprimă o restricţie asupra totalităţii.

C'est toujours autant de sauvé de la destruction.
(Reprezintă tot atâtea salvări de la distrugere.)

- *Pour autant / pour cela cependant* = pentru aceasta totuşi.

Il a beaucoup travaillé, il n'a pas réussi pour autant.
(A muncit mult, (dar) totuşi nu a reuşit.)

- Ca locuţiune conjuncţională, *d'autant que* exprimă o relaţie cauzală insistându-se asupra acestei relaţii.

Je ne comprends pas votre façon d'agir, d'autant que rien ne vous obligeait à vous conduire ainsi.
(Nu vă înţeleg felul de a acţiona, cu atât mai mult cu cât nimic nu vă obligă să vă purtaţi astfel.)

▪ *D'autant plus/ moins/ mieux que* exprimă o relație cauzală, insistându-se asupra importanței cauzei.
Il est d'autant plus responsabile de ses actes qu'il a cherché à les dissimuler. (Este cu atât mai responsabil de actele/ faptele lui cu cât a căutat să le ascundă.)
Il mérite d'autant moins votre reproche qu'il a agi sur votre ordre.
(Merită cu atât mai puțin reproșul dumneavoastră/ vostru, cu cât a acționat la ordinul dumneavoastră/ vostru.)

▪ *Pour autant que* exprimă proporția și restricția.
Pour autant que je sache, le dossier a été transmis.
(După câte știu, dosarul a fost trimis.)
Il ne sait rien de l'affaire, pour autant que son étonnement soit sincère.
(Nu știe nimic de afacere, în măsura în care mirarea lui este sinceră.)
Se observă folosirea subjonctivului în limba franceză.

▪ *Autant que* exprimă opoziția proporțională / *dans la mesure où* = în măsura în care/ după cât.
Il ne pleuvra pas aujourd'hui, autant qu'on puisse le prévoir.
(Nu va ploua astăzi, în măsura în care/ atât cât se poate prevedea.)
Il n'est pas chez lui aujourd'hui, autant que je le sache.
(Nu-i acasă astăzi, după câte știu.)
Observăm folosirea modului subjonctiv în limba franceză.

TANT

▪ *Tant / tellement* = atât (de mult) exprimă importanța unei cantități.
C'est une affreuse petite maison de banlieue, comme il y en a tant.
(E o nenorocită căsuță de mahala, cum sunt atâtea (altele).)
Tant d'attention laisse prévoir quelque demande d'argent.
(Atâta/ atât de multă atenție lasă să se întrevadă vreo cerere de bani.)
Tant de travail reste encore à faire!
(Mai rămâne atâta lucru de făcut!)
Il a tant de livres qu'il ne sait où les mettre.
(Are atâtea cărți că/ încât nu știe unde să le pună.)

▪ Exprimă intensitatea unei acțiuni verbale.
Comme il est gros, mais il mange tant!
(Cât de gras e, dar mănâncă atât de mult/ dar cât mănâncă!)
Il a tant travaillé qu'il est tombé malade.
(A muncit atât de mult, încât s-a îmbolnăvit.)
Il parle tant qu'il ne voit pas que les autres ne l'écoutent plus.
(Vorbește atât de mult, încât nu vede că ceilalți nu-l ascultă.)
Rien ne l'empêche tant de venir que sa timidité.

(Nimic nu-l împiedică mai mult să vină decât timiditatea lui.)

▪ Exprimă intensitatea unei calități.

Cette vertu tant vantée ne se manifeste guère / tellement, si.
(Virtutea aceasta atât de lăudată nu se manifestă deloc/ nu apare deloc.)
Il n'a jamais pu cacher cette erreur, tant il est sincère.
(Niciodată nu a putut ascunde greşeala aceasta, într-atât e de sincer/ cinstit.)
Il m'a exaspéré, tant il est bavard.
(M-a exasperat, într-atât e de vorbăreț.)

▪ Exprimă cantitatea neprecizată într-o repartiție sau o distribuire în interiorul unui grup.

Il prête de l'argent à tant pour cent.
(El dă bani cu împrumut cu o dobândă de atât la sută.)
Cet héritage laisse tant à vous et tant à vos enfants.
(Moştenirea aceasta vă lasă atâta dumneavoastră şi atâta copiilor dumneavoastră.)
Les auteurs tant anciens que modernes.
(Atât vechii autori cât şi cei moderni.)
Le personnel, tant ouvriers qu'ingénieurs.
(Personalul, atât muncitorii cât şi inginerii.)
Tous tant que nous sommes, nous nous étions trompés.
(Toți fără excepție ne-am înşelat/ ne înşelaserăm.)

▪ Locuțiuni adverbiale: *tant bien que mal* exprimă aproximația.

Il parvient à ses fins tant bien que mal.
(Îşi atinge scopurile de bine de rău/ aproximativ.)
Il apprend ses leçons tant bien que mal.
(Îşi învață lecțiile de bine de rău/ aproximativ. Cuvânt cu cuvânt, putem traduce cu: pe cât de bine, pe atât de rău.)
Il a réussi tant bien que mal à réparer la radio.
(A reuşit de bine de rău să repare radioul.)

▪ *Tant soit peu* exprimă cantitatea minimală posibilă, *si peu que ce soit* = cât de puțin ar fi.

Restez tant soit peu près de lui, cela lui fera plaisir.
(Stați cât de puțin ar fi lângă el, acest lucru îi va face plăcere.)

▪ *Tant et si bien* insistă asupra intensității.

Il fit tant et si bien qu'on le renvoya.
(Acționă/ făcu în aşa fel încât fu concediat/ fu respins.)

▪ *Tant pis* exprimă resemnarea în fața unui eveniment potrivnic.

J'ai perdu, tant pis! (Am pierdut, şi ce dacă!?)

▪ *Tant mieux* exprimă satisfacția în fața unui eveniment fericit.

Il a réussi, tant mieux! (A reuşit, foarte bine/ excelent/ grozav/ cu atât mai bine/ nemaipomenit!)

▪ *Tant qu'à moi /en ce qui me concerne / quant à moi* = în ceea ce mă priveşte, după părerea mea, cât despre mine.
Tant qu'à moi, je ne suis pas de cet avis.
(În ceea ce mă priveşte, nu sunt de această părere.)

▪ *Tant qu'à faire* exprimă ceea ce este de preferat în aceste împrejurări.
Tant qu'à faire, partons tout de suite, car il ne pleut pas encore.
(În starea actuală a lucrurilor/ După cum se prezintă lucrurile, să plecăm imediat, pentru că nu plouă încă.)
Tant qu'à vendre à perte, fermons la boutique.
(Decât să vindem în pierdere, (mai bine) să închidem prăvălia.)

▪ *Tant s'en faut / loin de là, bien au contraire* = nici vorbă, dimpotrivă.
Il n'est pas un étudiant excellent; tant s'en faut.
(Nu-i un student excelent; dimpotrivă.)

▪ *Tant s'en faut que* + conjunctivul exprimă opoziţia / *bien loin que* = degeaba, dimpotrivă.
Tant s'en faut qu'il se soumette, qu'il accentue sa révolte.
(Degeaba se supune, / dimpotrivă îşi/ că-şi/ accentuează revolta.)

▪ *En tant que* exprimă echivalenţa / *selon que, en qualité de* = în calitate de, ca.
Il s'est présenté à moi en tant que votre ami, en tant que recommandé par vous.
(Mi s-a prezentat drept prieten al dumneavoastră,/ ca recomandat de dumneavoastră.)
Il a été engagé en tant que professeur.
(A fost angajat ca / pe funcţia/ pe postul de/ profesor.)

▪ *Si tant est que* exprimă o presupunere restrictivă, *à supposer que* presupunând că.
L'incident a dû se produire comme il le rapporte, si tant est qu'il dise la vérité.
(Incidentul a trebuit să se producă după cum declară, presupunând că spune adevărul.)

Observăm şi de această dată că modul verbului este conjunctiv, în franceză.

AUTOUR DE

▪ Exprimă spaţiul înconjurător.
La circulation autour de Paris est difficile.
(Circulaţia în jurul Parisului este dificilă.)

La Terre tourne autour du Soleil.
(Pământul se roteşte în jurul Soarelui.)
Il tourne autour de la question, mais n'ose pas à l'aborder.
(Se învârte în jurul subiectului, dar nu îndrăzneşte să-l abordeze.)
Il tourne autour du pot. (Ocoleşte, nu intră direct în subiect.)

- Exprimă vecinătatea imediată.

Les gens qui vivent autour de moi ne se doutent pas de mes difficultés financières.
(Oamenii care trăiesc în preajma mea nu-şi imaginează greutăţile mele financiare.)
Sors et promène-toi autour de la maison.
(Ieşi şi plimbă-te pe lângă / în jurul casei/ casă.)
Ses enfants restent autour d'elle. (Copiii ei rămân pe lângă ea.)

- Urmat de un cuvânt care exprimă numărul sau de un cuvânt care exprimă cantitatea, *autour de* indică aproximaţia.

Il gagne autour de dix mille euros par moi.
(Câştigă aproximativ zece mii de euro pe lună.)
Cela se passait autour des années 30.
(Aceasta se petrecea prin anii treizeci.)

- *Autour de* poate fi întărit cu adverbul **tout**.

Les badauds faisaient cercle tout autour de lui.
(Mulţimea de gură cască făceau cerc/ se strânsese/ în jurul lui.)
Observăm că acest *tout* de întărire nu se traduce în limba română.

AUTOUR

Servir du lapin avec des oignons autour.
(A servi iepure cu garnitură de ceapă (în jur).)
La fusée est dans l'orbite de la Lune et tourne maintenant autour.
(Racheta a ajuns la orbita Lunii şi acum se învârte de jur-împrejur.)
On l'arrêta près de la maison du crime; il rôdait autour depuis plusieurs jours. (Fu arestat lângă casa unde s-a produs crima; el se tot învârtea/ dădea târcoale pe acolo de câteva zile.)

AVEC

- Adverb:

Il a pris sa canne et s'en est allé avec.
(Şi-a luat undiţa şi a plecat cu ea.)

- *D'avec* exprimă separarea.

Il a divorcé d'avec sa femme, qui le trompait.
(A divorţat de nevastă-sa, care îl înşela.)

Tu dois distinguer l'ami d'avec le flatteur.
(Trebuie să deosebeşti prietenul de linguşitor.)

- *Avec cela que, avec ça que* exprimă surpriza indignată, incredulitatea.

Avec cela que vous ne le saviez pas!
(Şi chiar nu ştiaţi acest lucru!?)
Avec ça qu'il ne s'est jamais trompé!?
(Şi chiar nu s-a înşelat niciodată!?)
Et avec ça(?) = Şi în afară de aceasta(?)
Et avec ça, madame?
(Şi ce mai doriţi/ Şi în afară de aceasta, doamnă?)
Il est est sorti sans manteau, et avec ça il était enrhumé!
(A ieşit fără palton, şi în afară de asta era răcit!)

SANS

- Exprimă condiţia negativă.

Sans ce défaut / S'il n'avait pas ce défaut /, il serait un excellent homme.
(Fără acest defect (Dacă nu ar avea acest defect), ar fi un bărbat excelent.)
Sans cet accident, il aurait pu venir.
(Dacă n-ar fi avut acest accident, ar fi putut veni.)

- Valoare adverbială.

As-tu des tickets de métro? Je suis parti sans.
(Ai tichete de metrou? Am plecat fără.)

- *Sans que, non sans que* + conjunctivul.

Je suis sorti sans qu'il s'en aperçoive.
(Am ieşit fără ca el să observe/ să-şi dea seama.)

- *Sans cela /ça / sinon* = dacă nu.

Tu m'écoute, sans cela/ ça/ je m'en vais.
(Mă asculţi, dacă nu, plec.)

CHACUN

- Cu acelaşi sens şi cu aceeaşi topică din limba română.

Il accordait à ses visiteurs dix minutes chacun.
(Acorda vizitatorilor săi zece minute fiecare.)
(Acorda fiecăruia dintre vizitatori zece minute).

- Tout un chacun exprimă o subliniere, o punere în evidenţă.

Tout un chacun doit connaître les règlements de la circulation.
(Fiecare trebuie să cunoască regulamentul de circulaţie.)

Observăm că *tout* un nu se traduce în limba română.
Comme tout un chacun, il avait longtemps cherché un logement.
(Ca oricare/ oricine/ fiecare, el căutase mult timp o locuință.)

CHAQUE

▪ *Chaque fois que* = de fiecare dată când/ în care. Observăm apariția prepoziției **de** în limba română și traducerea lui **que** prin *în care* sau *când.*
Chaque fois qu'il venait, nous sortions le grand service à café.
(De fiecare dată când el venea, scoteam serviciul cel bun de cafea.)
Il a acheté cinq cravates pour dix euros chaque.
(A cumpărat zece cravate cu zece euro fiecare.)

DANS

▪ Exprimă locul, tradus în română cu **pe**.
Il y a une boulangerie dans la rue voisine.
(E o brutărie pe strada alăturată/ vecină.)

▪ Tradus în limba română cu **la**.
Il est de plus en plus difficile de garer sa voiture dans Bucarest.
(E din ce în ce mai greu să-ți garezi mașina la București.)

▪ Tradus cu prepoziția **în**.
Il va d'une pièce dans une autre.
(Merge dintr-o cameră în alta.)

▪ Exprimă timpul, tradus în limba română cu **peste**.
Il viendra dans trois jours.
(Va veni peste trei zile.)
Je pourrai réaliser ce projet dans l'année.
(Voi putea realiza acest plan/ proiect peste un an.)

De remarcat că limba română contemporană vorbită face din ce în ce mai mult apel la această exprimare specific franțuzească.

Vin la tine *în două ore*. În loc de *peste două ore* etc.

▪ Are sensul de *odinioară, altădată* (*autrefois).*
Il était très gai dans le temps.
(Era foarte vesel odinioară/ altădată.)

▪ Exprimă media, aproximația.
Un mois dans l'autre, je m'en tire.
(După aproximativ/ în medie/ o lună, mă descurc/ mă scot.)

Ce livre coûte dans les vingt euros.
(Cartea aceasta costă aproximativ douăzeci de euro.)

EN

- Tradus în limba română cu **pe.**

Le Christ est mort en croix.
(Hristos a murit pe cruce.)

Nu se traduce în limba română cu o altă prepoziție, ci mai curând exprimă transformarea numelui în adverb, în cazul denumirilor de anotimpuri care încep cu vocală sau **h** mut, *hiver, été, automne:*

En automne, les fruits sont abondants.
(Toamna fructele sunt abundente.)
La moisson se fait en été. (Secerişul se desfăşoară vara.)
En hiver, il y a beaucoup de neige. (Iarna este multă zăpadă.)

- Se traduce în limba română română cu **în timpul.**

En semaine, il n'est guère possible de le voir.
(În timpul săptămânii, nu-i posibil/ e imposibil să-l vezi/ de văzut.)

- Se traduce în limba română: **ca un/ o/ nişte**, exprimând o comparaţie sau starea de fapt.

Il parle en homme du monde. (Vorbeşte ca un om de lume.)
Il agit en soldat. (Se poartă/ acţionează ca un soldat.)

- Se traduce în limba română cu **de, din.**

J'ai acheté une montre en or. (Am cumpărat un ceas de aur.)
Elle a vendu une table en bois. (A vândut o masă de/ din lemn.)

- Reprezintă particula formei verbale denumită **gérondif**, tradusă în limba română prin modul verbal gerunziu; deci nu se traduce în limba română.

Il répondit en souriant. (Răspunse zâmbind.)
En montant sur l'escabeau, il a glissé. (Urcând pe scaun, el a alunecat.)

DEDANS

- Se poate plasa şi la sfârşitul enunţului şi se traduce în limba română cu *în interior, înăuntru.*

Le bureau était ouvert: je suis entré dedans.
(Biroul era deschis: am intrat înăuntru/ în interior/ în el.)
Il fait froid ce matin, mais dedans nous sommes bien chauffés.
(E frig în această dimineaţă, dar înăuntru e cald/ suntem la căldură.)

J'ai ouvert la boîte, et je n'ai rien trouvé dedans.
(Am deschis cutia, dar nu am găsit nimic înăuntru/ în interior/ în ea.)

- Se traduce cu sensul din limba vorbită *a intrat în mine* (în cazul unui accident de circulație):

Une voiture venant de la droite m'est entrée/ rentrée dedans.
(O mașină venind/ care venea din dreapta a intrat în mine/ m-a lovit.)

- Se traduce cu sensul de *îl iau la bătaie/ la pumni/ intru în el*, în limbaj popular.

S'il continue ainsi, je vais lui entrer dedans.
(Dacă (mai) continuă așa, intru în el/ îl iau la bătaie.)

- Se traduce cu sensul de *a înșela*, în expresiile:

Il va vous ficher/ vous foutre/ dedans.
(O să vă înșele/ O să vă tragă pe sfoară.)
Je me suis fichu/ foutu/ dedans. (M-am înșelat.)

AU-DEDANS (DE)

- Are același sens ca *dedans*.

Il y a cinq places au-dedans.
(Sunt cinci locuri în interior.)
Au-dedans de lui-même. (În sinea lui/ în el însuși/ în forul lui interior.)

EN DEDANS (DE)

- Se traduce tot cu sensul de *în interior*.

Il avait les yeux en dedans.
(Avea ochii în interior/ adânciți în orbite.)
En dedans de lui-même, il réprouve cet acte.
(În forul lui interior, el respinge/ dezaprobă acest act.)

DE DEDANS

- Se traduce cu *din interior, din(l)ăuntru.*

De dedans, on ne peut rien voir. (Din interior, nu se poate vedea nimic.)

LÀ-DEDANS

- Se traduce prin: în acest/ acel loc/ acolo/aici / în această afacere.

On n'y voit rien, là-dedans.
(Nu se vede nimic aici (înăuntru).)
Je ne comprends rien là-dedans.
(Nu înțeleg nimic din această afacere/ chestiune.)

- Ca locuțiune substantivală, are sensul de *interior(ul).*

Le dedans de la voiture a été entièrement refait.
(Interiorul maşinii a fost în întregime refăcut.)
Ses partisans, ses ennemis du dedans et du dehors / de l'étranger.
(Partizanii săi, duşmanii din interior şi din exterior/ străinătate.)

DEHORS

- Se traduce în limba română cu adverbul *afară.*

Tu n'a pas rangé tes affaires dans l'armoire: tu les as laissées dehors.
(Nu ţi-ai aşezat lucrurile în dulap: le-ai lăsat afară.)
Il est resté dehors toute la nuit.
(A rămas/ stat afară toată noaptea.)
Le directeur m'a fichu/ flanqué/ foutu dehors.
(Directorul m-a dat afară.)
Il a été jeté/ mis dehors pour son incapacité.
(A fost dat afară pentru incapacitatea lui.)

AU-DEHORS, AU-DEHORS DE

- Se traduc cu *în afară, pe dinafară, în aparenţă.*

Au-dehors il est aimable, mais au fond c'est un homme dur.
(Pe dinafară este amabil, dar în fond este un om dur/ aspru.)
Il a placé tout son argent au-dehors de son pays/ à l'étranger.
(Şi-a plasat toţi banii în străinătate.)

EN DEHORS, EN DEHORS DE

- Se traduc cu *în exterior, în afară.*

Ne vous penchez pas en dehors / au-dehors.
(Nu vă aplecaţi înafară.)
Ne mettez pas la tête en dehors de la portière.
(Nu scoateţi capul în afara portierei/ uşii.)

- Se mai traduce prin *cu excepţia, în plus, fără.*

En dehors de vous, personne n'est au courant.
(Cu excepţia voastră/ dumneavoastră, nimeni nu e la curent/ nimeni nu ştie.)
Vous avez tout dit, il n'y a rien en dehors. (Aţi spus totul, nu există nimic în plus.)
Cela s'est passé en dehors de moi. (Acest lucru s-a întâmplat fără mine.)
C'est en dehors de mes compétences.
(E în afara competenţelor/ responsabilităţilor mele.)

DE DEHORS

▪ Se traduce cu *din exterior.*

Il appelle de dehors. (Cheamă din exterior.)

▪ Ca locuțiune substantivală, are sensul de *exterior(ul), aparența.*

Le dehors de cette boîte est très joliment orné.

(Exteriorul acestei cutii este foarte drăguț ornat.)

Il a des dehors aimables, grâcieux, rugueux.

(Are o aparență de amabilitate, de grațiozitate, de asprime.)

Sous des dehors trompeurs, on distingue la malignité de son esprit.

(Sub aparențe înșelătoare, se observă răutatea spiritului său.)

AU-DELÀ

▪ Exprimă îndepărtarea față de o situație sau un loc.

Vous voyez la poste, la boulangerie est un peu au-delà/ plus loin.

(Vedeți poșta, brutăria este ceva mai departe.)

Je lui ai donné tout ce qu'elle désirait et même au-delà/ davantage, plus. (I-am dăruit tot ce dorea și chiar peste/ mai mult.)

C'est un médecin spécialiste du cœur, mais sa compétence s'étend au-delà. (E un medic specialist cardiolog, dar competența sa se întinde dincolo de aceasta.)

Vous avez droit à un paquet de cigarettes par jour, n'allez pas au-delà.

(Aveți dreptul la un pachet de țigări pe zi, nu fumați mai multe/ nu treceți peste această limită/ nu mergeți mai departe.)

AU-DELÀ DE

▪ Indică un loc, o acțiune îndepărtată de o limită precizată de complement: *dincolo de.*

Allez au-delà du pont. (Mergeți dincolo de pod/ Treceți de pod.)

Il est allé au-delà des mots. (A mers dincolo de cuvinte.)

Le succès a été au-delà de mes espérances. (Succesul mi-a depășit așteptările.)

Il nous est arrivé une histoire extraordinaire, au-delà de tout ce qu'on peut imaginer.

(Am trăit o întâmplare extraordinară, care depășește imaginația.)

Il revient d'au-delà des mers. (Revine de peste mări.)

L'AU-DELÀ

▪ În concepția religioasă are sensul de *alta viață*, viitoare, lumea de dincolo de moarte, viața de apoi.

Il pose le problème de l'au-delà. (El pune problema vieții de apoi.)

PAR-DELÀ

▪ Indică o situație sau un loc îndepărtat de un punct dat de care sunt despărțiți printr-un obstacol: *dincolo de.*

Par-delà l'Atlantique, on comprend souvent mal la manière de vivre d'ici. (Dincolo de Atlantic, se înțelege de multe ori greșit felul de trai de la noi/ de aici.)

Par- delà les apparences, on découvre un esprit très original.
(Dincolo de aparențe descoperim un spirit foarte original.)

DEÇA

▪ *En deça* are sensul de *înapoi, dincoace* față de un loc sau o situație date.

Ne franchissez pas la rivière, restez en-deça.
(Nu treceți peste râu, rămâneți dincoace.)

▪ *En deça de* înseamnă o rămânere în urmă față de o situație sau un loc fixate de complement sub, *dincoace/ dincolo de.*

L'armée resta en deça du Rhin. (Armata rămase dincolo de Rin.)

Son travail est très en-deça de ses possibilités.
(Lucrul este cu mult sub posibilitățile lui.)

Soyez plus hardi, ne restez pas en deça de ce que vous pensez.
(Fiți mai curajoși/ îndrăzneți, nu rămâneți sub posibilitățile voastre de gândire.)

DEPUIS

▪ Indică punctul de plecare începând de la care un lucru durează și insistă asupra acestei durate: *de la, de pe, începând cu, de atunci.*

Il pleut depuis le 10 avril.
(Plouă de pe/ de la/ începând cu 10 aprilie.)

Depuis le début il est hostile à nos projets.
(De la început e ostil planurilor noastre.)

Je l'attends depuis midi: il est parti à huit heures et n'est pas rentré depuis.

(Îl aştept de la amiază: a plecat la ora opt şi de atunci nu s-a mai întors/ nu a revenit.)

Depuis le XIX-ième siècle, la vie urbaine a été profondément modifiée.

(Începând cu secolul al XIX-lea, viaţa urbană a fost profund modificată.)

Depuis le jour où nous nous sommes rencontrés, il est survenu bien des événements.

(Din ziua în care ne-am întâlnit, s-au întâmplat multe evenimente.)

Depuis cet accident, il reste infirme. (De la acel accident, a rămas infirm.)

▪ Observăm că traducem verbul indicativ prezent cu perfectul compus în limba română.

Il a été blessé et depuis il ne se sert plus de sa main.

(A fost rănit şi de atunci nu se mai foloseşte de mână.)

▪ Indică durata şi e tradus cu **de** + un cuvânt care exprimă timpul, durata.

Il est absent depuis un mois. (E absent de o lună.)

Je le connais depuis vingt ans. (Îl cunosc de douăzeci de ani.)

Depuis combien de temps est-il absent? (De cât timp este absent?)

▪ Indică locul începând cu care se produce un eveniment şi durează. Se traduce cu *de la, din, de pe.*

Nous avons eu du soleil depuis Lyon jusqu'à Valence.

(Am avut soare de la Lyon până la Valence.)

Depuis Orléans nous avons eu des arrêts continuels.

(De la Orléans am avut opriri continui/ ne-am oprit mereu.)

Il me fit signe depuis la grille/ de la grille.

(Mi-a făcut semn de pe gard.)

Depuis ma chambre, je puis tout entendre.

(Din camera mea pot/ auzi/ să aud totul.)

On nous transmet depuis Iassy la nouvelle d'une catastrophe aérienne.

(Ni se transmite de la Iaşi ştirea unei catastrofe aeriene.)

▪ Indică punctul de plecare prevăzând adeseori punctul de sosire (*jusqu'à* = până la). Se traduce cu *de la, începând cu.*

Depuis le premier jusqu'au dernier, tous étaient d'accord.

(De la primul până la ultimul, toţi erau de acord.)

On vend ici des articles depuis cent euros.

(Se vând aici articole începând cu o sută de euro.)

On peut utiliser cette balance depuis cinq grammes jusqu'à dix kilogrammes.

(Se poate folosi acest cântar de la cinci grame până la zece kilograme.)

▪ Urmat de *lors/ depuis lors* = de atunci.

Il est parti le 7 juillet; depuis lors, je n'ai plus eu de ses nouvelles.

(A plecat pe 7 iulie; de atunci nu am mai primit ştiri despre el.)

▪ Urmat de *que / depuis que* = de când.

Depuis que je le connais, je n'ai cessé de l'estimer.

(De când îl cunosc, n-am încetat/ contenit să-l stimez.)

Depuis le temps que je vous connais, je devine votre réaction.

(De când vă cunosc, vă ghicesc reacţia.)

Depuis le temps que nous étions à la Faculté!

(De pe timpul când eram/ De pe când eram la facultate!)

DÈS

▪ *Dès* indică şi subliniază punctul de plecare începând cu care un lucru a început. Se traduce cu începând cu, încă de la.

Il est venu me trouver dès son retour.

(A venit la mine încă de la întoarcerea lui.)

Il s'est mis à pleuvoir dès le 10 mai.

(S-a pus pe ploaie/A început să plouă/ începând cu 10 mai.)

Dès le début il s'est montré hostile au projet.

(Încă de la început el s-a arătat ostil planului.)

Dès la fin du XIX-ième siècle, l'électricité avait transformé les conditions de vie.

(Încă de la sfârşitul secolului al XIX-lea, electricitatea a transformat condiţiile de viaţă.)

Dès le jour où il a appris ce malheur, il a changé d'attitude à mon égard.

(Încă din ziua în care a aflat despre această nenorocire, el şi-a schimbat atitudinea faţă de mine.)

▪ Indică locul începând cu care un eveniment a început sau s-a produs. Se traduce cu *începând cu, de la.*

Dès Valence, le temps est devenu très beau.

(De la Valence, timpul s-a făcut foarte frumos.)

Dès la sortie de Paris, la route a été encombrée.

(Încă de la ieşirea din Paris, drumul a fost aglomerat.)

Je l'ai reconnu dès l'entrée. (L-am recunoscut încă de la intrare.)

Je l'ai aperçu dès le perron. (L-am zărit încă de pe peron.)

Dès le deuxième échelon, le salaire est suffisant.

(Începând cu eşalonul al doilea, salariul este îndestulător.)

▪ *dès lors* se traduce cu *de atunci, din momentul acela, prin urmare, drept consecinţă.*

Il avait été vexé; dès lors il se tint sur la réserve.

(Fusese vexat; de atunci a fost rezervat/ reţinut/ s-a ţinut deoparte.)

On ne peut retenir ce grief contre lui, dès lors toute l'accusation tombe.

(Nu se poate reţine această vină/ acuzaţie împotriva lui/ Nu i se poate imputa aceasta, prin urmare întreaga acuzaţie cade.)

Dès lors qu'il avoue sa faute, elle lui sera pardonnée.

(Imediat ce-şi (va) recunoaşte greşeala, îi va fi iertată.)

▪ *Dès que* se traduce prin *imediat ce, din momentul în care.*

Dès qu'il sera arrivé, vous m'avertirez.

(Imediat ce va fi sosit, mă veţi anunţa.)

DESSOUS

▪ Se traduce cu *dedesubt.*

La clôture était trop haute, j'ai réussi à passer dessous.

(Gardul era prea înalt, am reuşit să trec pe dedesubt.)

Regardez cette pierre, il y a sans doute une vipère dessous.

(Priviţi această piatră, fără îndoială că este o viperă dedesubt.)

▪ *Au-dessous*, au-dessous de se traduce cu *sub, dedesubt.*

Allons jusqu'à l'arbre et mettons-nous à l'abri au-dessous.

(Hai până la copac şi să ne punem la adăpost dedesubt/ sub el.)

Le village est au-dessous de la montagne.

(Satul e sub munte.)

La température est tombée au-dessous de zéro.

(Temperatura a scăzut sub zero grade.)

C'est interdit aux enfants au-dessous de seize ans.

(E interzis copiilor sub şaisprezece ani.)

Il est au-dessous de tout.

(E sub orice critică/ e incapabil/ e nul.)

▪ *Ci-dessous* se traduce cu *mai jos* (într-o carte, într-o scrisoare etc).

Vous trouverez ci-desous le bilan provisoire de cette vente.

(Veţi găsi mai jos / în această scrisoare/ bilanţul provizoriu al acestei vânzări.)

▪ *De dessous* se traduce cu *dedesubt/ de sub.*

L'appartement de dessous est libre.

(Apartamentul de dedesubt e liber.)

J'ai sorti beaucoup de poussière de dessous l'armoire.

(Am scos mult praf de sub dulap.)

▪ *En dessous* se traduce tot cu *dedesubt, (de) mai jos/ pe ascuns/ pe furiş.*

L'apercevez-vous en dessous?

(Îl/ O vedeţi dedesubt?)

Il agit en dessous. (El acţionează pe ascuns/ în mod ipocrit.)

Il regarde en dessous. (Priveşte pe ascuns/ pe furiş.)

Il rit en dessous. (Râde pe ascuns/ pe furiş.)

▪ *Là-dessous* se traduce prin *colo dedesubt, în acest lucru, în asta.*

Je suis sûr qu'il s'est caché là-dessous.

(Sunt sigur că s-a ascuns colo dedesubt.)

Il y a là-dessous quelque chose de suspect.

(E în asta/ în cele ce urmează ceva suspect.)

▪ *Par-dessous* se traduce cu *pe sub.*

Il le prit par-dessous les bras et le souleva de terre.

(Îl prinse pe sub braţe şi-l ridică de la pământ.)

▪ Ca substantiv are multe întrebuinţări şi se traduce în funcţie de context.

Le dessous du pied = talpa piciorului/ dedesubtul piciorului;

Le dessous de la main = dedesubtul mâinii/ dosul mâinii;

Il est allé chez les voisins du dessous.

(S-a dus la vecinii de dedesubt.)

Ce tailleur fabrique des dessous-de-bras.

(Acest croitor fabrică bucăţi de stofă care protejează hainele de transpiraţie.)

Ici on trouve toutes sortes de dessous-le-plat.

(Aici găsiţi tot felul de suporturi pe care se pun farfuriile pentru a proteja faţa de masă.)

Ces marchands sont coupables à cause des dessous-de-table constatés par le fisc.

(Negustorii aceştia sunt vinovaţi din cauza sumelor neimpozitate găsite de fisc.)

▪ *Avoir le dessous /être vaincu, perdu* = a fi învins, pierdut.

Malheureusement notre nationale de football a eu hier le dessous.

(Din nefericire, echipa noastră naţională a fost învinsă.)

▪ *Les dessous d'une personne* = haine pe care le poartă o femeie pe dedesubtul rochiei, combinezon, sutien etc.

▪ *Les dessous de la politique* = intrigile secrete.

DESSUS

▪ Se traduce cu *deasupra.*

Le banc est sale, ne laisse pas tes affaire traîner dessus.
(Banca e murdară, nu-ţi lăsa lucrurile deasupra/ pe ea.)
Tu peux mettre la lettre à la poste, le timbre est dessus.
(Poţi să pui scrisoarea la poştă, timbrul e deasupra/ pe ea.)
Il lui est tombé dessus. (L-a atacat.)
Ne tape pas dessus. (Nu bate pe ea/ deasupra.)
Pourquoi met-il le nez dessus? (De ce-şi bagă nasul?)

▪ *Avoir le nez dessus* = a fi foarte aproape.

Ne cherchez pas votre crayon, vous avez le nez dessus.
(Nu căutaţi/ căuta creionul, e chiar sub nasul vostru/ tău.)

▪ *Mettre la main dessus/ saisir, prendre, attraper* = a prinde, a lua, a pune mâna pe.

La police a mis la main dessus. (Poliţia l-a prins.)
Bras dessus bras dessous = braţ la braţ.
Ils sont arrivés bras dessus bras dessous. (Au sosit braţ la braţ.)

▪ *Au-dessus, au- dessus de* se traduce cu *deasupra, peste, pe.*

Ma valise est solide, mettez la vôtre au-dessus.
(Valiza mea este solidă, puneţi-o pe-a dumneavoastră deasupra.)
Il posa la lampe au-dessus du bureau.
(Îşi puse lampa pe birou.)
La température montera au-dessus de 30 degrés. (Temperatura va creşte peste 30 de grade.)
Les enfants au-dessus de sept ans payent place entière.
(Copiii în vârstă de peste şapte ani plătesc un bilet întreg.)
Il est au-dessus de toute critique.
(Este deasupra oricărei critici/ îi dispreţuieşte.)

▪ *Ci-dessus* se traduce cu *mai sus, mai înainte, în acelaşi text.*

Vous avez lu ci-dessus les raisons de mon refus.
(Aţi citit mai sus motivele refuzului meu.)

▪ *De dessus* = de deasupra, de pe.

Enlève tes papiers de dessus la table.
(Ia-ţi hârtiile de pe masă.)
Elle ne levait pas les yeux de dessus son livre.
(Nu-şi ridica ochii de pe carte.)
Il est allé aux voisins de dessus.
(S-a dus la vecinii de deasupra.)

▪ *En dessus* = deasupra.

Dans cette bibliothèque, les auteurs latins sont en dessous, les auteurs grecs en dessus.

(În această bibliotecă, autorii latini sunt dedesubt, iar autorii greci deasupra.)

▪ *Là-dessus* = pe (ceva), deasupra, între timp, cu/ pe aceasta, asupra acestui subiect.

Là-dessus, il se tut. (Între timp, el tăcu. /Şi cu aceasta el tăcu.)

Je n'ai rien à dire là-dessus.

(N-am nimic de spus asupra acestui subiect.)

Prenez cette feuille et écrivez là-dessus le motif de votre visite.

(Luaţi această foie de hârtie şi scrieţi (pe ea) motivul vizitei dumneavoastră.)

Vous ne pouvez compter là-dessus.

(Nu puteţi conta/ nu vă puneţi baza pe asta.)

▪ *Par-dessus* = peste, pe deasupra, mai ales.

Il lisait le journal par-dessus les épaules de son voisin.

(El citea ziarul peste umărul vecinului.)

Il fait froid, mettez un chandail par-dessus votre chemise.

(E frig, puneţi-vă o flanea peste cămaşă.)

Cette erreur est légère, vous pouvez passer par-dessus.

(Greşeala aceasta e mică, puteţi trece peste (ea).)

Et par-dessus tout, ne lui parlez pas de cela.

(Şi mai ales nu-i vorbiţi despre asta.)

▪ Ca substantiv:

Le dessus du pied = partea de deasupra a piciorului.

Le dessus de la main = dosul mâinii.

Les voisin du dessus = vecinii, oamenii din apartamentul de deasupra.

Un dessus-de-table = un material care acoperă masa.

Un dessus-de-lit = un material textil care acoperă patul.

Il prit le dessus du panier = el luă ce era mai bun.

Avoir le dessus/ vaincre, gagner = a învinge, a câştiga.

Dans cette affaire, ton frère a eu le dessus.

(În afacerea aceasta, fratele tău a câştigat.)

Prendre le dessus = réussir à avoir l'avantage.

À un moment donné, il prit le dessus.

(La un moment dat, el reuşi să aibă un avantaj.)

▪ *Reprendre le dessus* = (despre un bolnav) a prinde forţe, a se restabili; (despre cineva aflat la ananghie) a-şi reveni, a se mai linişti.

Son père reprenait le dessus du jour au jour.

(Taică-său prindea forţe pe zi ce trecea/ din zi în zi.)
Sa sœur reprenait le dessus à vue d'œil.
(Soră-sa se liniştea văzând cu ochii.)

DEVANT

▪ Indică o situaţie, un loc din faţa unei persoane sau lucru, sau rangul care precede.
Je marche devant lui. (Merg în faţa lui.)
Il marche devant (en tête). (El merge în faţă/ înainte.)
Il a loué deux places devant. (A cumpărat/ închiriat două locuri din faţă.)
Il court devant pour le prévenir. (Aleargă în faţă să-l anunţe.)
Regarde devant toi. (Priveşte înainte.)
Allez devant, je vous rejoindrai. (Mergeţi înainte, vă voi ajunge.)
C'est un gilet qui se boutonne devant. (E o vestă care se încheie în faţă.)
L'avenir est devant vous. (Aveţi viitorul în faţă.)
Il va droit devant lui. (Merge drept înainte. /Nu-i e frică de obstacole.)
Il s'en est allé les pieds devant. (A plecat cu picioarele înainte.) / (A murit.)
Il est passé deux fois devant le tribunal. (A fost judecat de două ori.)
Nous sommes tous égaux devant la loi. (Toţi suntem egali în faţa legii.)
Que suis-je devant lui? (Ce sunt eu în comparaţie cu el?)

▪ Locuţiune adverbială şi prepoziţională.
Au-devant, au-devant de = spre faţa, în faţă, în direcţia, în întâmpinarea.
Restez ici, je vais aller au-devant.
(Rămâneţi aici, am să mă duc în faţă.)
Il l'aperçut sur le quai et alla au-devant de lui.
Îl zări pe peron şi merse în întâmpinarea lui.)
Il va au-devant des obstacles.
(El înfruntă obstacolele.)
Tu vas au-devant du danger.
(Te expui la pericol.)
Aller au-devant des désirs, des souhaits, des volontés de qqn.
(A împlini dorinţele, plăcerile, voinţa cuiva (înainte de a şi le exprima).)

▪ *De devant* = din faţa.
Retirez-vous de devant la porte!
(Daţi-vă la o parte din faţa uşii!)

▪ *Par-devant* = de-a dreptul, în prezenţa, în faţa.
Si tu passe par-devant, tu raccourcis ton chemin.
(Dacă o iei de-a dreptul, îţi scurtezi drumul.)

Il a fait son testament par-devant notaire.
(Şi-a făcut testamentul în faţa notarului.)
Il est par-devant. (E în faţă/ înainte.)

- Substantiv:

La roue devant/ avant = roata din faţă.
Le devant de la tête est bien dégagé = fruntea e lată.
Le devant de la maison a été refait. (Faţada a fost refăcută.)
Ouvre la porte de devant. (Deschide uşa din faţă/ care dă spre stradă.)
Le chien s'est blessé les pattes de devant.
(Câinele şi-a rănit labele din faţă.)
Le devant de la cheminée. (Partea din faţă a sobei/căminului/ Vatra.)
Le devant de la chemise = plastronul.
Il loge sur le devant. (Locuieşte în partea din faţă a casei/ care dă spre stradă.)
Les poches de devant d'un costume. (Buzunarele din faţă ale unui costum.)
Prendre le devant, les devants = a preîntâmpina acţiunea cuiva cu scopul de a-l împiedica să o facă.
Il prit les devants/ Il devança. (El i-o luă înainte.)

DERRIÈRE

- Indică o situaţie, un loc care se află înapoia unei pesoane sau a unui lucru, sau rândul/ treapta care urmează.

Je marche derrière lui/ elle. (Merg după el/ea în spatele lui/ ei.)
Il marche derrière. (El merge la coadă/ în spate.)
Il est placé derrière toi. (E plasat/ pus/ clasificat după tine.)
Il a loué deux places derrière. (A închiriat/ plătit două locuri în fund/ în spate.)
Regarde par le rétroviseur ce qui arrive derrière toi.
(Priveşte în oglinda retrovizoare ce se întâmplă în spatele tău.)
C'est un corsage qui s'agrafe derrière.
(E un corsaj care se încheie la spate.)
Il fuit sans regarder derrière. (Fuge fără să privească înapoi/ în spate.)
Il fuit à toutes jambes. (Fuge cât îl ţin picioarele.)
Il a tout le monde derrière soi. (Toată lumea îl susţine/ Toţi sunt de acord cu el.)
Il a une idée derrière la tête. Il a une arrière pensée. (Are o idee preconcepută.)
Il faut regarder derrière les apparences.
(Trebuie să privim dincolo de aparenţe.)

Ne faites rien derrière lui! (Nu faceţi nimic fără ştirea lui!)

- *De derrière* = de dincolo de, din spatele.

Retirez de derrière le buffet le journal qui y est tombé.
(Luaţi de dincolo de bufet/ din spatele bufetului ziarul care a căzut.)

- *Par-derrière* = pe la spate, prin spatele.

Il l'a attaqué par-derrière. (L-a atacat pe la spate.)
Elle a passé par-derrière la maison pour ne pas être vue.
(A trecut prin spatele casei ca să nu fie văzută.)

- Ca substantiv:

La roue de derrière /La roue arrière = roata din spate.
Ses cheveux tombent derrière la tête. (Părul îi cade pe ceafă.)
Le derrière de la maison est bien délabré.
(Spatele casei e destul de/ foarte distrus/ arată foarte rău.)
La porte de derrière donne sur le jardin.
(Poarta din spate dă spre grădină.)
La poche de derrière = buzunarul din spate/ de la spate.
Il s'est assis sur le derrière. (S-a aşezat în/ pe fund.)
Il est tombé sur le derrière. (A căzut în/ pe fund.)
Il le mit à la porte, à coups de pied dans le derrière.
(L-a dat afară cu şuturi în fund.)
Il lui a donné un coup de pied au derrière.
(I-a dat un şut în fund.)

DURANT

Indică simultaneitatea continuă. Se foloseşte mai cu seamă în limba scrisă.

- *Durant, au cours de* = pe parcursul, pe durata, în timpul.

Il y eut, durant trois jours, de grandes festivités.
(Pe durata a trei zile, au fost mari festivităţi.)
Durant tout ce temps, qu'êtes-vous devenu?
(În tot acest timp, ce-aţi făcut/ cum v-aţi simţit?)
Il restait à rêver durant des heures.
(Stătea şi visa (pe parcursul a) ore întregi.)
Il n'a pas plu durant la journée, mais, la nuit, il a fait un gros orage.
(N-a plouat în timpul zilei, dar noaptea a fost o furtună puternică.)
Il a durant longtemps disparu de la scène politique.
(A dispărut mult timp de pe scena politică.)

▪ Are acelaşi sens şi când este folosit drept parte de vorbire invariabilă, cu misiunea de a insista asupra continuităţii. În acest sens există câteva expresii:

Toute sa vie durant, il a été un honnête homme.

(Cât a trăit/ Pe parcursul vieţii lui, a fost un om cinstit.)

Ils avaient discuté des heures durant. (Au discutat ore întregi.)

PENDANT

Indică simultaneitatea continuă sau parţială. Se foloseşte mai cu seamă în limba vorbită, uzuală.

▪ *Pendant / dans / au cours de* = pe timpul, pe durata, pe parcursul.

Nous avons eu congé pendant trois jours.

(Am fost liberi/ am avut concediu (timp de) trei zile.)

Il a été malade pendant la nuit.

(El a fost bolnav/ s-a simţit rău pe timpul nopţii.)

Qu'as-tu donc fait pendant tout ce temps?

(Ce-ai făcut, aşadar, în tot acest timp?)

On ne l'a pas vu pendant plusieurs jours.

(N-a fost văzut timp de mai multe zile.)

Pendant l'hiver, il a achevé la rédaction de son roman.

(În cursul iernii, el a terminat redactarea romanului său.)

Pendant longtemps, nous l'avons cru perdu.

(Mult timp, l-am crezut pierdut.)

▪ Se foloseşte, dar foarte rar, ca adverb, de obicei în corelaţie cu *avant* sau *après.*

Avant son passage au ministère et pendant, il a montré des qualités d'organisateur.

(Înainte de trecerea sa la minister şi pe parcursul şederii lui aici, a arătat calităţi de organizator.)

Je ne l'ai pas vu à la sortie de la séance: il était parti avant ou pendant.

(Nu l-am văzut la ieşirea din şedinţă: a ieşit înainte sau în timpul şedinţei.)

Il a su sa maladie, mais il n'est venu me voir ni pendant ni après.

(A ştiut de boala lui, dar nu a venit la mine/ să mă vadă/ nici în timpul, nici după aceasta (boală).)

PENDANT QUE

▪ *Pendant que* + imperfectul sau viitorul indicativ / *cependant que* = în timp ce.

Pendant que je regardais à la fenêtre, une voiture qui voulait se ranger provoqua un embouteillage.

(În timp ce priveam pe fereastră, o maşină care voia să parcheze a provocat un ambuteiaj.)

▪ Cu valoare de opoziţie / *alors que* = pe când, în timp ce.

Pendant que des pays vivent dans l'abondance, des nations sous-développées meurent de faim.

(În timp ce unele ţări trăiesc în abundenţă/ îndestulare, unele naţiuni sub dezvoltate mor de foame.)

▪ Cu valoare cauzală / *puisque* = deoarece, pentru că, fiindcă.

Pendant que vous y étiez, vous auriez dû ramener nos affaires.

(Pentru că eraţi acolo, ar fi trebuit să luaţi şi lucrurile noastre.)

▪ Valoare ironică:

Mais c'est ça, pendant que tu y es, ne te gêne pas, prends tout.

(Dar asta e, fiindcă eşti acolo, nu te jena, ia totul.)

EN

▪ Parte de vorbire specifică; ea poate înlocui orice cuvânt sau orice sintagmă precedată de prepoziţia *de* (din limba franceză, care nu se traduce mereu tot cu *de* în limba română).

Avez- vous été chez lui? Oui, je reviens de chez lui. → *J'en reviens.*

(Aţi fost la el (acasă)? Da, vin de acasă de la el. Da, vin de acolo/ de la el.)

Il est resté dans son bureau toute la journée et vient juste d'en sortir.

(A stat/ rămas în biroul lui toată ziua şi tocmai a ieşit (din birou).)

Vous avez bien fait de me prévenir, je lui en parlerai dès que je le verrai. (Aţi făcut bine că m-aţi prevenit, am să-i spun despre asta imediat ce îl voi vedea.)

Ces livres ne servent plus à rien; il faut nous en débarrasser.

(Aceste cărţi nu mai sunt bune de nimic; trebuie să le aruncăm/ să ne debarasăm (de ele).)

J'ai réussi et j'en suis fier. (Am reuşit şi sunt mândru de acest lucru/ de asta.)

Avez-vous envoyé des lettres? Je n'en ai pas reçu.

(Aţi trimis scrisori? N-am primit (scrisori; din astea.)

Il prit une pierre et l'en frappa. (Luă o piatră şi îl lovi (cu ea).)

Vous m'avez rendu service et je m'en souviendrai.

(M-ați ajutat și-mi voi aminti (de acest lucru).)
Il n'a pas fait cela, il en est bien incapable.
(N-a făcut așa ceva, nu-i în stare s-o facă.)
Mon enfance est loin; j'en ai perdu jusqu'au souvenir précis.
(Copilăria mea e departe; i-am pierdut până și amintirea exactă.)
Il y a des fruits; prends-en quelques uns.
(Sunt fructe; ia câteva (din acestea).)
Vos retards m'importunent; j'en ai assez.
(Întârzierile voastre mă deranjează; m-am săturat (de ele).)

▪ După cum se vede, dacă uneori în limba română nu se exprimă cuvântul sau sintagma reluate de *en*, în limba franceză acestea trebuie reluate, deci trebuie exprimat termenul *en*.
Sunt fructe; ia câteva. → Il y a des fruits; prends-en quelques uns.
Luă o piatră și îl lovi. → Il prit une pierre et l'en frappa.
El are patru copii, iar eu trei. → Il a quatre enfants; moi, j'en ai trois.
El are o mașină! Ce mașină are el! → Il en a une, lui quelle voiture!
Cet élève est excellent; j'en suis très content/ je suis très content de lui.
(Elevul acesta este excelent; sunt foarte mulțumit de el.)
On s'en souviendra, de ce voyage! (Ne vom aminti de călătoria aceasta!)

▪ Îl putem întâlni pe *en* în cadrul unor locuțiuni verbale fixe, când nu poate fi tradus deloc în limba română.
Il m'en a coûté beaucoup. (Am suferit multe.)
Il en est quitte pour la peur. (I-a tras numai o frică zdravănă.)
Il en va de même pour les autres problèmes.
(Același lucru se întâmplă și cu celelalte probleme.)
Ils en sont venus aux mains. (S-au luat la bătaie/ S-au încăierat.)
Je ne m'en suis pas remis. (Nu mi-am revenit.)
Je n'en crois pas mes oreilles! (Nu-mi vine să cred ce aud!)
Il en est réduit à la dernière extrémité. (E în ultimul hal.)
Je m'en vais vite. (Plec repede. Mă car imediat.)

▪ Amintim aici că *en* mai poate servi drept particulă, intraductibilă în limba română, pentru formarea așa-numitului **gerundiv**, care este de fapt o altă ipostază a participiului prezent din franceză, tradus, e drept, cu gerunziul din limba română.
Il se promène *en chantant.* (Se plimbă cântând.)

Y

▪ Parte de vorbire specifică limbii franceze. Ea poate înlocui orice cuvânt sau sintagmă precedate de: *à, dans, en, chez, ou (où).*
Connaissez-vous la Provence? J'y suis allé cet été.
(Cunoașteți Provența? Am fost acolo în vara aceasta.)

Il sortait du magasin quand j'y entrais.

(El ieşea din magazin când eu intram (în magazin).)

▪ Observăm că sintagma pe care o înlocuieşte în limba franceză nu se traduce în română; reciproca nu e valabilă.

Prenons rendez-vous devant la station de métro; je vous y attendrai vers midi.

(Să ne dăm întâlnire în faţa staţiei de metrou; vă voi aştepta acolo pe la amiază.)

Il prit le menu et y dessina quelques caricatures.

(Luă meniul şi desenă câteva caricaturi (în el/ pe el).)

Mets-toi là et restes-y! → Aşează-te acolo şi stai (acolo)/ şi aşteaptă!

L'avez-vous pris comme collaborateur? Je ne m'y fierais pas.

(L-aţi luat colaborator? Eu n-aş avea încredere în el.)

▪ Uneori Y este o simplă particulă care intră în componenţa unor locuţiuni verbale fixe, şi nu are nici un echivalent în limba română.

Il s'y connaît. → *Il s'y entend.* → Se pricepe; e expert.

Il s'y fera. → Se va adapta la situaţie.

Il y a. → Există, se află.

PARMI

▪ Se foloseşte totdeauna cu un substantiv la plural sau unul colectiv: printre, dintre (toţi, toate), alături de, în mijlocul, prin, la, pe.

Parmi toutes les solutions possibles, il a choisi la plus simple.

(Dintre toate soluţiile posibile, el a ales-o pe cea mai simplă.)

▪ Indică un ansamblu din care face parte un lucru sau o fiinţă pe care le distingem fie pentru a le izola, fie pentru a le îngloba.

Rangez le mot "loyal" parmi les adjectifs.

(Aşezaţi cuvântul "loial" printre adjective/ în rândul adjectivelor.)

Parmi tous ceux qui se sont présentés, il est le seul à avoir réussi toutes les épreuves de ce jeu.

(Dintre toţi cei care s-au prezentat, el este singurul care a câştigat toate probele acestui joc.)

Il n'est qu'un employé parmi d'autres.

(Nu e decât un funcţionar printre alţii/ ca toţi ceilalţi.)

▪ Indică un ansamblu care serveşte drept cadru pentru acţiunea considerată.

Il s'avance parmi les blés mûrs.

(Înaintează printre/ în mijlocul spicelor de grâu coapte.)

Venez vous asseoir parmi nous. (Veniţi să vă aşezaţi lângă noi.)

Il allait à l'aventure parmi les rues obscures.

(Mergea la întâmplare pe străzile întunecate.)

▪ Indică un grup de persoane din care se deduce cutare sau cutare lucru abstract.

On trouve rarement l'égalité parmi les hommes.

(Găsim rar egalitatea printre oameni.)

Parmi les savants, son nom est respecté. (Între savanți, numele lui e respectat.)

ÊTRE

▪ *Être à* + infinitiv are sensul unei eventualități considerată necesară: *devoir* (a trebui).

Ce dossier est à compléter. (Dosarul acesta trebuie completat.)

Tout est à refaire. (Trebuie refăcut totul.)

▪ *Être toujours à* + infinitivul, cu subiect nume de persoană, echivalează cu un verb simplu.

Il est toujours à le taquiner. / Il le taquine toujours.

(Îl tachinează mereu.)

▪ *C'est...qui* este o formulă de introducere, de prezentare sau de explicație; este urmată de un nume sau de un infinitiv.

C'est ma femme qui m'a prévenu la première.

▪ În limba română nu se traduce; deci nu se observă nimic în scris, decât doar topica aproape neschimbată; la oral se observă apariția accentului oratoric, de insistență, pentru a se pune în evidență cuvântul care urmează după *c'est.*

Nevastă-mea m-a prevenit/ m-a anunțat prima.

▪ *C'est...qui, que* se construiește cu un pronume urmat de o propoziție relativă sau conjunctivă.

C'est lui qui t'a envoyé à ce magasin.

(El te-a trimis la acest magazin.)

C'est pour vous que j'écris. (Pentru voi scriu.)

▪ Așadar, cu *c'est...qui* se pune în evidență subiectul, exprimat printr-un nume sau pronume, iar cu *c'est...que* se pune în evidență un complement. În cazul punerii în evidență a complementului, varianta românească în scris subliniază acest lucru prin topică.

Într-o propoziție interogativă: *Est-ce.*

Est-ce moi qui vous ai dit de faire cela? (Eu v-am spus să faceți asta?)

La plural: *Ce sont eux les coupables.* (Ei sunt vinovații.)

Dar există și forma de singular: *C'est eux les coupables*, care se traduce la fel în limba română: Ei sunt vinovații.

▪ *C'est que* + indicativul.

Il n'est pas venu? C'est qu'il est malade. (N-a venit? E bolnav.)

- *Ce n'est pas que.*

Ce n'est pas qu'il soit paresseux, mais il est lent.
(Nu că ar fi leneş, dar e încet.)

- În limba scrisă/ literară, formula impersonalizată *Il est / il y a* = există.

Il est des gens qui disent cela. / Il y a des gens qui disent cela.
(Există oameni care spun asta.)

- Ca substantiv, *être* = fiinţa.

Les êtres humains. Les êtres vivants. (Fiinţele umane. Fiinţele vii.)
C'est un être bizarre. (E o fiinţă bizară.)
Nous étions bouleversés au plus profond de notre être.
(Eram răscoliţi în adâncul fiinţei noastre.)

AVOIR

Avoir à + infinitivul indică o obligaţie, *devoir* = a trebui.
J'ai encore à régler quelques détails.
(Trebuie să rezolv/ mai am încă de rezolvat câteva detalii.)
Tu n'a qu'à répéter. (Trebuie să repeţi/ N-ai decât să repeţi.)
Il n'y a qu'à + infinitivul are sensul de *trebuie doar.*
Il n'y a qu'à commander pour être servi.
(Trebuie doar să comanzi ca să fii servit.)

- *Il y a:* există, are loc, se petrece.

Il y a des fruits cet automne. (Există fructe în toamna aceasta.)
Il y a eu un accident au carrefour. (A avut loc un accident la intersecţie.)

- *Avoir quelqu'un / le duper, le tromper* = a avea pe cineva, a-l înşela, a-l păcăli.

Je ne m'y attendais pas, il m'a bien eu.
(Nu mă aşteptam, m-a avut/ m-a păcălit.)
Finalement, on les a eus.
(În cele din urmă i-am avut/ i-am păcălit.)

- Ca substantiv, *avoir* are sensul de *avut, avere.*

Son avoir est considérable. (Averea lui este considerabilă.)

HORS

- Indică exterioritatea. Se foloseşte rar, limitat la câteva expresii fixe.

Mettre hors la loi = a soate în afara legii, adică a face pasibil de o execuţie sumară.

Être hors jeu = se spune despre un jucător care nu are poziţia adecvată faţă de minge/ balon.

Il a un talent hors pair pour esquiver les difficultés.

(Are un talent fără pereche în evitarea dificultăţilor.)

Il a eu un destin hors série/ hors ligne.

(A avut un destin fără pereche/ excepţional.)

Elle chante hors concours. = Cântă în afara concursului. (Nu este autorizată să concureze, datorită superiorităţii ei).

HORS DE

- Indică exterioritatea*: în afara.*

Elle vit hors de son pays. (Trăieşte în străinătate.)

Il s'est sauvé hors de chez ses parents.

(A fugit din casa părinţilor lui/ săi.)

La carpe faisait des bonds hors de l'eau.

(Crapul sărea deasupra apei.)

Hors de son milieu habituel, il devient un tout autre homme.

(În afara mediului său obişnuit, el devine un cu totul alt om.)

Il vit hors du temps. / Il n'a pas le sens des réalités. / Il n'a pas les pieds sur terre. (Nu are simţul realităţii.) (Trăieşte în afara timpului. / Nu e cu picioarele pe pământ.)

Observăm traducerea pluralului, *des réalités*, prin singular, *realităţii.*

L'achat de ce réfrigérateur est vraiment hors de saison.

(Cumpărarea acestui frigider este cu adevărat inoportună.)

- Expresii uzuale:

C'est une voiture hors d'usage. (E o maşină scoasă din uz.)

Vous voici hors de danger maintenant.

(Iată-vă acum în afara oricărui / la adăpost de orice / pericol.)

Il est hors d'affaire. (E salvat.)

Je suis hors d'état de vous convaincre. (Sunt incapabil să vă/ te conving.)

Son indignation est hors de propos. (Indignarea lui este inoportună.)

Les résultats obtenus sont hors de proportion avec ce qu'on attendait.

(Rezultatele obţinute sunt peste aşteptări.)

Il est hors de doute qu'il sera réélu. (Fără îndoială că va fi reales.)
Il est hors de lui, laissez-le. (E furios, dați-i pace.)
Vous la mettez hors d'elle. (O exasperați.)
La viande est hors de prix. (Carnea are un preț foarte mare, inabordabil.)

JAMAIS

▪ Însoțit de *ne*, exprimă continuitatea în absență, în inexistență, în negație (dintr-un moment al trecutului până astăzi, în totalitatea timpului sau a prezentului în viitor).
Il ne m'a jamais vu.
(Nu m-a văzut niciodată.)
Jamais il n'avait pensé à vous le dire.
(Niciodată nu se gândise să v-o spună.)
Il sera peut-être reçu à son examen: on ne sait jamais.
(Poate că va lua examenul: nu se știe niciodată.)
Il pleut comme jamais il n'a plu. (Plouă cum n-a plouat niciodată.)

▪ Ca o întărire a negației, *jamais, au grand jamais* indică un refuz.
Jamais, au grand jamais, protesta-t-il, je n'ai renversé l'encrier.
(Niciodată, dar niciodată, protestă el, n-am vărsat călimara.)

▪ Se folosește cu **sans** sau cu **ne...plus, ne.... que:**
Il regarde les malheurs des autres sans jamais s'attendrir.
(Privește nefericirea altora fără să fie mișcat niciodată.
Observăm că pluralul les malheurs se traduce cu singular: nefericirea.
Je ne l'ai jamais plus revu. (Nu l-am mai revăzut niciodată.)
Depuis cette cure, il n'avait plus jamais mal au foie.
(De la acel tratament, nu l-a mai durut niciodată ficatul.)
Il n'a jamais fait que ce que vous lui avez dit.
(N-a făcut niciodată decât ce i-ați spus.)
Il n'a jamais fait que s'en moquer. / Il s'en ai toujours moqué.
(N-a făcut decât să-și bată joc. Mereu și-a bătut joc.)

▪ Neînsoțit de *ne*, în răspunsuri.
Acceptez-vous sa collaboration? – Jamais/ Jamais de la vie.
(Acceptați să colaborați cu el? – Niciodată/ Niciodată în viața mea.)

▪ Într-o relație de coordonare, însoțit sau nu de *mais* sau *ou*:
Je travaille plusieurs heures par jours, mais jamais après dîner.
(Muncesc mai multe ore pe zi, dar niciodată după cină.)
C'est le moment ou jamais de se taire./ Il est en ce moment préférable de se taire.

(E momentul acum sau niciodată să taci. /În acest moment e preferabil să taci.)

Fais-le maintenant ou jamais.

(Fă-o acum sau niciodată.)

- Folosit cu un adjectiv:

Ce sont des leçons jamais sues.

(Sunt lecții care n-au fost niciodată știute.)

- Neînsoțit de *ne* el poate avea sensul de, „într-un moment oarecare", „într-o zi din trecut sau din viitor".

Si jamais vous le voyez, vous lui direz que j'ai besoin de son aide.

(Dacă îl vedeți într-o zi, îi veți spune că am nevoie de ajutorul lui.)

Elle est plus belle que jamais. (E mai frumoasă ca niciodată.)

Il est plus souriant que jamais. (E mai surâzător ca niciodată.)

C'est pire que jamais. (E mai rău ca niciodată.)

- Locuțiunea *à jamais/ tout jamais* se folosește cu sensul *dans tous les temps à venir* = în orice timp din viitor.

C'est à tout jamais fini entre nous. (S-a terminat pentru totdeauna între noi.)

- *Jamais* mai înseamnă și ***vreodată.***

A-t-on jamais vu cela? (S-a văzut vreodată așa ceva?)

Așadar are sensul diametral opus celui din expresia negativă *ne... jamais.*

TOUJOURS

- Exprimă continuitatea în prezent, în existent, în afirmație (a unui moment din trecut în prezent, în totalitatea timpului sau a prezentului în viitor).

La science donnera toujours à l'homme de nouveaux moyens de connaissance. (Știința va da întotdeauna omului noi mijloace de cunoaștere.)

Il l'avait toujours détestée. (O detestase mereu.)

Il est toujours prêt à vous aider. (E întotdeauna gata să vă ajute.)

Il en a toujours fait à sa tête. (Întotdeauna și-a făcut de cap.)

- Explică faptul că acțiunea durează încă în momentul în care o situează verbul.

Il était trahi, mais il l'aimait toujours.

(Era trădat, dar tot o iubea/ încă o iubea.)

Il est toujours le même. (E tot același.)

- Exprimă o posibilitate, adesea foarte nesigură, în viitor.

Il n'est pas trop bête, vous en tirerez toujours quelque chose.

(Nu este prea prost, în orice caz scoateți ceva (de la el).)

Vous pourrez toujours vous adressez au guichet.

(La urma urmei vă puteți adresa la ghișeu.)

Tu peux toujours courir. (Poți să alergi cât vrei/ Nu vei reuși.)

▪ În raport de coordonare, însoțit de *mais*:

Je lui faisais des objections, mais toujours avec prudence.

(Îi făceam obiecții, dar mereu cu prudență.)

▪ *C'est toujours ça, c'est toujours autant de pris* exprimă satisfacția în fața unui rezultat inferior față de ce se putea spera.

Tu as pris une seule truite: c'est toujours ça!

(Ai prins un singur păstrăv: vă spuneam eu!/ Asta se întâmplă!)

▪ *Toujours est-il* servește de conjuncție de coordonare pentru a marca restricția, opoziția.

Certes, la météo a annoncé du beau temps, toujours est-il que le temps est menaçant.

(Sigur, emisiunea despre vreme a anunțat timp frumos, dar se vede că/ totuși timpul este amenințător.)

J'accepte vos excuses, toujours est-il que l'erreur est faite.

(Vă accept scuzele, dar nu-i mai puțin adevărat că greșeala s-a produs.)

▪ *Depuis toujours*: de un timp foarte îndelungat.

Nous nous connaissons depuis toujours. (Ne cunoaștem dintotdeauna.)

▪ *Pour toujours*: în tot timpul care va veni; pentru totdeauna.

Je vais vous ôter pour toujours l'envie de vous mêler de ce qui ne vous regarde pas.

(Am să vă tai pentru totdeauna cheful de a vă amesteca în ce nu vă privește/ de a vă băga nasul unde nu vă fierbe oala.)

JOUR

▪ Înseamnă *la un moment dat.*

Un beau jour vous verrez ce qui arrivera.

(Într-o bună zi, veți vedea ce se va întâmpla.)

Observăm aici că în limba franceză nu există prepoziție, iar *beau* din franceză este tradus cu *bună* în română.

▪ Înseamnă *dintr-un moment în altul, fără tranziție, brusc.*

Du jour au lendemain, tout peut changer.

(Dintr-un moment în altul, totul se poate schimba.)

▪ Înseamnă *a fi bine sau rău dispus.*

Être dans un bon, un mauvais jour.

▪ La plural, *jours* indică *o durată, o epocă nedeterminată.*

Nous avons passé des jours critiques. (Am petrecut momente critice.)

Il a fini ses vieux jours à la campagne. (Și-a sfârșit viața la țară.)

▪ Expresia *Au jour le jour* se limitează la ziua prezentă.

Il vit au jour le jour. (Trăieşte de pe o zi pe alta / fără să ştie ce se va întâmpla a doua zi).

Il gagne sa vie au jour le jour. (Îşi câştigă existenţa de pe o zi pe alta/ fără nici o siguranţă a locului de muncă).

▪ Mai are sensul *de în mod regulat, fără să treacă nici o zi (au fur et à mesure* = pe măsură ce trece timpul).

Il note ses dépenses au jour le jour. (Îşi notează cheltuielile în fiecare zi.)

▪ Expresia *à jour* are sensul de *conform ordinii fixate sau stabilite.*

La mise à jour d'un ouvrage est la révision qui vise à le rendre conforme aux exigences de l'état présent.

(Punerea/ Aducerea la zi a unei lucrări înseamnă revizuirea care vizează a-l adapta exigenţelor etapei prezente/ actuale.)

▪ Expresia *tous les jours* semnifică *de obicei, în mod obişnuit.*

Cela arrive tous les jous. (Asta se întâmplă mereu/ de obicei.)

C'est mon costume de tous les jours. (E costumul meu obişnuit/ de fiecare zi.)

▪ Expresia *de nos jours* se traduce prin expresia *în zilele noastre.*

De nos jours les distances sont devenues insignifiantes.

(În zilele noastre distanţele au devenit nesemnificative.)

JOURNÉE

▪ Însoţit de un adjectiv numeral cardinal plasat înaintea lui sau urmat de un calificativ, indică o durată imprecisă, corespunzând unei durate de douăzeci şi patru de ore.

Deux journées entières ne lui ont pas suffi pour faire ce travail.

(Două zile întregi nu i-au fost deajuns să facă munca/ treaba asta.)

Une journée passa: il n'était toujours pas là.

(Trecu o zi întreagă: el tot nu era acolo.)

▪ Însoţit de un articol hotărât, de un adjectiv posesiv, demonstrativ, de un calificativ etc, indică spaţiul de timp cuprins între răsăritul şi apusul soarelui.

Cela s'est passé en fin de journée. (S-a petrecut la sfârşitul zilei.)

Quel est l'emploi de la journée? (Care este programul zilei?)

J'ai perdu ma journée. (Mi-am pierdut ziua.)

Je ne suis pas libre à ce moment de la journée.

(Nu sunt liber în acest moment al zilei.)

Je ne l'ai pas vu de toute la journée. (Nu l-am văzut toată ziua.)

La radio marche toute la journée. (Radioul merge toată ziua.)

Bonne journée! (Ziua bună!)

La journée m'a paru courte. (Ziua mi s-a părut scurtă.)
À longueur de journée, il ne cesse de récriminer.
(Cât e ziulica de lungă, el nu conteneşte să protesteze.)

▪ Însoţit de un determinativ, indică munca depusă pe parcursul spaţiului de timp cuprins între răsăritul şi apusul soarelui.
Il est payé à la journée. (E plătit cu ziua.)
Faire des journées de huit heures, de dix heures.
(A lucra opt ore, zece ore.)
Une femme de journée fait les travaux d'entretien dans une entreprise.
(O femeie de serviciu face lucrările de întreţinere într-o intreprindere.)

▪ Cu sensul de *„spaţiul cuprins între răsăritul şi apusul soarelui"* şi considerat pe planul temperaturii, este însoţit întotdeauna de un calificativ.
Quelle belle journée! (Ce zi frumoasă!)
Une journée chaude, fraîche, tiède. (O zi caldă, răcoroasă, călduţă.)
Une journée de chaleur accablante. (O zi cu o căldură copleşitoare.)
Une journée pluvieuse, orageuse. (O zi ploioasă, furtunoasă.)
Les journées d'automne. (Zilele de toamnă.)

LÀ

▪ Indică un loc, altul decât cel unde ne aflăm, în opoziţie cu ici.
Votre stylo n'est pas ici, je le vois là, sur l'autre bureau.
(Stiloul dumneavoastră nu este aici, îl văd colo pe celălalt birou.)
J'irai passer mes vacances là où vous êtes allé cet été.
(Îmi voi petrece concediul acolo unde vi l-aţi petrecut în vara *asta.*)

▪ Indică locul unde se află vorbitorul / îl înlocuieşte pe ici.
– Puis-je lui parler?
– Non, il n'est pas là. (adică *ici*)
(– Pot vorbi cu el?)
(– Nu, nu este aici.)

▪ Indică un moment neprecizat din timp, trecut sau viitor, în special inclus în locuţiunile *d'ici là* şi *jusque-là.*
Il viendra demain et là vous pourrez le féliciter personnellement.
(Va veni mâine şi atunci îl puteţi felicita personal.)
Vous m'écrirez en février et jusque-là ne faites rien.
(Îmi veţi scrie în februarie, iar până atunci nu faceţi nimic.)
D'ici là, vous pourrez toujours juger de la situation.
(De acum până atunci veţi putea tot timpul judeca situaţia.)
À quelques semaines de là, il sortit de l'hôpital.
(Câteva săptămâni mai târziu, el ieşi din spital.)

▪ Indică o situație, precizată sau nu, în împrejurări date.

Ne voyez là aucun reproche? (Nu vedeți în asta nici un reproș?)

Là est toute sa pensée. (În aceasta constă întreaga lui gândire.)

Tenez-vous-en là, ne cherchez plus loin, vous perdriez votre temps.

Opriți-vă aici, nu căutați mai departe, v-ați pierde timpul.

Hors de là, il n'y a pas de remède. (În afară de asta nu există leac.)

De là vient qu'il est très timide. (De aceea el e foarte timid.)

Le métro a eu une panne, de là mon retard.

(Metroul a avut o pană, de aceea am întârziat.)

▪ Servește drept formulă de întărire, trimițând uneori la o frază (adesea cu un relativ sau cu c'est).

Ce sont là des erreurs impardonnables. (Acestea sunt greșeli de neiertat.)

C'est là ce qu'on appelle une gaffe. (E ceea ce se numește o gafă.)

C'est bien là qu'est la difficulté. (Chiar aici e dificultatea.)

Qu'entend-il par là?

(Ce înțelege prin asta/ prin aceste cuvinte?)

▪ Ca locuțiune, *ça et là:* ici și colo, împrăștiat peste tot, de o parte și de alta.

Il y avait ça et là sur la nappe des taches de graisse.

(Erau ici și colo pe fața de masă pete de grăsime.)

▪ *Là-bas:* într-un loc situat mai jos.

Là-bas, dans la vallée, tout est dans la brume.

(Acolo jos, în vale, totul se află în ceață.)

▪ Arată uneori un loc îndepărtat.

Il était en Australie; il est revenu de là-bas en avion.

(Era în Australia; a revenit de acolo cu avionul.)

▪ *Là-haut:* un loc situat mai sus.

Ma maison de campagne est là-haut sur la colline.

(Casa mea de la țară e sus pe deal.)

▪ Mai înseamnă *în cer,* într-o viață viitoare, dincolo, pe altă lume.

Quand je serai là-haut. (Când voi fi dincolo, pe altă lume.)

ICI

▪ Indică un loc identificat cu acela în care vorbitorii se află.

Ne répétez pas ici ce que vous avez entendu là-bas.

(Nu repetați aici ce-ați auzit acolo.)

▪ Indică un loc oarecare, în interiorul căruia se află vorbitorii.

Les gens d'ici sont très hospitaliers.

(Oamenii din această parte/ regiune sunt foarte ospitalieri.)

▪ Indică un moment din timpul în care se află vorbitorii, mai ales inclus în locuțiunile *d'ici là* și *jusqu'ici.*

D'ici à vendredi, j'aurai fini ce travail urgent.

(De acum până vineri, voi fi terminat lucrarea aceasta urgentă.)

Jusqu'ici, je n'avais rien à lui reprocher.

(Până acum, nu aveam nimic să-i reproșez.)

D'ici peu, il aura de mes nouvelles.

(Peste puțin timp va afla veşti de la mine.)

D'ici à ce qu'il vous le rende, il se passera du temps.

(De acum şi până vi l-o înapoia, va mai trece timp.)

▪ În locuțiunea *ici et là:* ici şi colo.

Ici et là, il y avait encore des plaques de neige.

(Ici şi colo, mai erau pete/ petice de zăpadă.)

▪ În locuțiunea *ici-bas:* pe acest pământ, în lumea aceasta mizerabilă.

Ce n'est pas la justice qui regne ici-bas.

(Nu justiția domneşte în lumea asta a noastră.)

▪ În locuțiunea *par-ci par là:* pe ici pe colo.

Je lui ai par ci par là donné un coup de main.

(I-am dat pe ici pe colo o mână de ajutor.)

▪ *De-ci de-là:* în diferite locuri.

Aller de-ci de-là, sans but précis.

(A merge de colo colo, fără un scop precis.)

ALORS

▪ Marchează un moment precis din timp: *atunci.*

Je me souviens de l'avoir vu: il avait alors vingt ans.

(Îmi amintesc că l-am văzut: avea atunci douăzeci de ani.)

▪ Marchează o relație de la cauză la consecință între două evenimente.

Il restait indécis; alors j'avançai d'autres arguments.

(Era nehotărât; atunci adusei alte argumente.)

▪ În stilul familiar, marchează o intensitate a intonației: indignare, nerăbdare, interogație.

Alors, tu viens? (Haide, vii?)

Alors, ça vient? (Ia spune, vine?)

Ça alors, il est encore absent!?

(Fire-ar să fie, e tot absent?!)

▪ *Non, mais alors* marchează indignarea față de un fapt sau o atitudine considerate inadmisibile sau imposibile.

Les mains dans vos poches? Non mais alors, à qui croyez-vous parlez?
(Cu mâinile în buzunare? Nu se poate! Cu cine credeți voi că vorbiți/ că aveți de-a face?)

▪ *Et alors, et puis alors:* asta nu schimbă nimic, şi ce dacă, şi cu asta ce-i?

Tu es champion de natation, et alors?
(Eşti campion de natație, şi cu asta ce-i?)

▪ *Alors que* marchează un raport de opoziție: în timp ce.

Alors qu'il pleut à torrent, tu restes là, planté, à attendre.
(În timp ce plouă torențial, tu stai aici, înțepenit, şi aştepți.)

▪ *Alors que* marchează un raport temporal, *lorsque:* pe când, pe vremea când, atunci când.

Je l'ai connu alors que j'étais étudiant.
(L-am cunoscut pe când eram student.)

▪ *Alors même que* plus condiționalul marchează opoziția: chiar dacă.

Alors même que vous insisteriez, je ne vous communiquerais pas ce document.
(Chiar dacă ați insista/ Cu toată insistența voastră, nu vă voi comunica acest document.)

LORS

Nu mai este folosit astăzi cu sens adverbial, dar persistă în unele locuțiuni.

▪ *Pour lors:* în consecință şi pe moment (folosire literară).

La situation est embrouillée, pour lors essayons d'en examiner les divers aspects.
(Situația e încurcată/ neclară, în consecință/ pe moment, să încercăm examinarea diferitelor aspecte (ale situației).)

▪ Mai sunt folosite locuțiunile *depuis lors:* de atunci; *dès lors:* de atunci, din acel moment. *Lors de (au moment de):* în momentul, în timpul.

Lors de votre arrivée dans ce village, les gens étaient intrigués.
(În timpul sosirii dumneavoastră/ voastre în acest sat, oamenii erau intrigați.)

▪ *Lorsque/ quand* + indicativul sau condiționalul: *atunci când,* marchează un raport temporal, şi anume concomitență, simultaneitate.

Lorsque vous y penserez, vous me rapporterez ce livre.
(Atunci/ Când veți considera, îmi veți aduce cartea aceasta.)

J'allais sortir, lorsque (au moment où) vous avez téléphoné.
(Urma să ies, când/ în momentul în care/ ați telefonat.)

Lors même que + condiționalul, marchează opoziția (literar) la fel ca sintagma *même au cas où:* chiar dacă / în cazul în care.

Lors même que vous me montreriez cette lettre, je ne pourrais pas croire à sa culpabilité.

(Chiar în cazul în care mi-ați arăta această scrisoare, n-aș putea crede că e vinovat(ă).)

MALGRÉ

▪ Este prepoziție și are sensul de *împotriva (cuiva),* urmat de un substantiv sau de un pronume. El subliniază opoziția cuiva.

Il s'est marié malgré son père. (contre: contra)

(S-a căsătorit împotriva/ contra tatălui său.)

Il y est arrivé presque malgré lui. (în mod involuntar)

(A ajuns aici aproape fără voia lui.)

Il y a consenti malgré soi. (fără voia lui: *à contrecœur*)

(A acceptat fără voia lui.)

▪ *Malgré* mai exprimă și opoziția a ceva, a unui lucru, *en dépit de:* în ciuda unui fapt; *au mépris de:* în disprețul a ceva.

Je continue malgré les critiques malveillantes.

(Eu continui în ciuda criticilor răuvoitoare.)

Il est parti malgré les ordres reçus.

(A plecat disprețuind ordinele primite.)

▪ *Malgré tout* are semnificația de *în ciuda tuturor obstacolelor care pot interveni.*

Il faut malgré tout que je réussisse à cet examen.

(Trebuie să reușesc la acest examen, în ciuda tuturor obstacolelor.)

▪ *Malgré tout* marchează o opoziție cu ceea ce precede: *cu toate acestea.*

Il suivait un entraînement fantaisiste, mais c'était malgré tout un grand champion.

(Urma un antrenament fantezist, dar era cu toate acestea un mare campion.)

▪ *Malgré tout* mai marchează o opoziție la care ne gândim sau considerată de obicei ca atare: *cu toate acestea.*

Je connais votre duplicité et malgré tout je me suis laissé prendre.

(Vă cunosc duplicitatea și cu toate acestea m-am lăsat prins în joc.)

▪ *Malgré que* este locuțiune conjuncțională urmată de subjonctiv: deși, cu toate că, în ciuda faptului că.

Malgré que cela ne puisse servir à rien, je veux bien vous le prêter.

(Cu toate că aceasta nu poate să vă servească la nimic, vreau să v-o împrumut/ să v-o dau cu împrumut.)

▪ *Malgré que* este folosit însoţit de verbul *a avea* într-o subordonată conjunctivă, iar acest lucru doreşte să sublinieze originea presupusă a lui *que*.

Malgré qu'on en ait / en dépit de l'opposition que l'on manifeste.

Il faut se plier à une certaine discipline, malgré qu'on en ait.

(Trebuie să ne supunem unei anumite discipline, în ciuda opoziţiei care se manifestă.)

MATIN

▪ Întrebuinţat cu articol nehotărât sau cu un demonstrativ, acest cuvânt indică *spaţiul de timp dintre miezul nopţii şi amiază*, şi în special *spaţiul dintre zorii de ziuă şi amiază;* considerat ca o dată sau ca un moment al zilei, el poate fi folosit fără articol după un cuvânt care desemnează o zi a săptămânii.

Il sortit par un froid matin de décembre.

(El ieşi într-o dimineaţă rece de decembrie.)

Dimanche matin nous pourrons nous reposer.

(Duminică dimineaţă vom putea să ne odihnim.)

Ce matin il fait encore froid.

(În dimineaţa aceasta este încă frig.)

Tous les matins il va faire ses courses.

(În fiecare dimineaţă el merge şi-şi face cumpărăturile.)

▪ *Un beau matin* are sensul de *o zi oarecare, nedeterminată (*când se petrece un incident). În limba română se foloseşte adjectivul *bună: într-o bună dimineaţă.*

Un beau matin, on retrouva son portefeuille derrière le radiateur.

(Într-o bună dimineaţă, îi găsiră portofelul în spatele radiatorului.)

▪ Sintagmele*: de grand matin, de bon matin, dès le petit matin, au petit matin* au toate sensul de *foarte devreme, dis-de-dimineaţă.*

Il est obligé, pour se rendre à son travail, de partir de grand matin.

(Este obligat, ca să meargă la lucru, să plece dis-de-dimineaţă.)

Au petit matin, il se mit à l'affût.

(În zorii zilei, el s-a aşezat la pândă.)

▪ Expresia *au matin de la vie* desemnează *tinereţea*, spre deosebire de expresia *au soir de la vie*, care desemnează *bătrâneţea.*

MATINÉE

▪ Întrebuințat cu articol, cu un posesiv, un demonstrativ, un nehotărât, un numeral, indică spațiul de timp dintre miezul nopții și amiază, și în special spațiul de după răsăritul soarelui, înțeles ca durată.

La matinée se passa sans incident.
(Dimineața se petrecu fără incidente.)
Venez me voir à la fin de la matinée.
(Veniți la mine la sfârșitul dimineții.)
Au début de la matinée, elle allait faire les courses.
(La începutul dimineții/ La prima oră ea mergea la cumpărături.)
Nous avons eu une très belle matinée.
(Am avut o dimineață foarte frumoasă/ splendidă.)
Il fait aujourd'hui la grasse matinée.
(Astăzi dimineață el leneveşte în pat.)

▪ *Matinée* mai are sensul de *spectacol, reuniune* care are loc de obicei la începutul după-amiezii; dar poate să înceapă dimineața și să se sfârșească înainte de cină.

Qu'est-ce que la Comédie française donne en matinée?
(Ce dă Comedia franceză ca matineu?)
Cette pièce est jouée en matinée.
(Piesa aceasta este jucată în matineu.)
Une matinée dansante = un bal de după-amiază.

MEILLEUR

C'est une femme du meilleur monde.
(E o femeie din lumea bună/ din înalta societate.)
Il lui a consacré le meilleur de sa vie.
(I-a consacrat cei mai frumoşi ani din viață.)
Ils sont unis pour le meilleur et le pire.
(Sunt uniți la bine și la rău.)

▪ *À meilleur marché* = mai ieftin, mai puțin costisitor.

On trouve des légumes à meilleur marché chez le marchand de la rue de Vaugirard.
(Se găsesc legume mai ieftine la negustorul de pe strada Vaugirard.)

▪ *De meilleure heure / plus tôt* = mai devreme.

Je me suis levé de meillere heure pour prendre le train de Bucarest.
(M-am sculat mai devreme ca să prind trenul de București.)

▪ *De meilleure grâce* = mai spontan, fără a se lăsa rugat.

Il commença et de meilleure grâce.
(El începu și fără a se lăsa rugat.)

J'en passe et des meilleures.
(Nu mai vorbesc despre alte aventuri extraordinare care au avut loc.)

- *Prendre le meilleur sur quelqu'un / remporter un avantage sur lui:* a câştiga un avantaj asupra cuiva.

Un coureur cycliste qui, au sprint, prend le meilleur sur ses adversaires.
(Un ciclist care, la sprint, capătă un avantaj asupra adversarilor săi.)

MIEUX

Sensul acestei forme sintetice a adverbului **bien** este de **mai bine**, căci se află la gradul comparativ de superioritate.

Il travaille mieux que toi.
(Munceşte/ lucrează mai bine decât tine.)
Cela vaut mieux pour vous. Cela est préférable pour vous.
(E mai bine pentru voi/ E preferabil pentru voi.)
Il se porte mieux/ Il se sent mieux/ Il est mieux = Il est en meilleure santé.
(O duce mai bine/ Se simte mai bine (cu sănătatea).)
Il a mieux fini qu'il n'avait commencé.
(A terminat/ sfârşit mai bine decât a început.)
Nous ferons beaucoup mieux. (Vom face mult mai bine.)
(*Ça ne vaut guère mieux.*) (Nu e deloc mai bine/ Nu valorează cu nimic mai mult.)
Vous êtes mieux logé.
(Sunteţi mai bine cazat/ Aveţi o locuinţă mai bună.)
C'est mieux ainsi. (E mai bine aşa.)
C'est ce qu'on fait de mieux dans le genre.
(Este ceea ce e mai bine făcut în domeniu.)
Elle est mieux que jolie, elle est séduisante.
(E mai mult decât drăguţă, e seducătoare.)
Je ne peux pas vous dire mieux. (Nu vă pot spune mai bine.)

- Introduce o frază care precizează ceva.

J'accepte tous vos projets; mieux, je vous soutiendrai devant vos adversaires. (Accept toate planurile voastre; mai mult, vă voi susţine în faţa adversarilor.)

- Se poate folosi însoţit de o prepoziţie.

Je m'attendais à mieux = à qqch de mieux fait.
(Mă aşteptam la ceva mai bun/ la ceva mai bine făcut.)
Il a changé en mieux = il s'est amélioré.
(S-a schimbat în bine.)

- **le mieux** este forma superlativului relativ: cel mai bine.

C'est cette façon de vivre qui me convient le mieux.

(Acest fel de trai îmi convine mai mult.)

Son fils cadet est le mieux doué.

(Fiul său cel mai mic e cel mai bine dotat/ mai talentat/ mai înzestrat.)

On fera le mieux qu'on pourra.

(Vom face ce putem mai bine. /Voi face…/ Va face…/ Se va face…)

▪ *de mon (ton, son, etc) mieux.*

Aussi bien qu'il est en mon/ ton, son etc/ pouvoir = atât de bine pe cât îmi va sta în putință/ pe cât mă vor ajuta puterile.

Il a toujours fait de son mieux pour ne pas vous déplaire.

(A făcut întotdeauna tot posibilul ca să nu vă displacă.)

▪ Se foloseşte însoţit de articolul nehotărât, fără complement: *un mieux.*

Le médecin a constaté un mieux. (*une amélioration*)

(Medicul a constatat o ameliorare.)

La situation est moins mauvaise, il y a du mieux. (*il a un progrès*)

(Situația e mai puțin rea, există un progres, o ameliorare.)

Locuțiuni cu mieux

À qui mieux mieux / en rivalisant les uns avec les autres. = care mai de care / rivalizând unii cu alții.

Tous, à qui mieux mieux, faisaient assaut de bassesse et de flaterie.

(Toți, care mai de care, dădeau asaltul cu josnicii şi cu linguşeli.)

▪ *À mieux / de la meilleure façon possible* = cel mai bine posibil/ cât se poate de bine.

Arrangez l'affaire au mieux/ pour le mieux.

(Puneți la punct afacerea cât se poate de bine.)

En mettant les choses au mieux, nous serons à Marseille dans trois heures. (en prenant l'hypothèse la plus favorable)

(Luând în considerare ipoteza cea mai favorabilă, vom fi la Marsilia peste trei ore.)

Il achète, puis il vend au mieux.

(Cumpără apoi vinde la cel mai bun preț.)

Être au mieux avec qqn. / Avoir avec lui d'excellents rapports.

(A fi bine cu cineva / A avea cu el relații excelente.)

▪ *Au mieux de = de la manière la plus favorable à.*

Il a réglé la succession au mieux de nos intérêts.

(El a organizat succesiunea/ moştenirea în felul cel mai favorabil intereselor noastre.)

C'est un athlète qui est au mieux de sa forme / dans l'état le meilleur.

(E un atlet în cea mai bună formă a sa.)

▪ *De mieux en mieux / progressivement vers un état plus favorable, en s'améliorant* = din ce în ce mai bine / în mod progresiv către o stare mai favorabilă, ameliorându-se.

Il se porte de mieux en mieux. (O duce din ce în ce mai bine.)

▪ Adesea, în mod ironic:

De mieux en mieux, le froid augmente et nous avons une panne d'électricité.

(Din ce în ce mai bine, frigul se înteţeşte, iar noi avem o pană de curent.)

▪ *Faute de mieux / en raison de l'absence d'une solution meilleure, de qqch. de plus favorable* = în lipsă de mai bine, din lipsa unei soluţii mai bune, a ceva mai favorabil.

Faute de mieux, nous nous arrêtons dans cette auberge.

(Din lipsă de mai bine, ne oprim în acest han.)

▪ *Pour le mieux / d'une manière excellente, favorable* = într-un mod favorabil, excelent, cel mai bine.

Tout est pour le mieux dans le meilleur des mondes.

(Totul e cel mai bine în cea mai bună dintre lumi.)

Tout va pour le mieux / La situation se présente sous un jour favorable.

(Totul merge excelent / Situaţia se prezintă într-o lumină favorabilă.)

▪ *Aller mieux / être en meilleure santé* = a o duce mai bine, a se simţi mai bine.

Le malade va mieux/ s'améliore/ se remet; sa température a baissé.

(Bolnavul o duce mai bien/ se ameliorează/ se reface; temperatura i-a scăzut.)

Aller mieux / être en situation plus favorable = a fi într-o situaţie mai favorabilă.

Ça ira mieux demain, vous aurez oublié.

(O să fie mai bine mâine, veţi uita.)

Ça ne va pas mieux, il perd complètement la tête.

(Nu merge deloc bine, îşi pierde complet capul.)

▪ *Aimer mieux / préférer.*

J'aime mieux prendre le train, car, par ce temps-ci, la route est dangereuse. (Prefer să iau trenul pentru că pe o asemenea vreme drumul e periculos.)

▪ *Faire mieux / faire des progrès, obtenir de meilleurs résultats.*

Cet élève peut faire mieux, s'il s'en donne la peine.

(Acest elev poate obţine rezultate mai bune, dacă-şi dă silinţa.)

▪ *Faire mieux de,* adesea însoţit de un infinitiv: *avoir avantage à* (adesea în sfaturi imperative).

Vous feriez mieux de vous taire; on n'entend que vous.

(Aţi face mai bine să tăceţi; nu se aude decât vocea dumneavoastră.)
Il aurait mieux fait de se tenir tranquille; on ne l'aurait pas reconnu.
(Ar fi fost mai bine să stea liniştit; n-ar fi fost recunoscut.)

▪ *Valoir mieux = être capable de plus hautes fonctions, de réalisations plus importantes etc*, cu un subiect nume de persoană.

Il vaut mieux que la place qu'il remplit.
(E capabil de funcţii mai înalte decât cea pe care o ocupă.)

▪ *Valoir mieux / avoir une plus grande valeur*, cu un subiect nume de lucru.

Cette maison vaut beaucoup mieux; on vous en offre un prix trop bas.
(Casa aceasta valorează mult mai mult; vi se oferă un preţ prea mic.)

▪ *Il vaut mieux / il est préférable.*

Il vaut mieux acheter un kilo de pain supplémentaire, car nos invités ont un gros appétit.
(E mai bine/ preferabil să cumpărăm un kilogram de pâine în plus, pentru că invitaţii noştri au o mare poftă de mâncare.)

NE

▪ Este folosit şi fără partea a doua a negaţiei, în cadrul unor locuţiuni, expresii fixe.

Nu-mi pasă de văicărelile voastre fără sfârşit.
(Je n'ai cure de vos plaintes continuelles.)
Nu se fereşte să-l deranjeze/ plictisească cu întrebările lui.
(Il n'a garde de l'importuner par ses questions.)
Şi ce dacă, mă voi lipsi de părerea voastră.
(Qu'à cela ne tienne, je me passerai de votre avis.)
Cu toate astea aţi fi putut să mă avertizaţi la timp.
(Il n'empêche que vous auriez pu m'avertir à temps.)
De n-ar fi furtuna care ameninţă, am ieşi.
(N'était l'orage qui menace, nous sortirions.)
De ce oare nu sunt acum în vacanţă!
(Que ne suis-je déjà en vacances!)
N-am ce face cu toate aceste mobile care mă încurcă.
(Je n'ai que faire de tous ces meubles qui m'embarrasse.)
E frig. Şi ce-are-a face! Avem căldură.
(Il fait froid. N'importe! Nous sommes bien chauffés.)
El nu poate face un pas fără ca ea să se neliniştească.
(Il ne peut faire un pas sans qu'elle s'inquiète.)
Nu încetează, nu poate, nu îndrăzneşte să vorbească.
(Il ne cesse, il ne peut, il n'ose parler.)

Nu ştie ce vrea. (Elle ne sait ce qu'elle veut.)
A venit cineva să vă vadă, nu ştiu cine.
(Il est venu une personne pour vous voir, je ne sais qui.)
Nu există lucru care să nu ceară un timp de ucenicie/ încercare.
(Il n'est travail qui ne demande un temps d'apprentissage.)
Nu am altă dorinţă decât să vă satisfac.
(Je n'ai d'autre désir que de vous satisfaire.)
Dacă nu mă înşel, v-am întâlnit anul trecut.
(Si je ne me trompe je vous ai bien rencontré l'année dernière.)
Dacă nu l-am văzut ieri pe biroul tău, să mă spânzure!
(Si je ne l'ai vu hier sur ton bureau, je veux bien être pendu!)
Nu există zi în care să nu-şi plângă soarta.
(Il n'est pas de jour qu'il ne se lamente sur son sort.)
Sunt cinci ani de când nu l-am văzut. (Voici cinq ans que je ne l'ai vu.)
Am refuzat, dar asta nu înseamnă că nu am avut chef de asta.
(J'ai refusé, mais ce n'est pas que je n'en ai eu envie.)
Mi-e teamă să nu afle această veste.
(Je crains/ j'ai peur/ j'appréhende qu'il n'apprenne cette nouvelle.)
Evit/ mă feresc să nu vină.
(J'évite / j'empêche, je prends garde qu'il ne vienne.)
El nu neagă faptul că s-a înşelat.
(Il ne nie pas qu'il ne se soit trompé.)
Oare neagă că această greşeală s-a produs?
(Est-ce qu'il nie que cette erreur ne se soit produite?)
Trebuie să-l prevenim mai înainte ca el să facă această prostie.
(Il faut le prévenir avant qu'il ne fasse cette sottise.)
Puţin a lipsit ca el să lase totul baltă.
(Peu s'en faut qu'il n'ait tout abandonné.)
la pâine de la brutărie, numai să nu fie deja închis.
(Prends le pain chez le boulanger, à moins qu'il ne soit déjà fermé.)
El vrea să facă mai bine decât este practic posibil.
(Il veut faire mieux qu'il n'est pratiquement possible.)

NON

▪ Răspuns negativ la o întrebare, refuzul unei propuneri.
Vrei să-i telefonezi? Nu. (Veux-tu lui téléphoner? Non.)
N-aţi putut accepta acest post? Nu.
(Vous n'avez pas pu accepter ce poste? Non.)

▪ Foloseşte drept întărire la o întrebare, un răspuns, o exclamaţie sau o afirmaţie.

Ai terminat cu agitația, nu? (Tu as fini de t'agiter, non?)
Nu-i frumos, nu? (Ce n'est pas beau, non?)
Nu, de o mie de ori nu! N-am nimic cu el.
(Non, mille fois non! Je ne lui en veux pas.)
Dar ia spuneți ce vă apucă uneori/ câteodată?
(Non mais, des fois, qu'est-ce qui vous prend?)
Nu mai spuneți! A avut curajul să-i răspundă?
(Non! Il a eu le courage de lui répondre?)
Sunt foarte supărat. – Eu nu.
(Je suis désolé. – Moi non.)
V-a acceptat invitația, nu fără ezitare.
(Il a accepté votre invitation, non sans hésitation.)
S-a aventurat pe stâncă, nu fără a-şi lua toate măsurile de precauție.
(Il s'est aventuré sur le rocher, non sans avoir pris toutes les précautions.)

▪ Poate reprezenta, în funcția sa de complement, negația totală a frazei sau a unui membru de frază precedent; poate alcătui împreună cu verbul o locuțiune negativă.
Spuneți că el v-a dat telefon. El pretinde că nu.
(Vous dites qu'il vous a téléphoné. Lui prétend que non.)
El refuză / respinge/ răspunde nu la/ toate solicitările.
(Il répond non à toutes les sollicitaions.)
Refuză tot.
(Il dit non à tout. / Il refuse tout.)
Nu spun nici da nici nu. (Je ne dis ni oui ni non.)

▪ Indică o opoziție absolută sau negarea unui membru precedent al frazei.
Ai făcut-o din milă şi nu din convingere.
(Tu l'as fait par pitié et non par conviction.)
Vreau cartea şi nu discul tău.
(Je veux bien de ce livre et non de ton disque.)
Veniți sau nu? (Venez-vous ou non?)
El are nevoie de tine, eu nu. (Il a besoin de toi, moi non.)
A făcut-o pentru frate-său, nu pentru cumnată-sa.
(Il l'a fait pour son frère, non pour sa belle-sœur.)
E dorința mea, nu a voastră, știu.
(C'est mon désir, le vôtre non, je le sais.)
E un sfat şi nu un ordin. (C'est un conseil et non pas un ordre.)
Nu numai că nu face nimic, dar mai şi protestează.
(Non seulement il ne fait rien, mais encore il proteste.)
El nu reuşeşte, nu că ar fi leneş, dar din cauză că nu are noroc / e ghinionist.

(Il ne réussit pas, non qu'il soit paresseux, mais parce qu'il est très malchanceux.)

Îi plăcea acest cartier al Iaşului nu pentru că ar fi fost frumos, ci pentru că era liniştit.

(Il aimait ce quartier de Iassy, non qu'il fût beau, mais parce qu'il était tranquille.)

▪ În cadrul sistemelor comparative.

El n-a fost rănit în acest accident, nu mai mult decât mine, de altfel.

(Il n'a pas été blessé dans cet accident, non plus que moi d'ailleurs.)

E un restaurant nu mai puţin cunoscut/ faimos decât cele mai bune din Bucureşti.

(C'est un restaurant non moins fameux que les meilleurs de Bucarest.)

▪ Cu valoare de adverb, pe lângă un adjectiv, participiu sau substantiv.

Nişte lecţii neştiute. (Des leçons non sues.)

E o înregistrare care nu poate fi auzită.

(C'est un enregistrement non audible.)

Popoare neangajate. (Des peuples non engagés.)

O politică de neintervenţie în afacerile altor naţiuni.

(Une politique de non-intervention dans les affaires des autres nations.)

Se ceartă pentru un da sau pentru un nu/ pentru o bagatelă/ pentru nimic.

(Ils se disputent pour un oui, pour un non/ pour un rien/ pour un détail futile.)

Cei care au votat nu la referendum. (Les non au référendum.)

PAS

▪ Răspuns negativ la o întrebare, refuzul unei propuneri.

Accepţi? – Categoric nu.

(Tu acceptes? – Absolument pas.)

S-a întors? – Nu încă.

(Il est rentré? / Il est revenu? – Pas encore.)

Nu i l-ai dat din întâmplare? – Sigur că nu, pentru nimic în lume.

(Tu ne le lui as pas donné par hasard? – Sûrement pas, pas le moins du monde.)

Veţi veni cu noi în vara aceasta? – De ce nu ?

(Vous viendrez avec nous cet été? – Pourquoi pas?)

Aţi aruncat hârtiile care erau pe biroul meu? – Ba nu, le-am aşezat în ordine.

(Vous avez jeté les papiers qui étaient sur mon bureau? – Non pas, nous les avons rangées.)

Ai luat examenul/ ai fost admis, nu-i aşa? (Tu es reçu, pas vrai?)
Ia te uită că ia cuvântul! (Voilà-t-il pas qu'il prend la parole.)
Nu te necăji! (Faut pas s'en faire!) – *limba populară*
Fără necazuri! /fără năzbâtii! (Pas d'histoires!)
Fără glumă! (Pas de blagues!)

▪ Arată o opoziţie absolută sau negarea unui membru precedent de frază.

Frica te-a mânat, iar nu convingerea ta intimă.
(C'est la peur qui t'a poussé, et pas ta conviction intérieure.)
Asta-i al vostru sau nu? (Ceci est à vous ou pas?)
E părerea voastră şi nu a mea în orice caz / şi în nici un caz a mea.
(C'est votre avis, pas le mien en tout cas.)
Nu că ar fi prost, dar este într-adevăr apatic.
(Ce n'est pas qu'il soit sot, mais il est vraiment apathique.)

▪ În cadrul comparaţiilor.

Nu ştiu mai mult decât voi. (Je n'en sais pas plus que vous.)
Nu-i mai puţin inteligent decât tine. (Il n'est pas moins intelligent que toi.)

PAR

Am aflat-o din ziar. (Je l'ai su par le journal.)
Călătoreşte cu trenul. (Il voyage par le train.)
Trebuie să asigurăm pacea prin negociere.
(Il faut assurer la paix par la négociation.)
A murit prin otrăvire. (Il est mort par la poison.)
E o poartă închisă cu un zăvor. (C'est une porte fermée par un verrou.)
A trimis un colet prin poştă. (Il a envoyé un colis par la poste.)
Îl reţinu în ultimul moment de braţ. (Il le retint au dernier moment par le bras.)
Îl apucă de talie/ de mijloc şi-l trânti la pământ.
(Il le saisit par la taille pour le jeter à terre.)
Îl apucă de gât. (Il le prit par le cou.)
Ea a profitat de slăbiciunea lui. (Elle l'a pris par son faible.)
Ei sunt diferiţi din punctul de vedere al caracterului.
(Ils diffèrent par le caractère.)
Jur pe toţi dumenezeii că n-am făcut-o eu.
(Je jure par tous les dieux que je ne l'ai pas fait.)
Din fericire, nu a căzut. (Par bonheur, il n'est pas tombé.)
A trebuit să opresc cercetările din lipsă de timp.

(J'ai dû arrêter mes recherches par manque de temps/ faute de temps.)
Fie-vă milă, nu-l daţi afară! (Par pitié, ne le renvoyez pas!)
Şi-a distrus viaţa din prostie. (Il a gâché sa vie, par bêtise.)
De pildă, el ştie totul pe de rost. (Par exemple, il sait tout par cœur.)
A fost condamnat în lipsă. (Il a été condamné par contumace.)
Spuneţi asta în scris. (Mettez-le par écrit.)
El acţionează din impuls. (Il agit par impulsion.)
Îl recuz dinainte/ de pe acum. (Je le récuse par avance.)
El mănâncă cu înghiţituri mici. (Il avale par petites bouchées.)
A renunţat din slăbiciune/ din dragoste/ din pasiune/ din datorie.
(Il a renoncé par faiblesse/ par amour/ par passion/ par devoir.
Începu să exerseze câteva clipe înainte de a intra în scenă.
(Il commença par s'exercer quelques instants, avant d'entrer en scène.)
El termină cum ar fi trebuit să înceapă. (Il termine par où il aurait dû commencer.)
Cumpără cu grămada, cu duzinele. (Il achète en gros, par douzaines.)
A fost întrerupt de două ori. (On l'a interrompu par deux fois.)
Uneori în unele momente, nu mai ştie ce spune.
(Par moments il ne sait plus ce qu'il dit.)
Îl văd de mai multe ori pe lună. (Je le vois plusieurs fois par mois.)
Zi de zi el aduna bani. (Jour par jour il amassait de l'argent.)
Intraţi în sală câte trei. (Entrez dans la salle, trois par trois.
Trece prin biroul lui. (Il passe par son bureau.)
A ieşit pe scara de serviciu. (Il est sorti par l'escalier de service.)
Nu mergeţi pe acest itinerariu. (N'allez pas par cet itinéraire.)
Zvonul se întinde în oraş/ în ţară.
(Le bruit se répand par la ville/ par le pays.)
A trecut prin atâtea mâini. (C'est passé par tant de mains.)
A trecut prin încercări grele. (Il est passé par de rudes épreuves.)
Ideea aceasta i-a trecut prin cap. (Cette idée lui est passée par l'esprit.)
Am fost în lume. (Je suis allé de par le monde.)
Am mers pe pământ/ pe mare/ pe calea aerului/ pe apă.
(Je suis allé par terre/ par mer/ par voie aérienne/ par voie maritime.)
Cele două vehicule s-au lovit frontal.
(Les deux véhicules se sont heurtés par l'avant.)
Acest pirat a scufundat multe nave.
(Ce pirate a envoyé par le fond beaucoup de navires.)
Stă să viseze în noaptea aceasta înstelată.
(Il reste à rêver par cette nuit étoilée.)
Într-o frumoasă după-amiază de toamnă, noi am fost la Versailles.
(Par une belle après-midi d'automne, nous avons été à Versailles.)

În timpul de astăzi, e greu să-ţi faci prieteni.
(Par le temps qui court/ en ce moment/, il est difficile de se lier d'amitié.)
Pe timp de ceaţă, e preferabil să nu ieşim.
(Par temps de brouillard, il est préférable de ne pas sortir.)

PEU

▪ Se foloseşte după un verb şi indică o cantitate sau intensitate mică.
L-am văzut puţin, în ultimul timp/ în ultima vreme.
(Je l'ai peu vu, ces temps derniers.)
M-a costat puţin. (Cela m'a peu coûté.)

▪ *Peu de, beaucoup de*, urmate de un nume la singular sau la plural:
Il a peu d'amis. (Are puţini prieteni.)
Il y a trop peu de neige pour skier. (E prea puţină zăpadă ca să schiez.)
Am puţin timp să vă acord.
(J'ai peu de temps à vous consacrer.)

▪ *Peu* folosit singur cu valoare de subiect arată un număr de persoane foarte mic.
Puţini se plâng. (Peu s'en plaignent.)

▪ *Peu* modifică un adjectiv sau un adverb polisilabic plasat după el.
E un individ puţin/ foarte puţin/ destul de puţin/ foarte puţin recomandabil.
(C'est un individu peu/ très peu/ assez peu/ fort peu recomandable.)
Aceasta se întâmplă prea rar. (Cela arrive trop peu souvent.)
Nu-i puţin satisfăcut de el însuşi.
(Il n'est pas peu satisfait de lui-même.) (Il est très satisfait.)

▪ *De peu,* însoţit de un superlativ relativ, un comparativ, după un verb care indică o diferenţă mică.
E cu puţin mai mare decât mine. (Il est mon aîné de peu.)
Este aproape primul din clasă. (Il est de peu le premier de la classe.)
Era gata să mă întâlnesc cu el. (Je l'ai manqué de peu.)

▪ *Il s'en faut de peu / peu s'en faut que* + subjonctivul = a lipsit puţin pentru ca un fapt să se producă.
Puţin a lipsit să piardă totul din această speculaţie.
(Peu s'en faut (s'en ait fallu) qu'il n'ait tout perdu dans cette spéculation.)

▪ *C'est peu de / que* = e de mică importanţă.
C'est peu d'avoir des connaissances, encore faut-il s'en servir.
(Degeaba ai cunoştinţe/ e puţin lucru să ai cunoştinţe, dacă nu te serveşti de ele/ trebuie să te şi serveşti de ele/ trebuie să le şi foloseşti.)

▪ *C'est trop peu dire* = expresia nu e suficientă.
Ne e frig, expresia nu e suficientă: tremurăm/ dârdâim.

(On a froid; c'est trop peu dire: on grelotte.)

▪ *Pour un peu* = ar fi trebuit doar puțin pentru ca.

Je l'aurais pour un peu confondu avec son frère.

(Puțin a trebuit să nu-l confund cu fratele său.)

Pour un peu, il aurait tout abandonné.

(Puțin a lipsit și ar fi părăsit totul.)

Să mă scald în apa asta înghețată, nu-i de mine.

(Me baigner dans cette eau glaciale, très peu pour moi.)

Încet-încet, el se depărta de cea pe care o iubise atât de mult.

(Peu à peu, il se détachait de celle qu'il avait tant aimée.)

▪ *Homme de peu* = om fără importanță socială sau intelectuală.

Ce faci tu cu omul acesta de nimic.

(Que fais-tu avec cet homme de peu?)

▪ *Sous peu, avant peu* = peste un timp relativ scurt.

Sous peu, nous serons fixés sur ses intentions.

(După puțin timp, ne vom lămuri despre intențiile sale.)

În scurt timp aș fi terminat romanul pe care l-am început acum doi ani.

(J'aurais avant peu terminé le roman que j'ai commencé il y a deux ans.)

S-a mutat de puțin timp. (Il a depuis peu déménagé.)

Nu vă alarmați/ nu intrați în panică, e nesemnificativ.

(Ne vous alarmez pas, c'est peu de chose.)

▪ *Le peu, ce peu etc.* folosite ca subiect la începutul frazei.

Puținele lucruri pe care le știu despre acest lucru nu mă îndeamnă să continui ancheta.

(Le peu que j'en sais ne m'incite pas à poursuivre mon enquête.)

Slaba lui inteligență este cauza tuturor necazurilor sale.

(Son peu d'intelligence est la cause de tous ses malheurs.)

În ciuda puținelor mijloace pe care le posedă, el este foarte darnic.

(Malgré le peu de biens qu'il possède, il est très généreux.)

Se vede cam peste tot. (On en voit un peu partout.)

E cam tras(ă) de păr. (C'est un peu tié par les cheveux.)

Odihniți-vă puțin/ nițel/ un pic. (Prenez quelque peu de repos.)

▪ *Si peu.... que* arată o concesie, o opoziție care se referă la o cantitate și este sinonim cu **quoique, bien que... peu.**

Si peu de tête qu'il ait, il doit avoir tout de même entrevu les conséquences de ses actes.

(Oricât de puțină minte ar avea, trebuie să fi întrevăzut consecințele actelor/ faptelor sale.)

Dați-ne puțini cărbuni, oricât ar fi de puțini, ne va fi de ajuns.

(Livrez-nous un peu de charbon, si peu que ce soit, cela sera suffisant.)

▪ *Pour peu ... que* indică o ipoteză şi este sinonim cu *pourvu que, dès l'instant où.*

Oricât de puţin ne-am fi gândit, situaţia apare serios compromisă.

(Pour peu qu'on ait réfléchi, la situation apparaît sérieusement compromise.)

Oricât de puţin ne-ar permite-o timpul, vom merge duminică în pădurea Fontainebleau.

(Pour peu que le temps le permette, nous irons dimanche en forêt de Fontainebleau.)

BEAUCOUP

▪ După un verb, indică o mare cantitate sau intensitate. Acest adverb nu are în franceză gradul superlativ, aşa încât el poate să aibă sensul de *enorm.*

Citeşte enorm. (Il lit beaucoup.) (énormément)

▪ Întrebuinţat singur, *beaucoup* arată un număr considerabil de persoane.

Foarte mulţi sunt afectaţi de această reducere.

(Beaucoup sont sensibles à cette diminution.)

▪ Poate modifica un adjectiv dacă acesta, indicat mai înainte, este reluat prin pronumele neutru *le.*

Felul său de a conduce este imprudent; ba chiar este foarte imprudent.

(Sa manière de conduire est imprudente; elle l'est même beaucoup.)

El este cu mult mai cuminte astăzi.

(Il est beaucoup plus sage aujourd'hui.) – sinonim: *bien plus sage* –

Arată mult mai bine de câteva zile.

(Il se porte beaucoup mieux depuis quelques jours.)

▪ Se foloseşte sintagma **de beaucoup**, însoţită de un superlativ relativ sau un comparativ, după un verb care indică o diferenţă considerabilă.

Paul este de departe cel mai tânăr dintre noi doi.

(Paul est de beaucoup le plus jeune de nous deux.)

Locuţiuni

Il s'en faut de beaucoup que + subjonctivul: e o prea mare distanţă pentru ca un fapt să se producă.

Mai e mult până când piaţa să fie saturată.

(Il s'en faut de beaucoup que le marché soit saturé.)

▪ *C'est beaucoup de, que, si* = e un mare avantaj, de o mare importanţă.

E deja un mare avantaj (e foarte important) că sunteţi sănătos la vârsta dumneavoastră.

(C'est déjà beaucoup d'avoir conservé la santé à votre âge.)

▪ *C'est beaucoup dire* = expresia este exagerată.

N-a făcut nimic, e exagerat să spunem; să spunem că nu s-a dovedit activ.

(Il n'a rien fait, c'est beaucoup dire; disons qu'il ne s'est pas montré actif.)

▪ *À beaucoup près* = diferența rămânând considerabilă.

Diferența este prea mare vorbind de personalitatea lui față de cea a tatălui său. / Nu are personalitatea tatălui său: diferența e prea mare.

(Il n'a pas beaucoup près la personnalité de son père.)

▪ *Être beaucoup pour qqn.* = a avea o mare valoare, o mare importanță afectivă după părerea sa.

Ea înseamnă mult pentru mine. (Elle est beaucoup pour moi.)

PLUS

▪ **Plus / davantage** se traduc: mai mult.

Il exige toujours plus. (Il exige toujours davantage.)

(El cere mereu mai mult.)

Urmat de prepoziția *de* și de un nume (*plus de, moins de*), el poate fi modificat cu ajutorul sintagmelor *un peu, beaucoup*, et *plus*.

Mai puneți-mi ceva mai mult ceai. (Versez-moi un peu plus de thé.)

Nu erau mai mult de zece persoane.

(Il n'y avait pas plus de dix personnes.)

Am mult mai multe motive decât el să fiu satisfăcut.

(J'ai beaucoup plus de motifs que lui d'être satisfait.)

▪ **Plus que, moins que, pas plus que, pas moins que** urmate de un participiu simplu sau de un adjectiv indică faptul că acea cantitate despre care se vorbește a fost sau nu depășită.

M-am săturat până peste cap. (J'en ai plus qu'assez.)

E mai mult decât plictisitor. (Il est plus qu'ennuyeux.)

E de două ori mai mult decât trebuie.

(Il y a deux fois plus qu'il n'en faut.)

E cu zece ani mai mare decât mine. (Il est dix ans plus vieux que moi.)

Are cu doi ani mai mulți decât mine. (Il a deux ans de plus que moi.)

Am primit treisprezece pachete în loc de douăsprezece; unul este în plus.

(J'ai reçu treize paquets au lieu de douze; il y en a un en plus / en trop.)

▪ **Plus... plus, plus... moins, moins... plus** exprimă o comparație.

Cu cât vorbea mai mult cu atât el se încurca în explicațiile sale.

(Plus il parlait et plus il s'enferrait dans ses explications.)

Cu cât e mai frig, cu atât soseşte mai puţin cărbune, pentru că au îngheţat canalele.

(Plus il fait froid, moins le charbon arrive, car les canaux sont gelés.)

Ea este una dintre cele mai fericite la joc.

(Elle est des plus heureuses au jeu.)

A ieşit acum cel mult zece minute. (Il est sorti au plus dix minutes.)

Erau maximum vreo douăzeci. (Ils étaient tout au plus une vingtaine.)

Are din ce în ce mai multe motive de neîncredere.

(Il a de plus en plus de raisons de se méfier.)

Veţi avea această indemnizaţie şi nimic mai mult.

(Vous aurez cette indemnité, mais rien de plus.)

Această comedie este mediocră, ba mai mult, nu are măcar meritul originalităţii.

(Cette comédie est médiocre, bien plus, elle n'a même pas le mérite de l'originalité.)

E stupid şi, în plus, are o foarte bună părere despre sine.

(Il est stupide et, en plus, il a une haute opinion de lui-même.)

Nu cunoaşteţi nimic din acest subiect; un motiv în plus să tăceţi.

(Vous ne connaissez rien du sujet; raison de plus pour vous taire.)

Regretul a fost cu atât mai mare, cu cât persoana era mai stimată.

(Le regret fut d'autant plus vif que la personne était plus estimée.)

E un roman pe care îl citesc ca să treacă timpul şi nimic mai mult.

(C'est un roman que je lis pour passer le temps, sans plus.)

Este nici mai mult nici mai puţin jucătorul de tenis cel mai bun de acum. (Il est ni plus ni moins le meilleur joueur de tennis actuellement.)

Credeţi că aţi luat examenul? – Mai mult sau mai puţin /Cam aşa ceva. (Vous pensez avoir réussi votre examen? – Plus ou moins.)

MOINS

- Este comparativul lui **peu.**

Zăpada e mai puţin afânată. (La neige est moins poudreuse.)

Andrei este cel mai puţin ordonat dintre copiii mei.

(André est le moins ordonné de mes enfants.)

E mai puţin de o săptămână de când l-am întâlnit în Copou.

(Il y a moins d'une semaine que je l'ai rencontré à Copou.)

Sunt foarte puţin preocupat. (Je suis bien moins que préoccupé.)

El primeşte de trei ori mai puţin decât tine.

(Il reçoit trois fois moins que toi.)

Eu primesc cu o sută de euro mai puțin decât el pe lună.
(Je touche cent euros de moins que lui par mois.)
E un ochi de geam mai puțin în bucătărie.
(Il y a un carreau en moins dans la cuisine.)
Cu cât camera e luminată mai puțin, cu atât ochii voştri sunt afectați/ vă supără la ochi.
(Moins la pièce est éclairée, et plus vous vous faites mal aux yeux.)
Cu cât veniți mai puțin, cu atât ne gândim mai puțin la voi. / Ochii care nu se văd se uită.
(Moins vous venez, et moins on pense à vous.)
A plecat la fără un sfert. (Il est sorti à moins le quart.)
Acelaşi model, minus câteva accesorii.
(Le même modèle moins quelques accessoires.)
E un roman dintre cele mai puțin cunoscute. (C'est un roman des moins connus.)
Casa aceasta costă pe puțin cinci sute de mii de euro.
(Cette maison vaut au moins cinq cent mille euros.)
Nu are nevoie de voi, cel puțin asta pretinde.
(Il n'a pas besoin de vous, tout au moins il le prétend.)
Sunt din ce în ce mai puține resurse. (Il y a de moins en moins de ressources.)
Eram din ce în ce mai puțin siguri că-şi poate reface sănătatea.
(On était de moins en moins sûrs qu'il puisse rétablir sa santé.)
Vreau zece mii de euro, nimic mai puțin.
(J'en veux dix mille euros, rien de moins.)
Nu-i nici pe departe un om cinstit.
(Il est rien moins qu'un honnête homme.)

À MOINS

▪ La sfârşitul frazei înseamnă: pentru un motiv mai puțin important, pentru o cantitate mai mică.
On serait surpris à moins. (Am fi surprinşi pentru mai puțin.)
Il ne l'aura pas à moins. (N-o să-l aibă pentru mai puțin.)
Ați fi putut, cel puțin, să mă anunțați despre această întârziere.
(Vous auriez pu, à tout le moins, me prévenir de ce contretemps.)
Această atitudine este cel puțin dezinvoltă.
(Cette attitude est pour le moins désinvolte.)
Pacea nu-i amenințată/ în pericol, cel puțin acesta este sentimentul mediilor bine informate.

(La paix n'est pas menacée, du moins est-ce le sentiment des milieux bien informés.)

Dă-mi-l mie, dacă cel puțin tu nu faci nimic cu el.

(Donne-le-moi, si du moins tu n'en fais rien.)

Afecțiunea aceasta este neglijabilă, tatăl dumneavoastră își va reveni repede.

(Ce malaise est moins que rien, votre père sera vite rétabli.)

Nu te neliniști, într-o clipă am schimbat roata.

(Ne t'inquiète pas, en moins de rien j'aurai changé la roue.)

Nu i se iartă, cu atât mai puțin cu cât el are responsabilități mai mari.

(On lui pardonne/ d'autant moins qu'il exerce des responsabilités plus lourdes.)

Veniți sâmbătă, numai să nu primiți alt ordin.

(Venez samedi, à moins de recevoir un contre-ordre.)

Vom rămâne duminică acasă, numai să nu se îmbunătățească vremea.

(Nous resterons dimanche chez nous, à moins que le temps ne s'améliore.)

POUR

▪ Cu un substantiv nume de loc, indică direcția spre care se deplasează cineva.

A plecat în Spania luna aceasta. (*Il est parti pour l'Espagne ce mois-ci.*)

Trenul pentru Brașov o să intre în gară.

(*Le train pour Braşov va entrer en gare.*)

În ce direcție pleacă? *(Pour où part-il?)*

S-a îmbarcat pentru Geneva. *(Il s'est embarqué pour Genève.)*

Vi-l promit pentru săptămâna viitoare, dar, pentru moment, nu vi-l pot da. *(Je vous le promets pour la semaine prochaine, mais pour l'heure, je ne peux vous le remettre.)*

A plecat pentru totdeauna. *(Il est parti pour toujours.)*

Când trebuie să vi-l trimit? – Peste opt zile, după sărbători.

(Quand faut-il vous l'envoyer? – Pour dans huit jours, pour après les fêtes.)

Nu fac aceasta din plăcere. (*Je ne fais pas cela pour le plaisir.*)

Buline pentru gripă. (*Des cachets pour la grippe.*)

După părerea mea, situația este periculoasă.

(Pour moi, la situation est dangereuse.)

Ea e totul pentru mine. (*Elle est tout pour moi.)*

Din nefericire pentru el, n-a văzut panoul de interzicere a circulației.

(Pour son malheur, il n'avait pas vu le panneau d'interdiction.)

Cafeneaua este închisă pentru reparații.
(Le café est fermé pour réparations.)
M-a mințit; dar nu sunt supărat pe el pentru asta.
(Il m'a menti; je ne lui en veux pas pour ça.)
Casa e închisă din cauză de deces.
(La maison/ la caisse est fermée pour cause de décès.)
E furios şi are motive pentru aceasta.
(Il est furieux et pour cause!)
Nu te supăra pentru atâta lucru! *Ne t'en fais pas pour si peu!*
Confundă cuvintele unele cu altele.
(Il prend les mots les uns pour les autres.)
L-am cumpărat pe o nimica toată. (*Je l'ai acheté pour une bouchée de pain.)*
La un inteligent sunt zece proşti. (*Pour un d'intelligent, il y en a dix de sots.*)
Este destul de tare pentru vârsta lui. (*Il est assez fort pour son âge.*)
E frig pentru timpul acesta. (*Il fait froid pour la saison.*)
El dă înapoi ce a primit. (*Il rend coup pour coup.*)
Fiul este leit chipul lui taică-său. *(Le fils est trait pour trait le portrait de son père.)*
E cuvânt cu cuvânt copia articolului său anterior.
(C'est mot pour mot la copie de son précédent article.)
E bine să mori, dar să fie cât mai târziu posibil.
(Mourir pour mourir, autant que ce soit le plus tard possible.)
Zece ani după aceea, cu exactitate, el murea.
(Dix ans après, jour pour jour, il mourait.)
S-a căsătorit cu o adevărată zgripțuroaică.
(Il a pris pour femme une véritable mégère.)
A avut ca profesor pe unul dintre cei mai buni filosofi din timpul său.
(Il a eu pour maître un des meilleurs philosophes de son temps.)
El se dă drept medic. *(Il se fait passer pour médecin.)*
El trece drept îndemânatec. *(Il passe pour habile.)*
E considerat un nebun. *(Il passe pour un fou.)*
În ceea ce mă priveşte, cred. *(Pour moi, je le pense.)*
Coleric, el este cu adevărat. *(Pour coléreux, il l'est vraiment.)*
Cât despre avere, el nu-i de plâns.
(Pour ce qui est de la fortune, il n'est pas à plaindre.)
Du-te şi adu un cleşte ca să scoatem cuiul acesta.
(Va chercher une tenaille pour arracher ce clou.)
Îți împrumut cartea aceasta ca s-o citeşti.

(Je te prête ce livre pour le lire.)

Schiorii coboară pista pentru a se urca după acea în vârf.

(Les skieurs descendent la piste pour remonter ensuite au sommet.)

O iubeşte destul pe această femeie ca să-i sacrifice totul.

(Il aime assez cette femme pour tout lui sacrifier.)

Există oameni destul de nebuni să creadă acest lucru.

(Il y a des gens assez fous pour le croire.)

Întâmplarea e prea frumoasă ca să fie adevărată.

(L'histoire est trop belle pour être vraie.)

Ce aveţi cu mine de v-aţi enervat atât de mult?

(Qu'avez-vous contre moi pour vous mettre ainsi en colère?)

Chiar dacă e rege, nu e mai puţin om.

(Pour être roi, il n'est pas moins homme.)

Face tot ce poate pentru ca toată lumea să fie mulţumită.

(Il fait tout ce qu'il peut pour que tout le monde soit content.)

Maşina mea e destul de încăpătoare pentru ca să poată intra toată lumea. (*Ma voiture est assez vaste pour que tout le monde puisse y tenir.)*

Oricât ar fi de mari regii, ei sunt ca şi noi.

(Pour grands que soient les rois, ils sont ce que nous sommes.)

Oricât aţi vrea de puţin, veţi reuşi.

(Pour peu que vous le vouliez, vous réussirez.)

Oricât ar dura acţiunea, trebuie dusă la bun sfârşit.

(Pour si longue que soit l'entreprise, il faut la mener à bonne fin.)

Era pe punctul de a pleca, atunci când şi-a amintit de promisiune.

(Il était pour partir, quand il se souvint de sa promesse.)

Iată o sugestie care nu-mi displace.

(Voilà une suggestion qui n'est pas pour me déplaire.)

POURQUOI

Sunteţi fericit? – Eu? De ce nu? *(Êtes-vous heureux? – Moi? Pourquoi pas?)*

De ce ai făcut asta? (*Pourquoi que tu as fais ça?)*

El acţionează fără să ştie de ce. (*Il agit sans savoir pourquoi.*)

Nu este interesant, de aceea trebuie să refuzaţi.

(Ce n'est pas intéressant, c'est pourquoi vous devez refuser.

El îmi explică îndelung cauza tuturor acestor operaţiuni complicate.

(Il m'expliqua longuement le pourquoi de toutes ces opérations compliquées.)

QUAND

Când scrie, el scoate mereu un pic limba.
(Quand il écrit, il tire toujours légèrement la langue.)
Pentru ce să nu avem televizor, din moment ce toată lumea are?
(Pourquoi ne pas avoir la télévision qund tout le monde l'a?/ du moment que; dès lors que).
Aceasta ne va fi de folos pentru când vom pleca în călătorie.
(Cela nous servira pour quand nous partirons en voyage.) O surprinzătoare exprimare ca în limba română.
Aceasta datează de când eram copii.
(Cela date de quand nous étions des enfants.)
El aprinde lampa când e încă ziuă.
(Il allume la lampe quand il fait encore jour.)
De când datează acest eveniment?
(De quand date cet événement?)
Pe când următoarea reuniune?
(Pour quand la prochaine réunion (întâlnire) *?)*
Pe când e plecarea?
(À quand le départ?)

QUAND/ MÊME SI, ENCORE QUE

Chiar dacă l-aţi plânge, aceasta nu l-ar salva.
(Quand vous le plaindriez, il n'en serait pas pour cela sauvé.)
Deşi aţi insista, eu n-aş accepta.
(Quand bien même vous insisteriez, je n'accepterais pas.)
Vă întreb până când va fi închisă uzina?
(Je vous demande jusqu'à quand l'usine restera fermée?)

QUELCONQUE

Regardez un point quelconque de l'horizon.
(Priviţi un punct oarecare de la orizont.)
Il a présenté une quelconque observation sur le sujet.
(El a prezentat o oarecare observaţie asupra subiectului.)
(Interrogez l'un quelconque de ces élèves.)
(Întrebaţi-l pe oricare dintre aceşti elevi.)
E un film mediocru. (*C'est un film bien quelconque.*)
E un om neînsemnat, chiar ordinar.
(C'est un homme très quelconque, grossier même.)

QUICONQUE

Oricine a ucis va pieri de sabie. (*Quiconque a tué périra par l'épée.*)
Oricine a călătorit mult ştie cât de variabile sunt orele de masă.
(Quiconque a beaucoup voyagé sait comme les heures des repas sont variables.)

QUI

Cine a telefonat? (*Qui a téléphoné?*)
Cine oare a putut să-mi trimită acest pachet?
(Qui donc a pu m'envoyer ce paquet?)
Cine dintre voi l-a văzut? (*Qui parmi vous l'a vu?)*
La cine te gândeşti? (*À qui penses-tu?)*
Pe cine ai întâlnit? (*Qui as-tu rencontré?*)
De cine întrebaţi? (*Qui demandez-vous?)*
Cui vreţi să-i vorbiţi? (*À qui voulez-vous parler?)*
Cu cine a ieşit ea? (*Avec qui est-elle sortie?*)
Cine mi-a deranjat lucrurile? (*Qui est-ce qui a dérangé mes affaires?*)
Ce se întâmplă?/ Ce se petrece? (*Qu'est-ce qui se passe?)*
Ce s-a petrecut/ Ce s-a întâmplat? (*Qu'est-ce qui est arrivé?)*
Ce v-a/ te-a apucat/ Ce-i cu tine/cu dumneavoastră?
(Qu'est-ce qui vous prend?)
La cine te gândeşti? (*À qui est-ce que tu penses?)*

QUE

Ce se petrece / întâmplă? (*Que se passe-t-il?)*
Ce este? (*Qu'y a-t-il?)*
Ce-ţi trebuie? (*Que te faut-il?)*
Cât câştigă? (*Que gagne-t-il?)*
Ce spune el despre asta? (*Qu'en dit-il?)*
Ce trebuie să credem despre aceasta? (*Que faut-il en penser?)*
Ce-i de făcut? (*Que faire?*)
Ce este? (*Qu'est-ce que c'est?)*
Ce mai faci? (*Qu'est-ce que tu deviens?*)
Ce vreţi? (*Qu'est-ce que c'est que vous voulez?*)
Ce-i cu cartea aceasta/ asta? (*Qu'est-ce que c'est que ce livre?*)
Ce-i asta? (*Qu'est-ce que c'est que ça?)*
Ce prost poţi să fii! (*Ce que tu peux être bête!*)

QUOI

Oare de ce nu-i el capabil? (*De quoi n'est-il pas capable?)*

Cu ce se hrăneşte? (*De quoi se nourrit-il?)*

Cu ce vă pot fi de folos? (*En quoi puis-je vous être utile?)*

Cu ce începem? (*Par quoi commençons-nous?)*

Am adus ceva: ghiciţi ce. (*J'ai rapporté quelque chose: devinez quoi.)*

Ce-i de făcut? (*Quoi faire?)*

Ce mai e nou? (*Quoi de neuf?)*

Ce e mai trist decât această întâmplare? (*Quoi de plus triste que cette histoire?)*

Din ce trăieşte? (*De quoi est-ce qu'il vit?)*

▪ Izolat, pentru a cere o explicaţie, sau pentru a marca o surpriză sau indignare:

Tu înţelegi acest lucru/ asta? – Ce (să înţeleg)?

(Tu comprends ça, toi? – Quoi?)

Cum? Îl lăsaţi să acţioneze fără să protestaţi?

(Quoi? Vous le laissez faire sans protester?)

▪ *Quoi* poate indica surpriza, poate fi folosit pentru a cere o explicaţie, pentru a exprima indignarea:

Cum? Îl lăsaţi să acţioneze fără să protestaţi?

(Quoi? Vous le laissez faire sans protester?)

E plictisitor, ce mai! (*C'est ennuyant quoi!)*

▪ Folosirea lui qui, que, quoi, în vorbirea indirectă.

Mă întreb cine a telefonat. (*Je me demande qui a téléphoné.)*

Nu ştie cui să se adreseze. (*Il ne sait à qui s'adresser.*)

Mă întreb cu cine ieşi. (*Je me demande avec qui est-ce que tu sors.*) – *vorbirea familiară* –

Nu ştie cu cine te-ai întâlnit. *(Il ignore qui est-ce que tu as rencontré.)*

Nu ştie ce se întâmplă/ se petrece. (*Il ne sait pas ce qui se passe.)*

Mă întreabă ce-ţi trebuie. (*Il me demande ce qu'il te faut.*)

Nu ştiu ce vrei, nici ce crezi. (*Je ne sais pas ce que tu veux, ni ce que tu penses.*)

Te întreabă cât face asta. (*Il te demande ce que cela vaut.*)

Nu ştie ce să facă. *(Il ne sait quoi/ que faire.*)

Insistă să ştie despre ce e vorba, la ce se referă discuţia şi în ce privinţă el este direct interesat.

(Il insiste pour savoir de quoi il est question, sur quoi porte la discussion et en quoi il est directement intéressé.)

Nu ştie despre ce vorbiţi. *(Il ne sait pas de quoi (est-ce que) vous parlez.*)

▪ qui, que, dont folosite în diferite enunțuri.

Am întors arcul pendulei care s-a oprit.
(J'ai remonté la pendule qui s'est arêtée.)
Tu care ești competent în materie, tu vei găsi foarte bine soluția.
(Toi qui es compétent en la matière, tu trouveras fort bien la solution.)
L-am văzut cum lua de jos un capăt de sfoară.
(Je le vis qui ramassait un bout de ficelle.)
Înșelătorul e la rândul lui înșelat. *(Tel est pris qui croyait prendre.)*
Cunosc pe unii care nu vor fi surprinși.
(J'en connais qui ne seront pas surpris.)
Nebunilor ce sunteți! *(Fous que vous êtes!)*
Oricât ar fi de naiv, el va câștiga. *(Pour naïf qu'il soit, il gagnera.)*
Ce minunat lucru televiziunea! *(Quelle belle chose que la télévision!)*
El apucă mâna pe care i-o întinsei. *(Il sasit la main que je lui tendis.)*
E chiar poșeta pe care ea spune că a pierdut-o.
(C'est le sac même qu'elle dit avoir perdu.)
Persoana despre care v-am vorbit trebuie să treacă în această după-amiază. *(La personne de qui je vous ai parlé doit passer cet après-midi.)*
Omul pe ajutorul căruia contam nu a venit/ a lipsit /mi-a făcut figura.
(L'homme sur l'aide de qui je comptais m'a fait défaut.)
L-am văzut pe fiul de care el este atât de mândru.
(J'ai vu le fils de qui il est si fier.)
Acesta este prietenul în casa căruia noi trebuie să ne petrecem vacanța.
(C'est l'ami dans la maison de qui nous devons passer nos vacances.)
Este chiar planul despre care v-am vorbit.
(C'est le projet même dont je vous ai entretenu.)
El apucă o piatră cu care îl lovi. *(Il se saisit d'une pierre dont il le frappa.)*

▪ Ordinea termenilor din propoziția subordonată este diferită de cea din limba română, adică normală.

Este tatăl pe al cărui fiu îl cunosc. *(C'est le père dont je connais le fils.)*
Este prietenul fără care viața ar fi grea.
(C'est l'ami sans qui la vie serait difficile.)

CE QUI, CE QUE, CE DONT, QUOI

Ea are patruzeci de ani, ceea ce este o vârstă critică pentru femei.
(Elle a quarante ans, ce qui est un âge critique pour les femmes.)
Ce rămâne din averea mamei tale nu este de ajuns pentru ca tu să trăiești fără să faci nimic.
(Ce qui reste de la fortune de ta mère n'est pas suffisant pour que tu vives sans rien faire.)
Nu se găsesc documentele, lucru care va antrena întârzieri serioase.

(On ne trouve pas les documents, chose qui entraînera de sérieux retards.)

Ce ţie îţi place mie nu-mi convine. (*Ce qui te plaît ne me convient pas.)*

Ce ţi se întâmplă este foarte bine. (*Ce qui t'arrive est bien fait.)*

Trebuie ce trebuie. – (popular) – *(Il faut ce qui faut.)*

Ce se întâmplă/ se petrece este grav. (*Ce qui se passe est grave*.)

Pană de electricitate, ce nenorocire! Şi ce e mai grav, nu avem lumânări.

(Panne d'électricité, quel ennui! Et qui plus est, nous n'avons pas de bougies.)

Ce-mi spui tu nu mă surprinde deloc. *(Ce que tu me dis ne me surprend guère.)*

A sosit cu întârziere, fapt care la el eu consider că-i extraordinar.

(Il est arrivé en retard, ce que, chez lui, je trouve qu'il est extraordinaire.)

Fă cum vrei. / Fă cum ţi se pare (mai) bine. *(Fais ce que bon te semble*.)

Zâmbeşte, ceea ce el nu face aproape niciodată.

(Il sourit, ce qu'il ne fait presque jamais.)

Au trecut opt zile de când el a plecat.

(Voici huit jours qu'il est parti.)

De cinci luni aştept articolul lui de revistă.

(Il y a cinq mois que j'attends son article de revue.)

Nu a venit ieri după câte ştiu. *(Il n'est pas venu hier que je sache.)*

Îl admir mult. – Nu zău!/ ce tot spui?

(Je l'admire beaucoup. – Que tu dis!)

Cleveteşte mereu despre mine, fapt de care nu-mi pasă deloc.

(Il médit beaucoup sur moi, ce dont je ne me soucie guère.)

Iată de ce mi-a plăcut să discut cu dumneavoastră.

(Voici ce dont il m'a plus de vous entretenir.)

Este lucrul despre care aţi vorbit odinioară.

(C'est ce dont vous avez parlé jadis.)

Lucrul a cărei realizare o doreşti nu-i pentru mâine.

(Ce dont tu désires la réalisation n'est pas pour demain.)

▪ *Dont acte* este o expresie juridică ce indică faptul că s-a luat act de ceea ce precede: *aceasta despre care eu vă pun în posesia faptelor/ despre care luaţi act.*

Nu e nimic despre care el poate să se formalizeze.

(Il n'est rien de quoi il puisse se formaliser.)

Nu-i un lucru căruia puteţi să-i reproşaţi ceva.

(Ce n'est pas une chose à quoi vous pouvez trouver à redire.)

Nu vedea nimic de care să se poată agăţa.

(Il ne voyait rien à quoi il puisse se raccrocher.)

Îmi spune că fără îndoială mâine va fi polei, lucru la care nu mă gândisem.

(Il me dit que sans doute il y aurait du verglas demain, ce à quoi je n'avais pas songé.)

Era bolnav, fapt pentru care nu putea ieşi.

(Il était malade, ce pour quoi il ne pouvait sortir.)

Nu m-aţi anunţat, fapt pentru care sunteţi în greşeală.

(Vous ne m'avez pas prévenu, ce en quoi vous êtes fautif.)

Daţi-mi împrumut nişte bani, fără de care eu nu voi putea plăti taxiul.

(Prêtez-moi un peu d'argent, sans quoi/ faute de quoi je ne pourrais payer le taxi.)

Ascultaţi de sfaturile lui, datorită cărora vă veţi descurca.

(Écoutez ses conseils, moyennant quoi vous vous en sortirez.)

Iată cu ce plătim chiria. *(Voici de quoi payer le loyer.)*

Nu-i de râs. / Nu-i nici un motiv de râs. *(Il n'y a pas de quoi rire.)*

N-ai pentru ce. *(Il n'y a pas de quoi.)*

Au cu ce să-şi ocupe duminica. *(Ils ont de quoi occuper leur dimanche.)*

Nu am cu ce să mă distrez în oraşul ăsta.

(Je n'ai de quoi m'amuser dans cette ville.)

Ei sunt nişte brutari retraşi din afaceri: au cu ce/ sunt bogaţi.

(Ce sont des boulangers retirés des affaires: ils ont de quoi.)

Şi-a găsit un loc, ceea ce este dovada că cine caută găseşte.

(Il a retrouvé une place, comme quoi en cherchant bien on retrouve.)

RIEN

- Însoţit de *ne*, exprimă negaţia sau absenţa unui lucru, a unui animal.

Nu văd nimic prin ceaţa asta. *(Je ne vois rien dans ce brouillard.)*

Nimic n-a putut să-l facă să vină. *(Rien n'a pu le décider à venir.)*

Nu-i nimic care să poată fi blamat în purtarea lui.

(Il n'y a rien qui puisse être blâmé dans sa conduite.

Oare nu avea nimic de spus? (*N'avait-il donc rien à dire?)*

Cine nu riscă nu câştigă. (*Qui ne risque rien n'a rien.)*

Nu valorează nimic. / Nu are nici o valoare. *(Ça ne vaut rien.)*

Nu putem face nimic pentru el. /Nu se mai poate face nimic pentru el.

(On ne peut plus rien pour lui.)

Nu e nimic pe care să nu-l fac pentru dumneavoastră./ Fac orice pentru dumneavoastră. *(Il n'y a rien que je ne fasse pour vous.)*

▪ Este urmat de prepoziția *de* atunci când este însoțit de un adjectiv masculin sau de un participiu trecut simplu. În limba română, acest *de* nu se traduce.

Din fericire nu era nimic spart în cufăr.
(Il n'y avait par bonheur rien de cassé dans le coffret.)
Nu-i nimic pierdut: nu trebuie să disperăm/ disperați/ disperi/ dispere.
(Il n'y a rien de perdu: il ne faut pas désespérer.)
Pentru moment nu am nimic altceva să vă spun.
(Je n'ai rien d'autre à vous dire pour l'instant.)

▪ Poate fi întărit cu alte cuvinte sau sintagme.

N-aș vrea pentru nimic în lume să fiu în locul lui.
(Je ne voudrais pour rien au monde être à sa place.)
Nu mai am absolut nimic de făcut. *(Je n'ai plus rien du tout à faire.)*
N-am nimic de răspuns, dar nimic nimic.
(Je n'ai rien à répondre, mais alors rien de rien.) – populaire.

▪ Este opusul lui **quelque chose**, folosit în răspunsurile eliptice de predicat:

Ați găsit ceva? – Nimic.
(Avez-vous trouvé quelque chose? – Rien.)
Doar zâmbetul lui nu-mi plăcea. *(Rien que son sourire me déplaisait.)*
N-am văzut nimic pe drum. *(Rien vu sur la route.)*

▪ Atunci când nu este însoțit de *ne*, **rien** are sensul de quelque chose (ceva), în propoziții subordonate care depind de o principală negativă, în propoziții comparative și după cuvintele **avant que** (înainte ca), **sans que** (fără ca), **sans** (fără), **trop pour** (prea... pentru).

A scăpat fără să sufere nimic grav. (*Il s'en est tiré sans rien de grave.*)
Oare e ceva mai stupid decât acel accident?
(Y a-t-il rien de plus stupide que cet accident-là?)
Trăiește aproape din nimic. (*Il vit presque sans rien.)*
E prea naiv ca să bănuiască ceva. (*Il est trop naïf pour rien soupçonner.)*
A murit subit, fără ca ceva să lase să se prevadă.
(Il est mort subitement, sans que rien le laisse prévoir.)

Locutions

Avec ÊTRE

N'être rien = a nu avea nici o valoare, nici o situație.
Il n'est rien comparativement à son père.
(El nu-i nimic în comparație cu taică-său.)

N'être rien à qqn. = a nu fi ataşat cuiva; a nu-i fi nici rudă, nici aliat.

Il prétend me connaître, mais il ne m'est rien.

(Pretinde că mă cunoaşte, dar nu reprezintă nimic.)

Comme si de rien n'était = ca şi când evenimentul n-ar fi avut loc.

Ils renouèrent après cette violente querelle comme si de rien n'était.

(Au reluat legăturile după cearta aceasta grozavă/ violentă, ca şi când nimic nu s-ar fi întâmplat.)

Ça n'est pas rien (fam.) = este important.

Il faut repeindre tout l'appartement, et ça n'est pas rien.

(Trebuie să zugrăvim din nou întregul apartament, iar acest lucru este important.)

Il n'en est rien = e absolut fals.

Il dit que je l'ai offensé, mais il n'en est rien.

(Spune că l-am ofensat, dar e absolut fals.)

Avec FAIRE

Cela/ ça ne fait rien = nu are nici o importanţă/ nu face nimic (ca în expresia românească).

Vous avez oublié de le prévenir, ça ne fait rien, je vais lui téléphoner.

(Aţi uitat să-l anunţaţi, nu face nimic/ nu are nici o importanţă, am să-i telefonez.)

Ne faire rien à qqn. = a nu-i face nimic cuiva, a nu-l atinge.

Il semble que tout ceci ne lui fasse rien, il est insensible.

(Se pare că toate acestea nu-i fac nimic/ nu-l ating, e insensibil/ nesimţit.)

Ne faire rien = a nu lucra/ munci.

Il passe ses journées au café à ne rien faire.

(Îşi petrece zilele la cafenea fără să facă nimic.)

Ne plus rien faire = a nu mai avea de lucru.

Il ne fait plus rien en ce moment; pouvez-vous lui donner du travail?

(Nu mai face nimic în momentul ăsta; puteţi să-i daţi de lucru?)

Ne rien faire à qqn. = a nu face nimic/ nici un rău/ cuiva.

Je ne lui ai rien fait, je ne sais pas pourquoi elle pleure.

(Nu i-am făcut nimic/ nici un rău, nu ştiu de ce plânge.)

Ne faire semblant de rien = a se purta ca şi când nu s-ar interesa de ce se întâmplă.

J'entendis tout ce qui se disait, mais je ne fis semblant de rien, pour pouvoir ensuite les surprendre.

(Am auzit/ auzii tot ce se spunea, dar m-am prefăcut că nu mă interesează nimic, pentru ca apoi să-i pot surprinde.)

Avec AVOIR

N'avoir rien = a nu avea nimic, nici o avere.

Il n'a rien, pauvre de lui!

(Nu are nimic, sărmanul de el.)

N'avoir rien contre qqn. = a nu avea nimic cu cineva, nici un motiv de resentiment, de ură.

Il a tort de se méfier, je n'ai rien contre lui.

(În zadar/ degeaba nu are încredre/ nu se încrede, nu am nimic cu el.)

Autres locutions

De rien, de rien du tout = o nimica toată, fără nici o importanță.

C'est un tout petit accident de rien du tout.

(E un foarte mic accident fără nicio importanță.)

Pour rien = gratuit, degeaba.

Il me l'a donné pour rien. (Mi l-a dat degeaba.)

Pour rien = pentru o sumă modică, foarte mică.

J'ai eu cette voiture d'occasion pour rien.

(Am luat această mașină de ocazie pe o sumă modică.)

Rien que = numai, doar.

Arrêtez-vous rien que cinq minutes. (Opriți-vă numai/ doar cinci minute.)

Rien qu'à la première lecture j'ai vu de nombreuses fautes.

(Numai/ doar la prima lectură am văzut numeroase greșeli.)

Rien que ça! = marchează mirarea în fața unui lucru considerabil, în timp ce ne așteptam la un lucru mic.

Vous avez deux mois de congé? Rien que ça, et vous vous plaignez!

(Aveți două luni de concediu? Ia te uită, și vă plângeți!)

Rien de rien = absolut nimic.

Non, rien de rien, je ne regrette rien. (Nu, absolut nimic, nu regret nimic.)

PERSONNE

- Însoțit de *ne*, exprimă negația sau absența unei ființe omenești.

Nimeni nu l-a găsit. (*Personne ne l'a retrouvé.)*

Nu cunosc pe nimeni mai fericit/ă decât el/ea.

(Je ne connais de plus heureux/ heureuse/ que lui/ qu'elle.)

Nu e nimeni pe stradă. (*Il n'y a personne dans la rue.)*

Nimeni nu va fi atât/ destul de prost s-o facă.

(Personne ne sera assez sot pour le faire.)

Nu e nimeni printre noi care să-l critice.

(Il n'y a personne parmi nous pour le critiquer.)

Nu e vina nimănui. *(Ça n'est la faute de personne.)*

▪ Urmat de prepoziția *de* atunci când este însoțit de un adjectiv masculin sau de un participiu trecut simplu.

Nimeni altul decât el nu vă va putea informa.
(Personne d'autre que lui ne pourra vous renseigner.)
Nimeni nu cunoaşte germana dintre voi?
(Il n'y a personne qui connaisse l'allemend parmi vous?)
Nimeni nu era rănit printre ei. Nimeni dintre ei nu era rănit.
(Il n'y avait personne de blessé parmi eux.)

▪ Poate fi întărit cu un alt cuvânt sau cu o sintagmă.

Nimeni în lumea asta nu ştie cât sunt de ataşat de el.
(Personne au monde ne sait combien je lui suis attaché.)

▪ Neînsoțit de *ne*, exprimă răspunsuri şi în fraze eliptice de predicat.

A întrebat de mine cineva? – Nimeni.
(Quelqu'un m'a-t-il demandé? – Personne.)
Nimeni nu-i rănit? – Nu/ Nimeni.
(Personne de blessé? – Non.)

▪ Neînsoțit de *ne*, **personne** are sensul de **quelqu'un** (cineva), în subordonate depinzând de o principală negativă, într-o comparativă şi după cuvintele: **avant que, sans que, sans, trop... pour.**

Nu credeți că veți răni pe cineva?
Ne pensez pas que vous blesserez personne?
El nu vrea ca cineva să plătească în locul lui.
(Il ne veut pas que personne paie à sa place.)
Am plecat fără ca cineva să observe.
(Il est parti sans que personne s'en aperçoive.)
Ştie ca nimeni altul. *(Il le sait mieux que personne.)*
E prea bun ca să bănuiască pe cineva.
(Il est trop bon pour soupçonner personne.)

SEUL

Seul à seul en tête à tête = între patru ochi.
Elle était heureuse de pouvoir lui parler seule à seul.
(Era fericită că-i poate vorbi între patru ochi.)

▪ Aflat la începutul unei propoziții sau după un nume sau un pronume accentuate, se spune despre o persoană sau un lucru care realizează o acțiune prin excluderea celorlalți.

Seul un alpiniste aussi fort que lui peut faire cette ascension.
(Numai/ doar un alpinist (tot) atât de puternic ca el poată face această ascensiune.)

Seul le hasard peut lui permettre de réussir.
(Doar hazardul/ întâmplarea îi poate permite să reuşească.)
Tout seul = fără ajutor, fără sprijin.
Il a retrouvé tout seul son chemin.
(A găsit singur drumul.)
Cela va tout seul, il n'y pas de difficulté.
(Merge de la sine, nu-i nici o greutate.)

SI

▪ Este adverb de intensitate, însoţit de un adjectiv sau de un adverb, urmat de obicei de o propoziţie subordonată consecutivă introdusă prin que.
Il est si timide qu'il n'ose faire cette démarche.
(E atât de timid încât nu îndrăzneşte să facă acest demers.)
▪ Indică o cantitate egală/ ca şi *aussi.*
Il n'était pas si généreux qu'on le croyait.
(Nu era atât de generos pe cât se credea.)
Ne courez pas si vite! = nu alergaţi atât de repede!
▪ Marchează o afirmaţie întărită după o propoziţie negativă.
Il n'accepte pas, moi si.
(El nu acceptă, dar eu da / accept.)
După o întrebare negativă, indică o afirmaţie corespondentă cu *oui* după o întrebare afirmativă.
– *N'es-tu pas libre?*
– *Si.*
(– Nu eşti liber?
– Da.)
▪ *(Je dis) que si* se foloseşte pentru a contrazice o propoziţie negativă.
Cette équipe ne remportera pas le championat: je prétends/je dis /que si.
(Echipa aceasta nu va câştiga campionatul: eu pretind că da/ îl va lua.)
▪ *Que si, si fait* = ba da.
– *N'as-tu pas fait ce que j'avais dit?*
– *Si fait.*
(– N-ai făcut ce-am spus?
– Ba da.)
– *Tu ne t'es pas rappelé notre conversation?*
– *Que si.*
(– Nu ţi-ai amintit conversaţia noastră?
– Ba da.)
▪ *Si bien que* introduce o subordonată consecutivă.
Il restait indécis, si bien qu'un autre prit sa place.

(Era nehotărât, astfel încât altul i-a luat locul.)

- Exprimă dorința într-o propoziție exclamativă.

Si j'osais! = dacă aș îndrăzni! (Aș îndrăzni, nu se mai pune problema.)

Si je pouvais parler! = dacă aș putea vorbi! (Aș vorbi, fără îndoială!)

- Exprimă regretul.

Si seulement vous étiez venu plus tôt! (Dacă numai ați fi venit mai curând/ devreme!)

- Exprimă o sugestie.

Si nous allions nous promener? (Dacă am merge la plimbare/ să ne plimbăm?)

Propoziții concesive

Qui a pu commettre cette erreur, si ce n'est celui que vous savez?

(Cine a putut comite această greșeală, dacă nu e cel pe care îl cunoașteți?)

Si ce n'était la crainte de vous déplaire, je vous parlerais librement.

(Dacă n-ar fi teama de a vă displace/ supăra, v-aș vorbi pe șleau/ liber.)

- Exprimă o rezervă.

Il vous ressemble, si ce n'est qu'il est plus petit que vous.

(Seamănă cu dumneavoastră, doar că-i mai mic.)

Si ce n'était qu'il est plus grand, on le prendrait pour vous.

(Dacă n-ar fi mai înalt, ar fi confundat cu dumneavoastră.)

- *Si tant est que* = dacă e adevărat că, admițând că.

Il a l'intention de préparer le concours de l'agrégation, si tant est qu'il soit capable de le faire.

(Intenționează să se pregătească pentru concursul de agregare, dacă e adevărat/ admițând că e în stare/ capabil s-o facă.)

SOUS

- Exprimă cauza.

Une branche qui plie sous le poids des fruits.

(O creangă care se îndoaie sub greutatea fructelor.)

Il est sous le coup d'une émotion.

(E sub imperiul unei emoții.)

Être né sous une mauvaise étoile.

(A și născut într-o zodie rea.)

Elle agit sous l'empire de la colère.

(Ea acționează sub imperiul furiei.)

- Exprimă mijlocul.

Passer une chose sous silence.

(A trece un lucru sub tăcere/ A nu-l face cunoscut/ A nu-l divulga.)

Défense d'afficher, sous peine d'amende.

(Afişajul interzis, riscaţi o amendă.)
Confier qqch. sous le sceau du secret.
(A încredinţa ceva sub pecetea secretului/ tăcerii.)
Je vous le donne, sous telle condition.
(Vi-l dau, sub cutare condiţie.)

- Exprimă modalitatea.

Sous ce rapport, il vous est inférieur.
(Din acest punct de vedere vă este inferior.)
Il regardait un objet sous toutes ses faces.
(El privea un lucru sub toate aspectele.)

SUR

- Exprimă direcţia faţă de un punct.

Il tourne sur sa droite = o ia la dreapta.
Tourner/ diriger son regard sur une personne.
(A-şi îndrepta privirea spre o persoană.)
Tirer sur du gibier = a trage asupra vânatului.
Il est revenu sur ses pas = a făcut cale întoarsă /a venit înapoi.
Elle a fermé la porte sur soi = a închis uşa pe dinafară.

- Exprimă timpul.

Il est sur son départ = e gata de plecare.
Il est parti sur le tard = a plecat târziu/ cu întârziere.
Elle va sur la cinquantaine = merge pe cincizeci de ani.

- **sur ce** = acestea fiind spuse sau făcute.

Sur ce, nous vous quittons = acestea fiind spuse, plecăm/ vă lăsăm.
Sur-le-champ = imediat.
Je ne vous demande pas de vous décider sur-le-champ.
(Nu vă cer să vă hotărâţi imediat.)
Sur l'heure = chiar în acea clipă, pe loc.
La décision fut prise sur l'heure (sur-le-champ, aussitôt, immédiatemet).
(Hotărârea fu luată pe loc.)

- Exprimă cauza.

Il juge les gens sur la mine/ sur les apparences.
(El judecă oamenii după aspect/ fizionomie/ aparenţe.)
Il est venu sur votre invitation.
(A venit la invitaţia voastră.)
Croire qqn. sur parole = a crede pe cineva pe cuvânt – *ca în română.*
Prêter sur gages = a da cu împrumut, cu camătă.

- Exprimă modalitatea.

Prendre exemple sur qqn. = a-l lua pe cineva drept exemplu.

Rester sur la défensive = a rămânea în defensivă.

Être sur ses gardes = a fi cu ochii în patru/ a se păzi bine.

- Exprimă numărul, repetarea.

Sur deux cents candidats, cent vingt ont été reçus.

(Din două sute de candidaţi, o sută optzeci au reuşit.)

Il y a dix chances sur cent de réussir.

(Sunt zece şanse din o sută să reuşim/ reuşiţi/ reuşesc/ reuşească.)

Faire bêtise sur bêtise = a face prostie peste prostie.

- Exprimă superioritatea, influenţa unei persoane sau a unui lucru.

L'emporter sur qqn. = a avea superioritatea asupra cuiva/ a învinge pe cineva.

Avoir des droits sur qqn. = a avea drepturi asupra cuiva.

Elle ne peut rien sur lui = nu poate nimic asupra lui/ nu are asupra lui nici o putere.

Le climat influe sur la santé. (Clima influenţează sănătatea.)

Elle a de l'ascendant sur son entourage.

(Ea are un ascendent asupra anturajului.)

TOUT

- Se traduce prin *n'importe quel,* iar substantivul nu are articol: oricine, fiecare.

Tout homme est sujet à l'erreur. (Orice om este supus greşelii.) Iar o variantă populară din română este identică cu cea din limba franceză: *Tot omul e supus greşelii.*

Toute peine mérite salaire. (Orice strădanie/ lucru merită recompensă.)

Toute vérité n'est pas bonne à dire.

(Nu orice adevăr trebuie spus. / Nu orice adevăr e bun de spus.)

Casse-croûte à toute heure.

(E bine să guşti mereu câte ceva. / Gustarea e bună la orice oră.)

À tout point de vue = din orice punct de vedere.

De toute manière = în orice caz, oricum.

De toute manière, il faut faire attention.

(În orice caz, trebuie să fim atenţi.)

Des objets de toute espèce = obiecte de toate felurile.

À tout propos = în orice privinţă.

À tout instant = în orice clipă.

En tout cas = în orice caz.

En toute simplicité = foarte simplu.

En tout bien, tout honneur = rămânând perfect oneşti, corecţi.

C'est un tableau de toute beauté. (E un tablou foarte frumos.)
Je le connais de toute éternité. (Îl cunosc dintotdeauna.)
Il roulait à toute vitesse. Mergea cu toată viteza/ cu viteza maximă.)
Pour tout bagage, il n'emportait qu'un parapluie.
(Ca bagaj, el aducea/ avea o umbrelă.)
Pour toute réponse, il se mit à rire.
(Drept/ ca răspuns, el începu să râdă / se puse pe râs.)
En tous lieux = în orice loc.
De tous côtés = din toate părțile.
À tous égards = în toate privințele.
Toutes réparations = orice fel de reparații/ toate reparațiile.
Toutes directions = în toate direcțiile (pe un panou indicator).
En tous cas = în orice caz.
Le courage, la lucidité, l'autorité, toutes qualités nécessaires à un chef.
(Curajul, luciditatea, autoritatea, toate calitățile necesare unui șef.)
Tous deux ont tort. (Amândoi se înșală/ nu au dreptate.)
Tous trois paraissent décidés. (Tustrei/ toți trei par hotărâți.)
Vous êtes tous quatre mes amis. (Sunteți tuspatru/ toți patru prietenii mei.)
Tout le monde le sait. (Toată lumea știe.)
Somme toute/ en somme/ au total = cu totul, în total.
Il a dépensé tout son argent. (Și-a cheltuit toți banii.)

- În limba franceză, *l'argent* se folosește numai la singular (singularia tantum) și se traduce cu pluralul în limba română. Dimpotrivă, cuvântul *les cheveux* se folosește doar la plural (pluralia tantum) și se traduce în română cu singularul: părul (ca podoabă capilară).

Tout un peuple l'acclame. (Un întreg popor îl aclamează.)
Cela ne méritait pas toute la peine que nous y avons prise.
(Acest lucru nu merita toată strădania pe care i-am acordat-o.)
Il est tout le portrait de son père. (E leit chipul lui taică-său.)
C'est tout le contraire = este tocmai invers.
Moi tout le premier = eu cel dintâi/ primul.
Il en a fait toute une histoire. (A făcut din asta o întreagă tevatură/ o întreagă poveste/ tărășenie.)
C'est tout l'effet que cela vous fait? (Este singurul efect pe care îl simțiți?)
Toute la difficulté consiste à le convaincre.
(Toată greutatea este să-l convingem/ constă în a-l convinge.)
Tout son art consiste à choisir le bon moment.

(Toată arta lui constă în alegerea momentului potrivit.)
Tous les hommes sont sujets à l'erreur.
(Toţi oamenii sunt supuşi greşelii.)
Les ennemis nous assaillaient de tous les côtés.
(Duşmanii ne asaltau din toate părţile.)
Dans tous les cas, il s'agit de la même chose.
(În toate cazurile este vorba despre acelaşi lucru.)
Tous les deux jours, il écrivait une lettre.
(La fiecare două zile, el scria o scrisoare.)
Tous les combien est-ce qu'il y a un train?
(Din câte în câte minute/ ore pleacă/ sosesc trenurile?/ vine trenul?)
Tous les deux = amândoi.
Tous les trois = toţi trei/ tustrei.
Tous les quatre = tuspatru/ toţi patru.
Tout est en ordre. (Totul e în ordine.)
Dieu a tout créé. (Dumnezeu a creat totul.)
Il veut s'occuper de tout. (Vrea să se ocupe de tot/ de toate.)
C'est tout ou rien, il n'y a pas de milieu.
(E totul sau nimic, nu există cale de mijloc.)
Femmes, moines, vieillards, tout était descendu.
(Femei, călugări, bătrâni, toţi coborâseră.)
Après tout / tout bien considéré = la urma urmelor, nu sunt inconveniente majore.
Après tout, il sait bien ce qu'il fait.
(La urma urmelor, el ştie ce face.)
Tout compris = socotind totul, fără alte cheltuieli.
En tout = cu totul, în total.
En tout et pour tout uniquement = numai pentru acest lucru.
C'est tout = nu mai e nimic de adăugat/ asta-i totul.
Ce n'est pas tout = nu e totul, mai trebuie adăugat ceva.

▪ *À tout prendre* exprimă o algere în cele din urmă făcută, preferabilă = luând totul în considerare.

▪ *Comme tout* întăreşte un adjectiv, sau un adverb, exprimând superlativul.

Il est gentil comme tout = e foarte drăguţ.
Il fait froid comme tout ici. (E foarte frig aici.)
Avoir tout de = a se asemăna cu totul.
Avec ses cheveux hirsutes, il a tout d'un sauvage.
(Cu părul lui zburlit, el seamănă întru totul cu un sălbatic.)
Il a tout du clown. (Seamănă leit cu un clown.)

Laisse ces outils à leur place: je me sers de tous.
(Lasă sculele astea la locul lor: îmi trebuie toate/ mă servesc de toate.)
Chacun pour soi et Dieu pour tous.
(Fiecare pentru sine şi Dumnezeu pentru toţi.)
Nous avons tous nos défauts.
(Fiecare avem defectele noastre. Toţi avem defectele noastre.)
Elles sont toutes chez elles. (Fiecare se află acasă la ea/ Toate sunt acasă la ele/ la casa lor.)

TOUT

Marchează în mod obişnuit intensitatea sau gradul absolut (superlativul).
Il est tout content = e foarte mulţumit.
Ils sont tout contents = sunt foarte mulţumiţi.
Elle est tout étonnée, toute contente. (E foarte mirată, foarte mulţumită.)
Mes voisines étaient tout heureuses, toutes honteuses.
(Vecinele mele erau foarte fericite, foarte ruşinoase.)
Il mange de la viande toute crue. (Mănâncă carne crudă.)
Elle s'est couchée tout habillée. (S-a culcat îmbrăcată.)
Ce sont des bébés tout nus. (Sunt nişte copilaşi gol-goluţi.)
Tout malin qu'il est, il s'est trompé/ quoiqu'il soit très malin, il s'est trompé. (Deşi este viclean, s-a înşelat.)
Tout timide qu'il soit, il a osé protester.
(Oricât de timid ar fi, a îndrăznit să protesteze.)
J'habite tout au loin. (Locuiesc foarte departe.)
Nous allons partir tout aussitôt. (O să plecăm foarte curând.)
Il a gagné tout simplement. (A câştigat pur şi simplu.)
Sa maison se trouve tout en haut sur la colline.
(Casa lui se află tocmai sus pe deal.)
Elle s'était assise tout contre moi. (Ea s-a aşezat chiar lângă mine.)
Le chat avait grimpé tout au sommet de l'arbre.
(Pisica se căţărase tocmai în vârful copacului.)
Elle est tout yeux, tout oreilles. (E numai ochi şi urechi.)
Elle était toute miel. (Ea era numai miere.)
C'est un tissu tout laine. (Era o ţesătură numai din lână.)
Tout en marchant, il me racontait son histoire.
(În timp ce mergea, îmi spunea povestea lui.)
Tout en étant très riche, il vit très simplement.
(Fiind foarte bogat/ Deşi/ Chair dacă/ în ciuda faptului că e bogat, duce o viaţă foarte simplă.)
Tout à fait = cu totul, foarte, extrem.

Il est tout à fait guéri. (S-a vindecat cu totul. / E gata vindecat.)
Vous êtes tout à fait aimable. (Sunteți foarte amabil.)
Tout de même cependant, néanmoins = totuşi, cu toate acestea.
J'ai failli me perdre, mais j'ai tout de même trouvé la bonne route.
(Era gata să mă rătăcesc, dar am găsit totuşi drumul cel bun.)
Vous pourriez tout de même faire attention.
(Aţi putea totuşi să fiţi atenţi.)

TRADUCEREA PRINCIPALELOR PROVERBE

À bon chat bon rat = La lemnul tare trebuie secure ascuţită. (Se spune atunci când cel care atacă găseşte un adversar pe măsură.)

Abondance de biens ne nuit jamais en rien/ ne nuit pas = Mai bine să întreacă decât să nu ajungă. (Se poate accepta încă, drept măsură de prevedere, un lucru din care ai destul.)

À bon vin point d'enseigne = Calul bun se vinde din grajd. (Ceea ce este bun se recomandă de la sine.)

À chaque jour suffit sa peine (sa tâche) = Fiecare zi cu necazul ei. (Suportăm relele de astăzi, fără să ne gândim dinainte la cele pe care ni le rezervă viitorul.)

À cœur vaillant rien d'impossible = Cu curaj, rezolvi toate problemele.

À la Saint-Luce, les jours croissent du saut du puce = Zilele încep să crească puţin câte puţin începând cu această zi a sfintei Lucia, care cade acum, în calendarul catolic, pe 13 decembrie.

À l'impossible nul n'est tenu = De unde nu-i, nici Dumnezeu nu cere. (Nu poţi cere cuiva să facă ceea ce nu este în stare.)

À l'œuvre on connaît l'artisan (l'ouvrier) = La lucru se cunoaşte meşterul. (Prin valoarea operei îl cunoşti pe cel care o realizează.)

À père avare, enfant prodigue; à femme avare, galant escroc = La stăpânul scump, slugă hoaţă. (Un defect, un viciu face să apară în jurul său, ca reacţie, defectul sau viciul contrariu.)

L'appétit vient en mangeant = Pofta vine mâncând. (Cu cât ai, cu atât vrei mai mult.)

Après la pluie, le beau temps = După ploaie, vreme bună. / După furtună, vine şi vreme bună. (Bucuria succede adeseori tristeţii, fericirea vine după nefericire.)

Quelque chose malheur est bon = Tot răul spre bine. (Evenimentele supărătoare pot aduce unele avantaje, fie şi numai o anumită experienţă.)

L'argent n'a pas d'odeur = Banii nu au miros. (Unora nu le pasă de modul în care câştigă banii, numai să-i câştige.)

À tout seigneur, tout honneur = Fiecăruia ce i se cuvine. (Trebuie onorat fiecare după rangul său.)

Au royaume des aveugles, les borgnes sont rois = În ţara orbilor, chiorul e împărat. (Cu un merit sau cu o pricepere sau ştiinţă mediocre, poţi străluci printre proşti şi ignoranţi.)

Autant en emporte le vent = Toate sunt trecătoare ca ziua de ieri. / Pe aripile vântului. (Se spune vorbind despre promisiuni la care nu este adăugată credinţa, sau care nu sunt realizate.)

Autres temps, autres mœurs = O tempora, o mores / Alte timpuri, alte moravuri. (Moravurile se schimbă odată cu timpul.)

Aux grands maux, les grands remèdes = La boli grave leacuri tari. (Trebuie să luăm hotărâri energice împotriva unor rele grave şi periculoase.)

Avec un (des) SI on mettrait Paris en bouteille = Cu ipoteze, totul devine posibil.

Bien faire, et laisser dire/ braire = Lasă câinii să te latre, numai bine să ştii face. (Trebuie să ne facem datoria fără să ne preocupe criticile.)

Bien mal acquis ne profite jamais = Lucrul de furat nu ţine de cald. (Nu te poţi bucura în linişte de bunul căpătat pe căi ilicite.)

Bon chien chasse de race = Ce naşte din pisică şoareci mănâncă. (Moştenim în general calităţile familiei.)

Bonne renommée vaut mieux que ceinture dorée = Un nume bun e ca o moşie. (E mai bine să te bucuri de stima publică, decât să fii bogat.)

Les bons comptes font les bons amis = Socoteala deasă e frăţie-aleasă. (Pentru a rămâne prieten, trebuie să te achiţi exact de ceea ce datorezi prietenului tău.)

Ce que femme veut, Dieu le veut = Ce vrea femeia, vrea şi Dumnezeu. (Femeile îşi ating întotdeauna scopurile.)

C'est en forgeant qu'on devient forgeron = Meşteşugul vreme cere, nu se-nvaţă din vedere. (Dacă exersezi mult un lucru, îl înveţi foarte bine, devii abil.)

C'est le ton qui fait la chanson = Tonul face muzica. (Felul în care spui lucrurile marchează adevărata intenţie.)

C'est l'hôpital qui se moque de la charité = Se spune despre cel care îşi bate joc de mizeria altuia, deşi el însuşi e la fel de mizerabil. (Râde hârb de oală spartă.)

Chacun pour soi et Dieu pour tous = Fiecare pentru sine iar Dumnezeu pentru toţi. (Să-i lăsăm Domnului grija de a se ocupa de ceilalţi.)

Charbonnier est maître chez soi = Fiecare e stăpân în casa lui. (Stăpânul casei este liber să acţioneze după cum crede de cuviinţă în casa lui.)

Charité bien odonnée commence par soi-même = Milă mi-e de tine, dar de mine mi se rupe inima. (Înainte de a ne gândi la alţii, trebuie să ne gândim la noi înşine.)

Chat échaudé craint l'eau froide = Cin-s-a fript cu ciorbă suflă şi-n iaurt. (Ne este frică chiar şi de aparenţa a ceea ce ne-a făcut deja un rău.)

Le chat parti, les souris dansent = Când pisica nu-i acasă şoarecii joacă pe masă. (Când stăpânul sau şeful lipseşte, şcolarii sau subordonaţii profită de libertatea lor.)

Chose promise, chose due = Promisiunea dată e datorie curată. (Suntem obligaţi să facem ceea ce am promis.)

Cœur qui soupire n'a pas ce qu'il désire = Oftaturile pe care le scoatem dovedesc că nu suntem satisfăcuţi.

Comme on connaît les saints, on les honore. À tout seigneur tout honneur = Fiecare e tratat conform caracterului său.

Comme on fait son lit, on se couche = Cum îţi vei aşterne aşa vei dormi. (Trebuie să ne aşteptăm, la bine sau la rău, la ceea ce ne-am pregătit nouă înşine prin comportamentul nostru.)

Comparaison n'est pas raison = O comparaţie nu dovedeşte nimic.

Les conseillers ne sont pas les payeurs = Să nu avem întotdeauna încredere în sfătuitori/ consilieri; nici persoana lor, nici banii lor nu se supun riscurilor pe care le recomandă.

Les cordonniers sont les plus mal chaussés = Cizmarul umblă cu cizmele sparte. = Neglijăm adesea avantajele pe care le avem, prin condiţia noastră, la îndemână.

Dans le doute, abstiens-toi = Când ai o îndoială, nu te apuca de treabă. (Dacă te îndoieşti, abţine-te.) Această maximă se aplică nu numai cu privire la îndoiala practică dar şi la cea speculativă.

Des deux maux, il faut choisir le moindre = Din două rele, alege-l pe cel mai mic. (I se atribuie lui Socrate atunci când a explicat pentru ce s-a căsătorit cu o femeie de talie mică.)

Déshabiller Saint Pierre pour habiller Saint Paul = A face o datorie pentru a achita altă datorie; a ieşi dintr-o încurcătură pentru a intra într-o alta. (A sări din lac în puţ.)

Dis-moi qui tu hantes, je te dirai qui tu es = Spune-mi cu cine te-nsoţeşti, ca să-ţi spun cine eşti. (Judecăm o persoană după mediul social pe care îl frecventează.)

L'eau va (toujours) à la rivière = Banul la ban trage/ Apa trage la matcă şi omul la teapă. (Banul trage la cei bogaţi.)

En avril, n'ôte pas un fil; en mai, fais ce qu'il te plaît = Nu trebuie să ne îmbrăcăm subţire în aprilie; în schimb, putem face acest lucru în mai.

L'enfer est pavé de bonnes intentions = Drumul spre iad e pavat cu bune intenţii. (Bunele intenţii nu sunt de ajuns dacă nu sunt realizate sau dacă nu duc decât la nişte rezultate supărătoare.)

Entre l'arbre et l'écorce, il ne faut pas mettre le doigt = Nu te amesteca/ nu-ţi băga nasul unde nu-ţi fierbe oala. (Nu trebuie să intervenim într-o dispută/ ceartă dintre apropiaţi (rude sau prieteni).)

Erreur n'est/ ne fait pas compte = Atâta timp cât există o greşeală, socoteala nu este definitivă. (O socoteală greşită nu se ia în seamă.)

L'exception confirme la règle = Excepţia întăreşte regula. (Faptul de a confirma o excepţie constată o regulă, deoarece, în afara regulii, nu există excepţie.)

La faim chasse le loup du bois = Nevoia constrânge oamenii să facă lucruri care nu sunt pe placul lor. (Foamea scoate lupul din pădure.)

Fais ce que doit, advienne que pourra = Fă-ţi datoria, fără să te gândeşti la ce va putea rezulta.

Faute de grives, on mange des merles = În dorul scrobului, lingi coada tigăii. (Dacă nu avem nimic mai bun, trebuie să ne mulţumim cu ce avem.)

La fête passée, adieu le saint = După ce s-a îndestulat, întoarce spatele fântânii. (Odată obţinută o satisfacţie, uităm cine ne-a produs-o.)

La fin justifie les moyens = Scopul scuză mijloacele. (Acest principiu vrea să arate că scopul ar scuza acţiunile vinovate comise pentru a-l atinge.)

La fortune vient en dormant = Norocul vine când nu te aştepţi. (Cea mai sigură cale de îmbogăţire este să aşteptăm pasivi o întorsătură fericită a destinului/ a sorţii.)

Des goûts et des couleurs on ne discute pas = De gustibus et coloribus non disputandum. (Fiecare este liber să gândească şi să acţioneze după cum preferă.)

L'habit ne fait pas le moine = Nu haina îl face pe om. (Oamenii nu trebuie judecaţi după aspectul exterior.)

L'habitude est une seconde nature = Obişnuinţa este o a doua natură. (Obişnuinţa ne face să acţionăm la fel de spontan ca un instinct firesc/ natural.)

Il faut battre le fer pendant qu'il est chaud = Bate fierul cât e cald. (Trebuie să dezvoltăm activ o afacere care este pe calea cea bună.)

Il faut que jeunesse se passe = Trebuie să scuzăm greşelile pe care uşurinţa şi lipsa de experienţă a tinerilor le cauzează.

Il faut qu'une porte soit ouverte ou fermée = Trebuie să ne precizăm poziţia cu fermitate de o parte sau de alta a unei dispute/ situaţii.

Il faut rendre à César ce qui appartient à César, et à Dieu ce qui est à Dieu = Trebuie ca fiecare să primească ce i se cuvine. (Dați Cezarului ce este al Cezarului, iar lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu.)

Il faut tourner sa langue sept fois dans sa bouche avant de parler = Învârte de şapte ori limba în gură înainte de a vorbi. (Înainte de a vorbi, de a ne pronunța, trebuie să ne gândim/ să reflectăm cu mare grijă.)

Il ne faut jurer de rien = Nu râde de măgar, că vine vremea să încaleci pe el. (Nu trebuie niciodată să jurăm că nu vom face cutare lucru sau că el nu se va întâmpla niciodată.)

Il ne faut pas dire: fontaine, je ne boirai de ton eau = Nu scuipa în puț, că se poate întâmpla să bei din el. (Nimeni nu poate fi sigur că nu va recurge niciodată/ vreodată la o persoană sau la un lucru.)

Il n'est pire aveugle que celui qui ne veut pas voir / Il n'est pire sourd que celui qui ne veut pas entendre = Ideea preconceputǎ / le parti pris/ condamnă spiritul la obscuritate, la impermeabilitate, la lipsă de transparență.

Il n'est pire eau que l'eau qui dort = Apele liniştite sunt adânci. (Adesea, în persoanele aparent inofensive nu trebuie să ne încredem.)

Il n'y a pas de fumée sans feu = Nu iese fum fără foc. (Dincolo de aparențe, de gura lumii, se află întotdeauna ceva real.)

Il n'y a pas de sot métier = Meseria e brățară de aur. (Toate meseriile/ profesiunile sunt bune.)

Il n'y a que la vérité qui blesse = Adevărul supără pe om. (Reproşurile cele cu adevărat greu de suportat sunt cele meritate.)

Il n'y a que le premier pas qui coûte = Primul pas e greu de făcut. (Cel mai greu în orice lucru este să începi.)

Il vaut mieux aller au boulanger/ au moulin/ qu'au médecin = Boala costă mult mai mult decât cheltuielile pentru hrană.

Il vaut mieux avoir affaire à Dieu qu'à ses saints = Până la Dumnezeu te mănâncă sfinții. (E mai bine să te adresezi direct patronului decât subalternilor lui.)

Il vaut mieux tenir que courir = Nu da vrabia din mână pe cioara de pe gard. (A poseda e mai bine decât a spera.)

Il y a loin de la coupe aux lèvres = E distanță mare de la mână la mâncătoare / gură. (Multe se pot întâmpla între dorință şi realizarea ei.)

Le jeu n'en vaut pas la chandelle = Mai mare daraua decât ocaua. (Uneori lucrul nu merită strădania/ chinul cheltuit(ă) pentru a-l obține.)

Les jours se suivent et ne se ressemblent pas = Zi cu zi nu se aseamănă. (Împrejurările variază în funcție de timp.)

Loin des yeux, loin du cœur = Ochii care nu se văd se uită. (Absența distruge sau slăbește afecțiunea.)

Les loups ne se mangent pas entre eux = Corb la corb nu-și scoate ochii. (Cei răi nu-și fac rău unii altora.)

Mauvaise herbe pousse toujours = Iarba rea crește peste tot. / Pielea rea și răpănoasă ori o bate, ori o lasă. (Se spune pentru a motiva creșterea rapidă a unui copil cu un caracter rău.)

Le mieux est l'ennemi du bien = Nemulțumitului i se ia darul. Riscăm să pierdem ceea ce este bine vrând ceva mai bine.

Mieux vaut tard que jamais = Mai bine mai târziu decât niciodată. În unele cazuri este mai bine să acționăm mai târziu, decât să nu acționăm deloc.

Les murs ont des oreilles = Și zidurile au urechi. (Într-o convorbire confidențială, trebuie să nu avem încredere în ce se află în jurul nostru.)

Nécessité fait loi = În cazul unei nevoi sau a unui pericol extrem, ne putem sustrage tuturor obligațiilor convenționale.

Ne fais pas à autrui ce que tu ne voudrais pas qu'on te fît = Ce ție nu-ți place altuia nu face. (Această regulă de comportament este baza unei morale elementare.)

N'éveille pas le chat qui dort = Nu trebuie să scormonim într-o afacere rea, o amenințare ațipită.

Noël au balcon, Paques au tison = Dacă la Crăciun timpul e frumos, de Paște va fi urât.

La nuit porte conseil = Noaptea e un sfetnic bun. (Noaptea este propice pentru luarea unor hotărâri înțelepte.)

La nuit, tous les chats sont gris = Noaptea toate pisicile sunt negre. (Noaptea, nu putem distinge bine lucrurile și persoanele.)

Nul n'est prophète en son pays = Nimeni nu-i profet în țara lui. (Nimeni nu este apreciat la adevărata sa valoare acolo unde trăiește în mod obișnuit.)

L'occasion fait le larron = Împrejurarea îl face pe hoț. (Ocazia ne face să comitem lucruri reprobabile la care nici nu ne-am gândit.)

Œil pour œil, dent pour dent = Ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. (Este legea talionului. O ofensă trebuie reparată printr-o pedeapsă echivalentă – este moștenită din legislația ebraică.)

L'oisiveté est (la) mère de tous les vices = Lenea e cucoană mare care n-are de mâncare. (Cine nu are nimic de făcut este expus tuturor tentațiilor.)

On ne fait pas d'omelette sans casser d'œufs = Nu faci omletă fără să spargi ouă. (Nu putem ajunge la nici un rezultat fără eforturi și sacrificii.)

On ne prête qu'aux riches = Nu facem servicii decât celor care sunt capabili să ni le recompenseze; atribuim de obicei anumite acte celor care sunt obişnuiţi să le facă.

On reconnaît l'arbre à ses fruits = Pomul se cunoaşte după roade. (După fapte se cunoaşte valoarea unui om.)

Paris ne s'est pas fait en un jour = Nimic nu se poate face fără să treacă timpul necesar.

Pas de nouvelles, bonnes nouvelles = Dacă nu sunt veşti, totul e bine. (Putem considera că, fără să avem veşti de la cineva, nu i s-a întâmplat nimic neplăcut/ rău.)

Pauvreté n'est pas vice = Sărăcia nu e un viciu. (Nu trebuie să ne fie ruşine că suntem săraci.)

Pêché avoué est à demi pardonné = Cel care şi-a mărturisit greşeala poate obţine mai uşor iertarea.

Petit à petit, l'oiseau fait son nid = Încetul cu încetul se face oţetul. (Cu perseverenţă, putem face mari realizări.)

Petite pluie abat grand vent = Buturuga mică răstoarnă carul mare. (Adesea, un lucru neînsemnat este suficient să calmeze o furie/ supărare mare.)

Les petits ruisseaux font les grandes rivières = Apele mici fac râuri mari. (Micile profituri acumulate sfârşesc prin a realiza mari beneficii.)

Pierre qui roule n'amasse pas mouse = Piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchi. (Nu te îmbogăţeşti, dacă schimbi des starea sau ţara.)

Plaie d'argent n'est pas mortelle = Pierderile de bani pot fi întotdeauna recuperate.

La pluie du matin réjouit le pèlerin = Ploaia de dimineaţă pe drumeţ îl bucură. (Ploaia de dimineaţă este adesea promisiunea unei zile frumoase.)

La plus belle fille du monde ne peut donner que ce qu'elle a = Nimeni nu poate da ce nu are.

Plus on est de fous, plus on rit = Veselia devine mai mare când există mai mulţi tovarăşi veseli.

Prudence est mère de sûreté = Prevedera este mama înţelepciunii. (Dacă suntem prudenţi evităm orice pericol.)

Quand on veut noyer son chien, on dit qu'il a la rage/ la gale = Când avem pică pe cineva, îi găsim uşor nod în papură/ o vină inventată/ falsă.

Qui a bu boira = Cine a băut o să bea; cine a furat o să fure. (Nu ne putem dezbăra de un defect devenit obişnuinţă.)

Qui aime bien châtie bien = O dragoste adevărată nu se teme de folosirea unei severităţi înţelepte.

Qui donne aux pauvres prête à Dieu = Milostenia va fi răsplătită într-o viaţă viitoare.

Qui dort dîne = Cine doarme nu-i e foame. (Somnul ţine loc de cină.)

Qui ne dit mot consent = Şi tăcerea e un răspuns. (Dacă nu avem obiecţii, înseamnă că suntem de acord.)

Qui ne risque rien n'a rien = Cine nu riscă nu câştigă. (Nu putem obţine un succes fără oarecare riscuri.)

Qui paie ses dettes s'enrichit = Dacă plătim datoriile, ne asigurăm sau mărim încrederea în noi.

Qui peut le plus peut le moins = Cine e capabil să facă un lucru dificil, costisitor etc, poate cu atât mai mult să realizeze un lucru mai uşor, mai puţin costisitor.

Qui sème le vent récolte la tempête = Cine seamănă vânt culege furtună. (Cel care produce cauza dezastrelor nu trebuie să se mire de efecte.)

Qui se ressemble s'assemble = Cine se aseamănă se adună. (Cei care au aceleaşi preocupări se caută mutual.)

Qui s'y frotte s'y pique = Cine se joacă cu focul îndată se pârleşte. (Cel care riscă se căieşte.)

Qui trop embrasse mal étreint = Cine mult te-mbrăţişează nu ştie să te strângă. (Care se apucă de mai multe lucruri în acelaşi timp nu duce la capăt nici unul.)

Qui va à la chasse perd sa place = Cine pleacă la plimbare pierde locul de onoare. (Care-şi părăseşte locul trebuie să se aştepte că-l găseşte ocupat, la întoarcere.)

Qui veut aller loin ménage sa monture = Lasă boul în voia lui, dacă vrei să mergi departe. (Trebuie să ne cruţăm forţele, resursele etc dacă vrem să rezistăm mai mult timp.)

Qui veut la fin veut les moyens = Scopul scuză mijloacele. (Cine vrea un lucru nu trebuie să se dea înapoi din faţa mijloacelor pe care realizarea lui le reclamă.)

Qui vole un œuf vole un bœuf = Cine fură azi un ou mâine va fura un bou. (Cine comite un furt mic se dovedeşte prin aceasta capabil să comită unul şi mai mare.)

Rira bien qui rira le dernier = Cine râde la urmă râde mai bine. (Cine îşi bate joc de altul riscă să fie batjocorit la rândul său, dacă împrejurările se schimbă.)

Si jeunesse savait, si vieillesse pouvait = Dă Doamne trup de tânăr, minte de bătrân şi putere de nebun. (Tinerii nu au experienţă, iar bătrânii nu au putere.)

Le soleil luit pour tout le monde = Soarele încălzeşte şi pe buni, şi pe răi. (Fiecare are dreptul la lucrurile pe care natura/ Dumnezeu le-a lăsat tuturor.)

Tant va la cruche à l'eau, qu'à la fin elle se casse = Ulciorul nu merge de multe ori la apă. (Totul sfârşeşte prin uzură; dacă forţăm pericolul, sfârşim prin a ne pierde viaţa; dacă tot facem aceaşi greşeală, sfârşim prin a o păţi.)

Tel est pris qui croyait prendre = Cine sapă groapa altuia cade singur în ea. (Deseori suntem cuprinşi de răul pe care am vrut să-l facem altuia.)

Tel père, tel fils = Cum e sacul, şi petecul. Cum e turcul, şi pistolul.

Le temps c'est de l'argent = Time is money/ Timpul costă bani. (Timpul bine administrat înseamnă profit.)

Tous les chemins mènent à Rome = Toate drumurile duc la Roma. (Există multe mijloace de a ne atinge ţinta.)

Tous les goûts sont dans la nature = Fiecare cu gusturile lui. (Se spune despre cineva care are gusturi bizare.)

Toute peine mérite salaire = Orice muncă se plăteşte. (Fiecare trebuie să fie recompensat conform străduniei sale, oricât ar fi fost de mică.)

Tout est bien qui finit bien = Totul e bine când se termină cu bine. (Se spune despre o intreprindere care reuşeşte, deşi am crezut contrariul.)

Toute vérité n'est pas bonne à dire = Orice adevăr nu e bun de spus. (Nu e întotdeauna bine să spunem ce ştim, chiar dacă acest lucru e adevărat.)

Tout nouveau tout beau = Sita nouă stă în cui. (Noutatea are întotdeauna o atracţie deosebită.)

Tout vient à point à qui sait attendre = Cu răbdarea treci marea. (Cu timpul şi cu răbdarea, reuşim, obţinem ce dorim.)

Un clou chasse l'autre = Cui pe cui se scoate. (Se spune despre persoanele sau lucrurile care vin unele după altele şi fac ca cele dinainte să fie uitate.)

Un de perdu, dix de retrouvés = A plecat unul, au venit zece. (Persoana sau lucrul pierdute sunt uşor de înlocuit / nimeni nu-i bătut în cuie.)

Une fois n'est pas coutume = Dacă ai greşit o dată, nu înseamnă că vei mai greşi (un act izolat nu produce niciun efect; putem închide ochii asupra unui act izolat.)

Une hirondelle ne fait pas le printemps = Cu o floare nu se face primăvară. (Nu putem trage nici o concluzie de pe urma unui singur caz, a unei singure fapte.)

Un homme averti en vaut deux = Un om pus în gardă face cât doi. (Când am fost preveniţi de ceea ce ne temem, luăm mult mai multe măsuri de prevedere.)

Un tiens vaut mieux que deux tu l'auras = A poseda puţin, dar sigur, valorează mai mult decât a spera mult, dar fără să fim siguri. (Nu da cioara din mână pe vrabia de pe gard.)

Ventre affamé n'a pas d'oreilles = Cel flămând n-are urechi de ascultat. (Omul ros de foame este surd la orice sfat.)

Le vin est tiré, il faut le boire = Vinul tras din butoi trebuie băut. Ai intrat în horă, trebuie să joci. (Afacerea fiind începută, trebuie să acceptăm urmările, chiar neplăcute.)

Vouloir, c'est pouvoir = Dacă vrei, poţi. (Reuşim atunci când avem voinţa fermă de a reuşi.)

TRADUCEREA SENSURILOR UNOR VERBE

▪ Verbul **gagner** are sensul de *a câştiga,* dar şi acela de *a se îndrepta spre un loc şi a ajunge acolo.*

Il a gagné le prix Goncourt. (A câştigat premiul Goncourt.)

Il a gagné la route vers Braşov. (A luat-o pe drumul spre Braşov.)

▪ *Gagner sa vie* = a-şi câştiga traiul, a avea cu ce trăi.

Il gagne bien sa vie. (Are cu ce trăi.)

▪ *Gagner* = a căpăta o boală, ceva neplăcut.

Je suis sorti par ce froid et j'ai gagné un bon rhume.

(Am ieşit pe frigul acesta şi am căpătat un guturai ca lumea.)

▪ *Gagner* = a obţine, a căpăta.

Il a gagné à cette sortie/ a attrapé un bon rhume.

(Cu prilejul acestei ieşiri în oraş el a căpătat un guturai straşnic.)

▪ *Gagner sur/l'emporter* sur = a avea un avantaj, a învinge, a fi mai bun ca.

Il gagne sur son adversaire. (Îşi învinge adversarul.)

▪ *Gagner* = a invada, a învălui.

Le froid, le sommeil le gagne. (Îl cuprinde frigul şi somnul.)

▪ *Gagner qqn./ battre qqn.* = a bate pe cineva.

Il me gagne aux échecs. (Mă bate la şah.)

▪ *Gagner/ se propager, avancer* = a avansa, a se propaga.

L'incendie gagne. (Incendiul avansează.)

▪ Verbele **passer** (a trece) *şi* **arriver** (a sosi) au o situaţie specială, pentru că se pot folosi în construcţii care le schimbă sensul. În construcţie impersonală/ unipersonală, ele înseamnă *a se întâmpla, a se petrece ceva.* Şi e firesc să fie aşa, deoarece în percepţia obişnuită, întâmplările (bune sau rele) vin, sosesc, ajung, trec.

Il se passe qqch. = se întâmplă ceva.

Il arrive qqch. = se întâmplă ceva.

Se observă aici că verbul *passer* a căpătat formă reflexivă, pe când verbul *arriver* a rămas activ. În plus, verbul *arriver* mai are sensul de a reuşi de făcut ceva.

Je n'arrive pas à faire cet exercice. (Nu reuşesc să fac acest exerciţiu.)

Je suis arrivé à le convaincre. (Am reuşit să-l conving.)

▪ *En arriver à/ en venir à/ aller jusqu'à, être dans un état d'esprit tel que* = a merge până la, a fi într-o asemenea stare de spirit încât.
J'en arrive à me demander s'il pense ce qu'il dit.
(Merg până acolo încât să mă întreb dacă se gândeşte la ce spune.)

▪ Verbul *passer.*
Le camion lui est passé dessus.
(A trecut camionul peste el/ L-a călcat camionul.)
Le courant ne passe plus. (Nu mai e curent electric.)
Il a passé à la visite médicale. (A făcut vizita medicală.)
Elle a passé aux aveux. (A mărturisit.)

▪ *Passer pour / se considérer comme* = a fi luat drept, a trece drept, a fi considerat drept.
Il passe pour un imbécile. (E luat drept un imbecil.)
Elle le fait passer pour son neveu. (Îl consideră drept nepotul ei.)

▪ *Passer/ digérer* = a digera
Le déjeuner ne passe pas. (Nu diger mâncarea de prânz.)

▪ *Passer/ être admis* = a trece.
Le candidat a passé à l'écrit, mais a échoué à l'oral de son examen.
(Candidatul a trecut examenul scris, dar a picat la oral.)

▪ *Passer* = a rula/ a fi proiectat.
Ce film est déjà passé dans une autre salle.
(Filmul acesta a rulat deja în altă sală.)

▪ *Passer/changer de couleur* = a se decolora.
Le papier bleu passe au soleil.
(Hârtia albastră se decolorează la soare.)

▪ *Passer de mode* = a nu mai fi la modă.
Cette étoffe a passé de mode. (Stofa aceasta nu mai e la modă.)

▪ *Passer / mourir* = a muri.
Il agonise, il va passer. (Agonizează, o să moară.)

▪ *Y passer / subir une épreuve* = a suferi o încercare a vieţii.
Tout le monde y passe. (Toată lumea trece prin asta/ suferă aşa ceva.)

▪ *Y passer / mourir* = a muri.
Si tu conduis aussi vite, nous allons tous y passer.
(Dacă tu conduci aşa de repede, o să murim cu toţii.)

▪ *Passer ses ordres à qqn. / donner des ordre à qqn.* = a da ordine cuiva.
Je te passe l'ordre de finir vite ce travail. (Îţi ordon să termini repede lucrul acesta.)

▪ *Se passer de / ne pas avoir besoin de* = a nu fi nevoie de, a vorbi de la sine.

Cela se passe de commentaires.
(Asta vorbeşte de la sine/ Nu mai e nevoie de comentarii.)

▪ *Se passer de qqch. / ne pas l'utiliser, ne pas en user / s'abstenir* = a se lipsi de ceva/ a nu-l folosi.

Il essaie de se passer du tabac. (Încearcă să se lase de tutun/ de fumat.)
Il se passera de manger. (Se va abţine de la mâncare.)
Je m'en passe. (Mă lipsesc de asta.)

▪ Aşa-numitul *Dativ etic* din limba română, se traduce printr-un adjectiv posesiv în limba franceză.

Îşi ia caietele şi ghiozdanul şi iese din clasă.
(Il prend ses cahiers et son cartable et sort de la classe.)
I-a scris directorului, dar acesta nu i-a răspuns.
(Il a écrit *à son* directeur, mais celui-ci ne lui a pas répondu.)

Putem vorbi în acest caz despre *dublul complement indirect* din limba română care nu este echivalat ca atare în limba franceză. Al doilea complement indirect exprimat printr-un pronume personal neaccentuat este echivalat în limba franceză cu un adjectiv posesiv.

Unele verbe se construiesc cu prepoziţia de, iar altele cu prepoziţia à. Acestea au diferite echivalenţe în limba română sau nu se traduc. Iată câteva exemple de asemenea verbe:

▪ *S'accoutumer à* = a se obişnui cu.

Je ne peux pas m'accoutumer à ce nouvel appartement.
(Nu pot să mă obişnuiesc cu acest nou apartament.)

▪ *S'acharner à* = a face eforturi disperate.

Il s'acharne à construire une maison, alors qu'il n'a pas d'argent.
(Face eforturi disperate să construiască o casă, dar nu are bani.)

▪ *S'amuser à* = a se distra cu.

Les enfants s'amusent au ballon; moi je m'amuse à faire des bulles de savon. (Copii se joacă/ se distrează cu mingea; eu mă distrez făcând bule de săpun.)

▪ *S'apercevoir de* = a-şi da seama.

Quand il s'est aperçu de son erreur, il était trop tard.
(Când şi-a dat seama de greşeala sa, era prea târziu.)

▪ *Apprendre à qqn.* = a înştiinţa pe cineva.

Il a appris à ses parents qu'il allait se marier.
(I-a înştiinţat pe părinţii lui că urma să se căsătorească.)

▪ *Arriver à* = a reuşi să.

La voiture n'arrive pas à démarrer. (Maşina nu reuşeşte să pornească.)

▪ *S'arrêter de* = a se opri să... .

Tu pourrais t'arrêter un peu de parler. (Te-ai putea opri un pic să vorbeşti.)

▪ *S'attaquer à qqn.* = a se lua de cineva.

Il ne s'attaque pas à vous; il vous craint trop.

(Nu se ia de dumneavoastră; îi e teamă prea mult /de dumneavoastră/.)

▪ *Se bourrer de* = a se înfunda cu, a se îndopa.

Elle se bourre de chocolat; elle va grossir.

(Se înfundă/ se îndoapă cu ciocolată; o să se îngraşe.)

▪ *Croire à* = a crede în.

Vous croyez à cette histoire? (Credeţi în povestea asta?)

▪ *S'y connître en* = a se pricepe la.

Il s'y connaît en mécanique. (Se pricepe la mecanică.)

▪ *Se décider à* = a se hotărî să.

Il s'est décidé à changer de travail.

(S-a hotărât să schimbe locul de muncă.)

▪ *Dispenser de* = a scuti să/ de.

Je vous dispense de venir demain; restez chez vous.

(Vă scutesc să mai veniţi mâine; rămâneţi acasă.)

▪ *Douter de* = a se îndoi de.

Je doute fort de l'exactitude de ce récit; il est complètement invraisemblable.

(Mă îndoiesc tare mult de exactitatea acestei povestiri; e complet neverosimilă.)

▪ *Se douter de* = a-şi imagina, a-şi închipui, a bănui.

Je ne lui ai rien dit et elle ne se doute de rien. Elle ne lui a rien dit et il ne se doute pas qu'elle est malade.

(Nu i-am spus nimic, iar ea nu bănuie nimic. Ea nu i-a spus nimic, iar el nu-şi imaginează că ea este bolnavă.)

▪ *Échapper à* = a scăpa de.

Le prisonnier a pu échapper à ses poursuivants.

(Prizonierul a putut scăpa de urmăritori.)

▪ *S'échapper de* = a fugi din, a evada.

Un prisonnier s'est écappé de sa cellule.

(Un prizonier a fugit/ a evadat din celula sa.)

▪ *S'emparer de* = a pune stăpânire pe.

L'armée ennemie s'est emparée de la Capitale.

(Armata inamică a pus stăpânire pe Capitală.)

▪ *S'employer à* = a se strădui/ a-şi da silinţa.

Je vais m'employer à vous donner satisfaction.

(O să mă străduiesc să vă dau satisfacţie.)

▪ *S'y entendre* = a se pricepe.

Pour convaincre les gens, elle s'y entend; elle est vraiment très diplomate. (Ca să convingă oamenii, se pricepe; e cu adevărat foarte diplomată.)

▪ *En être à* = a fi/ a se afla.

Elle en est à la moitié du travail. (Ea e pe la jumătatea lucrării.)

▪ *Être à qqn. de* = a-i veni cuiva rândul.

Ce n'est pas à vous de parler. (Nu e rândul vostru să vorbiţi.)

▪ *Se fâcher de/ contre* = a se supăra pe.

Quand je lui ai dit cela il s'est fâché contre/ de moi.
(Când i-am spus asta, s-a supărat pe mine.)

▪ *Se fier à* = a avea încredere în.

Ne vous fiez pas à lui: il ment. (Să nu aveţi încredere în el: minte.)

▪ *Se flatter de* = a se lăuda că.

Il se flatte de toujours réussir. (Se laudă că reuşeşte mereu.)

▪ *Goûter à* = a gusta din.

Quand on a goûté à la liberté, on ne peut plus s'en passer.
(Când ai gustat din libertate, nu te mai poţi lipsi.)

▪ *Hériter de* = a moşteni.

Il a hérité de cet appartement à la mort de sa mère.
(A moştenit acest apartament la moartea mamei sale.)

▪ *Se heurter à* = a întâmpina, a se lovi de.

Il a demandé de l'argent à ses parents, mais il s'est heurté à un refus catégorique. (Le-a cerut bani părinţilor, dar a întâmpinat/ s-a lovit de un refuz categoric.)

▪ S'intéresser à = a se interesa de; a interesa pe cineva ceva.

Elle ne s'intéresse pas à la musique. Elle préfère la peinture.
(Nu o interesează muzica. Preferă pictura.)

▪ *Se jouer de* = a râde, a-şi bate joc, a lua în derâdere.

Il se joue des difficultés qu'il peut rencontrer.
(Râde/ Îşi bate joc de dificultăţile pe care le poate întâlni/ întâmpina.)

▪ *Manquer (de/ à)* = a duce lipsă de, a nu avea.

Nous maquons de soleil: vivement l'été!
(Ducem lipsă de soare: să vină neapărat/ repede vara!)

Depuis son départ, elle manque beaucoup à ses parents.
(De când a plecat, ea *le* lipseşte mult *părinţilor.*)

A se observa aici dublul complement indirect din română redat printr-un singur complement indirect în franceză.

▪ *Se méfier de* = a nu avea încredere în.

Méfiez-vous de cet individu: il est dangereux.

(Să nu aveţi încredere în acest individ: e periculos.)

▪ *Se mêler à/ de* = a se amesteca cu.

Elle ne se mêle jamais à la foule.

(Nu se amestecă niciodată cu mulţimea.)

De quoi vous mêlez-vous? Cette affaire ne vous concerne pas.

(De ce vă amestecaţi/ vă băgaţi? Treaba/ afacerea aceasta nu vă priveşte.)

▪ *Mentir à* = a minţi pe.

Ne le croyez pas: il ment à tout le monde.

(Nu-l credeţi: minte pe toată lumea.)

▪ *Se munir de* = a-şi procura ceva.

Il vaudrait mieux vous munir d'un parapluie: il risque de pleuvoir.

(Ar fi mai bine să vă procuraţi o umbrelă: riscă să plouă.)

▪ *Nuire à* = a dăuna + COI în franceză şi COD în română.

Cet incident risque de nuire à sa réputation et à sa famille.

(Incidentul acesta riscă să-i dăuneze reputaţiei şi familiei sale.)

▪ *S'obstiner à* = a se încăpăţâna să.

Je refuse à chaque fois et pourtant il s'obstine à m'inviter chez lui.

(Refuz de fiecare dată şi totuşi el se încăpăţânează să mă invite la el.)

▪ *Ouvrir sur* = a da spre.

Les fenêtres ouvrent sur une cour.

(Ferestrele dau spre o curte.)

▪ *S'en prendre à* = a se lua de, a ataca pe cineva.

Les députés s'en sont pris violemment au ministre et lui ont reproché la politique du gouvernement.

(Deputaţii l-au atacat violent pe ministru şi i-au reproşat politica guvernului.)

▪ *S'y prendre* = a se descurca, a proceda.

Comment t'y es-tu prise pour obtenir ce poste?

(Cum ai procedat ca să obţii acest post?)

▪ *Se préparer à* = a se pregăti să.

La fusée se prépare à décoller.

(Racheta se pregăteşte să decoleze.)

▪ *Profiter à* = a fi folositor cuiva/ a prii.

Les vacances ont bien profité aux enfants: ils sont en pleine forme.

(Vacanţa le-a priit copiilor: sunt într-o formă bună.)

▪ *Se ramener à* = a se reduce la, a se rezuma la.

La composition de ce tableau se ramène à un simple jeu d'obliques.

(Compoziţia acestui tablou se reduce/ se rezumă la un simplu joc de linii oblice.)

▪ *Redoubler de* = a mări, a întări + COI în franceză şi COD în română.

Avec ce brouillard, il va falloir redoubler de prudence.

(Cu ceaţa aceasta va trebui să ne mărim prudenţa.)

▪ *Remédier à* = a corecta, a îndrepta, a remedia.

Toutes les mesures seront prises pour remédier à cette situation.

(Vor fi luate toate măsurile pentru a îndrepta această situaţie.)

▪ *Ressembler à* = a semăna cu.

Elle ressemble beaucoup à sa mère. (Ea seamănă mult cu maică-sa.)

▪ *Se saisir de* = a pune mâna pe, a prinde pe cineva.

La police a pu se saisir de l'agresseur.

(Poliţia a putut să-l prindă pe agresor.)

▪ *Satisfaire à* = a satisface pe cineva, ceva.

L'entreprise ne peut plus satisfaire à ses commandes.

(Intreprinderea nu mai poate satisface comenzile.)

▪ *Tenir pour* = a socoti, a considera.

Je le tiens pour responsable dans cette affaire.

(Îl consider responsabil în această afacere.)

▪ *S'en tenir à* = a se mărgini la, a se opri la.

Tenons-nous-en là.

(Să ne oprim aici/ Să ne mărginim la acest lucru.)

▪ *Se tirer de* = a ieşi din, a se debarasa de.

Elle n'arrive pas à se tirer de cette situation très compliquée.

(Ea nu reuşeşte să iasă din această situaţie foarte complicată.)

▪ *Se tromper de* = a se înşela, a greşi, a lua un alt lucru.

Je me suis trompé de parapluie en sortant du restaurant.

(Am luat altă umbrelă când am ieşit din restaurant.)

▪ *Se venger de* = a se răzbuna pe cineva.

Pour se venger de son frère, qui l'avait frappé, Marcel lui a cassé un jouet. (Ca să se răzbune pe fratele său, care l-a lovit, Marcel i-a stricat o jucărie.)

▪ O situaţie interesantă este creată de folosirea verbului *chercher*, care se traduce diferit, în funcţie de context şi de situaţia de comunicare.

Je cherche mes clés dans mon sac.

(Îmi *caut* cheile în poşetă.)

Mon ami arrive à cinq heures; je vais le chercher *à la gare.*

Prietenul meu soseşte la ora cinci; merg să-l *aştept/ întâmpin* la gară.

• Nu de puţine ori, verbul acesta este tradus, în situaţia de mai sus, tot cu sensul de a *căuta*, ceea ce este un nonsens, pentru că nu-l caut

pe amic la gară, de vreme ce ştiu că soseşe la cinci şi cunosc, eventual, ce număr are vagonul şi locul.

▪ *En agir / se conduire* = a se purta.

C'est ainsi qu'il en agit avec ceux qui l'ont aidé.

(Aşa se poartă el cu cei care l-au ajutat.)

Există **perechi de verbe** în limba franceză care corespund unui singur verb în limba română.

Prêter şi emprunter se traduc cu: a împrumuta. Dar *prêter* se traduce cu: a da cu împrumut, iar *emprunter:* a lua cu împrumut.

Pentru **prêter** înregistrăm mai mult sensuri.

▪ *Prêter qqch. à qqn.* = a împrumuta ceva cuiva.

Il m'a prêté sa maison de campagne pour les vacances.

(Mi-a împrumutat casa lui de la ţară pentru concediu/ vacanţă.)

Prête-moi ton stylo. (Împrumută-mi/ dă-mi cu împrumut stiloul tău.)

Les propos que certains journaux ont prêtés au ministre sont dénués de tout fondement.

(Cuvintele pe care unele ziare le-au atribuit ministrului sunt lipsite de orice temei.)

Vous me prêtez des intentions que je n'ai pas.

(Îmi imputaţi nişte intenţii pe care nu le am.)

▪ Acest verb intră într-un mare număr de locuţiuni, în care el este sinonim cu: *donner, offrir, fournir, présenter.*

Prêter le flanc à la critique = donner lieu à être critiqué.

(A da/ a oferi ocazia să fii criticat.)

Prêter de l'importance à qqch., à qqn. = a acorda importanţă la ceva, cuiva.

Prêter serment / jurer oficiellement = a depune jurământul.

Prêter attention à qqch. = a fi foarte atent la ceva.

Prêter sa voix, en parlant d'un artiste = a cânta.

La grande chanteuse a bien voulu prêter sa voix dans cette soirée au profit des anciens combattants.

(Marea cântăreaţă a bienvoit să cânte în această seară pentru vechii combatanţi.)

Prêter à/ donner matière à / être sujet à = a fi subiect de, a da loc la.

Une interprétation qui prête à discussion.

(O interpretare care dă loc la discuţii.)

Cette phrase prête à équivoque. (Fraza aceasta dă loc la un echivoc.)

Prêter à rire / être risible = a provoca/ a trezi/ a stârni râsul.

Il est d'une naïveté qui prête à rire.

(E de o naivitate care trezeşte râsul.)

Se prêter à qqch. / y consentir = a consimți să faci ceva.

Se prêter à un arrangement = a se preta / a consimți la un aranjament.

Il se prêta complaisamment à tout ce qu'on voulut de lui.

(El se pretă cu complezență la tot ce-au vrut de la el.)

Se prêter à qqch. / y être propre, convenable = a se preta la ceva, a fi convenabil pentru ceva/ a fi bun la.

Un sujet qui se prête bien à un film.

(Un subiect are se pretează/ este bun la un film.)

▪ Un proverb: *On ne prête qu'aux riches/ il y a toujours un fondement aux interprétations qu'on donne du comportement de qqn.* = Nu iese fum fără foc.

Sensurile lui emprunter

Emprunter cent lei à un ami jusqu'au lendemain.

(A împrumuta o sută de lei unui prieten până a doua zi.)

Sa voiture était en panne, il a emprunté celle de son frère.

(Mașina lui era în pană, a împrumutat-o pe cea a lui frate-său.)

▪ *Emprunter* / (sujet nom de personne ou de chose) *tirer, recevoir, prendre de qqn., de qqch.* = a primi, a lua de la cineva, de la ceva, a datora.

Un livre qui emprunte tout son intérêt à l'actualité des faits racontés.

(O carte care își trage tot interesul din actualitatea faptelor povestite.)

Il a emprunté un langage savant pour expliquer un fait très simple.

(A adoptat un limbaj savant pentru a explica un fapt foarte simplu.)

▪ *Emprunter une route, une voie / la suivre* = a urma un drum, o cale.

J'ai emprunté la route de Pitești.

(Am luat-o pe drumul spre Pitești.)

▪ Când urmezi o cale, un drum, îl *împrumuți* o vreme.

Apprendre și enseigner se traduc cu: a învăța. *Apprendre qqch., apprendre que* + indicativ / *acquérir une connaissance, recevoir une information que l'on ignorait* = a învăța ceva, a afla ceva / a intra în posesia unei informații pe care nu o știam.

Il apprend l'anglais. (Învață/ studiază engleza.)

J'ai appris la nouvelle de sa mort. (Am aflat vestea morții lui.)

▪ *Apprendre à qqn.* + infinitiv / *lui faire acquérir la connaissance de qqch.* = a-l învăța pe cineva, a-l face să capete cunoașterea a ceva.

Il apprend à compter à un petit enfant. (Îl învață/ îi arată/ să numere unui copil mic.)

Je vous apprendrai à me répondre ainsi! (Vă voi învăța eu să-mi răspundeți în felul acesta!/ Am să vă pedepsesc pentru insolență).

Cela vous apprendra à vivre! (Aceasta vă va servi ca lecție!)

- *S'apprendre* (subiect, nume de lucru) = a fi învățat, a se fixa în memorie *(être appris, se fixer dans la mémoire).*

Ces vers s'apprennent facilement. (Aceste versuri se învață/ se rețin ușor.)

- *Enseigner qqch. à qqn.* = a-l învăța ceva pe cineva.

Un professeur qui enseigne les mathématiques à ses jeunes élèves.
(Un profesor care îi învață matematica pe tinerii lui elevi.)

Il enseigne maintenant à la Sorbonne.
(El predă acum cursuri la Sorbona.)

- *Enseigner = indiquer.*

Je peux vous enseigner un moyen facile pour éviter ce genre de panne.
(Vă pot indica un mijloc la îndemână ca să evitați acest gen de pană.)

- *Enseigner / inciter, pousser, inviter* = a incita, a împinge, a invita.

Cette petite mésaventure vous enseignera à être plus prudent.
(Această mică întâmplare neplăcută vă va incita să fiți mai prudent.)

- *Enseigner / inspirer* = a inspira.

L'exemple de ce malheureux devrait enseigner la sobriété à son entourage. (Exemplul acestui nefericit ar trebui să inspire sobrietate anturajului său.)

- *Enseigner / montrer, prouver* = a arăta, a dovedi.

L'expérience nous enseigne que les gens les plus bruyants ne sont pas toujours les plus efficaces.

(Experiența ne dovedește că oamenii cei mai zgomotoși nu sunt întotdeauna cei mai eficace/ intreprinzători.)

- *Enseigner / professer* = a profesa.

On a longtemps enseigné que la nature avait horreur du vide.
(Mult timp am profesat/ predicat/ propovăduit că natura are oroare de vid.)

Verbul **faire,** în afară de sensurile pe care le are ca și în limba română, mai are următoarele semnificații.

- *Faire / pratiquer le commerce de / vendre / produire* = a produce, a vinde, a face comerț cu.

Un crémier qui fait aussi les fruits. (Un comerciant de produse lactate care vinde și fructe.)

Un cultivateur qui fait du blé. (Un cultivator care cultivă grâu.)
Combien me faites-vous ce vieux buffet rustique?
(Cu cât îmi vindeți acest vechi bufet rustic?)

▪ *Faire / avoir l'air, paraître, donner l'impression de* = a părea, a avea aerul, a da impresia că este.

Il fait jeune. (O face pe tânărul.)
Cet enfant fait grand pour son âge. (Copilul acesta dă impresia că e mai mare decât arată vârsta.)
Elle fait déjà très femme. (Arată deja femeie în toată firea.)

▪ *Faire bien / être joli, plaisant, avoir un bel aspect* = a arăta bine, plăcut; a avea un aspect plăcut/ frumos.

Vous faites très bien sur cette photo.
(Arătați foarte bine în fotografia/ poza aceasta.)

Folosirea impersonală a lui FAIRE.

Arată condițiile meteorologice sau momentul din zi sau din noapte.

Il fait chaud = e cald; *il fait froid* = e frig; *il fait frais* = e răcoare; *il fait une chaleur terrible* = e o căldură îngrozitoare; *il fait jour / le jour se lève* = se face ziuă/ se luminează de ziuă; *il fait soleil* = e soare; *il fait un soleil de plomb* = e un soare de plumb; *il fait du brouillard* = e ceață; *il fait nuit* = e noapte; *il fait une nuit froide* = e o noapte rece.

Il fait bon / il est agréable, profitable de = e bine, e agreabil, profitabil să.

Il fait bon dormir sous ses ombrages.
(E plăcut să dormi la umbra aceasta.)
Il ne fait pas bon s'aventurer seul dans ces forêts.
(Nu e bine/ e periculos să te aventurezi singur prin pădurile acestea.)
Qu'est-ce que cela/ ça fait? (Ce contează? Ce importanță are?)
Cela/ ça ne fait rien. (N-are importanță.)
Cela / ça fait (urmat de un indicator de timp) marchează timpul scurs începând cu o anumită dată.
Cela/ ça fait bien quinze jours que je ne l'ai pas vu(e).
(Au trecut/ Sunt cincisprezece zile de când nu (l)-am văzut(-o).)

Diferite locuțiuni

(Faire + un complement fără articol.)

▪ *Faire tort / nuire* = a dăuna; *faire peur / effrayer* = a înfricoșa; *faire part de / annoncer* = a anunța; *faire foi de / attester* = a atesta.

▪ *Avoir fort à faire / être très occupé* = a fi foarte ocupat; *Ce faisant / en agissant ainsi* = acționând în acest fel/ astfel; *N'avoir que faire de qqch., de qqn. / ne pas s'en soucier* = a nu-i păsa.

▪ *Ç'en est fait / tout est fini* = s-a terminat, totul s-a sfârşit.

Ç'en est fait de lui, de cette chose / il est perdu sans espoir; il n'y a plus lieu d'y compter = s-a zis cu el/ e pierdut, fără speranţă; nu mai e cazul să te bazezi pe aceasta.

▪ *On ne me la fait pas / on ne berne pas* = nu mă păcăleşte/ nu sunt păcălit.

▪ *Faire son âge / ne paraître ni plus jeune ni plus vieux qu'on est* = a nu părea nici mai tânăr, nici mai bătrân decât este.

▪ *Il ne fait pas son âge / il paraît plus jeune qu' il n'est* = pare mai tânăr decât este.

▪ *Il fait une drôle de tête / il a l'air surpris, décontenancé* = pare surprins, dezorientat.

FAIRE urmat de un infinitiv

▪ *Faire / être la cause de qqch., susciter l'action* = a fi cauza a ceva, a sucita o acţiune.

Faire tomber les pommes en secouant les branches.

(A face să cadă merele scuturând crengile.)

Un remède qui fait dormir.

(Un medicament care predispune la somn.)

Observăm că aici se produce şi aşa-numitul fenomen de substantivizare: transformarea verbului în substantiv, *dormir* = somn.

Faire monter qqn. à une échelle.

(A-l pune pe/ a dispune ca/ cineva să urce scara.)

Faire pousser des fleurs dans un pot. (A planta flori într-un vas.)

▪ *Faire / donner un ordre pour que telle action se produise, inviter à* = a da un ordin pentru ca o acţiune oarecare să se producă, a invita să/ la.

Faire transmettre un message.

(A transmite un mesaj/prin intermediul cuiva/; a pune pe cineva să transmită un mesaj.)

Faire lire un livre. (A dispune citirea unei cărţi.)

Faire lire des élèves. (A-i pune pe elevi să citească.)

Faites lire ces livres. /Poussez à ce que ces livres soient lus.

(Dispuneţi să fie citite aceste cărţi.)

Faites-moi prévenir. (Anunţaţi-mă/ preveniţi-mă/ Puneţi pe cineva să mă anunţe.)

▪ *Faire faire qqch. / charger qqn. de réaliser qqch.* = a-l însărcina pe cineva să realizeze ceva.

▪ *Faire / représenter qqn., lui attribuer qqch.* = a-l reprezenta pe cineva, a-i atribui ceva.

On la fait en général mourir vers le I-er siècle avant J. -C. / on dit, on pense qu'elle est morte à cette date. (Se spune, se crede că a murit la această dată.)

Ne me faites pas dire ce que je n'ai jamais dit / ne m'attribuez pas de telles paroles. (Nu-mi atribuiți/ nu-mi puneți în cârcă asemenea cuvinte.)

Ne faire que de / venir à peine de faire qqch. = tocmai a face ceva.

Il ne fait que d'arriver / il vient à peine d'arriver. = abia ce a sosit.

▪ Faire poate să fie folosit în locul oricărui alt verb deja folosit într-o propoziție comparativă.

Il court moins bien que je ne faisais à son âge/ que je ne courais à son âge (decât alergam eu la vârsta lui). Se folosește aici un *ne* expletiv care nu se traduce în limba română.

(Aleargă mai puțin bine ca mine /când eram/ la/ de vârsta lui.)

Observați că în limba română nici nu este nevoie să traducem verbul *faire*, adică propoziția subordonată din franceză se transformă în complement circumstanțial de comparație în limba română.

Ne t'agite pas comme tu le fais. (Nu te agita așa/ cum o faci acum.)

▪ *Se faire*: *se former, se transformer, soit par une action volontaire, soit par une évolution naturelle.* (A se forma, a se transforma, fie printr-o acțiune voluntară, fie printr-o evoluție firească.)

Cet homme s'est fait tout seul. (C'est un self-made man).

(Acest om/ bărbat s-a dezvoltat, a evoluat prin propriile puteri.

Il a mis des années à se faire. (I-au trebuit ani mulți/ lungi să evolueze.)

Cette jeune fille se fait.

(Fata aceasta se dezvoltă/ acestei fete i se armonizează trăsăturile.)

▪ *Se faire à qqch., à qqn. / s'y habituer, s'y adapter* = a se obișnui cu ceva sau cu cineva, a se adapta.

Il se fait très bien à son nouveau métier.

(Se obișnuiește foarte bine cu noua lui meserie.)

Le cheval se fait à la selle. (Calul se obișnuiește cu șaua.)

Il a eu de la peine à se faire/ se plier à la discipline.

(I-a fost greu să se obișnuiască/ să se adapteze/ să se supună / să se plieze/ cu / la disciplina/ disciplină/ disciplinei.)

Il a mis longtemps à se faire à l'idée d'une séparation / à se résigner.

(I-a trebuit mult timp să se resemneze cu ideea despărțirii.)

Il n'a pas pu se faire à son nouveau directeur.

(Nu s-a putut obișnui cu noul lui director.)

Son œil se fit à l'obscurité de la pièce.

(Ochiul lui se obișnui/ se acomodă cu întunericul din cameră/ încăpere.)

Denrée qui se fait / qui arrive au degré voulu de maturité, de qualité = produs alimentar care ajunge la un grad dorit de maturitate, de calitate.

Un camambert qui se fait. (Un camambert care se ameliorează.)

Le vin se fait en bouteille. (Vinul se ameliorează în butelie/ sticlă.)

Des fruits qui se font. (Fructe care se coc.)

▪ *Se faire une raison / se résigner* = a se resemna

Il s'est fait une raison quant à l'examen.

(S-a resemnat cu privire la examen.)

▪ *S'en faire / se faire du souci, se tourmenter* = a-şi face griji, a se tulbura.

Reste tranquille. Ne t'en fais pas. (Stai liniştit. Nu-ţi face griji.)

▪ *Ne pas s'en faire / être insouciant, être sans gêne.* a fi nepăsător, fără jenă.

Il ne s'en fait jamais. (Nu-i pasă niciodată.) Sinonimul ar fi: *Se la couler douce* = a o duce bine.

Il s'est mis à ma place celui-là, il ne s'en fait pas!

(Mi-a luat locul tipul/ acela/, nu-i pasă!)

▪ *Se faire* urmat de un infinitiv are sensul de a acţiona astfel încât să fii agentul sau pacientul unui proces exprimat de acest infinitiv.

Elle se fait maigrir en suivant un régime sévère.

(Slăbeşte ca urmare a unui regim sever/ urmând un regim sever.)

Elle se fait masser. On la masse.

(Îşi face masaj. /Altcineva îi face masaj).

▪ *Se faire* formează deseori o locuţiune cu valoare apropiată de a pasivului.

Il s'est fait renverser par une voiture.

(A fost izbit, călcat, accidentat de o maşină.)

L'accusé s'est fait condamner. (Acuzatul a fost condamnat.)

▪ *Le verbe* **laisser** se foloseşte în următoarele situaţii diferite de limba română:

C'est à prendre ou à laisser / il faut l'accepter ainsi ou renoncer. (Trebuie să-l accepţi aşa sau să renunţi.)

Il se laisse faire / il cède aux désirs, à la volonté de qqn. (Se lasă în voia dorinţelor cuiva.)

Je me laisse aller à lui faire quelques confidences.

(Cedez dorinţei lui de a-i face câteva confidenţe.)

Ce film se laisse voir.

(Filmul acesta poate fi văzut cu plăcere.)

Il laisse faire le temps. (Lasă timpul să decidă.)

▪ *Se laisser aller / s'abandonner à ses penchants, à la nonchalance* = a se abandona înclinațiilor sale, plăcerilor, nepăsării, lipsei de griji.

Le laisser-aller = neglijență în ținută, în maniere, lipsă de griji.

Le laisser-aller qui précède les vacances.

(Lipsa de griji/ neglijența care precede vacanța.)

Sévir dans le laisser-aller dans le travail, dans la correction vestimentaire.

(A acționa cu severitate împotriva neglijenței în muncă, în felul de a se îmbrăca.)

CONCORDANȚA TIMPURILOR

A. La Indicativ

În cadrul **discursului (le discours),** la raportul dintre timpuri, privind cele trei coordonate ale concordanței și anume *anterioritatea, simultaneitatea și posterioritatea*, există o echivalență perfectă în limba română:

1) anterioritate: *Il me dit que j'ai raté le coup.*
(Îmi spune că am ratat ocazia.)

2) simultaneitate: *Il me dit que je suis belle.*
(Îmi spune că sunt frumoasă.)

3) posterioritate: *Il me dit que je serai reçue à l'examen.*
(Îmi spune că voi lua examenul.)

Deosebirea se află în **povestire (le récit):**

1) anterioritate: *Il m'a dit que j'avais raté le coup.*
(Mi-a spus că am ratat ocazia.)

Il a dit que son frère venait de refaire la composition.
(A spus că fratele său tocmai refăcuse compunerea.)

Observăm de astă dată că traducem acest trecut recent din trecut/ *le passé recent dans le passé* cu ajutorul adverbului *tocmai + mai mult ca perfectul indicativ.*

2) simultaneitate: *Il m'a dit que j'étais en erreur.*
(Mi-a spus că greșesc.)

3) posterioritate: *Il m'a dit que je serais reçue à l'examen.*
(Mi-a spus că voi lua examenul.)

Il a dit que son frère allait refaire la composition.

(A spus că fratele lui urma să refacă/ să rescrie compunerea.)

Observăm că în acest caz al viitorului apropiat în trecut/ *le futur proche dans le passé* trebuie să folosim verbul *urma + conjunctivul prezent.*

După cum se vede, în limba română se folosesc aceleaşi timpuri în propoziţia subordonată, atât în cadrul discursului cât şi în cel al povestirii.

Ca şi în limba franceză, excepţie de la această regulă fac aşa-numitele adevăruri eterne:

Copernic *a spus* că Pământul *se roteşte* în jurul Soarelui.

(Copernic a dit que la Terre tourne autour du Soleil.)

Un caz particular al **Concordanţei timpurilor** este **Regula lui SI condiţional**. În limba română nu există o asemenea servitudine gramaticală şi deci trebuie să fim foarte atenţi la traducerea frazelor care sunt construite pe baza acestei reguli.

1) Tu partiras, si tu veux.

(Vei pleca, dacă vei vrea (dacă vrei).)

2) Tu partirais, si tu voulais.

(Ai pleca, dacă ai vrea.)

3) Tu serais parti(e), si tu avais voulu.

(Ai fi plecat, dacă ai fi vrut.

Locuţiunea conjunctivală **comme si** impune aplicarea regulii lui SI condiţional.

Il criait, *comme s'il eût été égorgé /comme s'il avait été égorgé.*

(Striga, *ca şi cum ar fi fost strangulat.*)

În limba franceză se foloseşte şi parataxa, în cazul aplicării regulii lui SI condiţional.

Fait-il mauvais, je partirai.

(Chiar/ Dacă va fi timp urât, eu voi pleca.)

Fussent- ils nombreux, je les vaincrais.

(Chiar/ Dacă ar fi numeroşi, i-aş învinge.)

Subjonctivul mai mult ca perfect, fără **que**, este denumit *a doua formă a condiţionalului perfect compus,* dar este tradus în limba română tot cu condiţionalul.

Il eût fallu agir plus tôt, est tout se serait bien passé.

(Ar fi trebuit să reacţionăm mai devreme şi totul s-ar fi desfăşurat cum trebuie.)

Si on eût pris les précautions nécessaires, cet accident ne se fût pas produit.

(Dacă am fi luat măsurile de precauție necesare, acest accident nu s-ar fi produs.)

Este frecventă *folosirea perechilor de timpuri ale verbelor*, pentru exprimarea unor acțiuni care se succed foarte strâns, după cuvintele: *quand, aussitôt que, lorsque, après que, dès que* (imediat ce, când, după ce).

Quand j'ai mangé, je me promène un peu.

(După ce mănânc/ am mâncat, mă plimb puțin.)

Aussitôt que j'eus mangé, je me promenai un peu.

Traducem tot cu perfectul compus, în limba română neexistând timpul *le passé récent:* Imediat ce am mâncat / mâncai, mă plimbai puțin.

Lorsque j'avais mangé, je me promenais un peu.

(După ce mâncam, mă plimbam puțin.)

Se observă aici mai curând exprimarea *simultaneității* decât a *anteriorității*, în cadrul unor acțiuni care se petreceau în mod obișnuit, care se repetau așadar.

Après que j'aurai mangé, je me promènerai un peu.

(După ce voi fi mâncat, mă voi plimba puțin.)

În acest caz, enunțul din limba română este echivalent cu cel din limba franceză.

Quand j'aurais mangé, je me promenerais un peu.

(După ce aș mânca, m-aș plimba puțin.)

În limba română preferăm să folosim *în ambele propoziții condiționalul prezent.*

B. La Subjonctiv

Înainte de a preciza comportamentul **Concordanței la subjonctiv**, trebuie să analizăm folosirea acestui mod în cele două limbi: franceză și română.

În limba franceză, **Subjonctivul** este considerat, după cum arată și numele său, un mod al subordonării. Iată principalele sale situații de folosire:

1. După unele verbe care exprimă *situații subiective (des mouvements de l'âme*): *désirer/* a dori; *souhaiter/* a dori, a ura; *vouloir/* a vrea, a voi; *demander/* a cere; *ordonner/* a ordona; *défendre/* a interzice; *douter/* a se îndoi; *craindre/* a se teme de; *avoir peur/* a se teme de etc.

Je veux que tu saches la vérité. (Vreau ca tu să știi adevărul.)

În ambele limbi, se folosește subjonctivul, care în limba română este numit **Conjunctiv**, făcându-se aluzie la conjuncția **să** cu care este introdus în enunț.

Je désire qu'il s'en aille. (Doresc ca el să plece.)

Je crains/ J'ai peur qu'il ne pleuve demain. (Mi-e teamă să nu plouă mâine.)

2. După verbele *croire, penser, s'imaginer, trouver,* la forma negativă sau interogativă.

Je ne crois pas qu'il ait fait son devoir. (Nu cred că şi-a făcut tema/ datoria.)

Observăm că în limba română nu se foloseşte conjunctivul.

Penses-tu qu'il ait fait son devoir? (Crezi că şi-a făcut tema?)

3. După verbe sau expresii impersonale care marchează necesitatea, posibilitatea, incertitudinea, subiectivitatea: *il faut, il est nécessaire, il est possible, il se peut, il est bon, il vaut mieux (*e mai bine*), il est regrettable, il est juste, il est temps etc.*

Il se peut qu'il fasse beau demain. (Poate să fie timp frumos mâine.)

Il vaut mieux qu'ils partent à l'instant. (E mai bine să plece numaidecât.)

4. După cuvinte cu valoare de superlativ: *le meilleur, le seul, l'unique, le premier, le dernier etc.*

C'est la seule solution qui soit possible. (E singura soluţie care este posibilă.)

În limba română se foloseşte indicativul.

5. În propoziţii relative care marchează posibilitatea, atunci când existenţa antecedentului nu este sigură.

Je cherche une personne qui soit capable de résoudre ce problème.

(Caut o persoană care să fie capabilă să rezolve această problemă.)

Să comparăm cu exprimarea:

Je cherche une personne qui est capable de résoudre ce problème.

(Caut o persoană care este capabilă să rezolve această problemă.)

6. După conjuncţii şi locuţiuni conjunctivale ca: *à condition que* (cu condiţia ca); *à moins que* (numai să); *afin que* (cu scopul să); *avant que* (înainte ca); *bien que/ quoique* (deşi/ cu toate că); *de crainte que/ de peur que* (de teamă să); *encore que* (deşi, cu toate că); *jusqu'à ce que* (până ce); *loin que* (departe de); *non que* (nu că); *pourvu que* (cu condiţia ca, numai să); *quel que* (oricare); *quelque que* (oricât de); *qui que* (oricine); *quoi que* (orice); *sans que* (fără să); *soit que* (fie că); *supposé que* (presupunând că); *où que* (oriunde); *de manière que, de sorte que* (în aşa fel încât) etc.

Quoi que vous fassiez, il ne vous obéit pas.

(Orice aţi face, el nu vă ascultă. Nu vi se supune.) În limba română se foloseşte condiţionalul.

Quoiqu'il fasse beau, il reste à la maison. (*Deşi e timp frumos*, el rămâne acasă.) În limba română se foloseşte *indicativul.*

Agissez de telle sorte que tout le monde soit content.

(Faceți în așa fel încât toată lumea să fie mulțumită.)

Să comparăm cu:

Il agit de telle sorte que tout le monde est content.

(El face în așa fel încât toată lumea e mulțumită.)

7. Unele propoziții cu verbul la subjonctiv se traduc cu indicativul sau condiționalul în română:

Puissé-je réussir! (De-aș putea reuși!)

Personne n'a pu vous le dire, *que je sache.*

(Nimeni n-a putut să vă spună, după câte știu.)

Concordanța timpurilor la subjonctiv

1. Posterioritate: Il veut que *tu partes demain.*

Se vede clar că, nedispunând de o formă a viitorului pentru subjonctiv, trebuie să folosim prezentul subjonctiv, la care este necesar să adăugăm un cuvânt care plasează acțiunea în viitor. Acest lucru se petrece în limba franceză. Traducem în limba română cu *conjunctivul,* adăugând, la fel, cuvântul care ne plasează în viitor: *Vrea ca tu să pleci mâine.*

2. Simultaneitate:

Il désire que je lui fasse ce service.

(Dorește să-i fac acest serviciu.)

3. Anterioritate:

Il craint que sa sœur ne soit arrivée trop tard.

(Îi este teamă ca sora lui să nu fi sosit prea târziu.)

Și în cazul simultaneității, și în cel al anteriorității, timpurile folosite în limba română sunt aceleași ca în limba franceză: conjunctivul prezent, respectiv conjunctivul perfect (compus).

În cazul în care verbul din propoziția principală (regentă) este la un timp trecut, situația este după cum urmează:

1. Posterioritate: *Il désirait que vous fussiez d'accord le lendemain.*

(Dorea să fiți de acord a doua zi.)

Observăm că, la fel ca în situația de mai sus, când verbul din principală/ regentă se afla la prezent, avem nevoie de un cuvânt care să plaseze acțiunea în viitor, situația sintactică nepermițând folosirea modului condițional. În limba română, imperfectul este tradus cu prezentul conjunctiv, pentru că nu dispune de perechea de timpuri *imperfect/ mai mult ca perfect conjunctiv.*

2. Simultaneitate: *Il était possible qu'il fît froid.*

(Era posibil să fie frig.)

În locul imperfectului subjonctiv, în limba română se folosește prezentul conjunctiv.

3. Anterioritate: *Il était bon que ton père eût l'idée de s'abstenir.*
(Era bine ca taică-tău să fi avut ideea de a se abține.)
Traducem în limba română cu ajutorul conjunctivului perfect (compus).

VERBE ŞI EXPRESII IMPERSONALE

Spre deosebire de limba română, verbele impersonale din limba franceză sunt însoțite de pronumele personal il, care nu are decât un sens gramatical.

Il pleut (plouă); *il neige* (ninge); *il vente* (bate vântul); *il fait beau* (e timp frumos); *il fait du soleil* (e soare) etc.

Aceste verbe şi expresii impersonale se mai numesc şi *unipersonale.*

Numeroase verbe *intranzitive* pot fi folosite ca verbele unipersonale, însoțite de pronumele il. Acest subiect este numit *subiect aparent. Subiectul real* este exprimat printr-*un nume, pronume, un infinitiv* sau *o propoziție.*

Această construcție, la persoana a 3-a singular, reprezintă o reliefare (o emfază) a verbului sau a grupului verbal însoţit de numele predicativ. Construcția nu are echivalent în limba română.

Il maque un détail. (Lipseşte un detaliu.)

Subiectul real din franceză devine *subiect normal* în enunțul echivalent din română.

Il est venu de nombreux visiteurs. (Au venit numeroşi vizitatori.)

În cazul expresiilor impersonale, enunțul este echivalent cu cel din limba română.

Il est indispensable d'agir vite.

(E indispensabil să acționăm/ să acționați/ să acționez/ să acționezi/ să acționeze/ să acționați repede.)

Se observă că, atunci când nici **contextul, nici situația de comunicare** nu ne ajută, nu putem şti care este echivalentul românesc al infinitivului, cum de altfel nici în limba franceză nu se precizează.

În ceea ce priveşte folosirea cu valoare impersonală a unor verbe, acest lucru permite deseori evitarea faptului ca un grup subiect destul de mare să fie urmat de un predicat exprimat printr-un verb scurt. Ea permite de asemenea ca un infinitiv să fie folosit drept subiect înaintea predicatului, construcție destul de rară în limba franceză.

Un détail de la plus grande importance manque.

(Un detaliu de cea mai mare importanță lipseşte)

poate fi înlocuit mai corect cu:

Il manque un détail de la plus grande importance.

(Lipseşte un detaliu de cea mai mare importanță.)

Observăm că echivalentul românesc este o propoziție care începe cu predicatul.

Agir vite est indispensable poate fi înlocuit mai corect cu: *Il est indispensable d'agir vite.*

Aceeaşi construcție se foloseşte şi la verbele pasive sau reflexive/ pronominale; ea are ca efect lăsarea în umbră sau pe al doilea plan a autorului acțiunii.

Il a été procédé à des arrestations. (*On a procédé; la police a procédé*)

(S-a procedat la arestări.)

În limba română se foloseşte un echivalent impersonal.

Il a été trouvé un portefeuilles. (S-a găsit un portofel.)

Il a été décidé par l'assemblée de renvoyer le débat.

(S-a hotărât de către adunare amânarea dezbaterii/ să se amâne dezbaterea.)

Il se racontait d'étranges histoires. (Se povesteau întâmplări stranii.)

Expresia impersonală *"Este bine"* are ca echivalent în limba franceză expresia: *Il est bon.*

Il est bon que tu fasse ton devoir. (E bine să-ți faci datoria/ tema.)

Observăm că adverbul *bine* din română este redat în franceză prin adjectivul *bon.*

În schimb, în expresia ce redă comparativul de superioritate din română, în franceză se foloseşte adverbul *bien* la comparativul de superioritate, însoțit de verbul *valoir* la prezent: *il vaut mieux.*

Il vaut mieux que ton frère aille chez votre cousine.

(E mai bine ca fratele tău să meargă la verişoara voastră.)

TRADUCEREA INFINITIVULUI

Acest mod verbal este mult mai folosit în limba franceză decât în limba română.

- *Infinitivul de narațiune/ narativ/* nu există în limba română. El este alcătuit dintr-un infinitiv prezent precedat de prepoziția **de**. El trebuie tradus cu acelaşi timp la care se află verbul din prima propoziție: în limba literară se foloseşte de obicei perfectul simplu.

Il annonça la nouvelle et *tous d'applaudir.*

(El anunță vestea şi imediat *toți aplaudară.*)

Propoziția *tous d'applaudir* echivalează cu *et aussitôt tous applaudirent* (şi imediat toți aplaudară).

▪ *Infinitivul deliberativ*, într-o frază interogativă, poate exprima perplexitatea celui care îşi pune întrebarea. Traducerea lui în limba română, aşa cum am arătat ceva mai sus, se poate face în funcţie de **context şi de situaţia de comunicare**:

Que penser de tout cela? Ce să cred/ să crezi/ să credeţi/ să creadă/ să credem despre toate astea?

Où aller? Qui croire?

▪ *Infinitivul imperativ*. El are un echivalent în limba română. Se foloseşte atunci când se dau indicaţii/ instrucţiuni/ generale.

Agiter le flacon avant l'usage.

(A se agita flaconul înainte de folosire.)

▪ *Infinitivul cu valoare de supin* sau *de substantiv* în limba română:

C'est une maison *à vendre*. (Este o casă *de vânzare.*)

C'est un fer *à repasser*. (Este un fier *de călcat*.)

▪ *Infinitivul exclamativ*. Este mai mult un procedeu literar care exprimă surpriza, indignarea, regretul etc.

Lui, m'avoir ainsi trompé! (El, să mă înşele în felul acesta!)

Observăm că în franceză se foloseşte infinitivul perfect compus, pentru exprimarea anteriorităţii; el este tradus în română prin conjunctivul prezent, cu valoare de anterioritate.

▪ *Infinitivul cu prepoziţie:*

D'en savoir plus ne vous avancerait à rien.

(Nu v-ar folosi la nimic dacă aţi şti mai mult.)

A se observa că infinitivul din franceză echivalează cu un condiţional prezent, aşa cum este verbul din principală. Dar această exprimare este strict literară. În limbajul curent, se foloseşte infinitivul fără prepoziţia **de**, cu funcţia de subiect, plasat la începutul frazei:

En savoir plus ne vous avancerait à rien.

Traducerea este aceeaşi. Prepoziţia **de** se foloseşte mai ales atunci când expresia pune în evidenţă alt termen al frazei, şi mai ales în cazul unei construcţii impersonale.

Cela ne vous avancerait à rien d'en savoir plus.

(Nu v-ar folosi la nimic dacă aţi şti mai mult.)

Il est prudent de s'informer.

(Este prudent să ne/mă, te, vă, se, ne informăm/ informaţi, informeze, informezi.

▪ *Infinitivul complement* poate fi construit fără prepoziţie.

J'espère réussir. (Sper să reuşesc.) Echivalentul din română este un conjunctiv prezent.

Se construiesc fără prepoziție verbe ca: *accourir, affirmer, aimer, aller, assurer, avoir beau, avouer, croire, désirer, devoir, dire, espérer, falloir, se figurer, s'imaginer, monter, nier, oser, penser, pouvoir, préférer, se rappeler, rentrer, savoir, souhaiter, venir, vouloir etc.*

Așa cum am văzut mai sus, unele verbe se construiesc cu prepoziția **de**, iar altele cu prepoziția **à**, iar traducerea lor nu ține întotdeauna cont de aceste prepoziții ca echivalențe.

Uneori, infinitivul precedat de prepoziția **à** echivalează, în limba franceză cu o construcție gerundivală (participiul prezent precedat de prepoziția **de**), cu funcția de complement circumstanțial de mod, de cauză etc.: *À vouloir trop prouver, on ne prouve rien.* (Dacă vrei să dovedești prea mult, nu dovedești nimic.)

Observăm că în limba română construcția infinitivală se traduce cu o subordonată condițională cu verbul la indicativ prezent.

Atunci când infinitivul are același subiect cu verbul din prima propoziție, infinitivul se traduce în limba română cu conjunctivul prezent sau cu indicativul viitor, mai rar cu perfectul compus.

J'espère réussir. (Sper să reușesc/ Sper că voi reuși.)

Există posibilitatea unei astfel de exprimări și în limba franceză.

J'espère que je réussirai.

Dar această exprimare nu este de dorit, pentru că cele două propoziții au același subiect, iar al doilea verb se pune la infinitiv.

On a convenu de se réunir. (Am convenit să ne adunăm.)

Este posibilă și exprimarea: *On a convenu qu'on se réunirait.*

Dar este valabilă observația de mai sus.

După unele verbe care exprimă senzații: *entendre, écouter, voir, apercevoir, sentir* etc. se folosește infinitivul în limba franceză, tradus de obicei în românește cu gerunziul:

Je vois/ j'entends/ je sens/ la pluie tomber.

(Văd/ aud/ simt/ ploaia căzând.)

În cadrul acestui enunț infinitivul construit fără prepoziție sau cu prepozițiile **à** sau **de** poate avea un subiect exprimat, care este în același timp complement al verbului din prima propoziție. Enunțul mai poate fi exprimat astfel:

Je vois/ j'entends/ je sens/ la pluie qui tombe.

(Văd/ aud/ simt ploaia care cade.)

Aceste construcții poartă numele de *propoziții infinitive*.

Infinitivul perfect compus este folosit în construcții care redau anterioritatea:

Après avoir mangé, mon frère est parti se promener.

(După ce a mâncat, fratele meu a plecat să se plimbe.)

Construcția din limba franceză este echivalentă cu:

Après qu'il a mangé, mon frère est parti se promener.

Uneori unele construcții cu infinitivul perfect compus sunt ambigui.

Après avoir avalé notre petit déjeuner, notre guide nous a emmenés en promenade.

În limba română, ambiguitatea este ocolită, grație faptului că verbul este folosit la un mod personal: *După ce am înfulecat micul dejun, ghidul nostru ne-a dus la plimbare.*

MIC DICȚIONAR DE «FAUX FRÈRES» (CUVINTE CU GRAFIE ȘI SENSURI INȘELĂTOARE ȘI TRADUCEREA LOR)

Acceptation (Acceptare) = faptul de a-şi da acordul. **Acception (Accepție)** = sensul unui cuvânt.

*Dans le cas d'une succession, l'héritier a un délai de quarante jours, après la clôture de l'inventaire, pour délibérer de son **acceptation** ou de sa **renonciation**.*

(În cazul unei succesiuni, moştenitorul are un termen de patruzeci de zile, după încheierea inventarului, **pentru a delibera dacă este de acord sau dacă renunță.)**

În acest caz am preferat să transformăm numele în verbe, pentru o mai mare claritate şi pentru o apropiere cât mai mare de sensul din limba română.

*Le mot **terminologie** désigne, dans une première **acception** un ensemble organisé de termes techniques, explicités ou définis.*

(Cuvântul **terminologie** desemnează, într-un prim sens, un ansamblu organizat de termeni tehnici, explicitați sau definiți.)

Accident (Accident) = eveniment fortuit care aduce pagube. **Incident (Incident)** = eveniment accesoriu, puțin important.

*La construction de cette route a été à l'origine d'un **incident** de séance au cours de la dernière session du Conseil régional.*

(Construcția acestui drum a fost la originea unui **incident** din şedința din timpul ultimei sesiuni a Consiliului regional.)

Les personnels ouvriers de l'État non rémunérés sur une base mensuelle peuvent bénéficier, en cas d'**accident** de travail ou de maladie professionnelle, d'un congé pendant toute la durée d'incapacité de travail.

(Personalul angajat la stat şi care nu este remunerat lunar poate beneficia, în caz de **accident** de muncă sau de boală profesională, de un concediu pe toată durata incapacității de muncă.)

Affectif (Afectiv) = care se raportează la sentimente (în limbaj filosofic). **Affectueux (Afectuos)** = care dovedeşte sentimente de tandrețe.

*Rousseau fait une distinction entre le langage **affectif** et le langage rationnel.* (Rousseau face o distincție între limbajul **afectiv** şi limbajul rațional.)

*Hélène traversa la place ensoleillée. Elle eut un bref et **affectueux** sourire pour Pierre.*

(Elena traversă piața însorită. Ea îi adresă un scurt și **afectuos** zâmbet lui Pierre.)

Traducem forma verbului **a avea**, *eut*, cu verbul **adresă**, sensul fiind acesta.

Affection (Afecțiune) = sentiment de atașament pentru o persoană. **Affectation (Afectare)** = lipsă de naturalețe, prefăcătorie.

*Je dois avouer qu'il se prit d'une certaine **affection** pour moi.*

(Trebuie să mărturisesc faptul că el are o anumită **afecțiune** pentru mine.)

*J'imagine qu'avant l'habitude de **l'affectation**, il affectait alors la bonté.*

(Îmi închipui că înainte de obiceiul **prefăcătoriei** el afecta atunci bunătatea.)

Affleurer = a apărea la suprafață. **Effleurer** = a atinge foarte ușor.

*Des alouettes se poursuivaient d'un vol parallèle, revenaient à la terre sans s'être **effleurées**.*

(Niște ciocârlii se avântau într-un zbor paralel, reveneau la pământ fără **să se fi atins.)**

*Il avait calculé que l'eau serait suffisamment haute pour permettre au bateau de ne pas talonner les rochers qui **affleuraient** par endroits.*

(Calculase că apa va fi suficient/ îndeajuns de adâncă pentru a permite vaporului să nu atingă stâncile care **apăreau** pe alocuri **la suprafață**.)

Air (Aer) = fluid gazos; aparență; suită de sunete. **Aire (Arie)** = suprafață plană; cuib de vultur.

*Je me serais sentie fautive de ne pas arborer **un air** de circonstance.*

(M-aș fi simțit vinovată că nu am arborat/arătat **un aer** de circumstanță.

Se observă faptul că, dacă acțiunea din subordonată este realizată de aceeași persoană care îndeplinește acțiunea din principală, verbul se pune, în franceză, la infinitv prezent sau la perechea lui compusă, passé (composé). În limba română, traducem cu un mod personal, aici, cu perfectul compus al modului indicativ.

...ne pas arborer = **nu am arborat/ arătat.**

*L'avion détourné fut dirigé vers **une aire** de stationnement éloignée de l'aérogare.* (Avionul deturnat a fost dirijat către **o arie** de staționare îndepărtată a aerogării.)

Allusion (Aluzie) = subînțeles; faptul de a spune un lucru pentru a determina luarea în considerație a altui lucru. **Illusion (Iluzie)** = eroare, idee falsă.

*Le moment où l'on perd les **illusions**, les passions de la jeunesse, laisse souvent bien des regrets.*

(Momentul în care ne pierdem **iluziile**, pasiunile tinereții, lasă adesea în urmă multe regrete.)

*Dans une déclaration publiée hier en fin d'après-midi, aucune **allusion** n'est faite à d'éventuelles concessions.*

(Într-o declarație publicată ieri după masă târziu, nicio **aluzie** nu se face despre eventuale concesii.)

Alternance (Alternanță) = revenirea succesivă a anotimpurilor, a unor evenimente etc. **Alternative (Alternativă)** = alegere între două propuneri, două posibilități etc.

*Nous en voulons à ceux qui nous mettent dans **l'alternative** de les meurtrir ou de nous renier.*

(Suntem supărați pe cei care ne pun în fața **alternativei** de a-i răni sau de a ne renega.)

*Selon **l'alternance** prévue par un accord remontant à quelques années, Lausanne et Zürich se partagent la présentation du marché suisse de la photographie.*

(Conform **alternanței** prevăzute în baza unui acord stabilit în urmă cu câțiva ani, Lausanne și Zürich își împart prezentarea pieței elveține a fotografiei.)

- Am tradus **remontant à quelques années** cu **stabilit în urmă cu câțiva ani**, pentru că acesta este sensul sintagmei de mai sus și pentru că este expresia firească din limba română. **Remonter** se traduce prin **a urca**, dar sensul său este abstract, metaforic.

Amande (Migdală) = fructul migdalului; miezul sâmburelui. **Amende (Amendă)** = pedeapsă pecuniară, sumă care trebuie plătită.

*Des sucreries à base de miel, **d'amandes** et de pâte de fruits.*

(Dulciuri pe bază de miere, de **migdale** și de pastă de fructe.)

*Le tribunal correctionnel l'a condamné à trois mois d'emprisonnement avec sursis et à 30.000 Euros fermes **d'amende.***

(Tribunalul corecțional l-a condamnat la trei luni de închisoare cu suspendarea pedepsei și la 30.000 de euro **amendă** fermă.)

Amener = a determina pe cineva să vină cu sine. **Emmener** = a conduce pe cineva în afara locului unde se afla, către alt loc.

*Mon état n'a fait qu'empirer pendant toute la matinée. Marie a plusiuers fois **amené** le médecin.*

(Starea mea nu a făcut decât să se înrăutăţească în cursul dimineţii. Maria **a adus** medicul de mai multe ori.)

Quand j'étais enfant, on ***m'emmenait*** *très rarement au théâtre ou au cirque.* (Când eram copil, **eram dus** foarte rar la teatru sau la circ.)

▪ Iată o formă activă în franceză tradusă cu una pasivă: **on m'emmenait** = *eram dus.*

Amnistie (Amnistie) = iertare colectivă acordată în baza unei legi. **Armistice (Armistiţiu)** = suspendarea ostilităţilor, încetarea focului între beligeranţi.

Le gouvernement italien a fait présenter au Sénat un projet de loi ***d'amnistie*** *générale et complète pour les délits politiques commis pendant la présente guerre.*

(Guvernul italian a prezentat Senatului un proiect de lege de **amnistie** generală şi completă pentru delictele politice comise în timpul războiului de acum.)

Ils souhaitaient ***un armistice*** *et non la poursuite de la guerre.*

(Ei doreau un **armistiţiu** şi nu continuarea războiului.)

Analogue (Analog) = care are un raport parţial de similitudine. **Identique (Identic)** = care este exact la fel; care nu se deosebeşte cu nimic.

L'humanité, dans son évolution passée, a suivi une route ***identique*** *dans ses grandes lignes à celle que suivent les individus humains au commencement de leur existence.*

(Omenirea, în evoluţia sa trecută, a urmat un drum **identic** în liniile sale mari cu cel pe care îl urmează indivizii umani la începutul existenţei lor.)

Il est facile de prévoir que, pour des raisons ***analogues****, les centres implantés en Australie ou en Nouvelle-Zélande connaîtront bientôt un développement analogue.*

(E uşor de prevăzut că, din motive **analoge**, centrele implantate în Australia sau în Noua-Zeelandă vor cunoaşte curând o dezvoltare analogă.)

Ancre (Ancoră) = instrument cu două cârlige care e lăsat să cadă la fundul apei pentru a reţine un vas. **Encre (Cerneală)** = lichid pentru scris, pentru imprimat.

Trois bateau sous voiles se trouvent ***à l'ancre*** *prêts pour le voyage.*

(Trei vapoare cu pânze se află **ancorate** şi pregătite de călătorie.)

▪ Grupul prepoziţional **à l'ancre** este tradus cu adjectivul **ancorat.** El nu putea fi tradus cu un grup similar prepoziţional **la ancoră,** pentru că nu ar fi avut acelaşi sens. Sau poate că ar fi fost forţat.

Je soutiendrai mon opinion jusqu'à la dernière goutte de mon ***encre.***
(Îmi voi susține părerea până la cea din urmă picătură de **cerneală.)**

Apparat = etalarea în exces și cu bună știință a pompei și a solemnității; **Appareil (Aparat)** = ansamblu de elemente care alcătuiesc un tot; desfășurare de fast și grandoare (literar).

Nos messieurs du Conseil, aux approches du château, avaient eu soin de faire un arrêt, afin de revêtir leurs robes ***d'apparat.***

(Domnii noștri din Consiliu, în apropierea castelului, avuseseră grijă să facă o oprire, pentru a îmbrăca robele lor **solemne.)**

- Se observă că în acest caz **d'apparat** nu s-a putut traduce decât cu un adjectiv, **solemne**, care să redea sensul grupului prepozițional.

Nous allons procéder à une révision totale du fonctionnement de ***l'appareil*** *administratif à la lumière de l'expérience acquise durant les dix dernières années.*

(Vom proceda la o revizuire totală a funcționării **aparatului** administrativ în lumina experienței căpătate pe parcursul ultimilor zece ani.)

Artificiel (Artificial) = care nu este natural; **Artificieux** = **Viclean.**

Paroles doubles et ***artificieuses*** *dont il faut se méfier comme de ce qu'il y a au monde de plus pernicieux.*

(Vorbe cu două înțelesuri și viclene de care trebuie să te ferești ca de ce e mai periculos pe lumea asta.)

Je puis indiquer que depuis quelques années la reproduction ***artficielle*** *de la carpe chinoise par la méthode des injections hypophysaires a été mise au point.*

(Pot să arăt că de câțiva ani a fost pusă la punct reproducerea **artificială** a crapului chinezesc prin metoda injecțiilor hipofizare.)

Attractif (Atractiv) = care are proprietatea de a atrage. **Attrayant (Atrăgător)** = care atrage prin farmec, prin plăcere.

Il est presque impossible de déterminer par l'expérience l'intensité de la force ***attractive*** *des molécules des corps.*

(Este aproape imposibil de determinat prin experiență intensitatea forței **atractive** a moleculelor corpurilor.)

La civilisation française a l'avantage de savoir se manifester par des formes ***attrayantes*** *et plaisantes.*

(Civilizația franceză are avantajul de a ști să se manifeste prin forme **atrăgătoare** și plăcute.)

Avènement (Venirea) = sosirea la putere; venire extraordinară. **Événement (Eveniment)** = fapt de o anumită importanță.

Les idées fondamentales de cette doctrine étaient un complet renouvellement du monde et ***l'avènement*** *final d'un âge d'or.*

(Ideile fundamentale ale acestei doctrine erau o completă reînnoire a lumii şi **venirea** finală a unei ere de aur.)

Je crois aux pressentiments, parce que j'en ai eu et que ***les événements*** *les ont confirmés.*

(Cred în presimţiri, pentru că am avut şi pentru că **evenimentele** le-au confirmat.)

- **J'en ai eu** = am avut; în limba română nu este nevoie să precizăm cu ajutorul pronumelui ***en*** substantivul **presimţiri** scris anterior, pentru că se subînţelege; numai dacă este neapărată nevoie îl reluăm, îl repetăm: *pentru că am avut presimţiri/ din acestea.*

Balade = Plimbare fără scop precis. **Ballade (Baladă)** = poem divizat în stanţe egale şi urmat de o trimitere/ dedicaţie (envoi).

Nous ferons deux ou trois grandes ***balades*** *au moins, à travers Paris.*

(Vom face două sau trei mari **plimbări** cel puţin, prin Paris.)

C'est parmi les pins frangés de givre, les touffes de lavandes épanouies en bouquets de cristal, que j'ai écrit ces deux ***ballades*** *d'une fantaisie un peu germanique.*

(Printre pinii împodobiţi de promoroacă, printre tufele de lavandă înflorite în buchete de cristal, am scris aceste două **balade** pline de o fantezie cam germanică.)

Baladin = dansator, bufon, saltimbanc. **Paladin** = senior de la curtea carolingiană; cavaler rătăcitor în căutarea unor aventuri eroice.

Arlequin et Scaramouche sont des noms de ***baladins.***

(Arlechin şi Scaramuş sunt nume de **saltimbanci/ bufoni.)**

Mais le rideau se lève, la représentation continue. Charlemagne entre en scène avec ses ***paladins.***

(Dar cortina se ridică, reprezentaţia continuă. Carol cel Mare intră în scenă cu **seniorii săi de la curte.)**

Barre (Bară) = bucată îngustă şi lungă de lemn, de metal etc.; trăsătură, linie, baston. **Bar** = peşte numit şi lup; **Bar** = tejghea lungă unde se pot servi băuturi sau gustări rapide.

Enfin, le valet de chambre apporta une ***barre*** *de fer et nous enfonçâmes la porte.*

(În sfârşit, valetul de cameră aduse o **bară** de fier cu care sparserăm uşa.)

Elle s'assied au ***bar****, à deux tabourets de moi.*

(Ea se aşează la **bar**, la două taburete depărtare de mine.)

Canne (Baston, băț) = baston ușor de stuf, de bambus sau de lemn; numele diferitelor plante cu tijă / tulpina dreaptă și goală pe dinăuntru. **Cane (Rață)** = femela rățoiului (canard).

*Le colonel montra du bout de sa **canne** un entonnoir.*

(Colonelul arătă cu capătul **bastonului** său o pâlnie.)

*Madame Lamartine disait de sa fille: "Quand je la considère, je suis étonné comme une poule qui a couvé un œuf de **cane**".*

(Doamna Lamartine spunea despre fiica ei: "Când o privesc, rămân trăsnită cum o găină a clocit un ou de **rață**".)

Am tradus **je la considère** cu **o privesc**, pentru că acesta este sensul și nu o consider, care are alt sens în română.

Capter (A fura, a capta) = a obține prin înșelăciune, prin îndemânare sau prin fraudă un bun. **Capturer (A captura)** = a lua, a face prizonier, a pune stăpânire prin violență și după urmărire.

*C'est près de 100.000 hommes que **nous avons capturés** depuis le débarquement.*

(Am capturat/ Am făcut prizonieri aproape 100.000 de oameni, de la debarcare/ de când am debarcat.)

*Il était un peu moins de dix-huit heures lorsque le central-radio du cargo **capta** un message codé émis par le navire de commandement.*

(Era ceva mai puțin de ora optsprezece când centrala radio a cargoului **captă** un mesaj emis de nava de comandă.)

Cligner (A clipi) = a închide un ochi sau ochii pe jumătate, apropiind pleoapele. **Clignoter (A clipi intermitent)** = vorbind despre ochi, a-i închide și a-i deschide convulsiv; vorbind despre o lumină sau despre un far, a se aprinde și a se stinge alternativ.

*Je me suis étendu dans le bateau, regardant le soleil qui me faisait **cligner** les yeux.*

(M-am întins în barcă, privind soarele care mă făcea **să clipesc.)**

*Devant un passage à niveau muni de barrières automatiques, un feu rouge s'allume et **clignote** si un train est annoncé.*

(La o trecere la nivel prevăzută cu bariere automate, o lumină roșie se aprinde și **clipește** intermitent dacă este anunțat un tren.)

Clouer (A țintui) = a fixa cu un cui; a imobiliza. **Clouter (A țintui)** = a garnisi cu cuie cu capătul gros sau cu cuie nichelate.

*Mais nous étions **cloués** au sol, baissant la tête, lorsqu'une balle sifflait à nos oreilles.*

(Dar eram **țintuiți** la sol, lăsând capul în jos, când vreun glonte ne fluera pe la ureche.)

Une lourde porte de bois, arrondie dans le haut et ***cloutées*** *comme une porte de presbytère, était à demi-ouverte.*

(O uşă grea de lemn, rotunjită în partea de sus şi **ţintuită** ca o poartă de presbiteriu, era întredeschisă.)

Collision (Coliziune, ciocnire) = ciocnire violentă dintre mase animate; şoc brutal cu un obstacol. **Collusion (Conspiraţie)** = înţelegere secretă dintre două sau mai multe persoane.

Certains chercheront à déceler derrière ces lignes quelque ***collusion*** *idéologique ou politique avec les intégristes.*

(Unii vor căuta să descifreze printre rânduri vreo **conspiraţie/ înţelegere secretă** ideologică sau politică alături de integrişti.)

La collision *de la frégate et du cétacé s'était produite vers onze heures du soir.*

(Ciocnirea dintre fregată şi cetaceu se produsese către orele unsprezece seara.)

Continu (Continuu) = care nu încetează, care nu se întrerupe. **Continuel (Continuu)** = care revine neîncetat, frecvent, repetat.

Il y suffisait un air glacial, moins fort que sur le plateau, mais ***continu,*** *sans ces accalmies salutaires qui permettent de reprendre souffle.*

(Era de ajuns un aer glacial, mai slab decât pe platou, dar **continuu,** fără acele acalmii salutare/ salvatoare care permit să-ţi mai tragi sufletul.)

Parce que la flotte anglaise faisait de ***continuelles*** *descentes sur les côtes de Bretagne, le capitaine se mit en course avec quelques vaisseaux pour la poursuite.*

(Pentru că flota engleză făcea descinderi **continui** pe coastele Bretaniei/, căpitanul porni cu câteva vase/ corăbii/ să-i urmărească.)

- Traducem **pour la poursuite** cu **să-i urmărească**, deci cu un verb. O variantă ar fi fost **în urmărirea lor**.

Dédoubler (A dedubla) = a împărţi în două; a înlătura dublura. **Doubler (A dubla)** = a înmulţi cu doi; a însoţi de o dublură; a depăşi o maşină care merge în acelaşi sens; a schimba banda sonoră a unui film.

Nous avons plus que ***doubler*** *notre chiffre d'affaire.*

(Am dublat şi chiar mai mult cifra noastră de afaceri.)

- **Plus que doubler** nu putea fi tradus cu **mai mult decât dublat**, pentru că nu este o expresie firească în limba română; aşa că am optat pentru varianta de mai sus.

La classe ***a été dédoublée*** *parce que les élèves étaient trop nombreux.*

(Clasa **a fost împărţită în două** pentru că elevii erau prea numeroşi.)

Dégoûter (A dezgusta) = a tăia pofta de mâncare; a inspira repulsie, aversiune. **Dégoutter (A picura)** = a curge picătură cu picătură.

*Pendant les jours pluvieux de septembre, il semble que les murs suintent de l'humidité, qui en **dégouttent** mélancoliquement.*

(În timpul zilelor ploioase de septembrie, se pare că zidurile sunt umede şi **picură** melancolic.)

▪ **En dégoutte** l-am tradus prin **picură**, fără să mai amintim ce, pentru că în română se subînţelege. În franceză însă e redat prin **en**. Dacă se impune, se insistă, atunci putem relua substantivul în română: umezeala **picură** melancolic.

*Pascal, qui n'avait pas voulu engager de jardinier, pour avoir le plaisir de cultiver lui-même, s'est vite **dégoûté** du pénible travail de l'agriculteur.*

(Pascal, care nu voise să angajeze un grădinar, pentru a avea plăcerea de a cultiva el însuşi, **s-a dezgustat** repede de penibila/ obositoarea/ muncă de agricultor.)

Démuni (Lipsit de) = care este lipsit de ceva pe care îl avea, dar pe care l-a pierdut. **Dénué (Lipsit de)** = care este privat total de ceva ce n-a avut niciodată.

*Quand il retrouve par instants une élocution rapide et nette, sans parasites grammaticaux, c'est pour des récits brefs, **dénués** de toute vraisemblance.*

(Când el capătă uneori o locvacitate rapidă şi netă, fără paraziţi gramaticali, o face pentru povestiri scurte, **lipsite de** orice veridicitate.)

*Je me mis à la recherche des moyens nécessaires: nous n'en étions certes pas tout à fait **démunis.***

(Mă apucai de căutarea mijloacelor necesare: nu eram cu siguranţă cu totul **lipsit de** ele.)

▪ În limba română nu a mai fost tradus substantivul reluat de **en**: *les moyens nécessaires.* Vezi explicaţiile despre cazurile similare de mai sus.

Dessein (Scop) = scop propus a fi atins; proiect pe care intenţionăm să-l executăm. **Dessin (Desen)** = reprezentarea grafică a unui obiect.

***Le dessein** du marquis de Pontcallec n'était pas de résister à un siège en règle.*

(**Scopul** marchizului de Pontcallec nu era să reziste unui asediu propriu-zis.)

*Nous étions arrivés à tout exprimer par de petits **dessins** sans user de mots, ni de chiffres.*

(Ajunseserăm să exprimăm orice lucru prin mici **desene** fără să folosim nici cuvinte şi nici cifre.)

Détoner (A detona) = a exploda; a face să se audă un zgomot sec. **Détonner (A cânta fals; a contrasta)** = a cânta fals; se spune despre un element care contrastează într-un ansamblu.

*Le mélange **détona** et il y eu des personnes blessées.*

(Amestecul **explodă** şi fură persoane rănite.)

*Les trois espions, qui **ne détonnaient** pas dans un roman de Agatha Christie, ont mis la main sur près de mille documents.*

(Cei trei spioni, care nu **se deosebeau / nu contrastau cu** / de cei dintr-un roman de Agatha Christie, au pus mâna pe o mie de documente.)

Différend (Diferend) = dezacord. **Différent (Deosebit)** = care nu e asemănător.

*Ils avaient des goûts communs et des métiers **différents**: c'est la recette de l'amitié.*

(Ei aveau gusturi comune şi meserii **diferite**: este reţeta prieteniei.)

*(Pierre prenait d'ailleurs toute précaution pour cacher **ses différends** avec sa femme.*

(Pierre lua de altfel toate precauţiile pentru a-şi ascunde **dezacordul** cu soţia lui.)

Am tradus pluralul **ses différends** cu singularul **dezacordul**. Am fi putut traduce cu varianta **neînţelegerile**.

Éclairer (A lumina) = a răspândi lumină; a da cuiva posibilitatea să vadă, să înţeleagă; a recunoaşte terenul, în limbaj militar. **Éclaircir (A lumina, a curăţa)** = a face mai puţin întunecat, mai puţin închis, mai puţin des, mai puţin strâns; a face înţeles ceea ce este echivoc, dubios, îndoielnic, prost prezentat; a elimina obscurităţile dintr-un text.

*La chambre était très **éclairée** et répandait de la lumière sur le palier.*

(Camera era foarte **luminată** şi răspândea lumină pe palier.)

*Les bains de camomille sont réputés pour **éclaircir** les cheveux et entretenir la blondeur des chevelures.*

(Băile cu muşeţel sunt recunoscute pentru **a curăţa** părul şi a întreţine culoarea blondă.)

Éclipse (Eclipsă) = dispariţia aparentă a unui astru ca urmare a unei interpoziţii a altui astru; dispariţie momentană, slăbire/ slăbiciune. **Ellipse (Elipsă)** = suprimarea unuia sau a mai multor cuvinte dintr-o frază; locul

unor puncte din plan a căror sumă a distanţelor a două puncte fixe este constantă – figură geometrică.

*La prochaine **éclipse** totale de soleil a été visible dans le nord de la Roumanie, le 11 août 1999.*

(Următoarea **eclipsă** totală de soare a fost vizibilă în nordul României pe 11 august 1999.)

*Les planètes décrivent autour du soleil **des ellipses** dont le soleil occupe l'un des foyers.*

(Planetele descriu în jurul soarelui **elipse** în care soarele ocupă unul din focare.)

Effarer (A tulbura) = a tulbura astfel încât ne ameţeşte. **Effaroucher (A înspăimânta)** = a pune pe fugă de spaimă.

*Notre poète émietta du pain devant l'oiseau qui, loin d'être **effarouché**, semblait au contraire l'appeler.*

(Poetul nostru rupse fărâme de pâine în faţa păsării care, departe de a fi **înspăimântată**, părea, dimpotrivă, că-l cheamă.)

*Georges, stupéfait, **effaré**, ne sut que répondre.*

(Georges, stupefiat, **tulburat**, nu ştiu ce să răspundă.)

Effusion (Efuziune) = manifestare de tandreţe şi de prietenie; acţiune de a răspândi sângele. **Infusion (Infuzie)** = lichid obţinut prin lăsarea la macerat o substanţă; ceai de plante.

*Ce goût, c'était celui du petit morceau de madeleine que ma tante Léonie m'offrait après l'avoir trempé dans son **infusion** de thé ou de tilleul.*

(Acest gust, era cel al bucăţelei de prăjitură pe care mătuşa mea Léonie mi-l oferea după ce îl muia în **infuzia** ei de ceai negru sau de tei.)

- Am tradus **madeleine** cu **prăjitură**, pentru că numele acestei prăjituri nu corespunde vreunui alt nume în limba română.

*Nous nous embrassâmes avec cette **effusion** de tendresse qu'une absence de trois mois fait trouver si charmante à des parfaits amants.*

(Ne îmbrăţişarăm cu acea **efuziune** de tandreţe pe care o absenţă de trei luni o face să fie atât de fermecătoare pentru nişte amanţi perfecţi.)

Élocution (Elocuţiune) = fel de exprimare orală, de a articula cuvintele. **Allocution (Alocuţiune)** = mic discurs pe un ton familiar.

*Le président de la société m'adresse une **allocution:** j'y répond.*

(Preşedintele societăţii îmi adresează o **alocuţiune**: îi răspund.)

*Je ne crois pourtant pas que l'homme qui parle bien soit jamais capable de suivre réellement une idée en même temps qu'il parle: les petits problèmes de la syntaxe et de **l'élocution** l'occupent assez.*

(Nu cred totuşi că omul care vorbeşte este capabil să urmărească realmente o idee în timp ce vorbeşte: micile probleme de sintaxă şi de **elocuţiune** îl preocupă îndeajuns.)

Élucider (A elucida) = a clarifica lucruri misterioase, afaceri obscure. **Éluder (A eluda, a omite)** = a evita cu pricepere, printr-o viclenie sau printr-o înşelăciune; a (se) eschiva.

*Ils sont décidé à aboutir vite, quitte à **éluder** les sujets de discorde.*

(Sunt hotărâţi să rezolve repede lucrurile, chit că / deşi **evită cu viclenie** subiectele de discordie.)

*Les spécialistes cherchent toujours à **élucider** les mystères qui enveloppent le phénomène à la fois magnifique et terrifiant des marées rouges.*

(Specialiştii caută în continuare **să clarifice/ să elucideze** misterul care cuprinde fenomenul măreţ şi în acelaşi timp înspăimântător al mareelor roşii.)

Embraser (A aprinde) = a da foc; a ilumina; a exalta; a înflăcăra. **Embrasser (A îmbrăţişa)** = a strânge în braţe, a săruta; a adopta o carieră, a se plasa pe o poziţie; a cuprinde cu vederea, a conţine, a îngloba, a închide/ a cuprinde.

*Un homme de six pieds qui mangeait à ses côtés voulut de toute force **l'embrasser.***

(Un bărbat înalt de şase picioare care mânca alături vru să-l/ să o **îmbrăţişeze** cu toată puterea.)

*Asseyons-nous aux pieds de ces héros d'airain que le soleil levant de Bucarest **embrase.***

(Să ne aşezăm la picioarele acestor eroi de aramă pe care soarele răsărind/ de dimineaţă al Bucureştiului îi **iluminează.)**

Émerger (A ieşi la suprafaţă) = a ieşi din apă, a apărea; a se deosebi între alţii. **Immerger (A scufunda)** = a băga în apă, într-un lichid.

*Ces demoiselles sont absolument charmantes lorsqu'elles **émergent** de l'eau.*

(Aceste domnişoare sunt absolut fermecătoare atunci când **ies din apă.)**

*La partie **immergée** d'un iceberg est neuf à dix fois plus importante que la partie visible.*

(Partea **scufundată** a unui iceberg este de nouă până la zece ori mai mare decât partea vizibilă.)

Éminent (Eminent) = înalt, elevat; care este de o calitate superioară. **Imminent (Iminent)** = apropiat; care poate avea loc foarte curând.

Il est vrai que, depuis des mois, nul ne doute de l'échéance, et que, depuis des semaines, on la tient pour ***imminente.***

(Cu siguranţă că, de luni de zile, nimeni nu se îndoieşte că se va întâmpla şi că, de săptămâni întregi, este considerată **iminentă**.)

▪ Am tradus substantivul **échéance** (*dată la care trebuie să se petreacă un eveniment*) cu un verb care redă sensul cerut de context: **că se va întâmpla**.

Il est certain qu'en beaucoup de choses, particulièrement dans l'ordre des beaux-arts, il aurait pu rendre à la Roumanie ***d'éminents*** *services.*

(E sigur că în multe domenii, mai ales în cel al artelor, el ar fi putut face României servicii **eminente.)**

▪ Am tradus **beaucoup de choses** cu **multe domenii,** pentru că astfel o cere contextul, şi nu cu **multe lucruri.**

Emménager (A se muta în altă parte) = a se instala cu mobila într-o nouă locuinţă. **Aménager (A amenaja)** = a dispune în ordine, metodic, într-un scop precis.

À l'intérieur, des gradins étaient ***aménagés*** *comme dans un cirque.*

(În interior, erau **amenajate/ dispuse** gradene/ trepte ca la circ.)

Les nouveaux locataires ont ***emménagé*** *dans l'appartement du quatrième.*

(Noii locatari **s-au mutat** în apartamentul de la etajul patru/ al patrulea.)

Empreint (Imprimat) = de la verbul empreindre (a imprima; marcat, gravat, imprimat). **Emprunt (Împrumut)** = acţiunea de a cere un împrumut; împrumutul însuşi.

L'explication de cet ***emprunt*** *figurait au chapitre de recettes ordinaires.*

(Explicaţia acestui **împrumut** figura la capitolul de venituri obişnuite.)

Je m'aperçus que le visage de mon ami était ***empreint*** *de mélancolie.*

(Băgai de seamă/ Observai că faţa prietenului meu era **marcată** de melancolie.)

Enfantin (Copilăresc) = care este propriu copilului; uşor, necomplicat. **Infantile (Infantil)** = care se referă la prima copilărie, la copilul mic; care a păstrat, la vârsta de adult, un caracter sau un comportament de copil.

Je n'avais que dix-neuf ans et en paraissaient bien deux de moins, tant mon visage avait conservé des contours ***enfantins.***

(Nu aveam decât nouăsprezece ani, dar păream mai tânăr cu doi ani, într-atât faţa mea păstrase contururi **copilăreşti.)**

La mortalité ***infantile*** *est en effet tombée à un taux qui ne paraît plus pouvoir diminuer sensiblement.*

(Mortalitatea **infantilă** a scăzut într-adevăr la un nivel care nu pare să mai poată scădea sensibil.)

Énoncer (A enunța) = a exprima, în cuvinte sau scris, sub o formă netă, precisă, ceea ce gândim. **Annoncer (A anunța)** = a face cunoscut; a prezice ca sigur; (cu un subiect nume de lucru) a preveni să, a fi un semn că.

*Les journeaux **annoncent** ce matin que Băcanu et Teodorescu sont relevés de leurs fonctions.*

(Ziarele **anunță** în această dimineață că Băcanu şi Teodorescu sunt eliberați din funcție.)

▪ Am tradus pluralul **fonctions** prin singular: **funcție,** fiind mai firesc în română.

*À condition de tenir compte des règles **énoncées** plus haut, l'observateur attentif pourra à chaque instant évaluer l'état réel de la partie.*

(Cu condiția de a ține seama de regulile **enunțate** mai sus/ la un nivel superior, observatorul atent va putea în orice moment să evalueze starea reală a partidei.)

Entrer (A intra) = a trece dinafară în interior. **Rentrer (A reveni)** = a reveni într-un loc de unde am plecat; a repune în interior.

*Par cette trouée du ciel, tombait la clarté des étoiles, mais aussi un froid pesant et insupportable qui paralysait et faisait **rentrer** chez eux ceux qui, imprudemment, s'étaient aventurés sans s'être suffisamment couverts.*

(Prin această spărtură a cerului, cădea lumina stelelor, dar şi un frig apăsător şi insuportabil care paraliza şi îi făcea **să revină** acasă pe cei care se aventuraseră imprudent fără să se fi îmbrăcat în mod adecvat.)

*Un rayon de soleil couchant **entrait** par la fenêtre ouverte.*

(O rază a soarelui la asfințit **intra** prin fereastra deschisă.)

Eschatologique (Eschatologic) = care tratează despre ce se va întâmpla la sfârşitul lumii. **Scatologique (Ordinar, scatologic)** = murdar, grosier, ordinar, ca de bădăran.

*Jean répandait son humeur hilaire en calambours obscènes et **scatologiques.***

(Jean îşi răspândea umoarea/ comportamentul hilar(ă) în calambururi obscene şi **murdare**.)

*Les idées **eschatologiques** tiennent une grande place dans plusieurs des livres de ces chercheurs.*

(Ideile **eschatologice** ocupă o mare parte din cărțile acestor cercetători.)

Éthique (Etică, morală) = morala, ştiința moravurilor. **Étique (Foarte slab)** = descărnat.

L'impartialité fait partie ***de l'éthique*** *de la profession d'arbitre.*
(Imparţialitatea face parte din **etica** profesiunii de arbitru.)
Puis une charette, tirée par une rosse ***étique****, arriva d'on ne sait où.*
(Apoi o şaretă, trasă de o mârţoagă **descărnată**, sosi de nu se ştie unde.)

Évasion (Evaziune) = acţiune de a scăpa, de a fugi; distracţie, divertisment. **Invasion (Invazie)** = acţiune de a pune stăpânire cu violenţă, de a intra cu forţa şi în număr mare.

La forte hausse du franc suisse freine considérablement les ***évasions*** *de capitaux de ce côté.*
(Creşterea puternică a francului elveţian frânează considerabil **evaziunile** de capital în această direcţie.)
Le gros de l'armada ***d'invasion*** *allait bientôt s'ébranler à son tour.*
(Grosul armadei de **invazie** urma curând să se clatine la rândul ei.)

Éventaire (Etalaj) = platou purtat în faţa lor de către negustorii ambulanţi; etalaj exterior, în stradă, din faţa unui magazin. **Inventaire (Inventar)** = lista detaliată a obiectelor; evaluarea mărfii; revistă detaliată, studiu minuţios.

Le compte des entrées et des sorties est arrêté sur la base de la déclaration de stocks, lorsque les éléments en sont confirmés par ***l'inventaire*** *de clôture pratiqué par le service des impôts.*
(Contul intrărilor şi ieşirilor este confirmat pe baza declaraţiei de stocuri, atunci când elementele acestora sunt confirmate prin **inventarul** de închidere practicat de către serviciul de impunere.)

- A se observa traducerea pluralului **des impôts** cu singularul **impunere.**

Au milieu, juste au bord du trottoir, se dresse ***un éventaire*** *où l'on vend des coquillages.*
(La mijloc, chiar pe marginea trotoarului, se înalţă **un etalaj** la care se vând scoici.)

Évoquer (A evoca) = a aminti, a face să ne gândim la; a atinge o problemă, a o menţiona; a face apel la spirite prin formule magice. **Invoquer (A invoca)** = a ruga; a chema în ajutor o putere divină; a cita în favoarea sa, a da drept justificare.

*Il n'est pas inutile d'****invoquer*** *l'esprit qui a présidé à ces rencontres.*
(Nu este inutilă invocarea spiritului care a stat chezăşie acestor întâlniri.)

- Am tradus verbul **qui a présidé** cu sensul **care a stat chezăşie**, pentru că e mai aproape de sensul din limba franceză.

*Parmi les raisons **évoquées** pour cette majoration figurent les pertes évaluées à 150 millions de livres libanaises.*

(Printre motivele **evocate** pentru această majorare figurează pierderile evaluate la 150 de mii de lire libaneze.)

Exalter (A exalta) = a glorifica, a lăuda, a ridica foarte sus; a entuziasma, a pasiona. **Exulter (A exulta)** = a manifesta o mare bucurie.

*La foule des habitants **exulte** de joie dans les rues.*

(Mulţimea locuitorilor exultă de bucurie pe străzi.)

*On loue son style élégant et discret, **on exalte** ses manières distinguées, sa foi solide, le charme de ses discours académiques.*

(Îi este lăudat stilul elegant şi discret, i **se laudă** manierele distinse, credinţa solidă, farmecul discursurilor sale academice.)

Exaucer (A acorda, a primi favorabil) = a primi favorabil o rugăciune, o cerere; a acorda cuiva ceea ce el cere. **Exhausser (A înălţa)** = a face să fie mai înalt.

*Les vents nous auraient-ils **exaucé** cette nuit?*

(Vânturile **ne-au primit favorabil rugămintea** în această noapte?)

*Il porte autour du crâne un turban de compresses énorme, **exhaussé** en pain de sucre.*

(Poartă de jur împrejurul craniului un turban de comprese, **ridicat** sub formă de căpăţână de zahăr.)

Expansion (Expansiune) = dezvoltare, acţiune de a se răspândi în lume. **Extension (Extensie)** = alungire, lărgire, acţiunea de a da o mai mare cuprindere.

***L'extension** du régime de préretraite pourrait être appliquée dès le 1-ier juillet.*

(Extinderea regimului de preretragere / prepensie ar putea fi aplicată începând cu 1 iulie.)

***L'expansion** économique devra se poursuivre.*

(Expansiunea economică va trebui să continue.)

Exprès (Expres) = enunţ formal; care trebuie predat rapid destinatarului; cu destinaţie precisă/ anume, cu o intenţie formală. **Express (Expres)** = tren rapid care nu opreşte decât în gările mari; care se face rapid.

*Aucune déclaration **expresse** à cet égard.*

(Nici o declaraţie **expresă**/ formală în această privinţă.)

*Une traînée phosphorescente comparable aux tourbillons de vapeur que jette en arrière la locomotive d'un **express**.*

(O dâră fosforescentă comparabilă cu vârtejurile de aburi pe care le aruncă în urmă locomotiva unui tren **expres.**)

Foi (Credință) = credință, fidelitate, încredere. **Foie (Ficat)** = viscere. **Fois (Dată)** = termen prin care se consideră un caz, un fapt, în unitatea lor sau în reiterare.

*Voilà toute ma profession de **foi** et mon programme.*

(Iată profesiunea mea de **credință** și programul meu.)

*Les personnes qui souffrent du **foie** peuvent faire une cure de salades de pissenlits.*

(Persoanele care suferă de **ficat** pot face o cură de salată de păpădie.)

*Je crois qu'on va s'amuser, pour une **fois**.*

(Cred c-o să ne amuzăm, măcar **o dată.**)

- **Pour une fois**, expresie idiomatică, a fost tradusă cu **măcar o dată** și nu **pentru o dată**, în felul acesta este redat mai clar sensul din limba franceză.

Frais (Cheltuială) = sarcină financiară; atmosferă destul de rece și umedă. **Fret (Încărcătură, marfă)** = încărcătura unui avion, a unui camion; prețul unui transport de mărfuri. **Frai** = depunerea ouălelor de către pești; ouăle fecundate ale peștilor.

*Le ménage Popesco se trouvait lui aussi tout à fait au dépourvu par suite de **ses frais** de noces et d'installation.*

(Familia Popescu se afla și ea fără mijloace financiare/ pe nepregătite/ ca urmare a **cheltuielilo**r de nuntă și de instalare.)

*Il se livre ensuite à quelques réflexions sur l'économie provinciale: valorisation des bois de Snagov, apport d'une solution au problème de l'aérodrome de **fret** de Ianca.*

(Apoi el făcu câteva reflecții asupra economiei provinciale: valorificarea pădurilor de la Snagov, găsirea unei soluții la problema aerodromului de **mărfuri** de la Ianca.)

*Pour le vairon, le **frai** a lieu au printemps, en eau limpide et riche en oxygène, sur fond de graviers et de cailloux.*

(Pentru această specie de pește (le vairon), **depunerea ouălelor** are loc primăvara, în apă limpede și bogată în oxigen, pe un fundal de pietriș.)

*Ils étaient comme deux bons bourgeois, en train de prendre **le frais** au jardin.*

(Erau ca doi burghezi de treabă, care tocmai își luau **porția de răcoare** în grădină.)

Gêne (Jenă) = piedică; rău fizic sau moral; penurie de bani. **Gène (Genă)** = particulă materială, care ocupă pe un cromozom (suport esențial al eredității) un loc bine definit.

*Toute la diversité humaine résulte de la variété quasi infinie des combinaisons de **gènes**.*

(Întreaga diversitate omenească rezultă din varietatea aproape infinită a combinațiilor de **gene**.)

*Autour de la table, commençait à régner une **gêne** consternée, intolérable.*

(În jurul mesei, începea să domnească o **jenă** consternată, intolerabilă.)

Genet = cal originar din Spania. **Genêt** = arbust cu flori galbene.

*Le cheval andalou, **le genet** d'Espagne, était célèbre par son élégance, son endurance, son adresse et sa docilité.*

(Calul andaluz, numit **le genet** din Spania, era celebru prin eleganța sa, rezistență, pricepere și supunere.)

*Les moutons qui ont brouté **du genêt** présentent une certaine imunité aux morsures de vipères.*

(Oile care au păscut planta numită **genêt** manifestă o anumită imunitate la mușcăturile de viperă.)

Golf (Golf) = joc care constă în a plasa, prin mijlocirea unui baston numit **club**, o minge într-o serie de găuri dispuse pe un teren foarte întins. **Golfe (Golf)** = parte a mării care avansează în uscat.

*L'arrivée d'une galère romaine dans **le golfe** intéressait tout le peuple vénète.*

(Sosirea unei galere romane în **golf** interesa întregul popor venețian.)

*On n'a heureusement pas le temps de tout faire: **le golf** et le tennis excluent la lecture.*

(Din fericire nu e timp de făcut totul: **golful** și tenisul exclud lectura.)

Gourmand (Gurmand) = care mănâncă mult. **Gourmet (Cunoscător de mâncăruri)** = cel care știe să aprecieze mâncărurile bune.

*Les jeunes feuilles de pissenlit donnent d'excellentes salades dont **les gourmets** relèvent la saveur avec des croûtons frits, frottés d'ail, et des lardons sautés.*

(Frunzele fragede de păpădie dau excelente salate cărora **cunoscătorii** le măresc savoarea cu bucăți de pâine prăjită, frecate cu usturoi și cu bucăți de slănină în sos.)

***Les gourmands** creusent leur tombe avec leurs fourchettes.*

(Gurmanzii își sapă mormântul cu furculița.)

Grâce (Grație, iertare) = favoare, iertare, mulțumire; podoabă, calitate care conferă ușurință și mobilitate. **Grasse (Grasă)** = mare; uleioasă, vâscoasă.

*Quand une surface est **grasse** l'eau n'y prend pas.*

(Când o suprafață este **uleioasă**, apa nu se lipește.)

*Je conseillerais à quelqu'un, qui veut obtenir **une grâce** d'un ministre, de l'aborder d'un air triste, plutôt que d'un air riant.*

(Aș sfătui pe cineva care vrea să obțină **o favoare** de la un ministru, să-l abordeze cu un aer trist mai degrabă decât cu un aer voios.)

Guère (Nu mult, deloc) = nu mult. **Guerre (Război)** = conflict, luptă.

*Vous ignorez, Monsieur, que vous écrivez à un pauvre homme accablé de maux qui n'est plus **guère** en état de vous répondre.*

(Nu știți, domnule, că-i scrieți unui biet om răpus de boli care nu mai este **deloc** în stare să vă răspundă.)

*Après sept ans de communale, ce qu'on retenait de l'histoire de France, ce n'était qu'une suite de **guerres**, dates de combats, dates de traités.*

(După șapte ani de comunale, ceea ce se reținea din istoria Franței, nu era decât o suită de **războaie**, date de luptă, date de tratate.)

Haleine (Respirație) = suflul respirației; aer care iese din plămâni. **Alène (Sulă)** = unealtă a cizmarului cu care găurește pielea.

*Cet après-midi, je suis allé chez un vieux cordonnier d'Auteuil: je tire grand profit de ce qu'il m'explique en tirant **l'alène.***

(În această după-amiază, am fost la un bătrân cizmar din Auteuil: profit foarte mult de explicațiile lui în timp ce lucrează **cu sula**.)

*Trois énérgumènes en pyjamas s'estourbissaient à coup de polochon et d'oreiller, riant à perdre **haleine**.*

(Trei tineri exaltați în pijamale se băteau grozav cu perne cilindrice și cu perne obișnuite, încât abia își mai țineau **respirația**.)

Hanté (Bântuit) = locuit, frecventat de strigoi, de fantome. **Enté (Grefat).**

*C'est l'esprit le plus prosaïque et le plus vulgaire, **hanté** par les chimères les plus énormes.*

(E spiritul cel mai prozaic și mai vulgar, **bântuit/ obsedat/** de himerele cele mai enorme.)

***Enté** sur la tradition, mon socialisme ne demande rien à l'État, il ne froisse aucun intérêt légitime, il ne menace aucune liberté.*

(**Grefat** pe tradiție, socialismul meu nu-i cere nimic statului, nu deranjează/ lezează/ niciun interes legitim, nu amenință nicio libertate.)

Hiberner (A hiberna) = a petrece iarna într-o stare de amorţeală. **Hiverner (A ierna)** = a petrece iarna la adăpost.

Si Moscou n'avait point brûlé, j'aurais été plus fort que le destin. Car j'aurais donné le spectacle singulier d'une armée ***hiverner*** *paisiblement au milieu d'une nation ennemie.*

(Dacă Moscova nu ar fi ars, aş fi fost mai puternic decât destinul, aş fi dat spectacolul straniu al unei armate, **petrecându-şi iarna** în mijlocul unei naţiuni duşmane.) *Napoléon*

La marmote ***hiberne*** *plusieurs mois dans un terrier.*

(Marmota **hibernează** mai multe luni într-o vizuină.)

Imagé (Cu imagini) = se spune despre un stil bogat în figuri de stil, în comparaţii şi metafore. **Imaginé (Imaginat)** = inventat, creat în mintea noastră.

Son langage était à la fois ***imagé*** *et précis.*

(Limbajul său era în acelaşi timp plin de **imagini** şi precis.)

C'est une histoire ***imaginée*** *de toute pièce.*

(E o poveste **imaginată** pe de-a-ntregul.)

Impérial (Imperial) = care aparţine unui împărat; superior altora prin calitatea sa. **Impérieux (Imperios)** = autoritar, orgolios; care se impune fără a-i putea rezista.

En dépit des besoins ***impérieux*** *d'opérateurs-radio, la sélection était très sévère.*

(În ciuda nevoii **imperioase** de operatori radio, selecţia era foarte severă.)

Elle a dansé de ***façon impériale*** *dans le Lac des Cygnes.*

(Ea a dansat **imperial/ împărăteşte** în Lacul lebedelor.)

Imprudent (Imprudent) = care nu-şi ia nici o precauţie; căruia nu-i pasă de pericol. **Impudent (Neruşinat)** = cinic, impertinent, nepoliticos.

Voilà une méchante et ***impudente*** *femme d'oser ainsi à raconter son crime et de s'en vanter.*

(Iată o femeie **neruşinată** şi rea care îndrăzneşte să-şi povestească şi să se laude cu crima ei.)

Soudain le faucon plonge comme une pierre. Terrifié, ***l'imprudent*** *oiseau qui s'est hasardé en terrain découvert n'a pas le temps de regagner son repaire.*

(Dintr-odată, şoimul plonjează ca o piatră. Terorizată, **imprudenta** pasăre care s-a hazardat în teren descoperit nu are timpul să se retragă la adăpostul său.)

Inclinaison (Înclinare, înclinație, oblicitate) = declivitate, pantă; relație oblică. **Inclination (Înclinație)** = acțiune de a apleca, de a curba capul/ corpul; dorință, poftă, tendință, dispoziție.

*Ils se firent une **inclination** de tête et se séparèrent en se souhaitant le bonsoir.* (**Înclinară** amândoi capetele şi se despărțiră urându-şi seara bună.)

*Ce n'est donc pas la distance par rapport au soleil qui a une influence sur le rythme des saisons mais bien plutôt **l'inclinaison** de la terre par rapport au soleil.*

(Aşadar nu distanța raportată la soare are o influență asupra ritmului anotimpurilor, ci mai degrabă **înclinația** pământului față de soare.)

Infecter (A infecta) = a învenina, a contamina. **Infester (A infesta)** = a distruge, a fura, a invada.

*Le Premier Ministre a dû annuler hier matin la visite qu'il devait faire: il souffrait d'un doigt de pied **infecté.***

(Primul ministru a trebuit să anuleze ieri vizita pe care trebuia s-o facă: suferea pentru că un deget de la picior era **infectat**.)

- Am tradus propoziția ultimă **il souffrait d'un doigt de pied infecté** cu cuvintele: *suferea pentru că un deget de la picior era infectat,* pentru că aceasta este exprimarea firească din limba română. Este evident că nu puteam traduce cu cuvintele: *el suferea de un deget de la picior infectat* /el suferea de un deget infectat de la picior.

*Le monde aquatique est aussi adverse: les caïmans **infestent** presque tous les cours d'eaux.*

(Lumea acvatică este şi ostilă: caimanii **infestează/ invadează** aproape toate cursurile de apă.)

Intégral (Integral) = complet, total, cu toate părțile sale. **Intègre (Integru)** = cinstit, imparțial, onest.

*Cet homme **intègre** et sévère adorait son garçon, son fils unique, qui était son espoir et sa fierté.*

(Acest om **integru** şi sever îşi adora băiatul, fiul său unic, care era speranța şi mândria sa.)

*Ils ont leur franc-parler et s'expriment en réunion publique, dans le respect **intégral** de la loi.*

(Au vorbirea directă / Vorbesc cu sinceritate şi se exprimă în reuniunile publice, dovedind un respect **integral** pentru lege.)

Investiture (Investitură) = acțiunea de a pune în posesia unui titlu, a unei funcții etc.; desemnarea oficială a unui candidat la o alegere.

Investissement (Investiție) = acțiunea de plasare a unor capitaluri într-o afacere; în limbaj militar, acțiunea de înconjurare a unui obiectiv, asedierea acestuia.

Les causes générales de l'arrêt de la croissance économique sur le plan international sont dûes à la faiblesse permanente des ***investissements*** *privés.*

(Cauzele generale ale opririi creşterii economice pe plan internaţional sunt datorate slăbirii permanente a **investiţiilor** private.)

Sa candidature aux élections législatives se présente donc sous les meilleurs auspices, bien qu'il ait eu beaucoup de mal à décrocher ***l'investiture*** *de son parti.*

(Candidatura sa la alegerile legislative se prezintă sub cele mai bune auspicii, deşi i-a fost foarte greu să obţină **investitura** partidului său.)

Justesse (Justețe) = exactitate, precizie, corectitudine. **Justice (Justiție)** = calitate care constă în respectarea dreptului altuia, de a nu-i face o nedreptate.

Il y a des indulgences qui sont un déni de ***justice.***

(Există indulgenţe care reprezintă o negare a **justiţiei.**)

Une voix dont rien n'égalera pour moi la ***justesse*** *et la mélodie.*

(O voce căreia nimic nu-i va egala **precizia** şi melodia.)

De justesse = locuţiune adverbială, de très peu (gata să nu se împlinească ceva).

Il *a gagné de justesse.* (A fost gata-gata să nu câştige.)

Il *a pu attraper de justesse l'autobus* (A fost gata să piardă autobuzul.)

Je *l'ai évité de justesse* (A fost gata-gata să mă ciocnesc cu el/ să dau peste el.)

Lac (Lac) = întindere de apă. **Laque (Lac)** = vopsea; produs cu care se vaporizează părul (fixativ).

Les cheveux fins se passent difficilement de ***laque.***

(Părul fin se poate lipsi cu greu de **fixativ** (de păr).)

L'eau du ***lac*** *est bien pâle, tout innondée de lumière frémissante.*

(Apa **lacului** este foarte palidă, inundată (cum este) de lumina fremătătoare.)

Laid (Urât) = care nu-i frumos; bădăran. **Laie (Scroafă)** = femela mistreţului. **Lait (Lapte)** = lichid hrănitor. **Lai (Poem)** = mic poem din Evul Mediu.

Il passait pour l'homme le plus ***laid*** *de son temps.*

(Era considerat drept bărbatul cel mai **urât** din vremea sa.)

L'aigle avait ses petits en haut d'un arbre creux.

***La laie** au pied, la chatte entre les deux.*

(Vulturul îşi avea puii sus într-un copac scorburos.

Scroafa la poale, pisica între ei doi.)

***Les lais** de Marie de France sont tous des adaptations de légendes celtiques.*

(Poemele lui Marie de France sunt toate nişte adaptări ale legendelor celtice.)

*Ton mari est plus rose et plus chauve que jamais. Il a l'air d'une fleur malade ou d'un cochon de **lait** qu'on aurait rasé.*

(Soţul tău este mai roz şi mai chel ca niciodată. Pare că este o floare bolnavă sau un purcel **de lapte** proaspăt ras.)

Lest (Lest) = material greu care serveşte la a asigura stabilitatea unei nave; saci de nisip de care se servesc aeronauţii; sens figurat: mijloc de moderare, concesiile pe care le facem. **Leste (Uşor)** = lejer, agil; care nu convine, deocheat (fără perdea).

*Le duc s'apprête à lui raconter une de ces histoires **lestes** qu'il sait faire passer avec une maîtrise inimitable.*

(Ducele se pregăteşte să povestească una din povestirile acelea **fără perdea** pe care ştie să le spună cu o pricepere inimitabilă.)

- Am tradus **faire passer** cu *să le spună*, pentru că acesta este sensul, adică *le face să treacă la ascultători, la cei din anturaj.*

*Le procureur a jeté beaucoup de **lest** par rapport à l'acte d'accusation qu'il avait lui-même rédigé.*

(Procurorul a aruncat mult **lest** faţă de actul de acuzare pe care el însuşi l-a redactat.)

Luxuriant (Luxuriant) = care creşte foarte abundent. **Luxurieux (Luxurios)** = care are legătură cu luxura, cu desfrâul; care se dedă plăcerilor cărnii.

*Là où elle est **luxuriante**, la végétation présente d'énormes obstacles à la marche.*

(Acolo unde este **luxuriantă**, vegetaţia pune enorme obstacole mersului pe jos.)

*Cette page **luxurieuse** serait, dans le musée idéal dont je parlais, compensée par bien d'autres où l'amour n'apparaît que sous sa forme la plus délicate.*

(Această pagină **de luxură** ar fi, în muzeul ideal despre care vorbeam, compensată de multe altele, în care dragostea nu apare decât sub forma ei cea mai delicată.)

Maître (Stăpân, cadru didactic) = cel care are autoritate; cel care predă. **Mètre (Metru)** = unitate de lungime.

*Il me faut être libre, être **maître** chez moi, y entrer, en sortir, selon ma volonté.*

(Trebuie să fiu liber, să fiu **stăpân** la mine acasă, să intru şi să ies după cum vreau.)

▪ Nu am mai tradus pronumele **y**, pentru că nu era nevoie să repetăm sintagma **chez moi** în limba română; aceasta se subînțelege.

*Il ne nous restait plus qu'à franchir le pont, à suivre les deux cents **mètres** de la ligne de chemin de fer.*

(Nu ne mai rămânea decât să trecem podul, să continuăm cei două sute de **metri** ai căii ferate.)

Mal (Rău) = ceea ce este contrar binelui; ceea ce este rău, ceea ce cauzează durere. **Malle (Valiză)** = un fel de cufăr de lemn, de nuiele, de carton sau din piele, pentru transportul efectelor de călătorie.

*Où était-il le petit frère? Nous partîmes à sa recherche et le découvrîmes derrière la **malle** d'un voyageur anonyme.*

(Unde era fratele mai mic? Plecarăm în căutarea lui şi-l găsirăm în spatele **valizei** unui călător necunoscut.)

*J'ai connu de bonne heure le **mal** et la peine.*

(Am cunoscut devreme **răul** şi chinul.)

Mante (Mantie) = palton fără mâneci. **Menthe (Mentă)** = plantă aromatică.

*Selon Pline, la **menthe** a une odeur qui éveille l'esprit et une saveur qui excite l'appétit.*

(După Plinius, **menta** are un miros care trezeşte spiritul şi o savoare care excită pofta de mâncare.)

*Il jette sur lui, pour mieux se cacher, une mauvaise **mante** et le voilà tranquille.*

(Aruncă pe el, ca să se ascundă mai bine, o **mantie** veche şi iată-l liniştit.)

Martyr (Martir) = persoană care a murit chinuită/ supusă unui supliciu, menținându-şi credința religioasă; orice victimă a unor rele tratamente.

Martyre (Martiriu) = supliciu îndurat pentru apărarea unei religii; orice fel de pedeapsă fizică sau morală.

*Le saint, **le martyr** s'élèvera de toute sa hauteur au-dessus de l'homme.*

(Sfântul, **martirul** se va ridica în toată măreția sa deasupra omului.)

*Le sacrifice qui l'avait conduit **au martyre** fait de lui un saint vénéré dans le pays.*

(Sacrificiul care l-a condus **la martiriu** face din el un sfânt venerat în țară.)

Matin (Dimineață) = începutul zilei, zori. **Mâtin (Dulău)** = câine mare.

***Le mâtin** napolitain n'est pas un chien d'appartement: il adore la vie de plein air, il est un excellent gardien qui joue le rôle d'une arme de dissuassion.*

(Dulăul napolitan nu este un câine de apartament: el adoră viața în aer liber, este un excelent paznic care joacă rolul unei arme de descurajare.)

*Cuillons, cueillons la rose au **matin** de la vie.*

(Să culegem, să culegem trandafirul în **dimineața** vieții.)

Maudire (A blestema) = a chema mânia Domnului asupra cuiva; a exprima oroarea avută despre un lucru, a-l detesta. **Médire (A vorbi de rău)** = a spune de rău despre cineva, despre un rău care e adevărat (spre deosebire de **Calomnier (A calomnia),** care înseamnă a spune de rău despre cineva, despre un rău care este fals).

*Je commençais à m'ennuyer ferme et à **maudire** ma faiblesse, la pluie, le cinéma, le public, l'immense sottise de tout et de tous.*

(Începui să mă supăr rău de tot și **să blestem** slăbiciunea mea, ploaia, cinematograful, publicul, imensa prostie a toate și a tuturor.)

*La vie entière est employée à s'occuper des autres: nous en passons une moitié à les aimer, l'autre moitié à en **médire**.*

(Întreaga viață este folosită ca să ne ocupăm de ceilalți: petrecem o jumătate ca să-i iubim, iar cealaltă jumătate ca să-i **vorbim de rău.)**

Mère (Mamă) = femeie care a născut un copil. **Mer (Mare)** = întindere de apă sărată. **Maire (Primar)** = magistrat ales de către consiliul local pentru a conduce o comunitate și pentru a o reprezenta.

***La mer** nous apparaît soudain toute plate et scintillante, au bout d'une vaste étendue de grèves.*

(**Marea** ne apăru deodată plată și scânteietoare, la capătul unei vaste întinderi de pietriș.)

Enfin du côté du père comme du côté de ***la mère,*** *il me paraît probable qu'il existe des frères, ou des sœurs, ou des cousins, ou des oncles.*

(În sfârşit dinspre tată ca şi dinspre **mamă**, mi se pare probabil că există fraţi, sau surori, sau verişori, sau unchi.)

Le maire *présenta les clés de la ville sur un plateau d'argent couvert de lauriers.*

(Primarul aduse cheile oraşului pe un platou de argint acoperit cu lauri.)

Mite (Molie) = larvă care roade stofele. **Mythe (Mit)** = legendă, povestire fabuloasă, creaţie imaginară; imagine amplificată a unui personaj sau eveniment.

Quand on veut étudier l'histoire des Celtes, on se heurte constamment au ***mythe.***

(Când vrem să studiem istoria celţilor, ne lovim în mod constant **de mituri**.)

Un nuage de ***mites*** *émigre des Gobelins et des tapis que Marie et Jeanne battent à coups redoublés.*

(Un nour de **molii** emigrează din Goblenuri şi din covoarele pe care Marie şi Jeanne le bat din toate puterile.)

Mors (Zăbale) = piesă de fier pusă în gura unui cal şi legată de hăţuri. **Mort (Moarte)** = sfârşitul vieţii.

Dans son grand œil triste, je lisais comme un pressentiment d'une ***mort*** *prochaine.*

(În ochiul lui mare şi trist, citeam ca o presimţire a unei **morţi** apropiate.)

Pour se donner une contenance, Basil secouait ***le mors*** *de son bidet, qui n'en pouvait mais.*

(Pentru a-şi ţine firea, Bazil scutura **zăbalele** bidiviului său, care abia mai suporta.)

- Am tradus propoziţia **qui n'en pouvais mais** cu cuvintele **care abia mai suporta** şi nu cu cuvintele **care nu mai putea**, pentru că redau mai bine sensul din limba franceză. Expresia **n'en pouvoir mais** este arhaică, dar foarte expresivă: **a nu mai putea/ a suporta cu greu.**

Moue (Mutră, strâmbătură) = grimasă. **Mou (Moale)** = tandru; căruia îi lipseşte forţa, fermitatea. **Moût (Must)** = suc de struguri nefermentat.

Le galop d'un cheval a fait trembler le sol ***mou*** *de la lande.*

(Galopul calului a făcut să tremure solul **moale** al landei.)

Ah! Monsieur le professeur! s'écria-t-elle avec une petite ***moue*** *charmante, qu'ai-je donc fait?*

(Ah, domnule profesor! strigă ea făcând o **mutrişoară** fermecătoare, oare ce-am făcut?)

- Am tradus propoziţia **qu'ai-je donc fait** cu **oare ce-am făcut**, dându-i cuvântului **donc** sensul adverbului **oare** din limba română, pentru că în franceză nu există nici un cuvânt echivalent cu **oare** din română. El poate fi introdus în traducere mai ales în cazul propoziţiilor interogative sau interogativ-exclamative.

*Le pineau, breuvage délicieux, est né, dit-on, d'un mariage de hasard entre un **moût** de raisin et un fond de tonneau de cognac.*

(Lichiorul numit **pineau**, băutură delicioasă, se spune că este făcut din amestecul întâmplător dintre **mustul** din struguri şi un fund de butoi de cognac.)

Mur (Zid) = construcţie de zidărie, verticală / perete; obstacol, barieră. **Mûr (Matur)** = ajuns la maturitate; care a atins deplina dezvoltare. **Mûre (Mură)** = fructul murului.

***Le mur** était fraîchement blanchi à la chaux.*

(Zidul/ peretele era proaspăt văruit.)

*Qu'est-ce qu'une grande vie sinon une pensée de la jeunesse exécutée par l'âge **mûr**.*

(Ce este oare o viaţă plină dacă nu cumva o gândire de tinereţe făcută de o vârstă **matură.)**

*Jeannine allongea délicatement les doigts et saisit une grosse **mûre** qui eût suffi aux repas de deux moineaux.*

(Jeannine întinse delicat degetele şi apucă o **mură** mare care ar fi ajuns pentru hrana a două vrăbii.)

Notable (Notabil) = remarcabil; personaj important. **Notoire (Notoriu)** = cunoscut de toată lumea, evident, manifest.

*Connaissez-vous un seul pays qui s'engage dans une voie nouvelle sans que les hommes du passé, **les notables** aient agité le spectre du chaos?*

(Ştiţi o singură ţară care s-a angajat pe o cale nouă fără ca oamenii din trecut, **notabilii** să fi agitat spectrul haosului?)

*Ces critiques reposent, selon lui, sur des contre-vérités **notoires**.*

(Aceste critici se bazează, după părerea lui, pe contra-adevăruri **notorii.**)

Neuf (Nou) = care n-a servit la ceva, care n-a fost folosit. **Nouveau (Nou)** = care apare pentru prima oară sau care a apărut de puţin timp.

*Le Beaujolais **nouveau** est arrivé.* (A sosit vinul **nou** de Beaujolais.)

Elle se tenait très droite, chaussée de souliers ***tout neufs.***

(Stătea dreaptă, încălțată cu pantofi **nou-nouți**.)

▪ Am tradus **tout neufs** prin **nou-nouți**, expresie foarte folosită în limba română și nu cu **foarte noi**, expresie care se folosește foarte rar.

Obligation (Obligație) = necesitate, datorie; angajament, responsabilitate. **Obligeance** = Complezență, dispoziție de a face un serviciu cuiva.

Grâce ***à l'obligeance*** *d'un questeur, on les a introduit dans la salle de séance.*

(Grație **complezenței** unui chestor, au fost lăsați să intre în sala de ședințe.)

▪ Am tradus **on les a introduit** prin **au fost lăsați să intre** și nu prin **au fost introduși**, sintagmă mai rar folosită în limba română.

Les manquements non justifiés à l'obligation d'assiduité scolaire entraînent la suspension ou la supression du versement des prestations familiales.

(Neîndeplinirea nejustificată a **obligației** de asiduitate școlară antrenează suspendarea sau suprimarea vărsământului de prestații familiale.)

Observance (Respectare) = supunere la o regulă religioasă; regula însăși. **Observation (Observație; respect, supunere).**

Son père ne lui fit pas la moindre ***observation****, mais il paraissait géné.*

(Taică-său nu-i făcu nici cea mai mică **observație**, dar el părea jenat.)

Une vraie fille de l'Église, non contente d'en embrasser la sainte doctrine, en aime les ***observances****.*

(Unei adevărate tinere fete religioase, care nu se gândește să îmbrățișeze sfânta doctrină, îi place **respectarea** ei.)

▪ Am tradus *non contente d'en embrasser la sainte doctrine* cu sintagma *care nu se gândește să îmbrățișeze sfânta doctrină* și nu cu *nemulțumită să-i îmbrățișeze sfânta doctrină,* pentru că e mai firească în limba română și redă mai clar sensul.

Obstruer = a pune un obstacol, a bara, a împiedica. **Obturer (A obtura)** = a astupa ermetic o gaură, o cavitate.

Le hasard me conduisit au milieu d'une épaisse forêt, où les pistes ***obstruées*** *par les ronces et les épines cachaient de multiples dangers.*

(Întâmplarea mă purtă în inima unei păduri dese, în care cărările **acoperite** cu rugi și spini ascundeau multiple pericole.)

Il a été condamné pour avoir employé des salariés sur une dalle dans laquelle étaient ouvertes deux trous non ***obturés*** *par un plancher provisoire convenablement fixé.*

(A fost condamnat pentru că a lăsat salariaţii să circule pe o dală în care erau practicate două găuri **neastupate** cu un planşeu provizoriu fixat convenabil.)

Office (Oficiu, cămară) = cameră alături de bucătărie. **Officine (Oficină)** = loc unde se pregătesc în secret un complot, ceva; casă deocheată; laborator farmaceutic.

La cuisine communiquait à la salle à manger par un ***office.***

(Bucătăria era în legătură cu sala de mese printr-o **cămară**.)

Les transferts de capitaux à l'étranger sont de plus en plus organisés par des ***officines*** *clandestines.*

(Transferurile de capital în străinătate se fac din ce în ce mai mult prin intermediul unor **oficine** clandestine.)

Officiel (Oficial) = care emană de la o autoritate, de la guvern. **Officieux (Oficios, neoficial)** = care a fost comunicat prin complezenţă, de către o autoritate care nu vorbeşte cu titlu oficial.

Monsieur Călinescu, professeur de philosophie, auteur d'un manuel dans lequel tous les systèmes étaient jugés, possédait les certitudes de la doctrine ***officielle.***

(Domnul Călinescu, profesor de filosofie, autor al unui manual în care toate sistemele erau judecate, poseda certitudinile doctrinei **oficiale.**)

Le montant exact de la rançon n'est pas connu; on sait seulement qu'il est très élevé: le chiffre de 100 millions a été avancé, de source ***officieuse.***

(Suma exactă a răscumpărării nu e cunoscută; se ştie doar că e foarte mare: cifra de 100 de milioane a fost amintită din sursă **neoficială**.)

Oiseux (Nefolositor, steril) = vorbind despre un lucru care nu serveşte la nimic, inutil. **Oisif (Leneş)** = vorbind despre o persoană fără ocupaţie, leneş.

Si je parle de l'amour à propos du dandysme, c'est que l'amour est l'occupation naturelle ***des oisifs.***

(Dacă vorbesc de dragoste apropo de dandysm – în legătură cu dandysmul – , este pentru că dragostea este ocupaţia firească **a celor fără ocupaţie**.)

Les réunions mensuelles sont consacrées à des causeries confuses, à des exposés ***oiseux*** *ou à d'interminables discussions sur des points de détail.*

(Reuniunile lunare sunt consacrate unor sporovăieli confuze, unor expuneri **nefolositoare/ sterile** sau unor interminabile discuţii axate pe detalii.)

Ombrageux = neîncrezător, neliniştit, susceptibil. **Ombreux (Umbros)** = care face umbră, care este întunecat.

Longtemps nous errâmes dans les taillis, peu soucieux de la direction des sentiers, mais choisissant les plus ***ombreux*** *et les plus discrets.*

(Rătăcirăm mult timp prin hăţişuri, neluând seama la direcţia cărărilor, dar alegându-le pe cele mai **umbroase** şi mai discrete.)

Nous étions tous deux irrités: je ne sais point mesurer mes paroles, et vous, vous êtes défiants, ***ombrageux****.*

(Eram amândoi iritaţi: nu ştiu deloc să-mi măsor cuvintele, dar voi sunteţi neîncrezători, **susceptibili**.)

Opportun (Oportun) = care vine la momentul potrivit, convenabil. **Importun (Nepoftit)** = care vine la un moment neprielnic, supărător, indezirabil.

Aussitôt que les chemins furent débarrassés de ces visiteurs ***importuns****, je résolus de m'en aller.*

(Imediat ce drumurile fură curăţate de aceşti vizitatori **nepoftiţi,** hotărâi să plec.)

Le ministère a fait valoir qu'il était préférable de procéder au moment ***opportun*** *à une hausse des indemnités.*

(Ministerul a făcut cunoscut faptul că era preferabil să se procedeze, la momentul **oportun,** la o mărire a indemnizaţiilor.)

Original (Original) = autentic, inedit, personal; deosebit, straniu, curios. **Originel (Originar)** = iniţial; care aparţine unui început.

Delacroix est décidément le peintre le plus ***original*** *des temps anciens et des temps modernes.*

(Delacroix este în mod hotărât pictorul cel mai **original** din timpurile vechi şi din timpurile moderne.)

Avec ces découvertes, la Syrie prend rang aux côtés de l'Egypte et de la Mesopotamie dans la marche ***originelle*** *de la civilisation.*

(Cu aceste descoperiri, Siria se alătură Egiptului şi Mesopotamiei în mersul **originar** al civilizaţiei.)

Paie (Plată) = salariu. **Paix (Pace, linişte).**

Depuis la mort de leurs maris, elles goûtaient, sans se l'avouer, une ***paix*** *profonde.*

(De la moartea soţilor lor, ele gustau, fără să şi-o mărturisească, o **linişte** profundă.)

Ces malheureux ont été sevrés de vin toute la semaine et lorsque arrive ***la paie*** *ils oublient assez ordinairement le chemin de leur demeure pour prendre celui du cabaret.*

(Aceşti nefericiţi au fost privaţi de vin toată săptămâna, iar când vine ziua **plăţii/ salariului**, ei uită destul de des drumul către casă pentru a-l lua pe cel spre cabaret.)

Pain (Pâine) = aliment pe bază de făină, copt la cuptor. **Pin (Pin)** = conifer.

Ah! Nous avons mangé notre ***pain*** *blanc d'abord.*

(Ah! Am mâncat **pâinea** albă mai întâi.)

Il avait l'intention d'aller dans le bois de ***pins*** *au-dessus de Braşov, mais la chaleur le fit reculer.*

(Intenţionase să meargă în pădurea de **pini** de deasupra Braşovului, dar căldura l-a făcut să renunţe.)

Pair = asemănător, egal. **Paire (Pereche)** = cuplu; ansamblu de două fiinţe sau două lucruri asemănătoare. **Père (Tată)** = cel care are unul sau mai mulţi copii.

Mais certains ***pères*** *répugnent à assumer les responsabilités familiales que notre type de société a toujours attribuées aux mères.*

(Dar unor **taţi** le repugnă/ nu le place să-şi asume responsabilităţile familiale pe care tipul nostru de societate le-a atribuit dintotdeauna mamelor.)

Il devait bien comprendre que Jean et Marie, c'est une jolie ***paire.***

(Trebuia să înţeleagă bine că Jean şi Maria e o **pereche** drăguţă.)

Je reproche à des auteurs trop savants de n'avoir écrit que pour leurs ***pairs*** *des textes inutiles ou de moins inutilisables.*

(Le reproşez autorilor prea savanţi că nu au scris decât pentru **semenii** lor nişte texte inutile sau cel puţin inutilizabile.)

J'avais été admise à part entière dans le réseau, parce que j'avais fait mes preuves et étais reconnue pour un ***pair****.*

(Fusesem admisă pe deplin în reţea, pentru că trecusem probele şi eram recunoscută drept **egalul** lor.)

Palais (Palat, cerul gurii) = partea superioară a cavităţii bucale; castel. **Palet (Palet)** = pietricică plată şi rotundă; disc de metal.

Il y a dans cette omelette un mélange d'aromates dont ***le palais*** *est flatté.*

(Există în această omletă un amestec de aromate de care **cerul gurii** este mângâiat.)

Une demi-douzaine de convalescents s'ébrouaient autour du vieux jeu du tonneau et l'on entendait tinter ***les palets*** *contre la grenouille de bronze.*

(Vreo jumătate de duzină de convalescenţi se agitau în jurul vechiului joc al butoiului şi se auzeau zăngănind **paleţii** loviţi de broasca de bronz.)

Pale (Paletă) = partea plată a unei vâsle; aripa unei elice. **Pâle (Palid)** = alb, palid, fără strălucire.

Les pales *des rames se levaient à babord.*

(Paletele ramelor se ridicau la babord.)

Elle tremblait de tout son corps, elle était ***pâle****.*

(Tot corpul îi tremura/ Tremura din tot corpul, era **palidă.)**

Palier (Palier) = platformă, partea orizontală dintre două declivităţi. **Pallier (A atenua)** = a remedia.

Nous habitions sur le même ***palier*** *et il n'y avait qu'un couloir à traverser.*

(Locuiam pe acelaşi **palier** şi nu trebuia să traversăm decât un culoar/ şi nu era decât un culoar de traversat.)

La documentation iconographique ne permet guère de ***pallier*** *à cette lacune: les tableaux de repas mettent presque toujours en scène le seigneur, rarement le paysan.*

(Documentarea iconografică nu permite **să remediem** această lacună: tablourile de masă pun aproape întotdeauna în scenă seniorul, rar ţăranul.)

Panser (A pansa, a ţesela) = a îngriji o rană; a peria un cal. **Penser (A gândi)** = a reflecta, a medita.

Je m'efforçais à ***penser*** *à autre chose.*

(Mă străduiam **să mă gândesc** la altceva.)

Les valets d'écurie ***pansaient*** *les chevaux dans la cour.*

(Valeţii **ţeselau** caii în curte.)

Parti (Partid) = asociaţie de persoane în jurul unor idei comune. **Partie (Parte)** = porţiune dintr-un tot; fragment, bucată, element al unui ansamblu.

J'ai fort étroite cette ***partie*** *de la tête destinée à recevoir les choses qui ne sont pas convenables.*

(Mi-e foarte îngustă această **parte** a capului destinată să primească lucrurile care nu sunt convenabile.)

Sommé de retirer ma liste afin, disait-on, de ne pas diviser les voix ***du parti****, j'ai refusé.*

(Somat să retrag lista ca să nu divizez, să zicem, voturile **partidului**, am refuzat.)

Passager (Pasager, trecător) = care are o durată scurtă; momentan, provizoriu. **Passant** = frecventat; se spune despre o stradă, de o cale, de un drum pe care circulă mulţi oameni.

*Les pluies seront suivies d'un temps plus variable où l'on observera des éclaircies **passagères**, mais également quelques averses locales.*

(Ploile vor fi urmate de un timp mai variabil când vom observa înseninări **trecătoare**, dar şi câteva averse locale.)

*Il était tôt dans l'après-midi. La rue était peu **passante**, je n'osais pas déambuler.*

(Era devreme după-amiaza. Strada era puţin **circulată/ frecventată**, nu îndrăzneam să mă plimb.)

Pâté (Pate) = preparat din carne tocată mărunt. **Pâtée** = hrană pentru animale.

*Mais, pour ta grande bouche, un petit **pâté** est bien vite avalé.*

(Dar, pentru gura ta largă, un **pate** mic e înghiţit repede.)

*Eugénie donnait aux deux beaux chiens de chasse leur **pâtée** du soir.*

(Eugenia dădea celor doi frumoşi câini de vânătoare **mâncarea** lor de seară.)

Paume (Palmă) = interiorul mâinii. **Pomme (Măr)** = fructul mărului.

*Tous sont debout, l'acclamant, l'applaudissant, dans un tonnerre de cris et de **paumes** claquées qui font trembler les verres sur la table.*

(Toţi sunt în picioare, aclamându-l, aplaudându-l, într-un tunet de strigăte şi de aplauze/ bătut din **palme**/ care fac să tremure paharele de pe masă.)

- Am tradus sintagma *et de paumes claquées* cu sintagma *şi de aplauze sau de bătut din palme*, într-un aşa-zis chassé-croisé (încrucişare), pentru că serveşte mai bine spiritului exprimării în limba română.

*Ils iraient avec un panier cueillir **des pommes**.*

(S-ar duce cu un coşuleţ să culeagă **mere.)**

Pause (Pauză) = oprire, suspendarea unei activităţi. **Pose (Poză)** = atitudine a corpului; afectare în poziţia corpului; aranjare; timp de expunere în fotografie.

*Elles sont coquettes à outrance avec Charles, prennent des **poses** séduisantes.*

(Sunt cochete peste măsură cu Charles, adoptă **poze** seducătoare.)

*Elle parlait d'une voix égale, un peu retenue: elle fit **une pause** avant de continuer.*

(Ea vorbea cu o voce egală, cam reţinută: făcu **o pauză** înainte de a continua.)

Peau (Piele) = ţesut (epidermă şi dermă) care acoperă corpul omului şi al animalelor; învelişul legumelor şi al fructelor. **Pot** = vas, recipient.

*Me voici à ma table, un **pot** de vin à ma droite, l'encrier à ma gauche.*

(Iată-mă la masa mea de scris, cu o **cană** de vin în dreapta, cu călimara la stânga.)

*Son visage, son front découvert avaient cette teinte chaude que donnent à **la peau** de certaines blondes le soleil et le grand air.*

(Faţa ei, fruntea descoperită aveau acea tentă caldă pe care o dau **pielei** anumitor blonde soarele şi aerul curat.)

Peine (Pedeapsă) = sancţiune, condamnare; durere, părere de rău; effort, oboseală. **Penne (Pană)** = pană de pasăre; extremitatea superioară a unei antene. **Pêne (Zăvor, clanţă)** = partea mobilă a unei încuietori.

*Chez le goéland argenté, **les pennes** des ailes sont noires à pointe blanche, alors que chez le goéland railleur elles son blanches à pointe noire.*

(La goelandul argintiu, **penele** aripilor sunt negre cu vârful alb, în timp ce la goelandul ţipător, ele sunt albe cu vârful negru.)

*Il n'est jamais possible à un individu de partager les joies et **les peines** d'un autre, ni même de les comprendre.*

(Nu-i este posibil niciodată unui individ să trăiască bucuriile şi **durerile** altuia, nici chiar să le înţeleagă.)

*Il referma sa porte si doucement qu'on n'entendit pas **le pêne** glisser dans la gâche.*

(Închise uşa atât de încet încât nu se auzi **zăvorul** lunecând în lăcaşul lui.)

Perpétrer (A comite) = a comite o crimă. **Perpétuer (A perpetua)** = a face să dureze mult timp.

*Un attentat à explosif **a été perpétré** dans la nuit de jeudi à vendredi contre l'immeuble abritant la Cour suprême du canton de Berne.*

(Un atentat cu exploziv **a fost comis** în noaptea de joi spre vineri împotriva imobilului care adăposteşte Curtea supremă a cantonului Berna.)

*Jules Renard montre comment **s'est perpétuée** dans les Carpathes la légende de Mioritza.*

(Jules Renard arată cum **s-a perpetuat** în Carpaţi legenda Mioriţei.)

Pieu (Ţăruş) = ţăruş de lemn, destul de mare, înfipt în pământ sau care poate fi astfel. **Pieux (Pios)** = care dovedeşte milă; devotat, ataşat practicilor religioase.

À son retour, il attachait sa barque avec une amarre bien solide à ***un gros pieu****, puis il allait se coucher tranquille.*

(Când revenea, îşi lega barca cu o frânghie foarte solidă de **un ţăruş gros**, apoi mergea să se culce liniştit.)

Il était conduit par l'amour ***pieux*** *qu'un fils doit à son père.*

(Era călăuzit de dragostea **pioasă** pe care un fiu o datorează tatălui său.)

Plaid (Pled) = cuvertură de lână. **Plaie (Rană)** = tăietură, plagă.

Le grand homme, le héros de la fête, arrive le premier, frileusement recoquevillé sous ***un plaid*** *au fond de son antique Dacia 1300.*

(Marele om, eroul sărbătorii, soseşte primul, ghemuit de frig sub **un pled**, în fundul anticei sale Dacia 1300.)

Il en sort de partout, tous mal faits, mal lavés, couverts de ***plaies*** *et de bosses.* (Ies de peste tot, toţi pociţi, nespălaţi, plini **de răni** şi de cocoaşe.)

Plaine (Câmpie) = regiune plată sau foarte puţin accidentată. **Pleine (Plină)** = umplută, completă, întreagă.

La plaine *était sillonnée de longues files d'hommes.*

(Câmpia era brăzdată de lungi şiruri de bărbaţi.)

La poignée de main fut ***pleine*** *de bonhomie.*

(Strângerea de mână fu **plină** de bunătate.)

Plan (Plan) = suprafaţă uniformă; desen, reprezentare grafică; proiect ordonat conţinând etapele unei realizări. **Plant (Răsad)** = arbore tânăr; plantă tânără destinată transplantării.

L'arrachage ***des plants*** *dans les pépinières s'effectue avec toutes les précautions nécessares pour ne pas endommager les racines.*

(Smulgerea **răsadurilor** din pepiniere se efectuează cu toate prevederile necesare pentru a nu aduce stricăciuni rădăcinilor.)

Ce plan *trace les grandes lignes du développement du Parc de Snagov et de sa région jusqu'à l'année 2020.*

(Acest **plan** trasează în linii mari dezvoltarea Parcului Snagov şi a regiunii sale până în anul 2020.)

Poids (Greutate) = obiect greu, masă; importanţă, autoritate. **Pois (Mazăre)** = legumă.

Je me souviens d'un plat d'oie aux petits ***pois*** *qui m'a laissé sur le bout de la langue un souvenir d'une incomparable saveur.*

(Îmi amintesc de o mâncare de raţă cu **mazăre** care mi-a lăsat pe vârful limbii amintirea unei incomparabile savori.)

Son témoignage est du plus grand ***poids.***
(Mărturia lui este de cea mai mare **importanță**.)

Poing (Pumn) = mână închisă. **Point (Punct)** = loc de mică întindere; diviziune a unui text, element al unui discurs; unitate de apreciere a unei lucrări de control, test, teză etc; înțepătură făcută cu acul într-o țesătură.

Il est vrai que les discussions butent sur quelques ***points*** *précis.*
(E adevărat că discuțiile bat pasul pe loc asupra unui **punct** precis.)

▪ Am tradus secvența **butent sur quelques points précis** cu secvența **bat pasul pe loc asupra unui punct precis**, pentru că **buter** are sensul de **a se împiedica**, iar pluralul ultimelor trei cuvinte l-am tradus prin singular, fiindcă este mai aproape de spiritul limbii române.

Ils ne craignent ni un coup de ***poing*** *ni un coup du sort.*
Nu le este teamă nici de o lovitură **de pumn**, nici de una a soartei.

Poison (Otravă) = substanță toxică. **Poisson (Pește)** = animal vertebrat acvatic.

Je m'aperçois tous les jours que les gros ***poissons*** *mangent les petits.*
(Observ zilnic că **peștii** cei mari îi mănâncă pe cei mici.)
Les venins de serpents sont ***des poisons*** *complexes.*
(Veninul de șarpe e **o otravă** complexă.)

▪ A se observa, traducerea pluralului prin singular **(des poisons = otravă).**

Port (Port) = adăpost pentru vapoare; oraș care posedă un adăpost pentru vapoare. **Pore (Por)** = orificiu în piele. **Porc (Porc)** = animal domestic crescut pentru carnea sa.

Un port *est un séjour charmant pour une âme fatiguée des luttes de la vie.* **(Un port** este un loc de ședere fermecător pentru un suflet obosit de luptele vieții.)

Toujours est-il que, cette année, le jus des vignes déborda et que par tous ses ***pores*** *la terre saigna.*
(Concluzia este că în acel an, mustul viilor fu din abundență, iar toți **porii** pământului sângerară.)

Am tradus *toujours est-il que* cu sintagma *concluzia este că,* pentru a servi mai bine sensului frazei. O altă variantă ar fi *putem spune că/ s-ar putea spune că/ e adevărat că.*

Alors ils se commandèrent pour leur dîner des huîtres, un canard, ***du porc*** *aux choux, de la crème et une bouteille de bourgogne.*

(Atunci îşi comandară pentru cină stridii, o raţă, **porc** cu varză, smântână şi o sticlă de burgogne.)

Pou (Păduche) = insectă parazită. **Pouls (Puls)** = pulsul arterelor.

*Je comptais les battements de **son pouls,** les reprises de sa respiration, les secondes que durait son sommeil.*

(Îi număram bătăile **pulsului**, reprizele respiraţiei, secundele cât dura somnul său.)

*La nuée des voleurs grouillait dans sa maison comme des **pous** sur une toison.* (Nourul de hoţi mişuna în casa lui ca **păduchii** într-o blană.)

Prescription (Prescripţie) = ordonanţă; ordin precis care prevede toate detaliile; mijloc de a se elibera pentru o anumită perioadă de timp. **Proscription (Proscriere)** = condamnare, exil.

*Pendant ma longue **proscription**, quelques amis zélés avaient imprimé cette pièce.*

(În timpul lungului meu **exil,** câţiva prieteni zeloşi mi-au imprimat/ publicat această piesă.)

*Il ne doit pas être toléré que certains pharmaciens ne répondent pas rigoureusement **aux prescriptions** imposées par le Service de Santé et d'Hygiène publique.*

(Nu trebuie să tolerăm ca unii farmacişti să nu răspundă riguros **prescripţiilor** impuse de Serviciul de Sănătate şi Igienă publică.)

Prodige (Minune) = lucru sau persoană extraordinară. **Prodigue (Risipitor)** = se spune despre cel care îşi delapidează bunurile ca şi despre cel care distribuie din abundenţă sfaturi, laude etc.

*Les Verdescu appartenaient à cette famille de gens **prodigues** qui mangent le soir tous ce qu'ils ont gagné le matin.*

(Familia Verdescu aparţinea acelei familii de oameni **risipitori** care mănâncă seara tot ce au câştigat dimineaţa.)

*Moromete n'avait jamais été **un prodige** d'intelligence.*

(Moromete nu fusese niciodată **o minune** de inteligenţă.)

Prolifique (Prolific) = care este fecund, care se înmulţeşte repede. **Prolixe (Prolix)** = vorbăreţ, verbial, prea lung în expuneri, în explicaţii etc.

*La femelle de brochet est **très prolifique**: elle pond de 15.000 à 90.000 œufs en l'espace de trois à quatre semaines.*

(Femela de ştiucă este **foarte prolifică**: ea depune între 15.000 şi 90.000 de ouă pe parcursul a trei până la patru săptămâni.)

Naturellement ***prolixe****, il eût aimé, étant instruit, à faire étalage de son érudition.*

(În mod natural **prolix,** i-ar fi plăcut, fiind intelectual, să-şi etaleze erudiţia.)

Rai (Rază) = rază de lumină; spiţa unei roţi de lemn. **Raie** = bandă fină şi lungă; peşte plat. **Rets** = plasă, capcană.

Un rai *de soleil vibre avec un tourbillon compliqué de poussière.*

(O rază de soare vibrează cu un vârtej complicat de praf.)

La maison, dont on apercevait, entre les branches, la façade ensoleillée, gaiment pavoisée de stores neufs ***à raies*** *rouges.*

(Casa căreia i se observa printre ramuri faţada însorită, ornată vesel cu storuri noi cu **dungi** roşii.)

Nous aurons notre proie. Il suffit d'attendre qu'elle se jette dans nos ***rets.*** (Vom avea prada noastră. E deajuns să aşteptăm pentru ca ea să cadă **în plasă**.)

Raisonner (A raţiona) = a gândi, a discuta, a forma judecăţi; a-l aduce pe cineva la o atitudine rezonabilă. **Résonner (A răsuna)** = a produce un sunet, a reflecta un sunet.

J'ai entendu ***résonner*** *à mes oreilles de pareilles hérésies dans des dîners d'académiciens.*

(Am auzit **răsunând** la urechile mele astfel de erezii la cinele academicienilor.)

Oui, ***je raisonne*** *fort sensément, ce n'est pas le bon sens qui me fait défaut.* (Da, **raţionez** foarte sensibil, nu bunul simţ îmi lipseşte.)

Reine (Regină) = suverană; soţia regelui. **Rêne (Hăţuri, frâu)** = fiecare din cele două curele ţinute în mână şi care servesc la conducerea unui cal. **Renne (Ren)** = mamifer rumegător din regiunile glaciare.

Tant que vous serez roi, souffrez que je sois ***reine.***

(Atât timp cât veţi fi rege, permiteţi-mi să fiu **regină.)**

- Am tradus *souffrez que je sois reine* cu *permiteţi-mi să fiu regină,* pentru că sensul o cerea. Nu puteam, în nici un caz, traduce cu *suferiţi!*

L'instant d'après, assis à côté d'elle, il saisissait ***les rênes*** *et excitait le cheval d'un mot allemand.*

(În clipa următoare, aşezat lângă ea, el apuca **frâiele** şi îndemna calul cu un cuvânt german.)

Un Lapon ne mange que ***les rennes*** *qui ne peuvent plus servir.*

(Un lapon nu mănâncă decât **renii** care nu mai sunt de folos.)

Roder (A roda) = a pune la punct un motor, o afacere nouă etc.; a îmbunătăți starea unor suprafețe de metal. **Rôder** = a da târcoale, a se învârti în jurul cuiva sau a ceva, examinând totul, spionând.

*Il continuerait de **rôder** autour de la propriété comme il le fait en ce moment.*

(Ar continua **să dea târcoale** în jurul proprietății, așa cum face în acest moment.)

*Si **l'on rode** des surfaces planes, les axes des pièces peuvent être disposés suivant les rayons du disque d'entraînement.*

(Dacă **rodăm** suprafețe plane, axurile pieselor pot fi dispuse urmând spițele discului de antrenament.)

Sain (Sănătos) = valid, în bună stare; nealterat, salubru. **Saint (Sfânt)** = persoană canonizată; sacru, perfect; demn de respect. **Sein (Sân)** = partea anterioară a pieptului; interior, mijloc. **Seing** = semnătură.

*Les douze passagers ont été libérés **sains** et saufs.*

(Cei douăsprezece pasageri au fost eliberați **teferi.)**

- Traducem sintagma *sains et saufs* cu cuvântul *teferi* pentru că în limba română ambele cuvinte, *sain et sauf* sunt sinonime *(= sănătoşi, teferi).*

*Ne cherchons pas à être un héros ni **un saint**, mais seulement ce qu'on appelle un honnête homme.*

(Să nu căutăm să fim un erou sau **un sfânt**, ci doar ceea ce se numeşte un om cinstit.)

*Les hommes ne connaissent un sort égal qu'avant la naissance ou après la mort, au **sein** de la mère ou dans la tombe.*

(Oamenii nu cunosc o soartă egală decât înainte de naştere sau după moarte, în **sânul** mamei sau al mormântului.)

*Celui auquel on oppose un acte sous **seing** privé est obligé d'avouer ou de désavouer formellement son écriture ou sa signature.*

(Cel căruia i se opune un act sub **semnătură** privată este obligat să mărturisească sau să dezavueze formal scrisul său sau semnătura.)

Sceptique (Sceptic) = care se îndoiește de ceea ce nu este incontestabil; incredul. **Septique (Septic)** = care poate produce o infecție.

*Cette expérience a néanmoins laissé **sceptiques** beaucoup de scientifiques.* (Această experiență a lăsat totuşi **sceptici** mulți savanți.)

*Toute maison de campagne doit être dotée d'une fosse **septique**.*

(Orice casă de țară trebuie dotată cu o fosă **septică.)**

Sot (Prost) = persoană fără inteligență; imbecil; ridicul. **Saut (Salt)** = săritură; mișcare bruscă prin care ne lansăm în sus. **Seau (Căldare)** = recipient cilindric prevăzut cu o toartă; **Sceau (Sigiliu)** = pecete, amprentă pentru autentificarea unei piese.

Il y a des sottises bien habillées comme il y a des ***sots*** *très bien vêtus.*

(Există prostii foarte bine îmbrăcate/ camuflate, după cum există și **proști** foarte bine înveștmântați,/ camuflați.)

Le record de la Roumanie ***du saut*** *en hauteur pour un cheval est de 2,40 mètres.* (Recordul României **la săritura** în înălțime pentru un cal este de 2,40 metri.)

Les deux bonshommes, nus comme des sauvages, se lançaient de grands ***seaux*** *d'eau.*

(Cei doi bărbați, goi ca niște sălbatici, își aruncau **găleți** mari cu apă.)

Les noms des dessinateurs ou graveurs ainsi que ***le sceau*** *de la Marine française figurent souvent sur les cartes qui ont été retrouvées en Suède.* (Numele desenatorilor sau gravorilor ca și **sigiliul** marinei franceze figurează adesea pe hărțile care au fost găsite în Suedia.)

Sur (Acrișor) = acide, acru. **Sûr (Sigur)** = sigur, asigurat, adevărat.

Il n'y a pas aujourd'hui une fortune qui soit ***sûre.***

(Nu există astăzi vreo avere care să fie **sigură.**)

Le soir, c'était le même menu: de la soupe et des pommes de terre arrosées d'une sauce qui, dès six heures, emplissait la maison de son odeur ***sure.*** (Seara, aveam același meniu: supă și cartofi stropiți cu un sos care, începând cu orele șase, umplea casa cu mirosul său **acrișor**.)

Tache (Pată) = urmă care pătează, murdărie; lucru care nu se potrivește într-un ansamblu; alterare. **Tâche (Sarcină)** = lucru, datorie, temă.

Des haies, des brousailles faisaient de maigres ***taches*** *sur la blancheur du sol.* (Hățișuri, boscheți făceau **pete** slabe pe albul solului.)

La confection est une des branches modernes de la production industrielle où l'éclatement ***des tâches*** *a été le plus poussé.*

(Confecția este una dintre ramurile moderne ale producției industriale, unde dezvoltarea **sarcinilor** a fost cea mai pronunțată.)

Tain = amalgam de cositor pe spatele unei oglinzi pentru ca ea să reflecteze lumina. **Teint (Ten)** = culoare a feței. **Thym (Mentă)** = plantă aromatică.

C'est un grand déplaisir que votre beau ***teint*** *ne puisse soutenir l'air de Provence.*

(E o mare neplăcere/ dezamăgire că **tenul** dumitale frumos nu poate suporta aerul Provenței.)

Les enfants ne réfléchissent que comme les miroirs: il leur faut ***le tain*** *du respect.*

(Copiii nu reflectă decât ca oglinzile: le trebuie **amalgamul** respectului.)

En remplaçant le café au lait matinal par une infusion ***de thym****, vous ressentireaz des effets salutaires: fraîcheur d'esprit, légèreté de l'estomac, sensation tonique et euphorisante.*

(Înlocuind cafeaua cu lapte de dimineață/ matinală cu o infuzie de **mentă**, veți simți efecte salutare: prospețime de spirit, bunăstare a stomacului, senzație tonică și euforizantă.)

Tante (Mătușă) = sora tatălui sau a mamei. **Tente (Cort)** = adăpost portativ din pânză sau din material suplu.

Je tombe, en me retournant, dans les bras de ma ***tante****.*

(Cad, răsucindu-mă, în brațele **mătușii** mele.)

Il m'avait confectionné une minuscule ***tente*** *disposée au-dessus d'un matelas d'herbes sèches.*

(Îmi confecționase un **cort** minuscul așezat deasupra unei saltele de ierburi uscate.)

Trop (Prea mult) = în exces; o cantitate excesivă. **Trot (Trap)** = mersul calului, situat între pas și galop.

On entendit le trot d'un cheval venant de Iassy.

(Se auzi **trapul** unui cal venind de la Iași.)

Un petit garçon demandait des confitures à sa mère. "Donne-m'en ***trop****", lui dit-il.*

(Un băiețel cerea dulceață mamei lui: "Dă-mi **prea mult**" îi spuse el.)

Vénéneux (Veninos) = care conține otravă, vorbind de vegetale. **Venimeux (Veninos)** = care conține venin, vorbind de animale; care urăște, vorbind de o persoană.

Bien que mes connaissance en botanique soient fort bornées, il me sembla que plusieurs de ces champignons appartenaient à des espèces ***vénéneuses.***

(Deși cunoștințele mele de botanică sunt foarte limitate, mi se păru că mai multe din acele ciuperci aparțineau speciilor **veninoase.)**

La vipère a des dents ***venimeuses****, longues, canaliculées, basculantes.*

(Vipera are dinți **veninoși**, lungi, canalizați, basculanți.)

Verre (Sticlă, geam, pahar) = corp transparent și fragil; geam, oglindă; recipient pentru băut. **Ver (Vierme)** = animal nevertebrat, limbric, larvă de

insectă. **Vers (Vers)** = unitate ritmică într-o poezie. **Vert (Verde)** = culoare. **Vair** = blană de veveriță (cenușie sau albă.)

Puisque tu m'invite, je viens; il serait mal poli de te refuser ***un verre*** *de mousseux.* (Fiindcă mă inviți, vin; ar fi nepoliticos să refuz **un pahar** de spumos.)

La lampe donnait une faible clarté de ***ver luisant.***

(Lampa dădea o lumină slabă de **licurici**.)

Ma pensée au grand jour partout s'offre et s'expose.

Et mon ***vers****, bien ou mal, dit toujours quelque chose.*

(Gândul meu la lumina zilei se oferă și se expune,

Iar **versul** meu, bun sau rău, spune întotdeauna ceva.)

Au-dessous descend une longue pente d'oliviers d'un ***vert*** *terne.*

(Dedesubt coboară o pantă lungă de măslini de un **verde** șters.)

Au Moyen Âge, les draps du lit seigneurial sont en lin ou en soie, les couvertures en laine, fourrée d'hermine ou ***de vair****.*

(În Evul Mediu, așternuturile patului seniorial sunt din in sau mătase, cuverturile din lână, **blană** de hermină sau de **veveriță.)**

Voie (Cale) = drum, rută, trecere. **Voix (Voce)** = anasamblu de sunete; vorbă; opinie, părere, sufragiu, diateză.

Le train ralentissait à cause des travaux sur ***la voie*** *et n'avançait guère plus vite qu'un homme au pas.*

(Trenul încetinea din cauza lucrărilor **pe cale** și nu avansa deloc mai repede decât un om la pas.)

Cependant, à force d'élever ***la voix****, on se fait entendre des oreilles les plus dures.*

(Totuși, pentru că ridică **vocea**, se face auzit de urechile cele mai astupate.)

TRADUCEREA UNOR OMONIME

Dăm mai jos câteva exemple de traducere a unor omonime și a unor expresii idiomatice (caracteristice limbii franceze) din care acestea fac parte.

La balle = mingea; *Mon fils joue à la balle.*
(Fiul meu se joacă cu mingea.)

La balle = glonțul; *Une balle pourtant a fini par l'atteindre.*
(Totuși un glonț l-a lovit până la urmă.)

La balle = balotul (de paie);
Il apporta une balle d'avoine.
(Aduse un balot de paie de ovăz.)

La balle (popular) = capul, mutra chipul cuiva;
Je ne lui ai pas encore vu la balle.
(Nu i-am văzut încă mutra.)
Renvoyer la balle = a riposta (imediat);
Il sait toujours renvoyer la balle.
(Ştie întotdeauna să riposteze.)

Saisir (prendre) la balle au bond = a profita de ocazie;
Il sait saisir la balle au bond.
(Ştie să profite de ocazie.)
Avoir la balle belle = a avea o ocazie favorabilă;
Maintenant il a la balle belle.
(Acum are ocazia favorabilă.)
C'est ma balle = e treaba mea; asta-i de resortul meu;
Laisse-moi faire, c'est ma balle.
(Lasă-mă pe mine; e treaba mea.)

Le bal = balul; *Le bal du village.* (*Balul* din sat.)

Éclat = aşchia, ţandăra, schija, ciobul;
Voler en éclats = a zbura în ţăndări;
La vitre vola en éclats.
(Geamul zbură în ţăndări.)
Éclat = strălucire, luciu;
Nous admirons l'éclat des astres.
(Admirăm strălucirea aştrilor.)
C'est une personne sans éclat.
(E o persoană neînsemnată/ ştearsă/ anodină.)
Éclat = bubuitură, detunătură;
De temps en temps on entend les éclats du tonnerre.
(Din când în când se aud bubuiturile tunetului.)
Éclat = hohot;
On entend les éclats de rire de mon frère.
(Se aud hohotele de râs ale fratelui meu.)
Éclat = glorie, splendoare, măreţie, celebritate;
À la fin de sa vie, il se montra dans tout son éclat.
(La sfârşitul vieţii, el se arătă în toată strălucirea.)
Action d'éclat = faptă vitejească; faptă măreaţă;
C'est une de ses actions d'éclat.
(Este una dintre faptele lui măreţe.)
Éclat = scandal, rumoare, vâlvă;
Son procès fera de l'éclat.
(Procesul lui va face vâlvă.)

Éclater en reproches = a izbucni în reproşuri;
Après un silence, *elle éclata en mille reproches.*
(După ce tăcu puţin, ea izbucni în mii de reproşuri.)

Jour = ziua;
Être à jour = a fi la zi, la curent;
Le propre d'un vrai scientifique est d'être à jour.
(Specificul unui adevărat om de ştiinţă este să fie la curent cu noutăţile.)
Les beaux jours = zilele de primăvară; zilele tinereţii;
Les beaux jours sont passés.
(S-a dus tinereţea.)
Un jour favorable = o lumină favorabilă
Il a présenté la situation sous un jour favorable.
(A prezentat situaţia într-o lumină favorabilă.)
Jour = deschizătură
Il pratiqua un jour dans le mur.
(Făcu o deschizătură în zid.)
Du jour au lendemain = în scurt timp; fără întârziere; brusc;
On ne peut pas le faire du jour au lendemain.
(Nu se poate face acest lucru atât de repede.)
Le petit jour = zorii de ziuă (a se observa pluralul din română);
Ma grand-mère se levait au petit jour.
(Bunică-mea se scula în zori.)
Percer qqn à jour = a ghici intenţiile cuiva;
Je l'avais percé immédiatement à jour.
(Îi ghicisem imediat intenţiile.)

- Trebuie să fim atenţi la folosirea substantivului Jour în funcţia de complement circumstanţial de timp, cu sensul de *într-o zi.*
Un jour, il quitta le village des pêcheurs.
(Într-o zi, el plecă din/ părăsi satul de pescari.)
- La fel procedăm cu *într-o după-amiază, într-o seară, într-o dimineaţă, într-o noapte; un après-midi, un soir, un matin, une nuit etc.*

Într-o bună zi este echivalent cu *un beau jour*. La fel şi *într-o bună dimineaţă* = *un beau matin*, unde *beau* nu mai are sensul de *frumos, frumoasă.*

Travailler de jour = a lucra pe timpul zile; antonim = *travailler de nuit.*
Quel jour sommes-nous? = ce zi este astăzi?
D'un jour à l'autre = în orice clipă, fără încetare;

Il voulait qu'on lui remercie d'un jour à l'autre.
(Voia să i se aducă mulţumiri în orice clipă.)
Jour pour jour = aproape în fiecare zi, cu exactitate, zilnic;
Dans un an, il vint chez moi jour pour jour.
(Timp de un an, el a venit/ veni la mine aproape zilnic.)
À jour = în conformitate cu momentul prezent;
Mettre à jour un dictionnaire.
(A aduce la zi un dicţionar.)
L'autre jour = deunăzi, într-o zi oarecare;
L'autre jour, il est venu chez moi.
(Deunăzi el a venit la mine.)

CÂTEVA NOȚIUNI TEORETICE FUNDAMENTALE

Cuvântul *a traduce* vine din latinescul *traducere* care înseamnă *a face să treacă.* Înțelesul său este aşadar *a face să treacă un text dintr-o limbă în alta.* Georges Mounin scrie că putem traduce pentru că putem învăța o limbă străină; şi putem învăța o limbă străină pentru că am putut învăța o primă limbă. (1963, 178).

Există două mari feluri de traducere:

a) traducerea *intralinguală* (în interiorul aceleiaşi limbi) şi

b) traducerea *interlinguală* (între limbi diferite).

Din primul grup fac parte traducerile de texte literare sau neliterare dintr-o limbă în aceeaşi limbă, prin intermediul explicațiilor, al parafrazelor, adică prin intermediul metatextelor; sau traducerea dintr-un stadiu mai vechi al unei limbi în stadiul ei actual, contemporan.

Din al doilea grup fac parte traducerile dintr-o limbă străină în limba maternă (aşa-numitele *versiuni*) şi traducerile din limba maternă într-o limbă străină (aşa-numitele *teme)*; şi în sfârşit traducerile dintr-o limbă străină în altă limbă străină.

În literatura dedicată traducerilor – *traductologia* – se întâlnesc mai multe luări de poziție cu privire la definirea noțiunilor de *traducere*, de *traducător* şi de aşa-numitele *unități de traducere.*

Traducerea este un discurs străin care se face înțeles prin intermediul familiarității propriei limbi, numită limbă maternă. *Traducătorul* este cel care *face să treacă*; el este cel care face să treacă imaginarul, este cel care face să treacă cuvintele într-o altă limbă. El este un inițiator. Îl putem imagina între cele două maluri ale unui fluviu, având ca sarcină trecerea de pe un mal pe altul a unui text în integralitatea sa şi în integritatea sa. (*Actele sud*, 1984, 54)

Relațiile dintre taducător şi autor sunt întotdeauna deteriorate, pentru că, uneori, autorii stăpânesc cu dificultate propria limbă, iar traducătorii se străduiesc să le amelioreze defectele. Traducătorului îi este mereu teamă ca nu cumva să i se impute lui erorile de stil. *Cline Zins* scrie că traducerea nu are un caracter pur ştiințific. Ea impune cu necesitate priceperea, cunoaşterea unei limbi, însă practicarea traducerii ar ține mai curând de un medium. Traducătorul este interesat să găsească cuvintele pentru a spune ce vede la celălalt, la autorul din care traduce. (*Actele sud*, 1984, 8)

Claire Cayron aminteşte că nu ne putem sustrage limbajului, că suntem prizonierii acestuia, pentru că trăim într-o lume construită pe baza limbajului, care este un fel de limită absolută pentru gândirea noastră şi pentru acțiunile noastre. Ne place un text pentru că noi înşine ne regăsim

în interiorul său. Munca traducătorului constă mai întâi de toate în a recunoaşte şi în a face să fie recunoscut în limba sa *acelaşi lucru*; iar tot ce nu este *acelaşi lucru* şi nu aparţine tuturor oamenilor face parte din domeniul străin lor şi face parte abia ca ceva adăugat traducerii. Ceea ce ne arată traducerea unei opere literare este *întâlnirea cu acelaşi lucru*; numai plecând de la această întâlnire, posibilă şi necesară, celălalt îşi află adevăratul sens. (*Actele sud*, 1984, 103)

Problema fidelităţii, a exactităţii sau inexactităţii nu este doar una teoretică, ci şi una politică. Dacă, având grijă să-l facă înţeles pe un autor în originalitatea sa, traducătorul comite el însuşi o greşeală în propria limbă, oricare i-ar fi autoritatea (dar se ştie că traducătorul nu are niciodată cine ştie ce autoritate), el va lăsa impresia că a înlesnit trecerea în propria limbă a unei erori supărătoare din limba sa în textul tradus. Pentru că limba nu este un lucru oarecare, ci simptomul unei civilizaţii care se exprimă prin intermediul ei. (*Actele sud*, 1984, 113)

În Antichitate, când un scriitor traducea o operă literară, aceasta figura întotdeauna printre propriile sale opere şi avea statut de operă unică. Munca traducătorului este una de creaţie. Ea este similară cu cea a scriitorului care nu crează dintr-o primă trăsătură de condei, ci lucrează mult asupra textului. Textul original reprezintă pentru traducător un semnal luminos, o epifanie, ceva care se află dincolo de o zonă vastă de umbră şi care reprezintă un univers străin. Traducătorul trebuie să rămână la fel de sensibil faţă de acest ţinut tenebros al operei ca în faţa operei însăşi. El trebuie să scruteze această umbră, să o sondeze neîncetat. El trebuie să înfrunte în mod constant această noapte. Ca să reluăm o metaforă biblică, lupta lui Iacob cu Îngerul se desfăşoară în acest întuneric punctat de semnalele luminoase reprezentate de cuvinte. Şi dacă traducătorul Iacob iese şchiop din luptă, acest lucru se întâmplă deoarece el a învăţat să meargă cu alt pas decât pasul său. Traducătorul trebuie în acelaşi timp să respecte, să pastişeze autorul, dar să încerce totodată să treacă în traducerea sa tot ceea ce reprezintă original şi specific atât în fiinţa acestuia, cât şi în limba sa. Traducătorul este o liniuţă de unire între două universuri, uneori între două epoci. Orice traducere trebuie să respecte originalul, dar în acelaşi timp să posede suficiente armonice pentru a sugera *acest între două*, adică însuşi spaţiul scriiturii. (*Actele sud*, 1984, 158)

Există opinia că traducerea este posibilă – mai ales în domeniul poetic – numai în limba maternă, pentru că se află în poezie ceva elementar care nu poate fi captat altfel. Dar putem da numeroase exemple care infirmă această opinie. Mai mulţi poeţi români au fost traduşi în mod magistral în limba franceză, de către domnul profesor universitar doctor Paul Miclău,

el însuşi un poet de expresie franceză, prozator şi eseist remarcabil. Sau traducerea *Sonetelor* lui Mateiu Caragiale în limba franceză, de către un alt virtuoz al traducerii care este domnul Romulus Vulpescu.

Traducerea constă în a produce în limba *de sosire* echivalentul natural cel mai apropiat de mesajul din limba *de plecare*, mai întâi în ceea ce priveşte semnificaţia acestuia, apoi în ceea ce priveşte stilul.

Poezia consideră că un cuvânt, care a ţâşnit din mutismul universal al lucrurilor, reprezintă în acelaşi timp o modalitate de manifestare, o epifanie verbală şi o proferare a cutărui sau cutărui aspect al lumii sensibile, şi că sunetul – cristalizare vocală incomparabilă între toate – nu constituie un simplu veştmânt auditiv, un fel de podoabă precară, ci reprezintă în mod organic elementul motor şi indisociabil a ceea ce el chiar exprimă. După *Ferdinand de Saussure* ştim cu toţii că semnul lingvistic este ceea ce uneşte, nu un lucru cu un sunet, ci un concept cu o imagine acustică.

Persistă la poeţi, încă din cele mai vechi timpuri, o urmă din voinţă demiurgică originară, care conferă verbului o altă virtute decât cea de evocare, printr-un joc simbolic de semne, a existenţei desăvârşite a lumii. Imediat ce ia cuvântul, poetul se prezintă drept urmaş al geniului fondator, care crea în acelaşi timp numele şi lucrul, Fiinţa şi Spusa, după cum afirmau filosofii presocratici. Poetul ştie dintotdeauna că ceea ce scrie el trebuie să fie citit literalmente *în toate sensurile.* De pildă, nu putem găsi echivalent pentru versul:

Sois sage ô ma douleur, et tiens-toi plus tranquille (Ch. Baudelaire), deşi aici douleur (*durerea)* are sensul de *suferinţă*, iar tranquille (*liniştită)* nu semnifică altceva decât *repaus.* Acest vers, cum mai sunt cu siguranţă şi altele, este *de neatins.* (*Actele sud*, 1986, 34)

Dacă este conştient de sarcina sa, traducătorul are drept misiune *să descopere şi să restituie.* Poezia constituie o experienţă extremă a limbajului, o aventură prin intermediul cuvintelor unei limbi, iar traducătorul se confruntă cu totalitatea *Sensurilor* care resping o abordare relativă şi parţială, singurele, de altfel, de care pare să dispună traducătorul. În urmă cu peste o sută şi cincizeci de ani, Wilhelm von Humboldt scria că un cuvânt nu este alcătuit din ansamblul cuvintelor preexistente; dimpotrivă, cuvintele rezultă din totalitatea unui cuvânt. (*Actele sud,* 1986, 36).

Traducerea este activitate mimetică, energie imitativă, care dă seamă despre energia originală a poemului care, la rândul lui, nu i s-ar putea substitui cu nici un chip. Traducătorul nu este un grefier, ci actorul principal, motorul actului poetic în limba sa. El caută într-un mod imposibil să transcrie literalitatea, raportul misterios în care este prezentă muzica oricărui lucru, şi să transpună această muzică. Sunetul, în poezie, este de o importanţă extremă. O frumoasă experienţă este participarea la un recital de

poezie într-o limbă pe care nu o cunoaştem. După un timp oarecare, după ce urechea s-a obişnuit, totul devine un adevărat regal pentru noi. Urechea reuşeşte să perceapă emoţiile pe care traducerea le conferă, aşadar trebuie să avem încredere în ea şi trebuie s-o exersăm.

Problema care se iveşte şi care poate că nu a fost încă rezolvată de către traducere este aceea că poezia franceză se bazează pe cu totul altceva decât pe opoziţiile dintre sunetele accentuate şi cele neaccentuate.

Dacă acceptăm ideea că limba într-un poem nu este un simplu mijloc, atunci trebuie să recunoaştem că semnificaţia cuvântului din poem nu constă în gramaticalitatea sa, ci în contextualitatea sa, iar semnificaţia frazei se află în tot poemul, în structura sa totală. La fel, semnificaţia poemului se află dincolo de cuvinte şi de fraze. Drept urmare, poemul nu are o referinţă reperabilă în realitate şi manifestările acesteia, iar semnificaţia sa nu va fi niciodată clară în acelaşi chip cu cea a prozei. Fiecare limbă deschide un spaţiu de referinţă diferit. Iar adevărul pe care îl dezvăluie un limbaj poetic în limba care-i este proprie este diferit de adevărul dezvăluit de o altă limbă. Traducerea poeziei nu este niciodată o adecvare. Ea este o problemă specifică poeziei, înainte de a fi o problemă de limbă. Fiecare poem este o traducere a ceva, o tentativă în vederea luminării obscurului. Este o scriere secundară într-o limbă diferită. Traducerea este tot o manieră de dialog a autorului său cu lumea şi, în acelaşi timp, o amorsă de dialog între el şi traducător. Traducerea este o oglindă fasonată cu ajutorul limbii traducătorului pentru a-şi vedea faţa, iar poemul este locul de întâlnire şi mersul împreună al poetului şi al traducătorului către obscurul şi necunoscutul pe care îl arată:

Au fond de l'Inconnu pour trouver du nouveau (*Baudelaire*).

Necunoscutul şi nespusul reprezintă locul unităţii dintre traducător şi tradus, dintre un *Eu* şi un *Altul*. În traducere se regăsesc laolaltă *Eul* traducătorului şi *Altul* autorului. Pentru că traducerea este un mijloc de dezvăluire, de cunoaştere şi un focar al dialogului. Acest dialog dezvăluie şi o divergenţă, care duce la o altă divergenţă dintr-un al treilea text, mărturie a acestui dialog, a mersului comun al traducătorului în noaptea sensurilor, a *Sensului.* (*Actele sud,* 1986, 60)

- Traducerea este o modalitate de a recrea unitatea instantanee a unei viziuni care uneşte omul cu Universul, prin intermediul ritmului. Ritmul este elementul cosmic unificator; el este cel care, prin excelenţă, face poemul. Se produc miracole de fiecare dată când traducem. Trecerea de la o limbă la alta dezvăluie miracole nebănuite. Fraze cu totul banale într-o limbă, ordinare, cotidiene în altă limbă pot deveni de o poezie incredibilă. În schimb, atunci când este vorba de un joc de limbaj, traducerea este dublu frustrantă pentru lector, pentru că ea îl lipseşte nu numai de un aport al sensului, ci şi de o plăcere. De fapt, totul trebuie să fie traductibil, totul trebuie tradus prin transpoziţie, prin trecerea la altceva, la un joc asemănător

care ține seamă de capacitățile şi de resursele proprii ale limbii de sosire. Problema indisociabilității sensului şi a formei nu este un postulat, ci o funcție a naturii textului. Problema traducerii de texte publicitare, poetice, de jocuri de cuvinte etc., ilustrează relația dialectică ce există între sens şi formă. Totuşi, mai mult decât de indisociabilitate este necesar să vorbim despre complementaritate. (*Dancette, J.* ,1995, 60)

Un joc de cuvinte poate fi înțeles chiar fără a avea echivalent interlingvistic. Sensul poate fi reprodus prin jocul care trebuie explicat printr-un metalimbaj, ceea ce duce la pierderea efectului. În fața unei expresii de o mare frumusețe poetică, traducătorul poate exprima sensul fără să redea frumusețea expresiei, sau să exprime frumusețea formei, fără ca sensul din original să fie păstrat cu exactitate ori înțeles. Traducerea devine în astfel de cazuri adaptare sau recreație.

Pentru mulți specialişti, totul este traductibil. Se poate traduce, pentru că se poate întotdeauna explica. Pentru alții, nu este traductibil decât ceea ce poate fi redat printr-o expresie normală din limba în care se traduce. Este deosebirea dintre o traducere slabă şi o traducere bună. Este traductibil tot ce poate fi comunicat prin limbaj, inclusiv recurgându-se la împrumuturi, la explicații şi la perifraze. (*Seleskovitch, D., Lederer, M.*, 1968, 81)

Dificultățile lingvistice ale traducerii:

1. Trecerea de la o civilizație la altă civilizație, de la o cultură la altă cultură;

2. Fiecare limbă este o modalitate adesea specifică de a decupa şi de a denumi cutare sau cutare experiență nelingvistică, comună totuşi tuturor oamenilor;

3. Structurile sintactice diferite.

În domeniul stilisticii, primul beneficiu al unei atitudini lingvistice în fața problemelor este să ne debarasăm de teama şi de cutremurul religios, față de faimoasele imponderabile ale stilului. A considera de la început că nu există traducere fidelă a unui poem, dacă nu se respectă versificația, metrica, efectele fonice, decupajul strofic, genul literar, înseamnă în mod evident a susține că nu există traducere literară posibilă şi că toți cei care nu l-au citit pe Homer în limba greacă, nu ştiu nimic despre Homer poetul. (*Mounin,G.*, 1968, 86)

Într-un alt articol, acelaşi traductolog scrie că putem traduce structurile lingvistice, dar structurile metrice şi stilistice sau poetice? prin urmare pentru a traduce un poem, problema nu este de a traduce formă cu formă, structură cu structură; trebuie să traducem funcția sau funcțiile poetice ale textului, adică efectele pe care poemul le produce. Trebuie tradusă poezia

textului şi nu forma lui; sau mai degrabă forma sa, în măsura în care se poate arăta că aceasta este legată de un efect. Orice inversiune, orice trecere, orice cezură, orice alexandrin nu sunt în mod obligatoriu întotdeauna pertinente. Ceea ce complică lucrurile este faptul că formele regulate (octosilabul, catrenul cu rime îmbrăţişate, stanţele cu clauzule de zece picioare etc.) au o rezonanţă culturală care face parte din plăcerea poemului, prin aluzie prestigioasă; fără îndoială că citind cele mai frumoase versuri ale lui Paul Valéry, noi admirăm şi ecouri din La Fontaine, din Racine, din Baudelaire uneori, din Mallarmé. Aceste conotaţii culturale nu sunt poate întotdeauna transferabile. Acest fapt ilustrează ideea că traducerea nu este de esenţă metafizică, ci o operaţie omenească, cu limitele, cu eforturile, cu succesele sale, cu istoria sa, care este aceea a unei creşteri a traductibilităţii.

Traducerea nu se sprijină pe o lege a unui tot sau a nimic. Este întotdeauna numai o căutare a echivalentului cel mai apropiat, al unui mesaj care trece dintr-o limbă în alta. În această privinţă, traducerea reprezintă una din cele mai frumoase victorii ale dificilei comunicări dintre oameni. (idem, 1972, 105)

Unii specialişti compară traducerea cu arhitectura şi cu medicina sau cu alte activităţi omeneşti, care au ca obiect omul. Ea este în acelaşi timp o ştiinţă şi o artă; sau mai degrabă o artă susţinută de o ştiinţă. Se ştie cu siguranţă şi se poate demonstra că traducerea comportă în acelaşi timp probleme lingvistice şi nelingvistice sau extralingvistice. Când traducem, trebuie să avem în vedere ***contextul* (sau mesajul) şi *situaţia de comunicare.*** Totalitatea mesajului este mai mare decât simpla sumă a semnelor lingvistice care o alcătuiesc. ***Mesajul*** *este ansamblul de semnificaţii din enunţ, care se bazează în mod esenţial pe o realitate extralingvistică.* ***Situaţia de comunicare*** *cuprinde toate informaţiile geografice, istorice, sociale, culturale care nu sunt incluse întotdeauna în enunţul lingvistic şi care sunt, cu toate acestea, necesare pentru o traducere completă a totalităţii mesajului conţinut în acest enunţ.*

Nu există calitate într-o traducere, fără o fidelitate desăvârşită faţă *de context*, mai întâi, apoi faţă de *situaţia de comunicare*.

Trebuie să dovedim fidelitate, de asemenea, faţă de registrele de limbă: vulgar, argotic, popular, comun, familiar, susţinut, literar, poetic, tehnic, profesional, ştiinţific etc. Dificultăţile de ordin lingvistic şi extralingvistic, chiar dacă nu sunt surse de erori, reprezintă factori de perturbare, de pierdere de timp şi necesită strategii complexe pentru a le depăşi. Înţelegerea nu este niciodată definitivă; ea rămâne deschisă. Putem ieşi din dificultate fie recurgând la o traducere literală, cu riscul de a recurge la calcuri şi la împrumuturi (fapt care înseamnă o pseudo-traducere), fie riscând imprecizia

sau recurgând la formulări mai generale decât în original; dar, în acest caz, renunțăm la orice formă de precizare sau de subtilitate în traducere.

J. Dancette (1995, 34) face apel la teoria semantică pentru a motiva o bună traducere:

a) *Expresivitatea* impune ca traducătorul să sesizeze toate nuanțele de sens exprimabile în limba în care se traduce şi toate modalitățile de exprimare a acestor nuanțe;

b) *Universalitatea* arată că, dacă e posibil să se traducă dintr-o limbă în alta, trebuie că există un stoc de structuri semantice universale;

c) Traducătorul trebuie să evidențieze *relațiile de sinonimie şi anomaliile*. El trebuie să țină cont mai cu seamă de inferanța (deducția logică întru adevăr), care se manifestă în ambele limbi aflate în contact;

d) Traducătorul trebuie să evidențieze de asemenea *felul în care se combină sensul segmentelor de frază pentru a constitui sensul întregii fraze.*

Au fost identificate trei etape în procesul de traducere:

1. Analiza, atunci când este sesizat sensul;
2. Transferul;
3. Restructurarea.

Conform **lingvisticii generativ-transformaționale,** etapele ar fi două:

1. Analiza structurală a relațiilor dintre cuvinte şi nuclee (structura de adâncime);
2. Studiul sensului unităților individuale.

Din punctul de vedere al traducătorului, importanța nucleelor este primordială, căci limbile se aseamănă mai mult între ele la nivelul nucleelor decât la nivelul structurii de suprafață. Traducerea e mult mai uşoară şi mai ales mai precisă la acest din urmă nivel.

Spre deosebire de categoriile gramaticale (nume, verb, adjectiv etc.) care depind de fiecare limbă, categoriile semantice sunt universale. Acestea sunt patru:

1. Obiectele;
2. Evenimentele;
3. Abstracțiunile;
4. Relațiile.

La nivelul analizei sensului cuvintelor şi al expresiilor, există:

1. Semnificația referențială/ denotația;
2. Semnificația conotativă, în care distingem:
   a) componentele comune;
   b) componentele distinctive;
   c) componentele suplimentare.

Această semnificație conotativă reiese din aprecierea afectivă, morală etc. În traducerea poetică, este componenta cea mai importantă.

Sensul şi stilul, la fel ca limba şi cultura, sunt inseparabile. Pe de o parte, nu spunem acelaşi lucru cu cuvinte diferite şi pe de alta, forma nu este lipsită de sens. (*Larose, R.*, 1989, 81) Există o coincidență unde se întâlnesc sensul şi stilul, forma şi fondul; unitatea indisociabilă dintre acestea trebuie tradusă. (*Ladmiral, M.*, 1979, 128)

Când luăm în considerare sensul enunțului, descoperim:

1. *un sens lingvistic*, cunoscut de toată lumea;

2. *un sens contextual*, care este mai profund pentru că el se stabileşte la un mai mare număr de nivele: enciclopedic, logic, estetic, moral etc.

Sensul contextual (semnificația) este purtat de către actul de comunicare şi elaborat cu scopul de a purta interpretări cu privire la sensul enunțului, inferințe şi deduceri făcute asupra cunoştințelor extralingvistice şi enciclopedice.

Înțelegerea enunțului se stabileşte pe cel puțin cinci dimensiuni:

1. lingvistică/ invarianta semantică;
2. fizică/ cunoaşterea realității fizice;
3. logică;
4. simbolică/ înțelegerea unui poem, a unei metafore, a unui joc de cuvinte;
5. afectivă.

Există mai multe posibilități de înțelegere a enunțului

1. Înțelegerea este un fenomen complex. Un text poate fi înțeles în mai multe feluri:

   a) Analitic/ logic;
   b) Sintetic/ într-un fel global, intuitiv. Componenta intuitivă, în cele mai multe cazuri, scapă analizei.

2. Înțelegerea are un caracter deschis (aşa cum am subliniat ceva mai sus). Este un proces nelimitat şi care poate fi împins mereu mai departe. Această proprietate se opune caracterului închis şi limitat al textelor.

3. Nu se realizează înțelegerea în sine, ci obiectele lingvistice care o exprimă, ceea ce este spus sau scris ca traducere. Acestea nu sunt decât indicii imperfecte ale înțelegerii, dacă elementul în chestiune este în relație la nivelul sintagmatic sau interfrastic cu alte elemente care nu devin decodabile, decât dacă cunoaştem anumite trăsături ale elementului-problemă. Invers, un termen netradus/ camuflat în spatele unui împrumut sau pur şi simplu omis poate fi revelator al unei neînțelegeri sau pur şi simplu al unei lacune de expresie. Dacă este purtătorul unui element de

detaliu, el poate să nu afecteze cu nimic înţelegerea pasajului. În cadrul traducerii poetice, poate interveni reducerea de termeni, impusă de dimensiunea versului, mai scurt decât în original. De pildă, versul românesc de 16-18 silabe poate fi redus la 12 silabe în franceză: Alexandri, Macedonski, Eminescu etc.

Nu există deplină adecvare între sensul literal şi sensul contextual. O frază poate conţine o incompatibilitate semantică şi poate crea un non-sens, ca de pildă formularea: „Pentru a fi spintecat capul unui jandarm" (*San Antonio, Sărbătoarea pavajelor*) şi, cu toate acestea, să fie perfect inteligibilă în context. Măsura inteligibilităţii, prin evaluarea exprimării sensului în traducere, pune problema specificităţii traducerii. Frontierele semantice pot fi redefinite. Transferul lingvistic antrenează adoptarea unor strategii specifice care pot avea un efect asupra înţelegerii. De pildă expresia *Entre la poire et le fromage* forţează traducătorul să-şi pună o întrebare asupra obiceiurilor gastronomice ale francezilor faţă de cele ale românilor. Un alt exemplu: există mai multe **nivele de realizare a actului de comunicare**; prin urmare există şi mai multe nivele de înţelegere şi de traducere ale versului mallarmean: *La chair est triste, hélas! et j'ai lu tous les livres!*

a) Fie la nivelul funcţiei de comunicare minime;
b) Fie la nivelul, foarte apropiat de primul, al funcţiei de elaborare a gândirii;
c) Fie la nivelul funcţiei de exprimare a valorilor afective.

Trebuie cunoscute conotaţiile culturale, religioase, filosofice, morale din limba franceză ale cuvântului *chair*. De fapt poetul spune: „*La chair est triste et l'esprit aussi!*" În plus, pe când în limba franceză cuvântul *chair* se referă la om, în română cuvântul *carne* se referă atât la om, cât şi la animal.

d) Fie la nivelul funcţiei estetice a limbajului.

Versul este solid; echilibrul său constă în antiteză, în valorile fonice, într-o forţă care rezultă din dicţie, în ciuda lichidelor, graţie numai ocluzivelor surde bine plasate: *triste, tous*. Versul este alcătuit din zece monosilabice din unsprezece cuvinte. (*Seleskovitch, D., Lederer, M.*, 1968, 85)

Dificultăţile de înţelegere

1. Semnificantul (Sa) este opac:
   a) Este posibilă depistarea sensului graţie contextului. Acest lucru se datorează redundanţei semelor. Semele care compun semnificantul (Sa) se regăsesc în altă parte din enunţ, prin jocul de

inferențe, pentru a stabili / mai mult sau mai puțin precis/ sensul termenului necunoscut.

b) Este imposibilă depistarea sensului. Contextul nu oferă nicio redundanță suficientă pentru a infera sensul necunoscut și, situație agravantă, termenul poate fi unul cheie cu o mare încărcătură semantică.

2. Semnificantul (Sa) se pretează la confuzie. Dificultatea este creată, fie printr-o analogie de formă cu alți termeni din aceeași limbă sau din cealaltă limbă, fie prin apartenența la același câmp lexical/ sau arie semantică: confuzie de sens interlingvală, cauzată de paronime ori de termeni aparținând aceluiași câmp lexical.

3. Există o variație de sens contextuală: *un brave homme/ un homme brave; un certain courage/ un courage certain* etc. În limba română: *un nou an/ un an nou, un vin vechi/ un vechi prieten* etc.

4. Expresiile multisemantice / idiomatice, lexeme complexe etc:

a) Sensul fiecăruia dintre semnificanți (Sa) este cunoscut, dar sensul de ansamblu rămâne opac. Trebuie să evităm capcana unui decodaj termen cu termen pentru a reda sensul global: *pomme de terre, bouc émissaire etc.*

b) Un termen își păstrează sensul, iar sensul global reiese din metaforizare: *marcher à pas de loup, pleuvoir à verse, etc.*

A ști să traducem înseamnă de asemenea să discernem cuvintele și sonoritățile care fac parte în mod deliberat din voința de a spune a locutorului. **Unul din imperativele traducerii este de a nu remarca forma decât atunci când aceasta participă la constituirea sensului.** Cu cât o limbă este mai bine cunoscută, cu atât este stăpânit mai bine subiectul discursului și cu atât mai direct se trece de la semnificant (Sa) la sens.

În acest caz, traducerea dezvăluie, mai bine decât ar putea-o face studiul comunicării unilingvale, procesul de conceptualizare care se realizează la primirea mesajului. (*Seleskovitch, M., Lederer M.*, 1968, 96)

A traduce înseamnă a recupera sau a redefini același semnificat (Se), prin intermediul unui referent$^{(R)}$ asemănător, cu ajutorul unui alt decupaj al unei realități trăite sau presupuse a fi fost trăită, decupaj reprezentat printr-un alt semnificant (Sa).

M. Ballard scrie că traducerea este un act care implică un ansamblu de procese mentale. Ea constă în reexprimarea unui text cu ajutorul unui alt sistem lingvistic decât cel în care a fost formulat la început. Textul rezultat trebuie să satisfacă un anumit număr de criterii de fidelitate, care sunt variabile în funcție de opțiunea de traducere adoptată: literală, liberă,

comunicativă, dinamică. Raţiunea de a fi a traducerii este diferenţa lingvistică. (1993, 246)

Traducerea este o operaţiune mentală care se bazează, pentru realizarea sa, pe nişte procese intelectuale şi intuitive cum sunt înţelegerea şi judecata, dar obiectul asupra căruia acţionează aceste calităţi omeneşti este materia: la origine se află un text care reprezintă o materialitate discursivă, iar traducerea vizează să recreeze un alt text, o altă materialitate discursivă, care se presupune a întreţine cu originalul un raport de fidelitate. Judecata de fidelitate şi de calitate pe care o facem cu privire la traducere nu se poate exercita decât prin intermediul formelor purtătoare de sens şi de efecte stilistice. Traducerea este un rezultat: un text, un ansamblu formal semnificant (Sa). Numai plecând de la acest rezultat, prin comparaţie cu originalul, conform unui comentariu al traducerii, se poate lucra: se poate observa, descrie, emite ipoteze. Traducerea comportă un fel de fază prealabilă care poate apărea atât de evidentă, încât uităm să o menţionăm. Traducerea presupune o scriitură cu ajutorul unui cod de plecare, a cărui scop a fost traducerea textului de la care se pleacă. Ea presupune de asemenea o hotărâre de a traduce. Cine decide să se traducă? Şi de ce? Aceste elemente sunt de o mare importanţă şi incidenţă asupra ducerii la bun sfârşit a operaţiunii. Ea este mai întâi o lectură făcută de traducător, care permite intervenţia cunoaşterii de către acesta a codului de plecare, inteligenţa acestuia, sensibilitatea, şi de asemenea în mod obligatoriu şi subiectivitatea sa. Nu este vorba de o simplă lectură, de primă etapă, ca cea practicată în mod obişnuit atunci când se ia cunoştinţă de un text. Traducerea nu este un fenomen simplu. Lectura poate fi însoţită de *„dorinţa de a traduce"* care se manifestă sub forma unor prime jeturi punctuale. Este o lectură mai tensionată decât lectura obişnuită. Ea tinde să reconstituie textul, tocmai pentru că va trebui să-l reconstruiască cu ajutorul unei alte limbi. Această lectură se hrăneşte din faza de rescriere. Reformularea generează adeseori o diferenţiere a anumitor aspecte ale textului. Nu este vorba nici de o lectură unică. Explorarea sensului, deşi se bazează pe elemente formale, comportă un aspect de netăgăduit de subiectivitate care creează primul pol de deviaţie a traducerii faţă de original. Lectura este o fază de interpretare numită şi faza hermeneutică, de elaborare a sensului. Traducerea este de asemenea o rescriere care se efectuează conform unui *proces misterios şi complex.* Este vorba de o reformulare, plecând de la sensul abstract adică *extras din text*, conform unor operaţiuni de comparaţie cu formele de plecare, cu scopul asigurării calităţii celor redate. În interiorul aceste faze secunde se situează al doilea pol de deviere a traducerii faţă de original. El este constituit din atitudinea traducătorului faţă de gradul de relaţie pe care trebuie să-l întreţină formele de plecare şi formele de sosire. Există mai

multe feluri de a traduce, şi nu una singură, care sunt adoptate în chip conştient sau inconştient de către traducător şi în cadrul cărora intervine presiunea curentelor instituţionale: *mai aproape de text, în mod liber şi rapid, pentru o editură etc.* Traducerea nu este un simplu transfer de cuvinte, de structuri, ci este, la un moment dat, o muncă internă asupra textului de sosire, pentru ca acesta să fie acceptabil ca text.

Problema **Unităţii de Traducere** (UT) este capitală pentru demersul traducătorului. Ea se referă la posibilitatea de identificare a elementelor formale care facilitează sau coroborează procedurile analitice. Mai este numită şi *Unitate de Gândire* sau *Unitate Lexicologică*. (*Vinay, J. P. şi Darbelnet, J.*, 1966, 37)

M. Ballard consideră că:

1. UT este întregul, ceea ce face ca ansamblul să fie perceput ca ansamblu;

2. UT poate să desemneze de asemenea unul din elementele constitutive ale ansamblului;

3. UT este ceea ce asigură, de asemenea, coeziunea dintre unităţile constitutive, ceea ce face ca întregul să nu fie o simplă sumă a elementelor, ci un ansamblu de elemente comportând un fel de liant între ele. (1993, 250).

Această identificare complexă oferă o viziune gestaltistă (axată pe *Teoria Gestaltului)* asupra UT. Se vede bine că UT este un element constituant al unui întreg. Acest întreg este procesul global care are drept scop reproducerea textului cu ajutorul unei limbi, alta decât cea în care el a fost formulat la început. Acest întreg îşi are izvorul în textul de plecare şi desăvârşirea sa în textul de sosire. Pentru realizarea sa, el trece prin creierul traducătorului. UT nu este aşadar o unitate a textului de plecare, care este o unitate de tradus, şi nici o unitate a textului de sosire, care este o unitate tradusă. În miezul UT se află un act de interpretare şi de judecată care consideră că un anumit element din textul de plecare are drept echivalent sau este reprodus cel mai fidel de către cutare element din textul de sosire. Elementul formal de plecare constituie baza UT. Elementul formal de sosire este desăvârşirea acestuia. Unitatea la care trebuie să se ajungă este constituită de text, dar ea presupune o întreagă muncă ce trece prin nişte componente care sunt enunţurile, relaţiile care există între elementele lor. Aceste unităţi intermediare sunt *Unităţile de Muncă* (UM). Vorbim de o *Unitate de Muncă* ce face parte din text, atunci când traducătorul pune în relaţie o unitate constituantă a textului cu sistemul limbii de sosire, în vederea reproducerii unui text al cărui echivalent, prin raportare la textul de sosire, trebuie să fie însoţit de ajustări interne dictate de coerenţa şi lizibilitatea sa. UT apare ca un ansamblu ale cărui extremităţi sunt formalizate şi plasate în relaţie de echivalenţă, printr-o

judecată în același timp *subiectivă și obiectivă*. Ea este *subiectivă* în măsura în care această caracteristică face parte din specificul uman. Și este *obiectivă* în măsura în care individul negociază un sens și reprezentarea acestuia, în vederea redării lor într-o comunitate unde acționează un cod.

Echivalența, deși constituie un întreg, este decompozabilă într-o punere în ecuație a semnificanților celor două coduri, având ca obiectiv estimarea analogiei efectelor lor de sens. Ea este de mai multe feluri:

1. *Echivalența directă* dă impresia că segmentul de sosire este calcat pe segmentul de plecare. Este ceea ce se numește *traducere literală*. Ea nu are nimic reproșabil, dacă este posibilă și satisfăcătoare.

2. *Echivalența indirectă* oferă diferențe diversificate, dar comentabile, analizabile, deductibile. De exemplu, *transformarea pasivului în activ și invers, regulile concordanței timpurilor, regula lui Si condițional etc.* UT nu este o unitate a textului de plecare, pentru că traducerea se efectuează atât în textul de plecare, cât și în cel de sosire.

3. *Echivalența idiomatică* trebuie tratată în bloc. Ea este adesea opacă la analiză. Odată cu idiomaticul, triumfă opacitatea limbilor unele față de altele, arbitrariul lor, singularitatea lor, dorința lor de a se închide. Am putea chiar spune că echivalența idiomatică scapă traducătorului, pentru că acesta trebuie să găsească o formulă dictată de uzanțele grupului. Idiomatismul este caracteristic mai cu seamă limbii vorbite.

4. *Echivalența culturală* înseamnă imposibilitatea traducerii culturale, conform unei concepții etnocratice a traducerii. În măsura în care ea este un fenomen transcultural, traducerea trebuie să primească straniul și eventual să-l explice într-o notă. Nota traducătorului (NT) nu are nimic infamant; ea face parte din călătoria în altă cultură. Forma brută și onestă a echivalenței culturale este *împrumutul*, eventual însoțit de note.

5. *Echivalența funcțională* intervine în traducerea jocurilor de cuvinte, a poeziei, a sloganurilor publicitare, în cazul în care apar mai cu seamă creativitatea și necesitatea de a avea în vedere, nu doar sensul ca obiect al traducerii, ci și funcția limbii.

Literalismul riscă, în unele cazuri, să fie cea mai rea dintre infidelități. Interpretarea de la bază este variabilă, adică pot exista mai multe variante ale textului de sosire în funcție de traducători. Percepția acestui fenomen este uneori ușurată sau pusă în lumină de eroare, care dezvăluie locurile în care trecerea nu s-a realizat satisfăcător. Și realizarea traducerii este variabilă.

Din cele scrise mai sus se deduce cu claritate că *traducerea* este o lucrare care implică numeroase cunoștințe și multă abilitate. Abordarea sa științifică presupune o metodă de analiză și de sinteză. Traducătorul trebuie să fie capabil să descompună, să disece obiectul pe care își propune să-l studieze și să-l traducă, nepierzând niciodată din vedere relațiile elementelor

tratate cu întregul. Conceptul de UT este foarte important, pentru că el se bazează pe noțiunile de echivalență și de ierarhizare a proceselor.

În încheiere putem adăuga că traducerea textelor științifice se bazează pe redarea sensurilor denotative ale cuvintelor, adică pe cele proprii, concrete, evitându-se în orice caz ambiguitățile; iar traducerea textelor literare, artistice, poetice, impune, dimpotrivă, traducerea sensurilor conotative, figurate, ale cuvintelor, căutându-se redarea cât mai performantă a ambiguităților, care reprezintă esența lor.

TEXTE TRADUSE

I. Texte ştiinţifice

1. Legile mecanicii şi legea gravitaţiei universale, enunţate de Newton, explicau nu numai mişcările aparente ale planetelor, ci deschideau în acelaşi timp astronomiei posibilităţi cu totul noi. Cu ele erau create bazele mecanicii cereşti, ştiinţă a mişcării corpurilor cereşti. Înainte de Newton, studiul acestor mişcări avea un caracter geometric şi descriptiv mai ales. După descoperirea legii gravitaţiei universale care regizează mişcările corpurilor cereşti, se începu studiul teoretic al acestor mişcări. Apărea atunci posibilitatea de a rezolva problema teoretică a mişcării în spaţiu a corpurilor cereşti sub acţiunea forţelor atracţiei reciproce. Problema mişcărilor anterioare sau viitoare ale corpurilor cereşti devenea obiect de calcule matematice.

1. Les lois de la mécanique et la loi de la gravitation universelle énoncées par Newton expliquaient non seulement les mouvements apparents des planètes, mais ouvraient, en même temps, à l'astronomie des possibilités totalement nouvelles. Avec elles étaient créés les fondements de la mécanique céleste, science des mouvements des corps célestes. Avant Newton, l'étude de ce mouvement avait, surtout, un caractère géométrique et descriptif. Après la découverte de la loi de la gravitation universelle, régissant les mouvements des corps célestes, on commença l'étude théorque de ces mouvements. Il apparaissait alors la possibilité de résoudre le problème théorique du mouvement dans l'espace des corps célestes sous l'action des forces de l'attraction réciproque. La question des mouvements antérieurs et futurs des corps célestes devenait l'objet de calcules mathématiques.

2. Dezvoltarea informaticii a permis o difuzare mai rapidă a informaţiei ştiinţifice şi tehnice în rândurile specialiştilor. Necesitatea documentării ştiinţifice este resimţită de oricine în viaţa de toate zilele şi tocmai de aceea se fac eforturi pentru a se pune la punct unele tehnici care să poată contribui la informatizarea societăţii. Aceste tehnici noi permit dialogul omului cu maşina şi accesul specialiştilor şi chiar a nespecialiştilor la sistemul de documentaţie automată.

2. Le développemnt de l'informatique a permis une plus rapide diffusion de l'information scientifique et technique au sein des spécialistes. La

nécessité de la documentation scientifique est ressentie par tout un chacun dans sa vie quotidienne et c'est justement pour cela qu'on fait des efforts pour mettre au point certaines techniques qui puissent contribuer à l'informatisation de la société. Ces nouvelles techniques permettent le dialogue de l'homme avec la machine et l'accès des spécialistes et même des non spécialistes aux systèmes de documentation automatique.

II. Un text diplomatic

Les plénipotentiaires Russes ont répondu que l'article présenté, quoique formé de plusieurs paragraphes, ne présente cependant rien qui ne soit conforme à tout ce qui a été précédemment stipulé et au but que les deux Puissances ont eu constamment en vue – celui d'assurer le repos, la tranquilité et la prospérité de ces pays; que le paragraphe relatif aux choix des hospodars ne s'écarte pas non plus de ce but, ce dont il sera aisé de se convaincre, lorsqu'il aura été connu dans toute sa teneur, que de même que la Cour Impériale de Russie veut éviter tout sujet de contestation et de mésintelligence dans ses nouvelles relations d'amitié avec l'Empire Ottoman, de même la S. Porte doit avoir aussi la même intention; que dès lors elle doit vouloir tout ce qui peut faire atteindre ce but, et qu'en conséquence elle ne saurait considérer comme attentatoire à sa dignité, à l'exercice de sa souveraineté, le paragraphe relatif au choix à l'avenir des hospodars; que les plénipotentiaires Ottomans ne sauraient voir pour la Cour Impériale de Russie d'autre avantage dans chacune de ces stipulations et dans celle relative aux choix des hospodars que celui que la S. Porte retirera elle-même, c'est-à-dire à un moyen de plus d'assurer la bonne harmonie.

Les plénipotentiaires Ottomans ont répliqué que le bonheur d'un peuple ne saurait être assuré lorsque la souveraineté sur une contrée n'est pas entière et qu'elle est pour ainsi dire partagée.

Plenipotenţiarii ruşi au răspuns că articolul prezentat conţine mai multe paragrafe, dar nu prezintă totuşi nimic deosebit conform articolului care a fost stipulat anterior, având ca scop punctul de vedere al celor două puteri: asigurarea liniştii, odihnei şi bunăstării celor două ţări. Nici paragraful referitor la alegerea domnitorilor nu se îndepărtează de acest scop, de care va fi uşor să ne convingem, deoarece conţinutul lui a fost în întregime

cunoscut. Aşa cum Curtea Imperială a Rusiei doreşte evitarea oricărui subiect de contestare şi de dezacord în noile sale relaţii de prietenie cu Imperiul Otoman, la fel şi Poarta trebuie să aibă aceeaşi intenţie. Din acest moment, Poarta trebuie să vrea ca acest scop să fie atins şi, în consecinţă, ea nu va fi considerată drept putere care atentează la demnitatea şi la exerciţiul suveranităţii sale, la paragraful care se referă la viitorul domnitorilor săi. Plenipotenţiarii otomani n-ar putea să vadă pentru Curtea Imperială a Rusiei în fiecare din aceste stipulări şi în cea referitoare la alegerea domnitorilor alte avantaje decât cel pe care Poarta însăşi l-ar reţine, adică un mijloc în plus de asigurare a bunei înţelegeri.

Plenipotenţiarii otomani au replicat spunând că fericirea unui popor nu va fi asigurată, dacă suveranitatea unei regiuni nu este deplină, altfel spus dacă ea este împărţită.

III. Texte literare

Gérard de Nerval

Dans les bois

Au printemps l'Oiseau naît et chante:
N'avez-vous pas ouï sa voix?
Elle est pure, sainte et touchante
La voix de l'Oiseau dans les bois!

L'été, l'Oiseau cherche l'Oiselle;
Il aime – et n'aime qu'une fois!
Qu'il est doux, paisible et fidèle
Le nid de l'Oiseau dans les bois!

Puis quand vient l'automne brumeuse,
Il se tait... Avant les temps froids.
Hélas! Qu'elle doit être heureuse
La mort de l'Oiseau dans les bois!

În crâng

Se naşte-n primăvară, cântă,
O, Pasărea, şi zări se frâng…
E pură, limpede şi sfântă
Vocea-i de Pasăre în crâng!

Şi în iubirea ei de-o vară
Atâtea fericiri se strâng!
Credinţă, linişte şi pară
E cuibul Păsării în crâng!

Când vine toamna brumărie,
Ea tace, ramurile plâng.
Senină trebuie să fie,
Vai, moartea Păsării în crâng!

Traducerea: Ioan Prigoreanu

În crâng
(variantă)

Se naşte-n primăvară,-n cânt,
O, Pasărea, şi zări se frâng….
E pur, e limpede şi sfânt
Glasu-i de Pasăre în crâng!

Şi în amorul ei cel sfânt
Atâtea fericiri se strâng!
Credinţă, linişte-n cuvânt
E glasul Păsării în crâng!

Când bruma toamnei cade iar,
Ea tace – ramurile plâng.
E limpede, ca de cleştar,
Vai, moartea Păsării în crâng!

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Une allée du Luxembourg

Elle a passé, la jeune fille,
Vive et preste comme un oiseau:
À la main une fleur qui brille,
À la bouche un refrain nouveau.

C'est peut-être la seule au monde
Dont le cœur au mien répondait,
Qui venant dans ma nuit profonde
D'un seul regard l'éclaircirait!

Mais non, – ma jeunesse est finie…
Adieu, doux rayon qui m'a lui,
Parfum, jeune fille, harmonie…
Le bonheur passait, – il a fui!

Pe-o alee din Luxembourg

Ea a trecut, frumoasa fată,
Vioaie pasăre în zbor,
C-o floare-n mână, adorată,
Pe buze c-un refren uşor.

E singura din lume, poate,
Spre mine – inimă-nflorită –
Venită în adânca-mi noapte
S-o lumineze-ntr-o clipită!

Dar nu! – nu mai sunt tânăr, iată…
Adio, rază ce-ai lucit,
Parfum, şi armonii, şi fată,
Căci fericirea a fugit!

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Pe o alee din Luxemburg
(variantă)

Ea a trecut, frumoasă foc,
Vioaie pasăre în zbor:
În mână-o floare cu noroc,
Pe buze c-un refren uşor.

Poate că-i singura ce-acum
Răspunde inimii din piept,
În noaptea-mi care-i toată scrum:
Cu ochii ei să o deştept!

Dar nu! – nu mai sunt tânăr iar…
Adio, rază ce-ai lucit,
Parfum, şi armonii, şi jar,
Căci fericirea a fugit!

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Paul Verlaine

La bonne chanson

N'est-ce pas? En dépit des sots et des méchants
Qui ne manqueront pas d'envier notre joie,
Nous serons fiers parfois et toujours indulgents.

N'est-ce pas? Nous irons, gais et lents, dans la voie
Modeste que nous montre en souriant l'espoir,
Peu soucieux qu'on nous ignore ou qu'on nous voie.

Isolés dans l'amour ainsi qu'en un bois noir,
Nos deux cœurs, exhalant leur tendresse paisible
Seront deux rossignols qui chantent dans le soir.

Quant au Monde, qu'il soit envers nous irascible
Ou doux, que nous feront ses gestes? Il peut bien,
S'il veut, nous caresser ou nous prendre pour cible.
Unis par le plus fort et le plus cher lien,

Et d'ailleurs possédant l'armure adamantine,
Nous sourirons à tous et n'aurons peur de rien.

Sans nous préoccuper de ce que nous destine
Le Sort, nous marcherons pourtant du même pas
Et la main dans la main, avec l'âme enfantine

De ceux qui s'aiment sans mélange, n'est-ce pas?

Nu este-aşa?

Nu este-aşa că-n ciuda acelor proşti şi răi
Ce vor privi cu pizmă a noastră bucurie,
Vom fi arare mândri şi buni în veci cu ei?

Nu este-aşa că-n tihnă şi plini de voioşie
Vom merge calea dreaptă ce steaua ne-o arată,
Nepăsători de cine ne vede ori ne ştie?

Rănite ca-ntr-o neagră pădure fermecată,
A noastre două inimi cânta-vor în iubire,
Cum cântă noaptea două privighetori deodată.

Iar lumea de-o fi bună cu noi ori cu-ndârjire,
Puţin o să ne pese, de-ar fi să ne sfâşie,
Nici dragoste, nici ură, nimic n-o să ne mire.

Legaţi de cea mai scumpă şi trainică frăţie
Ca într-o zi vrăjită, noi vom păşi-n lumină,
Iar teamă de nimica atunci n-o să ne fie,

Ci fără nicio grijă de valul ce-o să vină,
Eu mâna mea voi pune-o duios în mâna ta,
Şi-om merge-aşa-nainte, cu inima senină

A celor ce se-adoră de-o parte, nu-i aşa?

Traducerea: D. Anghel şi St. O. Iosif

Paul Scarron

Triolet

Pour construire un bon triolet,
Il faut observer ces trois choses,
Savoir: que l'air en soit follet,
Pour construire un bon triolet,
Qu'il rentre bien dans le rôlet.
Et qu'il tombe au vrai lieu des pauses:
Pour construire un bon triolet,
Il faut observer ces trois choses.

Triolet

Un bun triolet ca să faci,
Tu ține cont de reguli trei:
Să aib-un aer fin, dibaci,
Un bun triolet ca să faci;
În rolul lui tu să-l îmbraci,
Cu pauza la locul ei:
Un bun triolet ca să faci,
Tu ține cont de reguli trei.

Traducerea, Ioan Prigoreanu

Edmond Rostand

La fontaine de Caraouet

La fontaine de Caraouet
Est la plus charmante de toutes.
Elle chante comme un rouet,
La fontaine de Caraouet!
Elle est si fraîche, qu'Arouet
Perdrait, en y buvant, ses doutes.
La fontaine de Caraouet
Est la plus charmante de toutes!

Fântâna din Caraouet

Fântâna din Caraouet
Fermecătoare-i între toate.
Şi cântă ca un bun poet
Fântâna din Caraouet!
E-atât de rece, c-Arouet,
De-o bea, din îndoieli s-ar scoate.
Fântâna din Caraouet
Fermecătoare-i între toate!

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Alfred de Musset

Rondeau

Dans dix ans d'ici seulement
Vous serez un peu moins cruelle.
C'est long, à parler franchement:
L'amour viendra probablement
Donner à l'horloge un coup d'aile.

Votre beauté nous ensorcelle;
Prenez-y garde, cependant:
On apprend plus d'une nouvelle
En dix ans.

Quand ce temps viendra, d'un amant
Je serai le parfait modèle,
Trop bête pour être inconstant
Et trop laid pour être infidèle.
Mais vous serez encore trop belle
En dix ans.

Rondel

Doar peste zece ani vei fi
Mai puțin crudă, așa sper:
E mult, dar va veni o zi
Când chiar și tu mă vei iubi
Și nu va fi nici un mister.

Frumsețea ta e ca un cer;
Atentă fii la ce-o veni,
Căci multe afli, multe pier
În zece ani.

Amant model voi fi, să știi,
Când anii s-or topi-n eter,
Prea prost, ca tu să nu-mi convii,
Și prea urât, alta să-mi cer.
Frumsețea-ți tot va străluci
În zece ani.

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Charles d'Orléans

Rondel

Le temps a laissé son manteau
De vent, de froidure et de pluie
Et s'est vêtu de broderie,
De soleil rayant clair et beau.

Il n'y a bête ni oiseau
Qu'en son jargon ne chante ou crie:
Le temps a laissé son manteau
De vent, de froidure et de pluie.

Rivière, fontaine et ruisseau
Portent en livrée jolie

Gouttes d'argent d'orfèvrerie;
Chacun s'habille de nouveau.
Le temps a laissé son manteau.

Rondel

Timpul manta şi-a lăsat
De răceală, vânt şi ploaie;
Cu lumină ce ne-nmoaie
El din nou s-a îmbrăcat.

Nu e pasăre vioaie
Ce în limba-i n-a strigat:
Timpul manta şi-a lăsat
De răceală, vânt şi ploaie.

Râu ce cântă îngânat
D'argint fluturi are droaie,
Ce în apa-i se înfoaie:
Straie toţi şi-au cumpărat.
Timpul manta şi-a lăsat.

Traducerea: Barbu Florescu

Charles Baudelaire

Harmonie du soir

Voici venir le temps où vibrant sur sa tige
Chaque fleur s'évapore ainsi qu'un encensoir;
Les sons et les parfums tournent dans l'air du soir,
Valse mélancolique et langoureux vertige.

Chaque fleur s'évapore ainsi qu'un encensoir;
Le violon frémit comme un cœur qu'on afflige.
Valse mélancolique et langoureux vertige!
Le ciel est triste et beau comme un grand reposoir.

Le violon frémit comme un cœur qu'on afflige,
Un cœur tendre qui hait le néant vaste et noir;
Le ciel est triste et beau comme un grand reposoir;
Le soleil s'est noyé dans son sang qui se fige.

Un cœur tendre qui hait le néant vaste et noir,
Du passé lumineux recueille tout vestige!
Le soleil s'est noyé dans son sang qui se fige…
Ton souvenir en moi luit comme un ostensoir!

Armonie de seară

E vremea când pe lujer, în seara ce se stinge,
Vibreaz-asemeni unei cădelniţi orice floare;
Acum parfum şi sunet de-a valma-ncep să zboare,
Vals trist şi moleşeală ce farmecă şi-nfrânge.

Vibreaz-asemeni unei cădelniţi orice floare.
Vioara ca pe-un suflet pe care-l chinui plânge;
Vals trist şi moleşeală ce farmecă şi-nfrânge!
Frumos şi grav e cerul ca bolta din altare.

Vioara ca pe-un suflet pe care-l chinui plânge,
Un suflet blând pe care nimicnicia-l doare!
Frumos şi grav e cerul ca bolta din altare;
Şi soarele în zare s-a înecat în sânge.

Un suflet blând pe care nimicnicia-l doare
Vestigii luminoase din vremi trecute strânge!
Şi soarele în zare s-a înecat în sânge…
În mine amintirea-ţi e-o lacră cu odoare.

Traducerea: Alexandru Philippide

Sonnet

Quand on voit sur la branche, au mois de mai, la rose,
En sa belle jeunesse, en sa première fleur,
Rendre le ciel jaloux de sa vive couleur,
Quand l'aube, de ses pleurs, au point du jours l'arrose,

La grâce dans sa feuille, et l'Amour se repose,
Embaumant les jardins et les arbres d'odeur;
Mais, battue ou de pluie ou d'excessive ardeur,
Languissante, elle meurt, feuille à feuille déclose.

Ainsi en ta première et jeune nouveauté,
Quand la terre et le ciel honoraient ta beauté,
La Parque t'a tuée, et cendre tu reposes.

Pour obsèques reçois mes larmes et mes pleurs,
Ce vase plein de lait, ce panier plein de fleurs,
Afin que, vif et mort, ton corps ne soit que roses.

Sonet

Când vezi în luna mai pe ram roza-nflorind,
Frumoasă-ntre frumseți, o floare între flori,
Şi cerul e gelos pe-atâtea vii culori
Şi plânge-nrourat, când zorile s-aprind.

Amor şi gingăşii de frunze i se prind,
Îmbălsămând grădini şi arbori roditori.
Răpusă, dar, de ploi şi de ai verii sori,
Ea moare în tristeți, petalele-i plutind.

Aşa şi tu ai fost şi tânără-ai lucit,
Pe când Pământ şi Cer din plin te-au proslăvit;
Cenuşă eşti acum, plecată dintre vii.

Primeşte lacrimi, dar, din plânsetu-mi amar,
Cu lapte acest vas, buchetu-n flori de jar,
Pentru ca, printre morţi, tu roză să te ştii!

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Autor necunoscut

Qand la neige tombe

Quand la neige tombe
Est-ce une colombe
Qui secoue au vent
Son plumage blanc?

Ou tout un cortège
De blancs perce-neige
Qui suit en dansant
Le Prince Charmant?

Când cad fulgi de nea

Când cad fulgi de nea,
Oare-o porumbea
Flutură-şi în vânt
Albul ei veştmânt?

Sau e un alai –
Ghiocei bălai
Într-un dans voios
După Făt-Frumos?

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Când zăpada cade

Când zăpada cade-n zare,
Nu-i o porumbiță oare
Care-şi scutură în vânt
Albe pene pe pământ?

Ori e un întreg alai:
Ghiocei fragezi, bălai
Ce dansează bucuroşi
Dup-ai noştri Feţi-Frumoşi?

Traducerea: Tănase Gabriela Lidia, elevă

Robert Desnos

Le blaireau

Pour faire ma barbe
Je veux un blaireau,
Graine de rhubarbe,
Graine de poireau.

Par mes poils de barbe!
S'écrie le blaireau,
Graine de rhubarbe,
Graine de poireau.

Tu fera ta barbe
Avec un poireau,
Graine de rhubarbe,
T'auras pas ma peau!

Bursucelul

Vreau ca să-mi rad barba
Cu un pămătuf,
Fir de păpădie,
Mândru fir de stuf.

Să-mi dau perii blanei?!
Strigă un bursuc,
Fir de păpădie,
Mândru fir de stuf.

Tu ai să-ţi razi barba
Cu un stuf, aha!
Fir de păpădie,
Nu cu blana mea!

Traducerea: Veronica Bădoi, elevă.

Calistrat Hogaş

Pe drumuri de munte

Rupsei pâinea, dădui călugărului, îmi oprii mie şi începui a mânca…

– Da de apă ce-om face, părinţele? Hribii au fost cam sărați şi sărătura face sete.

– Apoi este pârâu devale, domnule; mă duc acu s-aduc apă numaidecât.

Şi fără să mai aştepte vreun răspuns din parte-mi, îşi şi puse comănacul pe cap ş-o porni devale, de-a dreptul prin pădure, cu mâinile goale.

Da-n ce dracu are s-aducă el apă?…în gură?…în pumni?…mă gândeam eu, rămas în picioare neclintit şi uitându-mă ţintă spre desişul încâlcit, în care se mistuise năluca măruntă şi mohorâtă a călugărului meu. Nu cumva să-mi fi făcut şotia, călugărul naibii? Mai ştii? Te-i trezi numai că i-a trăznit prin cap să se tot ducă la Nichit şi să mă lase aici…

…când fu destul de aproape ca să-l pot vedea, mă încredinţai, spre marea mea nedumerire, că ţinea, de o parte şi de alta, între degetele noduroase şi răsfirate ale amânduror mâinilor sale, un soi de tingire de tinichea, mai mult lungă decât largă şi plină ochi cu apă.

– Da tingirea asta – îl întrebai eu, când fu lângă mine – de unde o găsişi, părinţele? Că de-aci ai plecat cu mâinile goale.

– Da' nu-i nicio tingire, domnule.

– Da' cum nu-i o tingire? Eu văd că-i tingire ca toate tingirile; atâta numai că-i de tinichea.

– Da' nu-i nicio tingire, domnule, este comănacul meu; da, îl mai facem şi noi de tablă, câteodată, că dă! Vine vremea fel de fel; poate că ai, câteodată, nevoie, prin pădure, ba de-o apă, ba de-o mămăligă, şi, dacă n-ai în ce, rabzi mult şi bine şi de sete şi de foame.

– Mare ţi-i minunea ta, Doamne! D-apoi eu nu te-am văzut cu tingirea-n cap, părinţele, eu te-am văzut cu comănac ca toate comănacele.

– Aşa-i, domnule, da' vezi dumneata, i-am scos îmbrăcămintea, că doar nu era s-aduc eu apă cu-mbrăcămintea pe dânsul.

– Bine, da' de ce nu-ţi iei sfinţia ta în traistă, când pleci la pădure, vreun pahar, vreo tingire ca toate tingirile?

– Da' de ce să ne mai încărcăm noi cu atâta... când ne putem sluji cu comănacul şi în loc de tingire, şi în loc de pahar?

Je rompis le pain, j'en donnai au moine, j'en gardai aussi pour moi et je commençai à manger....

– Mais où trouver de l'eau, petit père? Les champignons étaient un peu salés et ce qui est salé donne soif.

– Il y a un ruisseau en contrebas, monsieur; j'y vais sur-le-champ rapporter de l'eau, tout de suite.

Et sans même attendre une réponse de ma part, il mit sa toque de moine sur sa tête et se dirigea vers la vallée, directement à travers la forêt, les mains vides...

Mais dans quoi diable va-t-il rapporter de l'eau?... dans sa bouche? ... dans ses poings?... pensais-je, resté debout, immobile, regardant fixement vers le taillis enchevêtré par où s'était évaporé la silhouette menue et sombre de mon moine. Et s'il m'a joué une farce, ce sacré moine? Qui sait?... Et s'il se trouve qu'il a eu l'idée folle de pousser son chemin jusqu'à Nichit et de me planter là...

– .... quand il fut suffisamment près pour que je puisse le voir, je fus certain qu'il tenait, à ma grande surprise, d'un côté et de l'autre, entre les doigts noueux et écartés de ses deux mains, une sorte de casserole en fer-blanc, plutôt longue que large et remplie d'eau à ras bords...

– Mais cette casserole – lui demndai-je, quand il fut près de moi – où l'avez-vous trouvée, mon père? Parce que vous êtes parti d'ici les mains vides.

– Mais ce n'est pas une casserole, monsieur.

– Pourquoi dites-vous que ce n'est pas une casserole? Moi je vois que c'est une casserole; la seule différence c'est qu'elle est en fer-blanc.

– Mais ce n'est pas du tout une casserole, monsieur. C'est ma toque; seulement, nous la faisons parfois en tôle, parce que, pardi! on rencontre toutes sortes de situations; on peut avoir besoin, dans la forêt, ou bien d'eau, ou bien d'une polenta, et, si on n'a pas de récipient, on risque de souffrir beaucoup et de la soif et de la faim.

– Mon Dieu, on aura tout vu! Mais moi, je ne t'ai pas vu la casserole sur la tête, mon père, moi je t'ai vu avec une toque comme toutes les toques.

– C'est vrai, monsieur, mais voyez-vous, j'ai enlevé sa housse, car je n'allais tout de même pas apporter de l'eau avec la housse dessus…

– Bon, mais pourquoi est-ce que votre sainteté ne prend pas dans son sac, quand vous allez dans la forêt, un verre, une casserole comme toutes les casserole?

– Mais pourquoi tant se charger… monsieur, quand on peut utiliser la toque aussi bien en guise de casserole que de verre?

Traducerea: Dolores Toma

Pierre Marie

Demain la poésie

L'algèbre et la géométrie,
Pour le peuple que je sais,
Font plus subtile poésie
Que mots cuits dans les creusets.

Pour le peuple que je sais
Les chiffres ont leur alchimie
Et l'espace ses forêts
Et la raison sa féerie.

Font plus subtile poésie
Règle et compas aux aguets,
Imaginaires, nombre Π,
Infinis et coups de dés.

Que mots cuits dans les creusets,
La magie c'est pas de magie,
Quand le rêve a pour accès
L'algèbre et la géométrie.

Mâine poezia

Algebra şi geometria,
Pentru acei pe care-i ştiu,
Fac mai subtilă poezia,
Decât cuvântul ars de viu.

Pentru acei pe care-i ştiu
Şi cifrele-şi au alchimia.
În spaţii mari păduri se-nscriu,
În raţiune – poezia.

Fac mai subtilă poezia
Rigla, compasul cel zglobiu,
Numărul Π şi fantezia
Şi infinitul zurbagiu.

Decât cuvântul ars de viu,
Magia nu-i tocmai magia,
Când visul are-ntr-un târziu
Algebra şi geometria.

Traducerea: Ioan Prigoreanu

I. L. Caragiale

Bubico

Nouă ceasuri şi nouă minute... Peste şase minute pleacă trenul. Un minut încă şi se-nchide casa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon... Trec de colo până colo prin coridor, să văz în care compartiment aş găsi un loc mai comod... Aici. O damă singură, şi fumează, atât mai bine! Intru şi salut, când auz o mârâitură şi văz apărând dintr-un paneraş de lângă cocoana capul unui cățel lățos, plin de funde, de panglici roşii şi albastre, care-ncepe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea în iatacul stăpâne-si.

– Bubico! Zice cocoana... şezi mumos, mamă!

– "Norocul meu – gândesc eu – să trăiesc bine!... Lua-te-ar dracul de javră!"

Bubico se liniştete puţin; nu mai latră; îşi retrage capul în paneraş, unde i-l acopere iar cocoana cu un tărtănaş de lână roşie; dar tot mârâie înfundat...Eu, foarte plictisit, mă lungesc pe canapeaua din faţa cocoanii şi-nchiz ochii. Trenul a pornit...Prin coridor umblă pasajeri şi vorbesc. Bubico mârâie arţăgos.

I. L. Caragiale

Bubico

Neuf heures et neuf minutes... En six minutes le train part. En une minute la caisse ferme. J'achète vite mon billet, je sors sur le quai, je cours pour prendre le train, je suis dans le wagon... Je passe d'un endroit à un autre dans le couloir, pour voir où je peux trouver une place plus commode... Ici. Une dame seule, et elle fume, c'est mieux! J'entre, je salue, quand j'entends un grognement et je vois apparaître d'un petit panier près de la dame la tête d'un chien à long poil, pleines de rubans de toutes les couleurs: rouges, bleus, qui commence à japper comme si j'étais un voleur qui entrait pendant la nuit dans l'alcôve de sa maîtresse.

– Bùbico! Dit la dame...assieds-toi joliment, mon chéri!

"Ma chance – dis-je – de bien vivre! Va-t-en au diable, cabot!"

Bùbico se calme un peu; il ne jappe plus; il retire sa tête dans le petit panier, où la dame le couvre d'un tapis de laine rouge; mais il ne cesse de grogner… Moi, très ennuyé, je m'allonge sur le sofa devant la dame et je ferme les yeux. Le train part… Dans le corridor les gens circulent et parlent. Bùbico grogne, grincheux.

Traducerea: Alina Stan, elevă.

I. L. Caragiale

Bacalaureat

Când ies de dimineaţă din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea; în trăsură, madam Caliopi Georgescu, o bună prietenă. O salut respectos. Cum mă vede, opreşte trăsura, înfigând cu putere vârful umbreluţei în spinarea birjarului.

– Sărut mâna, madam Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

– La dumneata veneam! Răspunde cucoana emoţionată.

– La mine?

– Da…Te rog să nu mă laşi!

– ?!

– Să nu mă laşi! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical… La nevoie se arată amiciţia; să vedem cât ne eşti de prietin!

– Cu cea mai mare plăcere, madam Georgescu, dacă pot…

– Poţi!… să nu zici că nu poţi!… trebuie să poţi!

– În sfârşit, ce e? de ce e vorba?

– Dumneata cunoşti pe… Ştiu că-l cunoşti!

– Pe cine?

– Ţi-este prietin… ştiu că ţi-e prietin! Să nu zici că nu ţi-e prietin!…

– Cine?

– Popescu, profesorul de filosofie.

– Suntem cunoscuţi, ce e drept; dar chiar aşa buni prietini, nu pot să zic.

– Las' că ştiu eu…

– Ei?

– Ei! Trebuie numaidecât să te sui în birje cu mine, să mergem la el, să vorbeşti pentru Ovidiu.

I. L. Caragiale

Baccalauréat

Quand je sors le matin de ma maison, un carrosse en vitesse entre dans ma rue; dans le carrosse, madame Caliopi Georgesco, une bonne amie. Je la salue avec respect. Quand elle me voit, elle arrête le carrosse en enfonçant fortement la pointe de son petit parasol dans le dos du cocher.

– Je vous baise les mains, madame Georgescu, dis-je, en m'approchant.

– C'est chez vous que je venais!, répondit la dame émue.

– Chez moi?

– Oui. Je t'en prie, ne me laisse pas!

– ?!

– Ne me laisse pas! Tu dois me faire une grande faveur amicale. C'est au besoin que se montre l'amitié. Voyons quelle sorte d'ami tu es!

– Avec grand plaisir, madame Georgesco, si je peux…

– Tu le peux! Ne me dis pas que tu ne le peux pas! Je sais que tu le peux!Il faut que tu le puisse!

– Enfin, qu'est-ce qui se passe? De quoi s'agit-il?

– Tu le connais. Je sais que tu le connais!

– Qui?

– Popesco, le professeur de philosophie.

– Nous sommes des connaissances, c'est vrai, mais nous ne sommes pas tellement bons amis.

– Arrête de faire le con, parce que je sais…

– Quoi?

– Quoi? J'ai besoin que tu montes dans le carrosse avec moi immédiatement, que tu ailles chez lui, que tu lui parles pour Ovide.

Traducerea: Adina Almăjanu, elevă.

Mihai Eminescu

Pe lângă plopii fără soţ

Pe lângă plopii fără soţ
Adesea am trecut;
Mă cunoşteau vecinii toţi –
Tu nu m-ai cunoscut.

La geamul tău ce strălucea
Privii atât de des;
O lume toată-nțelegea –
Tu nu m-ai înțeles.

De câte ori am aşteptat
O şoaptă de răspuns!
O zi din viaţă să-mi fi dat,
O zi mi-era de-ajuns.

O oară să fi fost amici,
Să ne iubim cu dor,
S-ascult de glasul gurii mici
O oară şi să mor.

Dându-mi din ochiul tău senin
O rază dinadins,
În calea timpilor ce vin
O stea s-ar fi aprins;

Ai fi trăit în veci de veci
Şi rânduri de vieţi,
Cu ale tale braţe reci
Înmărmureai măreţ –

Un chip de-a pururi adorat
Cum nu mai au perechi
Acele zâne ce străbat
Din timpurile vechi.

Căci te iubeam cu ochi păgâni
Şi plini de suferinţi,
Ce mi-i lăsară din bătrâni
Părinţii din părinţi.

Azi nici măcar îmi pare rău
Că trec cu mult mai rar,
Că cu tristeţe capul tău
Se-ntoarce în zadar.

Căci azi le semeni tuturor
La umblet şi la port,
Şi te privesc nepăsător
C-un rece ochi de mort.

Tu trebuia să te cuprinzi
De acel farmec sfânt,
Şi noaptea candelă s-aprinzi
Iubirii pe pământ.

Au long des peupliers

Au long des peupliers en vain
Je suis souvent passé,
Me connaissaient tous les voisins –
Mais tu m'a ignoré.

Vers ta fenêtre qui brillait
Je regardais épris;
Quand tout un monde comprenait –
Tu ne m'a pas compris.

Combien de fois, mon grand amour
Réponse a attendu!
Si tu m'avais donné un jour,
Heureux m'aurait rendu.

Si l'on avait été amis
Dans notre tendre ardeur
En écoutant ta bouche ainsi,
Une heure et que je meure.

Si tes yeux purs m'avait donné
Un seul et doux rayon,
Une autre étoile aurait brûlé
Au fond de l'horizon.

Tu eusses vécu à jamais
Au long des temps, des vies
Avec tes bras prenant l'aspect
Du marbre froid exquis;

Image toujours adorée,
Comme sont sans pareilles
Les fées qui viennent de contrées
Où naissent les merveilles.

Les yeux païens je t'aimais tant
Les yeux si lourds de peine
Que me laissèrent les parents,
Leur asendance ancienne.

Mais aujourd'hui plus ne regrette
Que moins souvent j'y passe,
Qu'en vain se penche encore ta tête
Pour me revoir, hélas!

Car tu ressembles maintenant
Aux autres par ton port,
Je te regarde indifférent
D'un œil glacé de mort.

Mais tu devais t'abandonner
À ce profond mystère,
Et sous l'icône rallumer
Bougie d'amour sur terre.

Traducerea: Paul Miclău

La steaua

La steaua care-a răsărit
E-o cale-atât de lungă,
Că mii de ani i-au trebuit
Luminii să ne-ajungă.

Poate de mult s-a stins în drum
În depărtări albastre,
Iar raza ei abia acum
Luci vederii noastre.

Icoana stelei ce-a murit
Încet pe cer se suie;
Era pe când nu s-a zărit,
Azi o vedem şi nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Pieri în noapte-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmăreşte încă.

À l'étoile

À l'étoile qui se montra,
La route est bien lointaine
Et la lumière s'y donna
Des milliers d'années de peine.

Dans son chemin, elle s'éteignit
Peut-être depuis longtemps,
Mais son très doux rayon luit
À peine, à peine maintenant.

Et son icône après sa mort
Doucement monte au ciel – rayon –,
Y étant sans la voir encore;
Elle n'est plus: nous la voyons.

De même que l'espoir périt
Dans le profond trou noir du sort,
L'éclair de l'amour qui s'enfuit
Reluit, reluit encore plus fort.

Traducerea: Ioan Prigoreanu

Mihai Eminescu

Somnoroase păsărele

Somnoroase păsărele
Pe la cuiburi se adună,
Se ascund în rămurele –
Noapte bună!

Doar izvoarele suspină,
Pe când codrul negru tace;
Dorm şi florile-n grădină –
Dormi în pace!

Trece lebăda pe ape
Între trestii să se culce –
Fie-ţi îngerii aproape,
Somnul dulce!

Peste-a nopţii feerie
Se ridică mândra lună.
Totu-i vis şi armonie –
Noapte bună!

Petits oiseaux ensommeillés

Petits oiseaux ensommeillés
Se dirigent vers leurs nids,
Dans les branches cachent leurs nez,
Bonne nuit!

Et seules les sources soupirent,
Mais la forêt noire se tait;
Les fleurs du jardin s'endormirent:
Dors, dors en paix!

Le grand cygne passe sa voie
Dans les roseaux se reposer.
Que les anges soient près de toi,
Sommeil léger!

A cette nuit de féerie,
La lune s'élève et luit.
Tout est rêve, tout harmonie,
Bonne nuit!

Traducerea: Ioan Prigoreanu

INDEX

A

a, 135, 143
A, 11, 12, 14, 20, 23, 24, 26, 27, 30, 31, 35, 36, 37, 46, 47, 60, 63, 64, 67, 70, 72, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 101, 102, 103, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 118, 119, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 132, 133, 135, 137, 138, 140, 142, 144, 145, 146, 149, 150, 152, 153, 157, 158, 159, 160, 161, 163, 164, 167, 169, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 188, 189, 190, 191, 193, 196, 197, 200, 202, 203, 204, 210, 211, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 232, 233, 234, 237, 239, 240, 241, 244, 246, 247, 248, 250, 251, 255, 256, 257, 262, 267, 276, 278, 296, 297, 299, 307
Acceptation, 213
Acception, 213
Accident, 213
Affectation, 214
Affectif, 213
Affection, 214
Affectueux, 213
Affleurer, 214
Air, 214
Aire, 214
Alène, 231
Allocution, 223
Allusion, 214
Alors, 140
Alternance, 215
Alternative, 215
Amande, 215
Aménager, 225
Amende, 215
Amener, 215
Amnistie, 216
Analogue, 216
Ancre, 216
Annoncer, 226
Apparat, 217
Appareil, 217
Apprendre à qqn., 191, 197
Apprendre şi Enseigner, 197
Après, 98, 127
Armistice, 216
Arriver à, 191
Artificiel, 217
Artificieux, 217
Assez, 101
Attractif, 217
Attrayant, 217
Au- delà, 116
Autant, 105
Autour, 109, 110
Autour de, 109
Avant, 100, 127, 169, 172
Avec, 110
Avènement, 217
Avoir, 132, 171

B

Balade, 218
Baladin, 218
Ballade, 218
Bar, 218
Barre, 218
Beaucoup, 156, 157

C

Cane, 219
Canne, 219
Capter, 219
Capturer, 219
Chacun, 111
Chaque, 112
Chercher,, 195
Cligner, 219
Clignoter, 219
Clouer, 219
Collision, 220
Collusion, 220
Concordanta timpurilor, 203
Continu, 220
Continuel, 220
Croire à, 192

D

Dans, 129
Dans, 112
De, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 146
De, 28, 53, 54, 83, 98, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 126, 128, 133, 156, 157, 169, 172, 191, 209, 210, 211, 213
Deça, 117
Dedans, 113, 114
Dédoubler, 220
Dégoûter, 221
Dégoutter, 221
Dehors, 115, 116
Démuni, 221
Dénué, 221
Depuis, 119
Depuis, 117
Derrière, 125
Dès, 119, 120, 156
Dessein, 221
Dessin, 221
Dessous, 120
Dessus, 122
Détoner, 222
Détonner, 222
Devant, 124
Différend, 222
Différent, 222
Dispenser de, 192
Doubler, 220
Douter de, 192
Durant, 126

E

Échapper à, 192
Éclaircir, 222
Éclairer, 222
Éclat, 255
Eclipse, 222
Effarer, 223
Effaroucher, 223
Effleurer, 214
Effusion, 223
Ellipse, 222
Élocution, 223
Élucider, 224
Éluder, 224
Embraser, 224
Embrasser, 224
Émerger, 224
Éminent, 14, 225
Emménager, 225
Emmener, 215
Empreint, 225
Emprunt, 225
En, 129
En, 81, 113, 114, 115, 128, 129, 218, 221
En agir = se conduire, 196
En être à, 193
Encre, 216
Enfantin, 225
Énoncer, 226

Enté, 231
Entrer, 226
Eschatologique, 226
Être, 131, 169
Être à qqn de, 193
Évasion, 227
Evénement, 217
Éventaire, 227
Évoquer, 227
Exalter, 228
Exaucer, 228
Exhausser, 228
Expansion, 228
Exprès, 228
Express, 228
Extension, 228
Exulter, 228

F

Faire, 170, 198, 199, 200, 201
Faux frères, 213
Foi, 229
Foie, 229
Fois, 229
Frai, 229
Frais, 229

G

Gagner, 98, 189
Gêne, 230
Genet, 230
Genêt, 230
Golf, 230
Golfe, 230
Gourmand, 230
Gourmet, 230
Goûter à, 193
Grâce, 58, 231, 240
Grasse, 231
Guère, 231
Guerre, 231

H

Haleine, 231
Hanté, 231
Hériter de, 193
Hiberner, 232
Hors, 132, 133

I

Identique, 216
Illusion, 214
Imagé, 232
Imaginé, 232
Immerger, 224
Imminent, 14, 225
Impérial, 232
Impérieux, 232
Importun, 242
Imprudent, 232
Impudent, 232
Incident, 213
Inclinaison, 233
Inclinație, 233
Infantile, 225
Infecter, 233
Infester, 233
Infinitivul, 209
Infusion, 223
Intégral, 233
Intègre, 233
Invasion, 227
Inventaire, 227
Investissement, 234
Investiture, 233
Invoquer, 227

J

Jamais, 135
Jamais, 134
Jour, 136, 256
Journée, 137

Justesse, 234
Justice, 234

L

La balle, 254
La Subjonctiv, 205
Lac, 232, 234
Laid, 234
Laie, 234
Laisser, 202
Laque, 234
le discours, 203
le récit, 203
Lest, 235
Leste, 235
Lors, 119
Lors, 120, 141
Luxuriant, 235
Luxurieux, 235

M

Maire, 237
Maître, 236
Mal, 236
Malgré, 142
Malle, 236
Manquer (de/à), 193
Mante, 236
Martyr, 236
Martyre, 237
Matin, 237
Matin, 143
Mâtin, 237
Matinée, 144
Maudire, 237
Médire, 237
Meilleur, 144
Menthe, 236
Mentir à, 194
Mer, 237
Mère, 237
Mètre, 236
Mieux, 145, 146
Mieux, 145, 146
Mite, 238
Moins, 157, 158, 159
Mors, 238
Mort, 238
Mou, 238
Moue, 238
Mur, 239
Mûr, 239
Mûre, 239
Mythe, 238

N

Ne, 134, 135
Ne, 37, 83, 134, 148, 168, 169, 171, 172, 201
Neuf, 239, 291
Non, 149
Notable, 239
Notoire, 239
Nouveau, 239
Nuire à, 194

O

Obligation, 240
Obligeance, 240
Observance, 240
Observation, 240
Obstruer, 240
Obturer, 240
Office, 241
Officiel, 241
Officieux, 241
Officine, 241
Oiseux, 241
Oisif, 241
Ombrageux, 242
Ombreux, 242
Opportun, 242
Original, 242

Originel, 242
Ouvrir sur, 194

P

Paie, 242
Pain, 243
Pair, 243
Paire, 243
Paix, 242
Paladin, 218
Palais, 243
Pale, 244
Pâle, 244
Palet, 243
Palier, 244
Pallier, 244
Panser, 244
Parmi, 130
Parti, 244
Partie, 244
Pas, 37, 151, 157
Passager, 245
Passant, 245
Passer, 33, 120, 123, 138, 158, 161, 166, 189, 190, 191, 193, 235
Pâté, 245
Pâtée, 245
Paume, 245
Pause, 245
Peine, 246
Pendant, 127, 128
Pêne, 246
Penne, 246
Penser, 244
Père, 243
perechi de verbe, 196
Perpétrer, 246
Perpétuer, 246
Personne, 171, 172
Peu, 154, 155, 157
Pieu, 246
Pieux, 246
Pin, 243
Plaid, 247
Plaie, 186, 247
Plaine, 247
Plan, 247
Plant, 247
Pleine, 247
Plus, 115, 134
Plus, 157
Poids, 247
Poing, 248
Point, 248
Pois, 247
Poison, 248
Poisson, 248
Pomme, 245
Porc, 248
Pore, 248
Port, 248
Pose, 245
Pou, 249
Pouls, 249
Pour, 160, 169, 172
Pourquoi, 162
Près, 102
Prescription, 249
Prêter şi Emprunter, 196
Prodige, 249
Prodigue, 249
Profiter à, 194
Prolifique, 249
Prolixe, 249
Proscription, 249

Q

Quand, 163
Que, 119, 134, 143
Que, 57, 103, 105, 112, 128, 155, 156, 157, 164, 165, 166, 169, 172, 173, 204
Quelconque = oarecare, 163
Quoi, 165, 166

R

Rai, 250
Raie, 250
Raisonner, 94, 250
Redoubler de, 195
Reine, 250
Remédier à, 195
Rêne, 250
Renne, 250
Rentrer, 226
Résonner, 250
Ressembler à, 195
Rien, 168, 169
Roder, 251
Rôder, 251

S

S'accoutumer à, 191
S'acharner à, 191
S'amuser à, 191
S'apercevoir de, 191
S'arrêter de, 191
S'attaquer à qqn. 192
S'échapper de, 192
S'emparer de, 192
S'employer à, 192
S'en prendre à, 194
S'en tenir à, 195
S'intéresser à, 193
S'obstiner à, 194
S'y connître en, 192
S'y entendre, 193
S'y prendre, 194
Sain, 251
Saint, 102, 180, 182, 251
Sans, 134
Sans, 111, 169, 172
Satisfaire à, 195
Saut, 252
Scatologique, 226
Sceau, 252
Sceptique, 251
Se bourrer de, 192
Se décider à, 192
Se douter de, 192
Se fâcher de/ contre, 193
Se fier à, 193
Se flatter de, 193
Se heurter à, 193
Se jouer de, 193
Se méfier de, 193
Se mêler à / de, 194
Se munir de, 194
Se préparer à, 194
Se ramener à, 194
Se saisir de, 195
Se tirer de, 195
Se tromper de, 195
Se venger de, 195
Seau, 252
Sein, 251
Seing, 251
Septique, 251
Seul, 172
Sitot, 105
Sot, 252
Sous, 174
Sur, 175, 176, 252
Sur, 175
Sûr, 252

T

Tache, 252
Tâche, 252
Tain, 252
Tant, 107
Tante, 253
Teint, 252
Tenir pour, 195
Tente, 253
Thym, 252
Toujours, 135

Tout, 135
Tout, 176, 179
Trop, 101, 102, 253, 280
Trot, 253

V

Vair, 254
Vénéneux, 253
Venimeux, 253
Ver, 253
Verbe şi expresii impersonale, 208
Verre, 253
Vers, 7, 254, 295
Voie, 25, 254
Voix, 254

Y

Y, 83, 96, 129, 130, 169, 190, 236, 298

BIBLIOGRAFIE

1. **Ballard, Michel, 1993...** ***La Traduction à l'Université.*** PU de Lille.
2. **Biblioteca Centrală Pedagogică, 1976,** ***Predarea limbilor străine,*** vol. 6.
3. **Biblioteca Centrală Pedagogică, 1978,** ***Predarea limbilor străine,*** vol. 7.
4. **Bratu, Alice, 1981,** ***Choix de textes scientifiques,*** EDP, Bucureşti.
5. **Ceban, Tamara, 2002,** ***Synonymie et traduction,*** Ed. Fund. România de Mâine, Bucureşti.
6. **Cercel, Niculina, 1997,** ***Tests pour vérifier vos connaissances de français,*** Editura Palmyra, Bucureşti.
7. **Cristea, Teodora, 1998,** ***Stratégies de la traduction,*** Ed. Fundaţiei România de Mâine, Bucureşti.
8. **Dancette, Jeanne, 1995,** ***Parcours de traduction,*** PU de Lille.
9. **Dictionnaire du français – Manuel et travaux pratiques, contemporain, 1971**, Larousse, France.
10. **Gorunescu, Elena, 1984,** ***Lexicul francez prin exerciţii,*** Ed. Şt. şi Enciclopedică, Bucureşti.
11. **Gorunescu, Elena, 1997,** ***Substantivele franceze şi determinaţii lor,*** F. F. Press, Bucureşti.
12. **Gorunescu, Elena, 1975,** ***Dicţionar de proverbe francez-român,*** Ed. Şt. şi Enciclopedică, Bucureşti.

13. Houlmann, Henri, 1972, ***Le langues vivantes,*** Castermann/poche, Belgique.

14. Ladmiral, Jeanne, 1995, ***Traduire. Théorèmes pour la traduction.*** Payot, Paris.

15. Larose, R., 1989, ***Théories contemporaines de la traduction.*** PU de Québec.

16. Lederer, M., 1980, ***La traduction contrôle-t-elle encore ses moutons noirs?*** in Le Français moderne, no. 4.

17. Mounin, G., 1968, ***Les problèmes théoriques de la traduction.*** NRF, Paris.

18. Negreanu, A., 1972, ***Expresii uzuale în limba franceză,*** Editura Ştiinţifică, Bucureşti.

19. Negreanu, A., 1977, ***Pour l'intelligence du français,*** EDP, Bucureşti.

20. Pandelescu, Silvia, ***Dificultăţi ale lexicului francez,*** Ed. Ştiinţifică, Bucureşti.

21. Rat, Maurice, 1968, ***Petit dictionnaire des locutions françaises,*** Garnier, Paris.

22. Richterich, René, 1974, ***Manual pentru o predare activă a limbilor,*** EDP şi colectivul. Bucureşti.

23. Rusu, I. şi Rusu, M, 2003, ***O nouă metodă de gramatică,*** Editura Corint, Bucureşti.

24. Rusu, Ioan, 2004, ***La traduction du rythme, domaine français roumain,*** **thèse de doctorat.**

25. Seleshkovitch, D. et Lederer, M, 1968, ***Interpréter pour traduire,*** Didier.

26. Societatea de Ştiinţe Filologice, 1978, ***Limbile moderne în şcoală,*** vol I, Bucureşti.

27. Vinay, J-P et Darbelnet, J, 1966, ***La traduction humaine,*** in Le Langage.

28. Vinay, J-Pet Darbelnet, J, 1977, ***Stylistique comparée du français et de l'anglais,*** Didier, Paris.

29. * * * , 1984, Actes Sud. ***Actes des premières assises de la traduction littéraire.*** Arles, France.

30. * * * , 1986, Actes Sud. ***Actes des troisièmes assises de la traduction littéraire.*** Arles, France.

CUPRINS

Ce sunt dicționarele 4
Despre lexic și despre sensul cuvintelor 8
Lexicul simplu și lexicul construit 10
Cuvântul 11
Monosemia și polisemia 12
Reinterpretarea textelor în funcție de context 28
Perifraza 32
Parafraza 39
Traducerea cuvânt cu cuvânt 43
Traducerea sintagmelor 48
Despre prepoziții 53
Traducerea unor propoziții 55
Traducerea relațiilor în frază. Legăturile logice 58
Traducerea unor locuțiuni franceze 85
Traducerea unor cuvinte și a unor sintagme des folosite 97
Traducerea principalelor proverbe 180
Traducerea sensurilor unor verbe 189
Concordanța timpurilor 203
Verbe și expresii impersonale 208
Traducerea infinitivului 209
Mic dicționar de "faux frères" 213
Traducerea unor omonime 254
Câteva noțiuni teoretice fundamentale 258
Texte traduse 272
Index 300
Bibliografie 306

.18.00
200

Traducerea este întotdeauna numai o căutare a echivalentului cel mai apropiat, al unui mesaj care trece dintr-o limbă în alta. În această privință, traducerea reprezintă una din cele mai frumoase victorii ale dificilei comunicări dintre oameni.

Unii specialiști compară traducerea cu arhitectura și cu medicina sau cu alte activități omenești, care au ca obiect omul. Ea este în același timp o știință și o artă; sau mai degrabă o artă susținută de o știință. Când traducem, trebuie să avem în vedere ***contextul*** **(sau mesajul) și** ***situația de comunicare.*** Totalitatea mesajului este mai mare decât simpla sumă a semnelor lingvistice care o alcătuiesc. ***Mesajul*** *este ansamblul de semnificații din enunț, care se bazează în mod esențial pe o realitate extralingvistică.*

Nu există calitate într-o traducere, fără o fidelitate desăvârșită față *de context*, mai întâi, apoi față de *situația de comunicare*.

ISBN 978-973-30-2102-5
9 789733 021025